R. ZERNOVA

LUMINI ȘI UMBRE

EDITURA TINERETULUI

R. ZERNOVA

LUMINI ȘI UMBRE

În românește de
NATALIA RADOVICI

EDITURA
TINERETULUI

AVENTURA

Р. ЗЕРНОВА

СОЛНЕЧНАЯ СТОРОНА

ЗВЕЗДА № 8, 9/1967

1

Mama a plecat în voiaj de nuntă, iar eu în vacanţă la Odesa. Nu mi-aş fi închipuit niciodată că mama are să se mărite înaintea mea. Cred că nici dînsa nu şi-a închipuit. Astăzi limita de vîrstă a femeii s-a prelungit uimitor. Înainte se spunea : „Ai împlinit patruzeci de ani, s-a zis cu tine ca femeie !" Mama are patruzeci şi patru, şi despre ea se poate spune orice, dar nimeni nu se va îndoi că e femeie. Personal, aş fi preferat să fie mai puţin femeie şi mai mult mamă, dar asta, probabil, ţine de egoismul meu, cu care ea mereu îmi scoate ochii. Sau, poate, şi de faptul că amîndouă sîntem prea femei : o simt de la vîrsta de cincisprezece ani. Mama şi cu mine trăiam ca două prietene. Apoi, dintr-o dată, ea a început să-mi reproşeze că nu-i vorbesc cum trebuie. Nu-i acord destul respect ! Uite, niciodată nu mi-aş fi închipuit ca mama să aibă nevoie de respectul meu ! În general, în ea se trezesc uneori nişte porniri atavice ciudate. Doctor în ştiinţe, interlocutoare inegalabilă, mama ţipă la mine : „Aşa vorbeşti cu mama ta ?! Sînt lucruri la care nici să te gîndeşti n-ai voie, darmite să le rosteşti !"

Şi iată că ne-am despărţit. Mama va locui cu soţul ei şi-şi va face cuibul, deşi nu e de loc o pasăre domestică, o, nu ! Mai degrabă el va face cuibul ! Şi tot el, în ce priveşte gospodăria, mă va înlocui pe

mine : are să spele vasele, are să gătească şi are să asculte istoriile mamei. I-am prezis eu ceva asemănător, ceea ce, trebuie să recunosc, nu a contribuit la înfiripatea unei prietenii între noi doi.

Proiectasem să mă mut la Moscova, Voronej sau Novosibirsk, într-un cuvînt, un centru universitar din R.S.F.S.R. care să aibă o facultate de biologie. Pînă una alta însă am întins-o la Odesa — voiam de mult să văd acest oraş ; unde mai pui că la Odesa mama avea nişte cunoscuţi care s-au învoit să mă găzduiască în vila lor. De fapt, şi asta era o aventură în stilul nostru ; cu aceşti cunoscuţi mama nu se mai văzuse exact de un sfert de veac ; şi trebuie să spun că era o relaţie „pe linia soţului", care fusese coleg cu mama în anul întîi de facultate, iar apoi, din motive de sănătate, se mutase la Odesa. Ori de cîte ori îşi amintea de el, mama zîmbea enigmatic, din care pricină trebuia să trag anumite concluzii. Ceea ce am şi făcut. Şi totuşi, m-am hotărît să plec. Tare mult voiam să văd Odesa ! Toată iarna trecută, grea pentru mine, i-am citit pe scriitorii odesiţi : Babel şi Oleşa, Slavin şi Kataev, Ilf şi Petrov, şi ei m-au ajutat mult să trăiesc. Iarna a fost tare neguroasă, mohorîtă, iar în cărţile lor strălucea un soare atît de vesel, culorile erau atît de pure şi de zglobii... Şi mi se părea că îndată ce am să văd bulevardul de pe faleză, am să simt în nări mireasma Mării Negre şi am să mă întind cu burta pe nisipul fierbinte al plajei, iar tot întunericul acela din mine se va risipi, ca şi cînd nici n-ar fi fost. Mama s-a mirat auzind că vreau să plec la Odesa, dar n-a zis o vorbă, s-a aşezat să scrie scrisoarea, iar ca să nu fiu povara nimănui, mi-a cumpărat un bilet pentru casa de odihnă „Černomorocika". În privinţa aceasta, mama mea, deşi lipsită

de simţ practic, este un om foarte delicat. Într-un cuvînt, am început să mă pregătesc de drum şi toţi s-au apucat să-mi povestească despre Odesa.

E uimitor cîte lucruri ştiu toţi despre Odesa. Mai ales cei care în viaţa lor n-au fost acolo. Dacă m-aş fi pregătit să plec la Voronej sau, să zicem, la Cernigov, în afară de cei care au locuit sau au luptat în aceste oraşe, nimeni n-ar fi suflat un cuvînt. În cazul de faţă însă, pînă şi preastimatul meu viitor tată vitreg s-a apucat să fredoneze „Eşti din Odesa, Mişka, ceea ce-nseamnă..." Are un repertoriu foarte bogat de cîntece din anii de război. Băieţii mi-au citat cîteva din inscripţiile pe care le poţi întîlni în tramvaiele Odesei : „Apleacă-ţe în afară, apleacă-te, şi ai să vezi ce păţeşti !" Sau : „Aşa să ajungi la destinaţie, cum ţi-ai plătit biletul !" Mi-au vorbit despre uncle inscripţii de pe zidurile caselor : „În blocul nostru nu avem nici un repetent !" Mi-au povestit despre statuia ducelui de pe bulevard. Mi-au recitat chiar versuri din Puşkin :

Cinci-şase săptămîni pe an,
În glod, Odesa-i înecată...

Urma să stau pe la Bolşoi Fontan [1] şi toţi mă lămureau, care mai de care, că acolo nu sînt nici un fel de fîntîni şi să nu-mi fac iluzii că e ca la Peterhof.

Nici nu-mi făceam iluzii. La drept vorbind însă, nişte fîntîni ar fi prins tare bine, întrucît pînă astăzi, ca şi pe vremea lui Puşkin, Odesa nu are destulă apă. De la vilă pînă la plajă ai ceva de mers ; picioarele ţi se afundă într-un strat de colb fierbinte, apoi pă-

[1] Fîntîna Mare.

şeşti pe asfaltul încins, după aceea iar prin colb, şi nici pic de umbră, de verdeaţă, nimic, doar nişte ciulini înfloriţi şi smocuri de iarbă ţepoasă pe lîngă garduri. Oraşul dă năvală şi aici, dar cu sprijinul vînătorilor de balene din flotila „Slava", care îşi au vilele situate acolo, odesiţii din Bolşoi Fontan îi mai opun încă rezistenţă. Gardurile sînt dintr-o piatră cam moale, gălbuie şi au goluri ; seamănă cu construcţiile pe care le fac copiii din cuburi. De partea cealaltă a gardului, grădini paradisiace cu caişi şi pruni grei de rod, cu hamacuri şi cişmele, iar pe drum, arşiţă, praf, secetă şi grupuri de vilegiaturişti îndreptîndu-se alene spre plajă. Se duc acolo să stea pînă seara, cu copii mici, cu pături sau cearşafuri, cu hrană rece — aşa cum se duceau grecii din antichitate la teatrul lor. Pe plajă se bronzează, mănîncă, îşi educă copiii, leagă cunoştinţe. În medie revin cam şaptezeci de centimetri pătraţi de cap de om, dar n-are-a face, nimeni nu se plînge. Sau poate că se plînge, însă ce folos, dacă cel ce se plînge n-aude nici el ce spune, pentru că deasupra mării pluteşte veşnic un vuiet strident, neîntrerupt. Şi eu care visam linişte şi plescăitul încet, greoi al apei ! Ţipete stridente, ţipete şi iar ţipete şi, ca un tunet necurmat, glasul megafoanelor : „Garik Levinton, mama te-aşteaptă la staţia de radioficare !" Hohote de rîs mînzesc, şi cadenţele imposibile ale graiului odesit gălăgios, cîntat, un grai pe care nu ţi-l poţi închipui pînă nu l-ai auzit.

Şi totuşi, şi totuşi... Nici oamenii, nici radioul nu pot înăbuşi acel zgomot ritmic, egal, în care eternul tumult seamănă cu liniştea eternă. Şi toate-mirosurile de apă de colonie — odesiţilor le place să se parfumeze ! — şi mirosul de scrumbie prăjită, ba

chiar şi cel de benzină, vestitor al civilizaţiei, se retrag în faţa miresmei puternice a mării. Cînd nici nu se vede încă malul, şi doar o lumină densă albastră-argintie se aprinde după o cotitură, mirosul acesta îţi şi pătrunde în suflet, te cucereşte şi nu te mai lasă. M-am scăldat la Zelenogorsk, pe malul Golfului Finic — acolo marea miroase a pin — am făcut plajă tot pe malul Mării Negre, în Crimeea — acolo miroase a cimişir. Numai la Odesa marea are miros de mare. Şi mirosul acesta are atîta forţă, este atît de dens, de concentrat, încît, pesemne, cuprinde în el şi eterna linişte.

La Odesa liniştea este produsul cel mai deficitar. Nici la vila noastră nu ne putem lăuda cu ea. Vilele Odesei nu seamănă cu ale noastre, cele din împrejurimile Leningradului — ele nu-ţi oferă de loc izolarea. Sînt livezi cu pomi fructiferi, în care, la o distanţă nu prea mare unele de altele, se înalţă nişte căsuţe din piatră, cu verande. Căsuţele găzduiesc cîte două-trei familii gălăgioase şi sociabile, care nu socotesc cîtuşi de puţin necesar să ascundă amănuntele vieţii lor personale, şi dacă eu, la două zile după sosirea mea, ştiu că Roza Ţigan are doi curtezani, şi că pozitivului Emik ea îl preferă pe negativul Tolik, credeţi-mă, asta se întîmplă nu pentru că, pe mine, personal, m-ar nelinişti viitorul Rozei! Unde mai pui că, de pe fiecare verandă şi la fiecare fereastră, pînă tîrziu noaptea, răsună muzică de tot felul: uşoară şi clasică, modernă şi vechi romanţe ţigăneşti, cîntată şi imprimată pe bandă de magnetofon. Odesa este un oraş al muzicienilor, leagănul şi refugiul lor. Muzica te urmăreşte pretutindeni — noaptea pe stradă, acasă, pe malul mării.

Pe mine mă urmărea mai ales acasă, de aceea în primele zile căutam să stau cît mai puţin în vilă. Nu fiindcă nu mi-ar place muzica, nu, sînt un om modern : frecventez concertele Filarmonicii, nu-mi scapă recitalurile cîntăreţilor francezi, cumpăr discuri de jaz american, şi aşa mai departe. Aici însă aveam prea multă muzică : fiul cel mare al gazdelor mele, Mika (ce nume o mai fi şi ăsta ?! De la Mihail, pesemne !) absolvise conservatorul şi se pregătea pentru concursul republican. Mă trezeam şi adormeam în sunet de vioară. Ba nu, mint : ultimul lucru pe care îl auzeam înainte să adorm era strigătul disperat al Elenei Matveevna, mama lui Mika :

— Liu-u-u-sik !

Dar Liusik tăcea mîlc. E celălalt fecior al ei, un preşcolar.

— Liu-u-u-sik !

După mine, chemarea asta ar fi trebuit să se audă pînă în colţurile cele mai îndepărtate din Bolşoi Fontan. Vocea Elenei Matveevna seamănă cu glasul trenului electric din Leningrad : răsună oarecum în terţă, şi această particularitate îi dă o forţă sporită. Dacă Elena Matveevna ar fi cîntat, ar fi fost un adevărat Armstrong ! Liusik însă nu răspunde. Îi place să dispară seara. Mai dispare el şi ziua, nu-i vorbă... Cauza acestor dispariţii e tot muzica : Elena Matveevna şi-a pus în gînd să-l facă pianist pe celălalt fiu al ei. Clătinînd trist din cap, Leonid Petrovici, tatăl celor doi fraţi, mi-a explicat : cîndva, din Odesa, şi-a luat zborul şi, dintru început, s-a ridicat pînă pe culmi un „stol celebru" : Ghilels, Oistrah şi încă mulţi alţii. Gloria lor tulbură pînă-n ziua de azi inimile mamelor din Odesa : „Ce-ar fi dacă ?"... Şi

copiii se supun. Unii chiar devin muzicieni. Cu Mika a mers, cu Liusik, pare-se, n-o să țină.

Tatăl băieților nu se dă în vînt după muzică. Este inginer constructor și-l interesează fotbalul. Totuși, între el și Mika există un fel de apropiere care n-are nevoie de cuvinte : doar s-au uitat unul la celălalt, s-au înțeles din priviri și fiecare își vede de treaba lui. Cred că și ca înfățișare Mika seamănă mai mult cu taică-său. Are părul bălai, ochii albaștri-verzui, pielea bronzată — un arămiu-deschis. Din profil, Mika seamănă cu Elena Matveevna, care, la rîndul ei, seamănă cu Goethe în tinerețe.

Iar Liusik — negricios, cu părul cîrlionțat, privirea languroasă și focoasă totodată — e leit maică-sa în toate, dar mai ales are același temperament impetuos, neîmblînzit. Aceste două temperamente încarcă mereu atmosfera vilei noastre și produc descărcări electrice furtunoase. Pentru Liusik sînt stabilite niște ore de muzică — doar nu degeaba familia a cărat pianina din oraș pînă la vilă ! Orele acestea coincid cu masa mea de prînz la casa de odihnă „Cernomorocika". Mamă-sa începe să-l strige cînd plec eu la masă, băiatul însă are grijă să dispară din timp și se întîmplă ca, întorcîndu-mă, să aud vibrînd în văzduh, venind dinspre vila noastră, disperata și monotona chemare :

— Liu-u-sik ! Stai tu, să te prind numai, derbedeule ! Liu-u-sik !

Nici măcar o dată nu l-am auzit pe Liusik cîntînd la pian ! Cred că am avut noroc. Spre seară, cînd, în sfîrșit, reușește să-l prindă, mamă-sa are cu el următoarea discuție :

— Ce-i în capul tău ? La anul va trebui să dai examen la școala de muzică...

— Nu vreau să mă duc la şcoala de muzică... Vreau la şcoală din colţ, aia de pe strada noastră.

— La şcoala de pe strada noastră ? Urmează un rîs amar : Cea mai golănească şcoală din microraion, şi el acolo vrea să meargă ! Cînd mă uit la derbedeii care învaţă acolo, cade carnea de pe mine bucăţi-bucăţi : sar pe fereastră, urlă ca din gură de şarpe... Simt un cuţit în inimă, nu alta, cînd îi văd.

În loc de „mamă", Elena Matveevna zice „mumă", mai zice „beci", „ghiavol", iar la „apă fiartă" zice „uncrop". S-a născut la Odesa, a crescut la Odesa, s-a măritat la Odesa şi-a adus feciorii pe lume tot la Odesa. A venit războiul, evacuarea, şi Elena Matveevna cu micuţul Mika a plecat în regiunea Kirov, într-un sat de pe rîul Cepţa, unde locuieşte mama lui Leonid Petrovici. E de neînţeles cum de s-a aclimatizat această floare odesită pe solul Viatkăi, dar cert este că ea şi cu soacră-sa aproape că s-au îndrăgit una pe alta. Cît am stat la ei, veneau scrisori de pe Cepţa : „Scumpa şi draga mea noră, află de la mine că Piotr, feciorul lui Gavrila, o ia pe fata preşedintelui, şi, te rog, drăguţa mea Elena Matveevna, să-mi cumperi de la magazinul universal de la voi..."

Războiul a găsit-o pe Elena Matveevna studentă, nu a apucat să termine institutul, consacrîndu-şi apoi toată viaţa familiei — îi hrănea, îi spăla şi cosea pentru toţi. Tot ea îngrijea grădina, făcea conserve, compoturi pentru iarnă şi un amestec grozav de gustos din roşii, ardei şi vinete căruia îi spunea „gheveci". Totuşi nu avea unde să se desfăşoare şi se întîmpla să tînjească. Atunci, sau cădea într-o muţenie desăvîrşită (of, ce ţi-era şi cu muţenia asta !), sau se apuca să spele rufe — manual, după moda veche, fără nici un fel de maşini de spălat.

Își ușura sufletul, educîndu-i pe membrii familiei sale.

Bărbatul și fiul cel mare nu o contraziceau niciodată ; de bună seamă, înțelesesră de mult că ar fi în zadar. „Mika, oare cît mai ai de gînd să exersezi ? Îți nenorocești mîna ! Du-te imediat la plajă !"... „Leonea ! De cîte ori trebuie să-ți spun că la masă nu se citește ?" Și Mika lăsa vioara la o parte, iar Leonid Petrovici ziarul, și în casă ar fi putut să se instaureze o eră de liniște și tihnă, de n-ar fi fost răzvrătitul de Liusik.

Într-o zi Leonid Petrovici mi-a spus :

— La noi în casă Liusik servește drept paratrăsnet.

Aveam tocmai o părere contrară. Dar, după o vreme, mi-am dat seama ce-a vrut să spună. Într-adevăr, ce s-ar fi întîmplat cu echilibrul universal dacă unei energii nu i s-ar fi împotrivit alta, egală ca forță, dar diametral opusă.

Leonid Petrovici nu mi-a spus măcar o dată : „Ei, ești leită maică-ta !" Nu mi-a zis nici : ...„Dar maică-ta, la vîrsta ta..." Și nici : „Mergi pe urmele maică-ti". Mie îmi place felul lui de a fi.

Vorbesc cum se obișnuiește în interviuri : să nu mă înțelegeți greșit. Mă măgulește chiar faptul că semăn cu mama — într-adevăr, îi semăn grozav. Și nici ideea cu „urmele" nu e lipsită de adevăr. Totuși eu sînt eu, și în multe privințe sînt altfel, iar în altele vreau să fiu cu totul altfel decît dînsa ; ceea ce nu izbutesc de loc. Mama susține că, după nu știu ce legi ale geneticii, copilul moștenește de la amîndoi părinții defectele lor. Ceea ce, după mine, prevestește umanității o perspectivă nu prea luminoasă. Și atunci, mă întreb, încotro se îndreaptă progresul ?

De altfel, mama putea foarte bine să născocească această lege.

Leonid Petrovici nu mi-a pus nici un fel de întrebări referitoare la măritișul mamei. Cunoaște desigur numele tatălui meu vitreg — cum să nu-l cunoască ! — dar nu m-a întrebat : „Cum e ?“ Nevastă-sa m-a interogat amănunțit, deși am impresia că știe mult mai multe decît mine. Un lucru însă nu-i este prea limpede : unde voi sta eu de-acum încolo, rămîn cu mama, sau or să-mi cumpere ei o garsonieră, sau, poate, am de gînd să mă mărit ?

Nici eu singură nu știu cum se vor desfășura evenimentele. Mai bine zis, un lucru știu cu precizie : n-am să stau cu mama și cu tatăl meu vitreg. Așa i-am și răspuns Elenei Matveevna. M-a privit neîncrezătoare :

— Ca să stai singură, trebuie să fii pregătită pentru viață, să știi să te descurci. Iar la douăzeci de ani...

— Am douăzeci și unu. Și sînt destul de pregătită pentru viață... La noi acasă gospodăria o conduceam eu !

— Și ce-i cu asta ? Ai să stai singură la douăzeci de ani, fără cineva mai în vîrstă lîngă dumneata ? Înțeleg, dacă nu aveați locuință la Leningrad !

— Lenocika — se amestecă Leonid Petrovici — mi se pare că vine poștașul încoace.

— Ai putea să nu-mi faci aluzii că-s lipsită de tact ! zice Elena Matveevna, cu o ironie răutăcioasă. Pricep și fără acest efort din partea ta !

Pleacă în întîmpinarea poștașului, iar între Leonid Petrovici și Mika are loc un schimb de priviri. Își zîmbesc ușor, și e limpede pentru oricine că în familia asta oamenii țin unul la altul.

Mi se pare că Leonid Petrovici ar fi fost suportabil chiar şi în calitate de tată vitreg. Păcat că n-a rămas la timpul potrivit la Leningrad. Atunci, poate, mi-ar fi fost chiar tată, şi nu tată vitreg. Deşi nu am nimic împotriva tatălui meu. Nu-l ţin însă minte de loc. A murit în o mie nouă sute patruzeci şi şase. Prima mea amintire din copilărie e legată de mama : mă ţine în braţe, fumează şi citeşte ziarul. Toată familia mea se reducea la mama. Niciodată nu am rostit cuvîntul „tata". Buzele mele nici nu pot să rostească acest cuvînt !

2

La casa de odihnă „Cernomorocika" am descoperit un concetăţean de-al meu.

N-aş putea spune că mi-a plăcut. Ce-i drept, l-am observat din capul locului. Din cauza ping-pongului. Băiatul ăsta nu se clintea de la masa de ping-pong, parcă încremenise acolo ; după fiecare partidă se schimbau jucătorii, el însă rămînea pe loc, nimeni nu reuşea să-l bată. Paleta o ţinea după metoda chinezească, cu mînerul în sus ; juca tăios, precis, dar cu un fel de nepăsare demonstrativă.

Înainte de a mă duce să mănînc de prînz, am zăbovit un pic lîngă masa de ping-pong şi am urmărit jocul ; după ce am mîncat, înainte de a pleca, m-am uitat din nou : se afla la postul lui. Mîncase pesemne mai devreme.

A doua zi, la masa de ping-pong, nu mai erau aceiaşi jucători, iar el şedea sub un tei, în societatea unui bătrînel ; între ei se afla o măsuţă, o tablă de şah şi

un ceas : jucau *blitz*. În spatele bătrînului, încă doi amatori își așteptau rîndul. Se vede că și la șah tînărul acesta era jucător de înaltă clasă.

De obicei se așeza în capătul opus al sălii de mese și două zile nu m-a văzut. A treia zi, la cină, m-am pomenit vecină cu el. Alături de el stă Alexei Lukici, un bătrînel negricios și sprînceenat din Harkov, amabil, vorbăreț și grijuliu. E nemulțumit că mănînc puțin (după părerea lui) și mereu oftează : „Suflețelule, colțunașii cu vișine așa se mănîncă ? Mi-aduc aminte cînd ne punea maică-mea strachina plină pe masă... Și aici, are fata trei colțunași în farfurie, și nici pe-ăia nu-i mănîncă..."

Cu noi la masă mai stau și doi soți din Penza.

Cînd m-a văzut apropiindu-mă, noul meu vecin de masă s-a ridicat și nu s-a așezat pînă nu m-am instalat și eu pe scaun. Îmi plac astfel de purtări. În schimb, nu mi-a adresat un cuvînt tot timpul cît a durat masa. Era o strategie : fără să vreau, am așteptat să-mi vorbească. Soții din Penza povesteau o piesă pe care o văzuseră în ajun la Teatrul Dramatic : „Și ăsta, care era prieten cu el, cînd s-a uitat odată... am simțit că mă ia cu frig, nu alta ! «Cum se poate, zice, să nu mă recunoști ?» Și-l tot înghesuie, și-l înghesuie... Buni actori, nimic de zis !" Eu ascultam cu interes și mă străduiam să ghicesc ce piesă o fi fost, deoarece tocmai titlul îl uitaseră. Pînă la urmă, vecinul cel nou nu mi-a adresat nici un cuvînt, și seara, de cîteva ori, mi-am amintit de el cu un fel de neliniște.

Îmi plac bărbații binecrescuți, care dau atenție fetelor. Epoca noastră, cu ritmul ei atît de rapid, a redus, după mine, numărul lor — și e păcat ! Să zicem mersi, dacă un tînăr întoarce capul cînd trece pe

stradă o fată drăguță. Pe mai mult decît atît nici nu se poate conta. Rareori întîlnești un om care acceptă toate „nuanțele" jocului, care privește serios acest joc bine calculat, care atrage în acest joc toate metodele străvechi de luptă : strategia, tactica — fără ele, ce fel de joc mai poate fi ? Iar fără joc, nu-i nici dragoste. După cum se tînguia Fedea Protasov în „Cadavrul viu" : „N-avea nici un haz viața noastră, îi lipsea jocul acela"...

Nu sînt de loc convinsă că jocul trebuie să fie încununat negreșit de o dragoste — oricum ar fi ea. Un asemenea sentiment poate să se nască, poate să nu se nască...

Noul meu vecin e galben la față, iar ochii îi sînt întunecați și neîndurători. Cînd am făcut cunoștință — aceasta s-a întîmplat după încă douăzeci și patru de ore — am aflat că-l cheamă Viktor, că lucrează ca referent la un institut de cercetări științifice și, culmea, că este din Leningrad. Am descoperit chiar niște cunoștințe comune, e drept, persoane pe care le cunoaște oricine într-un anumit cerc și de o anumită vîrstă.

Dar am uitat să spun că poartă verighetă. O verighetă de pe vremuri, masivă, demodată — poate că-i a lui taică-său. Face parte din generația care-și aduce aminte cum își luau rămas bun tații de la ei. Pentru toți cei de-o seamă cu el amintirea taților se rezumă la cizme, la brațe care îi săltau în sus, iar apoi la fotografiile din perete. Vezi filmul lui Marlen Huțiev.

I-am zis eu ceva în sensul ăsta, dar n-a fost de acord. Mi-a spus că ține minte mult mai multe. Pînă și un cîntec pe care-l fredona taică-său :

Nu am nici o vină
Că inima mi-e plină
De-un amor turbat
Pentru un soldat !

Își amintește chiar cum taică-său i-a spus mamei lui : „Principalul, păzește-l pe băiat ca ochii din cap".

Eu m-am născut după război, și nimeni dintr-ai mei n-a pierit pe front, dar, de cînd mă știu, aud vorbindu-se numai despre război. Război văd în filme, citesc cărți despre război. Cei vîrstnici nu-l pot uita. Îi înțeleg. Dar despre de-alde mine încă nu sînt filme. După cît se pare se vor face abia peste vreo douăzeci de ani. Deocamdată despre mine se fac doar emisiuni la radio : „Noi, oamenii maturi"... Încearcă să te convingă, ca și cum ar vorbi unui prichindel : „Ești mare, ai crescut !"

De ce mi se vorbește așa ? Nu mi-e frică de viață și n-am de gînd să mă refugiez în copilărie.

De la mama am primit o ilustrată cu parcul Nikitski : „Nerespectoasa mea fiică, ar trebui să vezi și tu ce frumos e aici ! Dacă te hotărăști să vii în august în Crimeea, scrie la Erevan, post-restant, pentru mine. Numele neschimbat. Andrei Filipovici îți trimite salutări, cu toate că nu le meriți de loc. Mîine plecăm cu vaporul la Batumi, apoi o să rătăcim prin Caucaz și ne oprim la Erevan. Salută-i pe drăguții noștri odesiți și mulțumește-le din partea mea pentru grija pe care ți-o arată. Te sărută. Mama".

Desigur, nu mă așteptam ca mama să se aștearnă pe niște scrisori lungi despre dragostea ce-mi poartă și în care să-mi spună că-i e dor de mine și cît se plictisește acolo, în Crimeea. Totuși mă așteptam să sune altfel scrisoarea ei. Dar nu-i nimic.

La „Cernomorocika", Viktor avea o faimă gata creată. Campion la ping-pong, campion la şah, cîştigase blitz-urile cu toţi cei ce se arătaseră amatori să joace. Dar... nu ştia să înoate, de aceea nici nu se ducea la plajă.

— Atunci de ce ai venit la Odesa ? Singura atracţie aici e marea.

— Sînt colecţionar. Colecţionez tipuri de oameni.

O discuţie cu el este interesantă — nu e nevoie să-i povesteşti nimic, prinde totul din zbor. Şi răspunsurile le dă întotdeauna rapid, precis, direct, de parcă n-ar fi simple răspunsuri, ci o emitere de scîntei în reprize. Uneori se gîndeşte la ceva strict personal şi nu-ţi răspunde. „Viktor, ce-i cu dumneata ?" „M-am dat la fund !" Ceea ce înseamnă că a căzut pe gînduri şi n-are chef să stea de vorbă.

Alteori jongla cu tot felul de zicale din popor : „Cămaşa vecinului nu-ţi ţine de cald şi bărbatul alteia nu ţi-e sprijin"... Sau : „Ce naşte din pisică şoareci mănîncă !" şi, în timp ce le debita, îşi privea auditoriul şi făcea cu ochiul, vrînd să spună : „Uite ce ştiu eu !"

Bine că aveam răgazul să pătrund sensul vorbelor lui. Cînd mă pomeneam în sînul familiei mele odesite, cînd ascultam vioara lui Mika sau cînd, înotînd pe spate, priveam cerul înalt şi senin, toate reveneau la locul lor. Viktor îmi era cu desăvîrşire străin.

Dar jocul dintre noi doi îşi urma cursul, nu prea încordat, cu mici episoade, cu tergiversări, cu manevre neaşteptate. Amîndoi înţelegeam prea bine că e un joc ; poate că Viktor s-ar fi plictisit să-l continue, dacă la „Cernomorocika" ar fi fost vreo altă fată. Dar se poate spune că nu era, iar el avea nevoie neapărat de cuceriri, aici, pe loc, în faţa spectatorilor

de ocazie: „Am venit să mă odihnesc — îi lămurea el pe vecinii noştri de masă. În douăzeci şi patru de zile trebuie să prind puteri fizice şi morale, ca apoi, unsprezece luni în şir, să iau cu asalt culmile ştiinţei noastre ! Fac sport şi mă îndeletnicesc cu asanarea universului meu spiritual. De aici a luat naştere prietenia dintre mine şi Xana. O prietenie frumoasă, creatoare". Încheindu-şi tirada, îmi zîmbea condescendent, leneş.

Îmi dădeam seama însă că lenea lui e o paradă, sub care îşi ascunde un fel de antrenament, lăcomia de a fi primul, furia, înverşunarea lui sportivă. Mai precis, că se străduieşte să se ascundă. Uneori, după cină, Viktor mă conducea pînă acasă. Mergea alături de mine, nu mă ducea la braţ, nu mă lua pe după umeri, mergea pur şi simplu şi trăncănea despre te miri ce.

În ulicioara noastră era cam întuneric şi ar fi fost cît se poate de firesc să mă sprijine. Dar se vede că jocul lui avea anumite reguli. Într-o seară mi-a propus să mergem pe faleză ; l-am refuzat şi nu a insistat.

Cred că nici o clipă nu uită că este scund. Cu năravul şi apucăturile lui ar fi trebuit să fie înalt, frumos şi nepăsător. Poate că aşa se şi crede cînd mă însoţeşte pe ulicioara noastră cufundată în umbra serii. Eu însă intuiesc cît îl costă nepăsarea asta, şi lenea, şi perorările despre „prietenia creatoare".

Oare Viktor mă interesa ? Da, mă interesa, dar nu prea mult. Mă obosea atitudinea lui forţată. Rîdeam de monologurile sale teatrale, mă uluia repeziciunea cu care ştia să alterneze temele pe care le aborda, dar, după aceea, mă gîndeam mai adînc la cele ce debita şi mă miram : „Ce străin îmi este !" Aşa era, însă abia mult mai tîrziu am găsit pentru toate acestea

explicația potrivită. Pe-atunci însă societatea lui... n-aș spune că mă interesa, mă amuza !

— Ce faci acasă ? Unde stai ? Ce fel de familie, ce fel de oameni sînt ăștia ? mă întrebă el într-una din zile.

I-am povestît despre gazdele mele. A rîs mult cînd i-am descris-o pe Elena Matveevna ; ca s-o descrii n-ai nevoie de cine știe ce talent, e un personaj care se pretează la așa ceva. Apoi Viktor a spus :

— În concluzie, o familie tipică. Îmi închipui că ți-e cam silă de ei, nu ? Și țipetele astea, și nelipsita scripcă, și acest : „Băieții mei ? Niște genii !" Uf, dac-ai ști cît urăsc eu toate astea !

Ei, poftim ! Reieșea că, fără să vreau, îi trădasem pe acești oameni de treabă, pe prietenii mamei mele, care m-au primit sub acoperișul lor numai pentru faptul că eram fiica mamei mele. Oare povestirile mele au fost de natură să provoace acest ton urît, scîrbos, acest dezgust din partea lui Viktor ?

— Dar, de fapt, de ce anume ar trebui să-mi fie silă ? l-am întrebat.

— Păi toată vulgaritatea asta, se poate să n-o simți ? Vulgaritate combinată cu ferma, profunda convingere a superiorității lor : „Uite ce familie avem, sîntem culți, uniți între noi... Orășeni din tată în fiu". Nu-i pot suferi pe acești orășeni din tată în fiu. Niște indivizi anemici, prăpădiți, scrofuloși.

— Ce tot îndrugi ?

— N-am dreptul să-i detest pe orășeni ?

— E o discuție cam la nivelul problemei : cine e mai important : bărbatul sau femeia ? În treacăt fie zis, și dumneata ești orășean.

— Eu sînt un orășean de ieri. Bunicii mei s-au mutat la oraș în o mie nouă sute treizeci. Așa că am

ceva rădăcini, şi destul de adînci chiar, la ţară. Cred că şi dumneata ai vreo verişoară de-a doua în vreun raion de provincie. N-am dreptate ?

— Habar n-am. Ştiu că străbunicul meu locuia la Petersburg.

— Ei, femeia mai merge să se nască orăşeancă — se învoi Viktor. Dar Leonid Petrovici al dumitale a luptat pe front, sau a făurit victoria undeva în spatele frontului ?

— Nu l-am întrebat. Nu sînt serviciu de cadre. Ştiam foarte bine că Leonid Petrovici luptase pe front.

— Nu eşti serviciu de cadre, dar dacă eram în locul mamei dumitale, nu te-aş fi trimis într-un mediu atît de străin pentru dumneata. Spune cinstit, îţi vine tare greu cu ei ?

— N-aş spune că mi-e greu... Pur şi simplu, caut să mă obişnuiesc... Trebuie să ştii că niciodată nu am trăit într-o familie.

— Nici eu — mărturisi Viktor. Adică am avut ocazia să mă aflu printre oameni, să stau cu multă lume...

— Ai fost în armată ?

— Da' de unde, n-am fost în armată. Dar acolo unde eşti, trebuie să ştii să-i faci pe ceilalţi să te stimeze, şi atunci nu ţi se mai urcă în cap. Iar într-o familie străină, toţi ţi se urcă în cap şi n-ai ce-i face. Te-am înţeles. Bun, am să caut, pe cît o să-mi stea în putere, să te mai distrez.

Ne-am luat rămas bun. Dar nu ştiu cum, aveam senzaţia că n-am fost la înălţime. De aceea n-am pornit-o drept spre terasa luminată. Glasul Elenei Matveevna nu se auzea. Să se fi întors Liusik la timp ? Începeam să mă aclimatizez în această familie, deşi,

din cînd în cînd, îmi amintea grozav o casă ne nebuni. Sau, poate, privite de un străin, toate familiile par așa. Nu știu.

Seara era cald — la Odesa, serile sînt totdeauna calde, nu mă pot obișnui de loc cu ele. Pășeam pe o cărare de-a lungul unor ronduri, căutînd să rămîn în penumbră, și ascultam vioara lui Mika : o cascadă de triluri și game cromatice. Florile răspîndeau o mireasmă puternică, de seară. Îndeosebi crinii, dar nici ei nu puteau veni de hac metiolei — mică, nearătoasă și grozav de persistentă. Noaptea mirosea pînă și gura leului, ba chiar și panseluțele. Fiecare floare parcă striga : „Iată-mă, asta-s eu ! Asta-s cu !" O debandadă nemaipomenită ! Altceva e dimineața — toate florile sînt spălate, proaspete ; se poartă modest, sînt energice, serioase, fără istericalele acelea nocturne.

În veacul trecut a fost la modă extazierea în fața înțelepciunii naturii sau a Creatorului, indiferent cum s-ar numi așa ceva. Omul examina pistilul și staminele și se extazia : „Ce frumusețe, ce rațional e orînduit totul !" Desigur, oamenii nu știau pe atunci cîte știm noi astăzi, totuși știau și ei cîte ceva. Dar de ce oare închideau ochii la tot ce era irațional ? Mă întreb de ce, noaptea, cînd tot ce este viu e cuprins de somn și nu are nevoie decît de aer și de liniște, de ce această orgie a florilor ? De ce la un milimetru de osul pe care e așezat craniul omului, stă un alt os, ascuțit ca un pumnal ? Ți s-a răsucit capul mai brusc, și gata : moarte sigură, pe loc. Fără să mai vorbim de sistemul nervos central. Are simțul controlului foarte defectuos. Să fi fost un pic mai ca lumea, n-aș fi rătăcit pe aici, roasă de remușcări ;

i-aş fi trîntit lui Viktor tot ce clocoteşte acum în capul meu. E de-a dreptul uimitor ce răspunsuri tăioase şi spirituale îmi vin în minte ! Mama zice că asta se cheamă a gîndi cu întîrziere. Ai ascultat, cu capul în piept, tot soiul de lucruri nedrepte, neadevărate, ţi-ai luat politicos rămas bun şi ai plecat. Îndată ce individul a ieşit pe uşă, îţi vin tot felul de idei — — de unde or fi venind ?!

În seara aceea m-am întors acasă, după ce pe terasă s-a stins lumina.

3

Energică cum era, Elena Matveevna a reuşit să mă pună şi pe mine la treabă : mă duceam la plajă cu Liusik.

— Copilul nu poate merge pe malul mării, şi parcă îl lasă cineva ? Mika trebuie să exerseze, nu poate fi deranjat. Dumneata tot te duci în fiecare zi. Şi eşti atît de calmă, atît de echilibrată...

Bineînţeles, tiranul ăsta de Liusik a pus, de la bun început, echilibrul meu la grea încercare. Adineauri „se răcorea" aici, lîngă mine, pe nisip, şi deodată a dispărut fără urmă. Încearcă să găseşti un puşti pe plaja din Odesa ! Dar eu l-am găsit, deşi nu chiar imediat : se ascunsese în barca „Jenia" şi urmărea cu interes să vadă ce fac eu, cum mă descurc.

— Dar de ce n-ai strigat ? m-a întrebat el.

— Ce anume trebuia să strig ?

— Ştiu şi eu ? Să mă strigi pe mine sau să întrebi pe fiecare : „N-aţi văzut un băiat cu o pălărie

albă de pichet ?“ Sau să ceri să se anunțe la megafon că am dispărut ! Îmi place cînd se anunță la megafon !

— N-avea nici un rost să se anunțe ! Eram sigură că te găsesc.

— Și dacă m-aș fi înecat ?

— Ei, asta-i ! Ce, nu știi să înoți ?

O clipă, Liusik rămase pe gînduri.

— În general, știu — zise el, în cele din urmă. Am eu un sistem. Nu mă înec niciodată. Sar și înot, iar sar și iar înot. Într-o zi am ajuns așa pînă la geamanduri, ba chiar mai departe, pînă la motonave. Nimeni n-a știut, am înotat pînă acolo. Tare bine e să înoți în larg. Îți place să înoți în larg ?

Cînd i-am propus să intrăm în apă, a alergat plin de entuziasm și pe loc a început să-și demonstreze măiestria. Intra în apă pînă la bărbie, sărea în sus într-un picior și striga ca un disperat : „Uită-te ! Uită-te ! Uită-te cum înot !!“

Dealtfel, în loc de „uită-te“, Liusik spunea „io-te-te“. N-a fost ușor să-l momesc să iasă din apă. Era vînăt tot, dar nu se lăsa și striga într-una :

— Eu pot să stau cît vrei în apă ! Și pînă diseară.

— Asta pentru că nu știi să înoți ca sportivii — l-am lămurit eu. Cînd înoți ca sportivii, obosești în apă.

Iată unde mi-a prins bine asemănarea cu mama ! Se vede că și eu mă pricep să născocesc pe loc o explicație științifică ori de cîte ori e nevoie.

Liusik rămase năuc, potolindu-se ca prin farmec, se lăsă șters cu prosopul, se întinse alături de mine

pe pătura lui şi, privindu-mă dintr-o parte cu un ochi şocolatiu, languros, mă întrebă :

— Şi unde ai învăţat să înoţi ca sportivii? În Neva?

— Într-un bazin de înot. Tu ai văzut Neva vreodată ?

— Am văzut-o — zise el, indiferent. Nu-i urîtă, numai că se vede malul celălalt. Eu aş fi trecut-o în doi timpi. Hai, Xana, să te îngrop în nisip.

Şi nisipul fierbinte începu să-mi curgă pe spate, pe picioare. Iată-mă sub un strat gros, asemenea unui oraş din antichitate, numai capul şi gîtul se mai văd, iar Liusik, grijuliu, tot toarnă şi toarnă nisip peste movilita mea funerară.

— Face foarte bine pentru sănătate — mormăie el. Pe urmă o să te dezgrop şi o să intrăm iar în apă. Şi ai să mă înveţi să înot ca sportivii. Şi eu... Şi dumneata...

Într-un cuvînt, poţi să te deconectezi şi să nu asculţi. Nisipul fierbinte, arşiţa, soarele pe care-l simt prin pălăriuţă, sunetele contopite ale plajei (marea, ţipetele şi megafonul) şi, drept în faţa mea, nişte picioare goale. După cum se ştie, sînt orăşeancă din tată în fiu, de aceea apariţia unor picioare goale îmi este neplăcută mai degrabă, deşi picioarele, zău aşa, au şi ele fizionomia lor. Picioarele răsărite în faţa mea erau, cred, chiar frumoase : degete lungi, iar al doilea mai lung decît cel mare, ca la statuile antice ! Mă hotărăsc să ridic ochii — picioare obişnuite de bărbat, nu prea păroase, cu genunchi înguşti... Genunchii se îndoaie şi în faţa mea se iveşte chipul lui Mika. Din profil, seamănă cu Elena Matveevna şi cu Goethe în ţinereţe, iar din faţă, cu Vasili Tiorkin.

La ora asta ar trebui să exerseze, şi el e pe plajă, nu se ştie de ce.

— Mika, ştii că Xana o să mă înveţe să înot ca sportivii ! Spune-i să mă înveţe mai repede ! Spune-i, Mika !

— V-am adus o mică gustare — zise Mika. Pîine cu unt şi prune. Mama m-a trimis. Rîde, văzînd numai capul meu ieşindu-se din nisip, şi zice : E opera lui Liusik ? Numai el e-n stare !

— Nu-i nici o operă — se supără Liusik. Ne jucăm doar aşa.

Mişc din umeri, îmi îndrept spatele ; nisipul se risipeşte uşor şi mă ridic în picioare, dreaptă, cît sînt de lungă.

— Mergem în apă băieţi ?

Mika mă priveşte aprobator :

— Te bronzezi cum scrie la carte, de la început eşti ca ciocolata.

În ce-l priveşte, nu prea s-a bronzat — credi şi eu, dacă aproape tot timpul stă închis în vilă ! Concursul ! Ce să-i faci ! Mika ar fi putut să fie şi mai subţirel, şi mai înalt, bine că are umerii laţi, frumoşi. Şi totuşi n-are de loc aerul unui muzician !

Întîi ne bălăcim lîngă mal — îl învăţăm pe Liusik să înoate ca sportivii. Apoi Mika îşi aduce aminte de prune şi-i zice :

— Xana şi cu mine o să mergem înot pînă la geamanduri, iar tu lasă-ne măcar cîte două prune de căciulă. De acord ?

— Am să încerc — făgăduieşte Liusik — mîine însă merg şi eu cu voi pînă la geamanduri. Da ?

— Ei, chiar aşa... — încep eu.

Dar Mika îmi face cu ochiul şi ne depărtăm de mal. Înotăm alene. Unde să ne grăbim ? Pe drum, Mika îmi explică pe îndelete că Liusik nu trebuie contrazis, ci deconectat. Ce terminologie ! Aflu că Mika este un pedagog experimentat : are doi elevi — doi puşti care învaţă cu el vioara. „Nişte copii tare înzestraţi !“ „Şi Liusik, cum ţi se pare, e talentat ?“ „Sigur că are talent, dar nu de muzician.“ „De ce ?“ „Nu-i place nici măcar să asculte muzică. Dar hai să vorbim despre altceva !“

Vorbim ba de una, ba de alta, şi cînd ajungem la mal, îmi dau seama că numai eu am trăncănit tot timpul — despre mama, despre tatăl meu vitreg, despre facultatea de biologie. Şi cum am vorbit numai despre mine, discuţia noastră mi s-a părut plină de miez. Doar sînt egoistă.

La un moment dat Mika avu impresia că am obosit. Asta, în clipa cînd mi-am dat seama că tot timpul nu vorbisem decît despre mine şi am tăcut.

— Nu te teme. Sînt lîngă dumneata — mă încurajă el.

Aveam, pesemne, un aer tare jalnic.

Înota bine, deşi fără un stil anumit. Într-adevăr, lîngă el nu te temi de nimic. Ce-i drept, nu prea îmi închipui ce-ar face în cazul cînd mi s-ar pune un cîrcel. M-ar tîrî de păr pînă la mal ? Oare ? Cel puţin să fi avut cozi !...

Apoi, deodată, Mika pleacă, luînd una din cele două prune rămase. A venit numai ca să facă o baie, iar la ora asta, cu siguranţă că acompaniatoarea lui din oraş a şi sosit.

Liusik caută să se dezvinovăţească :

— N-am înțeles că trebuia să las patru prune! Mika a zis două!

Liusik și cu mine rămînem pe plajă — pînă la masă mai e. Aflu o mulțime de lucruri utile: pe planeta Marte nu sînt oameni, iar pe celelalte planete mai mult ca sigur că sînt: în Bolșoi Fontan au loc surpări de teren și nu este exclus ca într-o dimineață să ne trezim că în jurul nostru e numai mare; flotila „Slava" se întoarce la Odesa totdeauna în mai — o știu pînă și copiii mici; o parte din concertul lui Ceaikovski, pe care-l cîntă Mika, se fredonează la Odesa: „Si-ma, te iubesc! Si-ma, te iubesc!" Într-adevăr, cuvintele acestea se pretează de minune la melodia lui Ceaikovski.

În sunetele „Simei" ne apropiem de vila noastră și o găsim pe Elena Matveevna la mașina de cusut. Am uitat să vă spun că mai și cosea: primea comenzi de sutiene — uriașe, grele ca niște harnașamente pentru cai.

Liusik aleargă spre ea, dar îl întîmpină o privire rece, care scapără electricitate. Totul e limpede: în lipsa noastră, Elena Matveevna a căzut într-o stare de tăcere prevestitoare de furtună.

O tăcere din asta face cît un scandal în lege. În jurul nostru aerul e suprasaturat de electricitate. Și trebuie să spun că Elena Matveevna nu se încruntă, nu-și mușcă buzele, nu umblă de colo-colo prin odaie; furtunile și vîrtejurile se dezlănțuie în sufletul ei, iar ea tace și tace, o tăcere de nouă grade. Cei doi membri mai mari ai familiei se pleacă la pămînt ca două fire de iarbă, și chiar și pe mine, care nu am, sper, nimic cu această tăcere mă chinuie și mă sufocă atmosfera extrem de încordată. În ce-l privește,

Liusik se străduieşte să dispară cît mai repede şi neobservat.

Cînd o astfel de tăcere se lasă de dimineaţă, sînt speranţe că totul este întîmplător, de vină fiind un vis urît, o migrenă, o intemperie. Lucrurile se schimbă însă dacă totul începe în timpul zilei ; e de presupus atunci că există motive adevărate, temeinice, pe care ea nu doreşte să le împărtăşească nimănui. Cineva s-a făcut vinovat cu ceva faţă de ea, şi ea aşteaptă o mărturisire, şi nu mărturisire, ci căinţă, recunoaşterea greşelii.

Eu însă n-am nimic pe suflet, şi nici Liusik, aflîndu-se cu mine pe plajă, nu putea să păcătuiască aici, acasă. Leonid Petrovici a fost la serviciu. Poate Mika ? Ascult atentă — răsună aceeaşi „Sima", ultima parte, cred. Pianul are un sunet înăbuşit, dar agreabil, nu sîciitor, îmi place un astfel de acompaniament. Deodată îmi trece prin cap că Elena Matveevna n-o înghite pe acompaniatoarea lui Mika. Întocmai ca în povestea pe care mamei mele îi place s-o repete într-una despre o femeie care a născut un băiat, l-a strîns la piept şi a exclamat : „Ah, o urăsc pe ticăloasa aceea !" „Care ?" „Păi... viitoarea mea noră !"

Poate că pianista din camera de-alături este tocmai „ticăloasa aceea ?" Altfel, cum se explică aceşti nori de furtună ?

Din păcate, n-am s-o văd — trebuie să mă duc la masă. A, uite, „Sima" s-a terminat — bine-ar fi să facă o pauză şi să iasă din cameră ! Aud murmurul celor două glasuri. Al ei e tînăr. Nu, nu ics. Maşina de cusut amuţeşte. Elena Matveevna ridică ochii şi-mi spune, continuînd, de fapt, un monolog interior :

— Toți trăiesc ca oamenii : pleacă la odihnă, se duc la plajă.. Iar eu, eu ce am ? Bucătăria, cratițele și asta !... Și cu un gest deznădăjduit mototolește grațiosul lucru de mînă. Spune-mi, te rog, multe femei stau azi acasă ? Dar o să încerc și eu să-mi iau o slujbă, să vedem ce-o să fie ?

— Veniți cu noi la plajă — îi propun eu. Dacă vă face rău soarele, putem instala un cort...

— Cu tensiunea mea, numai plaja îmi lipsește ! ripostează Elena Matveevna, cu un zîmbet ironic.

Pianul răsună din nou — nu cunosc bucata. Aștept vioara și o aud pe Elena Matveevna, spunîndu-mi :

— Înainte, eu îl acompaniam pe Mika, acum însă cîntă piese atît de grele... Îți place cum cîntă Mika ? Și dac-ai ști ce-a fost, cum nu voia de loc să învețe vioara ! De ascultat, cu dragă inimă putea să asculte ceasuri în șir ! Dar cînd trebuia să cînte, era o dramă. Desigur, dacă ar fi trăit Stolearski !... La el, toți copiii cîntau cu plăcere, știa să-i țină în frîu. Frumoasă bucata asta ! Nu-i așa ? E Vivaldi. Și ea acompaniază destul de bine ! În general însă consider că a fost o impoliteţe din partea lui Mika să plece la plajă cînd ea trebuia să sosească. Putea să se ducă mai de dimineață !

Bun. Totul e limpede. Dar nu știu ce să-i răspund.

— Ea e aici și el își aduce aminte că n-ați luat cu voi nici o gustare. Mika e foarte atent, nimic de zis, dar, la urma urmei, treaba e treabă, nu-i așa ? Nu mai zic că...

Iată, a intrat și vioara, da, a intrat. Nu mai ascult monologul Elenei Matveevna, cu atît mai mult cu cît vorbește cu glas scăzut. Îmi îndrept ochii în-

tr-altă parte, prin perdeaua dantelată a viței sălbatice, și o văd pe pistruiata Roza Țîgan, îmbrăcată cu un sarafan negru, pentru confecționarea căruia, de la talie în jos, n-au intrat mai mult de cincizeci de centimetri de pînză. Roza stă de vorbă cu Tolik : are privirea pierdută, capul dat pe spate. Da. Tolik se uită circumspect în jur : vrea să se convingă că nu-i vede nimeni. Mă întorc cu spatele la vița sălbatică. Glasul viorii urcă tot mai sus. Elena Matveevna vorbește într-una :

— Știu, bineînțeles, că niciodată copiii nu fac așa cum vor părinții : și eu m-am măritat cu Leonid Petrovici, cu toate că mumă-mea plîngea cu lacrimi amare !

Nu-mi place vioara. Nu-mi place, mai ales, să mă uit cînd cineva cîntă la vioară. Violoniștii închid neapărat ochii, pălesc, asudă, și în toată înfățișarea lor e ceva neplăcut, chiar indecent. Nu știu dacă e un fel de vrajă sau, pur și simplu, o lipsă de autocontrol. Acum însă, probabil pentru că nu cîntă într-o sală de concert, vioara îmi place. Îmi place melodia, îmi place cum sună pianul, supus, concesiv, și mă încîntă pînă și sunetele viorii, groase și joase, de parcă ar cînta un violoncel. Cum se obține un asemenea sunet, de ce depinde ? Doar strunele sînt aceleași și arcușul la fel ? Frumos, tare frumos curge melodia, și tare nu am chef să ies în plină arșiță și să mă duc la masă.

— ...Bineînțeles, nu aștept o înțelegere absolută din partea dumitale ! Dar dacă ai cît de cît o influență asupra lui Mika...

— Ce spuneți, Elena Matveevna ! Ce influență ?

— ...atunci, în locul dumitale, i-aş spune că nu-i frumos să-ţi neglijezi acompaniatorul. Mai ales un acompaniator ca ăsta ! Este cel mai bun concertmaistru din Odesa.

— Din păcate, Elena Matveevna...

— Nu te ofensa, scumpa mea. Vorbesc cu dumneata, ca şi cînd ai fi copilul meu.

— Vai de mine !

Mama şi Elena Matveevna sînt două extreme. Dar mi se pare că o prefer pe mama.

Primesc mereu vederi de la dînsa şi nici o scrisoare. Relaţiile noastre sînt dintre cele mai mondene! De fapt, sînt nişte relaţii destul de urîte. Iar timpul trece, se scurg zile şi nopţi, şi eu tot n-am hotărît nimic. Unde am să stau la anul cînd voi merge la facultate ? Şi vremea se apropie. Am să mă mut undeva ? Doar trebuie să mă gîndesc la toate astea, trebuie să hotărăsc !

Şi eu nu mă gîndesc la nimic. Amîn totul pentru mai tîrziu ; dimineaţa amîn pentru la amiază : „Uite, am să stau pe plajă şi am să chibzuiesc totul !“ Dar pe plajă nu te prea poţi gîndi, şi cu atît mai puţin acum, cînd m-au pricopsit cu Liusik ! Îmi spun : „Rămîn singură şi mă gîndesc !“ Dar de la „Cernomorocika“ aproape în fiecare seară mă conduce Viktor — uneori chiar pînă la portiţa vilei. Deci nici seara nu e rost să chibzuiesc. Singura speranţă ar fi noaptea. Dar noaptea dorm. Cum pun capul pe pernă, adorm, adorm adînc, fără gînduri şi vise. Aşa dormeam şi acasă. Se mira şi mama.

— Te-am visat — mi-a spus Viktor, cu îngrijorare în glas. Şedeam pe o stîncă, deasupra mării, cu picioarele atîrnate în jos, deasupra prăpastiei. (Era în seara zilei cînd venise acompaniatoarea.) Foarte ciu-

dat, visez rar de tot, și uite, te-am visat pe dumneata. Îmi întindeai un ac, un ac uriaș, lung, cît o seringă.

— Visul ăsta înseamnă că ți-am străpuns inima! i-am zis eu cu convingere. Nu poate să însemne altceva.

— Am să-mi analizez sentimentele — mi-a făgăduit Viktor. După aceea îți fac o declarație de dragoste.

— Și ai s-arunci la picioarele mele nevasta și copiii dumitale!

— Ei, găsesc eu ce s-arunc! Copii, în treacăt fie zis, nu am. Și, de fapt, relațiile dintre mine și nevastă-mea sînt confuze. Mai bine de un an nu mai sîntem împreună.

— A plecat undeva, ascultînd chemarea inimii?

— A rămas în casă. Are condiții de locuit destul de bune. Afară de asta, ei nu-i place că beau.

— N-am observat că bei.

— În sud nu beau niciodată. Cînd mă aflu în sud, mă îndeletnicesc cu perfecționarea fizionomiei mele morale. Să mergem, Xana, e timpul să te duci la culcare, altfel, gazdele vor scrie mamei dumitale că ai început să dispari seara. Apropo, mîine ne putem repezi la localul „Primorski". După cină. Stăm puțin, bem ceva...

— Mulțumesc, nici eu nu beau cînd mă aflu în sud.

— Cum vrei. Numai să nu spui după aceea că nu ți-am făcut curte. Ce-i drept, noi doi mai avem în fața noastră Leningradul!

— Mai avem înaintea noastră o viață întreagă!

— Uite, aici ai nimerit-o!

Ar fi fost o discuție grozavă, dacă nu ne-ar fi plictisit pe amîndoi. Relațiile noastre ajunseseră în impas, la un punct mort. Pentru el, picioarele mele nu

sînt destul de lungi, eu nu sînt destul de rasată, nici destul de frumoasă. Nu sînt nici balerină, nici stewardessă. Nu se poate lăuda cu mine în faţa prietenilor, şi atunci, la ce bun toată această tărăşenie? Vedeam totul foarte limpede, ca şi cînd ar fi spus lucrurilor pe nume.

În poartă stătea Elena Matveevna : îl striga pe Liusik. Văzîndu-ne, se învioră, ne zîmbi şi intră în vorbă cu însoţitorul meu. Viktor îi răspundea atît de politicos, pe un ton atît de voit leningrădean, încît am simţit că mi se face greaţă. Da, a venit aici cu un bilet de odihnă... Da, îi place mult Odesa... Da, da, da...

Deodată din bezna nopţii răsări Liusik.

— În tabăra de pionieri s-a sunat stingerea — ne comunică el, fără să-l întrebe nimeni.

— Intră, intră în casă ! îl mustrului maică-sa. Să vezi tu ce păţeşti de la tata.

— Mă doare-n cot ! declară Liusik.

Nu se temea nici un pic de taică-său.

— Ce tînăr agreabil ! Se vede că-i un adevărat leningrădean ! zise drept încheiere Elena Matveevna, uitîndu-se în urma lui Viktor, care se îndepărta.

4

Roza Ţigan se măritä. Cu Emik însă, nu cu Tolik. Credeam că e o tragedie, dar nici gînd.

— Tolik a fost numai aşa — explică ea tuturor celor care vor s-o asculte. Mama s-a frămîntat grozav cînd am început să mă întîlnesc cu el. Şi eu i-am spus din capul locului că n-are rost să se frămînte. Pur şi

simplu, mă duceam cu el la teatru, la cinema, ei, şi uneori mă plimba cu maşina. Iar pe Emik îl iubesc încă din şcoală. Emik e om ! Are şi o familie cumsecade ! Şi, la urma urmei, oare-am avut vreodată de gînd să mă mărit cu Tolik ? Nici pomeneală ! Îndată ce m-a cerut Emik, i-am spus lui Tolik : „Gata ! Cu asta, basta !“ Iar acum Emik a fost numit la Nikolaev şi plecăm acolo.

În curînd va fi nunta. Dar am impresia că ieri dimineaţa prin preajma vilei noastre dădea tîrcoale Tolik. Poartă nişte whik-jans, cum n-are nimeni pe aici.

— L-am invitat şi pe el — îmi spune Roza şi rîde în hohote. Ca să se mai frămînte şi Emik.

Mare e grădina lui Dumnezeu !

Şi eu aş vrea să mă mărit, chiar dacă nu s-ar frămînta nimeni din cauza asta. Aş fi vrut să am o familie în care să fie tata, mama şi copiii. Cel puţin doi copii, să nu se plictisească. Mie, de pildă, întotdeauna mi-a lipsit o soră.

Uite, pe veranda de aici, mai locuieşte o familie. Nu a gazdelor mele — alta, mai zgomotoasă şi mai guralivă : chiar sub tavan o rîndunică şi-a făcut cuibul, a scos pui. Au capete mici şi nişte ciocuri negre uriaşe, iar cînd vine mama lor să le aducă de mîncare, fac o larmă infernală. Stăm la masă, ne luăm micul dejun şi aproape nu ne auzim — nu ne înţelegem din cauza gălăgiei lor. Cînd se mai potoleşte scandalul păsăresc, din odaia unde doarme Liusik răsună glasul Elenei Matveevna :

— Ţine minte, Liusik, ţi-o spun pentru ultima oară! Scoală-te imediat !

— M-m-m ! răspunde Liusik, adormit de-a binelea.

— Nu e chip să-l culci, da' nu-i chip nici să-l scoli ! se plînge Elena Matveevna. Copilul ăsta e o adevărată nenorocire ! Liusik !

— La noi în sat era o brigadieră — îmi povestește Leonid Petrovici. Dimineața, mi-aduc aminte, umbla prin tot „domeniul" său și își chema brigada la lucru. Și avea o voce... mamă Doamne !

— ...Dacă nu te scoli imediat, nu știu ce-ți fac !

— ...Și toată lumea îi spunea „hoge tătar".

— ...Dacă-i așa, să știi, Xana o să plece la plajă fără tine !

— N-o să plece ! răsună glasul vioi al lui Liusik. Pentru nimic în lume !

În familia asta sînt două fundamentări lingvistice. Leonid Petrovici stă la Odesa de peste treizeci de ani. Folosește toate expresiile pur odesite ; zice la fiecare pas : „Ori-ori !" Cînd glumește cu Liusik, îl amenință : „Dacă nu ești cuminte, te ia ducele !" Și tot el, cînd povestește ceva din trecutul său, din copilărie, își amintește de graiul din Viatka, folosind niște cuvinte nemaiauzite aici : „Ne-am dus să apucăm caii !" Numește obiecte de care nici eu, o nordică, habar nu am : „Odată, eram un prichindel, în vintirul meu nimerise o vidră". Mika îmi explică toate acestea : „a apuca" înseamnă a prinde, „vintirul" e un fel de coș pe care pescarii de pe rîul Cepța îl așază iarna în copcă. Iar cînd Leonid Petrovici, invitat de familia Țîgan, urmărește un meci la televizor, și echipa „Cernomoreț" din Odesa ratează o lovitură, el strigă : „De cap să-ți fie".

Cel mai amuzant lucru e că și Elena Matveevna trîntește cîteodată : „Uf, stuchi-te-ar mîțele !" și pronunță chiar „mîțili". Într-o zi, uitîndu-se la bărbatu-său care meșterea la un taburet, ne-a turuit o zi-

cală în care se spunea că mujicul din Viatka, pe orice ar pune mîna, la toate se pricepe. Se vede că n-au trecut degeaba pentru ea anii petrecuți în satul de pe Cepța. Dar ori de cîte ori povestește despre viața ei pe Cepța, vezi mai mult traiul de-acolo decît limba și expresiile locale.

— Acolo, toată ziua bună ziua, se pune cașă la fiert. Credeam că numai în timp de război e așa ; da' de unde, e un vechi obicei : botez, nuntă sau altceva, ei fierb neapărat cașă. Iar după ce trag o dușcă, țăranii joacă „topotuha" cu strigături. Sau cîntă : „Toată noaptea petrecut-am la ospăț..." E cîntecul lor preferat. Și sînt niște cuvinte : „Mă tot uitam la ovreiaș". Ei, ce te uiți la mine, Leonea ? Vrei să spui că nu-i adevărat ? Am tot vrut eu să-ntreb, de unde și pînă unde a răsărit ovreiașul ăsta ?

— Ozoraș și nu ovreiaș — o lămurește plin de răbdare Leonid Petrovici. Modelul, desenul covorului. La noi se spune ozor, ozoraș. Ți-am mai spus-o eu, și nu o dată.

— Da ?! Nu știu, am uitat. Și, va să zică, e cîntecul lor preferat...

— Acum au alte cîntece. Îl cîntă și pe-ăsta probabil : „În ograda noastră..."

— Foarte bine ! Înseamnă că se modernizează. Au radioficare, aduc filme în sat... Tineretul e peste tot tineret. Ei sînt în pas cu moda !

— N-au decît să fie în pas cu moda — replică Leonid Petrovici, cam fără chef. Totuși ar trebui...

— Parcă eu spun că e bine ? O ții minte pe Lida cea grasă ? Îmi spunea : am doăuzeci și cinci de ani, și o dată n-am pus un palton pe mine, doar pufoaică și iar pufoaică. Ai să spui poate că e bine ?

— Astăzi toate poartă palton la noi acolo. Administrația industriei lemnului e alături, băieți cîți vrei...

— Ce bine-ar fi să te duci acolo, Oxanocika !... Ce ciuperci, ce poame !

— Și dumneavoastră, Elena Matveevna, ați nimerit acolo în evacuare ?

— Ei, nu tocmai. În mai am plecat acolo, în vizită, la mama lui Leonea, cu gîndul să rămîn peste vară la dînsa. Am vrut s-o cunosc. Se poate una ca asta : să crească nepoțelul și să nu-și cunoască bunica ! Și peste o lună a venit războiul. Cînd m-am pregătit de plecare, hop, o scrisoare de la Leonid Petrovici. Ții minte ce mi-ai scris ?

— Cum adică ? N-am scris nimic deosebit.

— O scrisoare, Oxanocika, cum nici nu poți să-ți închipui ! De parcă n-ar fi scris-o Leonid al meu, ci Ivan cel Groaznic. „Scumpa mea soție, îmi spune el. Nu uita, tu trebuie să-mi păzești ca ochii din cap pe mama și pe fiu-meu !“ Cum am citit, m-am pornit pe plîns. În loc să mă încredințeze pe mine mamei lui, mi-o dădea mie pe maică-sa ! Și are o mamă, o-ho-ho ! Despre soacre ca dînsa, au ei și cîntece pe-acolo.

— Aha ! Și va să zică așa v-ați împrietenit !

— Păi nu de la început, nu chiar din prima zi. Ții minte : „Soacra rea, soacra hapsînă, cu căldări la rîu mă mînă !...“ Elena Matveevna își proptește obrazul în palmă și cîntă cu vocea ei stridentă, tremurătoare :

Ține-ți apa, n-o vărsa,
Of, of, of, căldarea mea !
Fii pe plac lui soacră-mea !

— Şi i-ai fost pe plac ! intervine Leonid Petrovici. Cu femeia asta a mea, eşti ca la teatru, zău aşa ! Mai povesteşte-i Xanei şi despre Markel ! Şi-a găsit acolo un gagic, pe văru-meu ! De nas să-i fie !

— Ştii, Oxanocika, vărul ăsta al lui era într-adevăr un om interesant. Vine de pe front şi povesteşte : „Înainte, zice, eram un derbedeu, unde se încingea o bătaie, hop şi eu negreşit. Acum însă, după ce am primit patru pahare de sînge de femeie, am devenit o cîrpă. Ce mai încolo-încoace, pot să mă pun şi pe bocit !“ Era un om de treabă Markel, şi la Mika ţinea tare mult.

— Îmi spunea Mihailo — îşi aminti Mika. Mi-a meşterit şi o săniuţă.

— În general, iubea copiii... — oftă Elena Matveevna.

— Te cred ! replică Leonid Petrovici şi-mi făcu semn cu ochiul. Plătea două pensii alimentare, pentru doi ! Ţii minte ce i-a zis el lui Afonea cînd Irka s-a otrăvit ? Atunci ai plîns toată noaptea şi ai tremurat, ţi-aminteşti ?

— Nu trebuie să pomeneşti despre asemenea lucruri în prezenţa copiilor !

— Păi dacă vorbeşti despre Markel, să ne-amintim şi de povestea aceea. Îi era doar soră bună Irka ! Afonea plînge de se omoară la cimitir, iar el îi zice: „Să plîngi tu pentru una ca ea ? N-a vrut să trăiască, ducă-se, n-avem nevoie !“

— Ţin minte, cum să nu ţin minte — zice Elena Matveevna. Dar aici trebuie să facem un rabat...

— Sigur, cum e vorba de Markel, să facem rabat — *protestează posomorît Leonid Petrovici. Asta nu-ţi* seamănă de loc : tu şi să faci rabat !

— Leonea — se adresează Elena Matveevna, după o pauză, cu glas duios — i-ai povestit Oxanocikăi cum te-a lăsat mama ei ?

— Vai ! strig eu. Povestiţi-mi ! Sînt atît de curioasă să aflu !

— Ei, aş... — se împotriveşte Leonid Petrovici. N-a fost nimic deosebit. Mama ta şi cu mine învăţam împreună, dînsa mă mai ajuta la limbi străine : venisem de la universitatea muncitorească. Înţelegi şi tu ! Apoi am intrat în vacanţă, şi ea (arată cu capul spre Elena Matveevna) soseşte la Leningrad. Era subţirică pe-atunci, toată numai ochi.

— Să ştii că aveam şi nas ! precizează Elena Matveevna.

— Da. Şi am făcut cunoştinţă. Venise să vadă universitatea, voia să ştie cum arată o universitate. Şi am început să cutreierăm împreună muzeele. Faţă de ea îmi dădeam aere că la Leningrad sînt ca la mine acasă, cunosc oraşul ca nimeni altul ! Ea se tot uita, asculta ce-i spun...

— Într-adevăr, erau foarte interesante plimbările cu tine — zice Elena Matveevna. Erai, nu ştiu cum, nu semănai cu toţi ceilalţi...

— Şi uite, Xana, la Ermitaj ne întîlnim cu mama ta. Şi dînsa însoţea pe cineva. Ne-a văzut, ne-a zîmbit şi a trecut mai departe. După aceea, cînd vacanţa a luat sfîrşit şi au început să-mi sosească scrisori din Odesa, mama ta îmi spune : „Cum am văzut ochii aceia negri, m-am lămurit pe loc că n-am nici o şansă la tine". Glumea, bineînţeles. Pe-atunci îl cunoştea pe taică-tău.

Elena Matveevna zîmbeşte. Le face plăcere, pesemne, la amîndoi să-şi amintească de acest lucru.

— Cu alte cuvinte, la Odesa v-aţi mutat nu din motive de sănătate ?

— Ce sănătate ?! ripostează Leonid Petrovici, cu un gest disperat. M-am grăbit ! Mi-a fost teamă c-o să se mărite cu altul. Ce mai ! Am schimbat şi facultatea. Am devenit constructor. Altfel, aş fi fost biolog şi m-ar fi prelucrat cum au prelucrat-o pe maică-ta.

— Ce să zic, meritã să regreţi ! zice Elena Matveevna.

— Ba bine că nu ! Pentru convingerile tale meritã să suferi şi să te baţi niţel...

— Suferi şi aici destul ! declară Elena Matveevna. Şi te baţi destul !

— Nu-i chiar aşa — protestează Leonid Petrovici — domeniul nostru de activitate e destul de liniştit. Nu sînt arhitect, sînt inginer constructor, pur-şi simplu. Oamenii nu se înţeleg, sînt foarte diferiţi — asta da, pretutindeni e aşa. Dar, în general, nicăieri nu e uşor, nu e simplu, ce-i drept, e drept !

Cam astea-s discuţiile la micul dejun.

De mult iau micul dejun aici — la „Cernomorocika“ nu mă duc decît de două ori pe zi. Pe Viktor îl văd rar : pleacă mereu în oraş, are nişte prieteni acolo. „Tot leningrădeni ?“ am întrebat eu... „Nu, din altă parte.“ Şi zîmbeşte enigmatic. Acasă mă conduce Alexei Lukici, un bătrînel din Harkov. Medicii i-au prescris să umble mult, să se plimbe, şi se plimbă cu mine. Pe plaja noastră Viktor nu vine. Deşi poate că nu-l văd eu, altfel unde ar fi putut să se bronzeze aşa ? E ca tăciunele ! Aş spune chiar că pielea lui a căpătat o nuanţă violetă. Ieri m-a întrebat :

— Ai născut ún băieţel de cinci ani ? Nu tăgădui, te-am văzut cu el.

— Nu are cinci, ci şapte — am ripostat eu. Aproape şapte.

— E o sarcină în contul chiriei ?

La acest spirit am răspuns prin tăcere. Nu mă amuză de loc !

— Şi ăla, roşcovanul care era cu voi, e scripcarul acela ?

— Exact.

— Of, Xana ! Am impresia că ţi se dezvoltă un simţ exagerat al datoriei. Pentru ce-ţi pierzi timpul cu fraţii ăştia ? Sau n-ai cu cine să mergi la plajă ?

— Îmi plac, pur şi simplu.

— Cin' te crede ! L-am examinat cu atenţie pe scripcarul ăla. Nu-i genul dumitale. Nu este un învingător.

— Şi de ce, mă rog, ţi-ai închipuit că mie îmi trebuie neapărat un învingător ? Fiindcă veni vorba, trebuie să-ţi spun : se pregăteşte pentru concursul republican. Aşa încît...

— După cum speră tot familionul, Mika al lor va ieşi învingător ? Asta vrei să spui ? Ei, află că nu va ieşi. Mă pricep eu la de-alde astea ! Omul numărul unu îl recunoşti fără greş. Chiar şi pe cel de proporţii raionale. Chiar dacă individul este numărul unu printre scripcari, cunoşti părerea mea despre această specie !

— Zău, Viktor, vorbeşti de parcă ai avea niscai răfuieli personale cu această profesie !

— Te rog, nu face din mine un Sallieri. Nu-i invidiez pe aceşti „Mozarţ-i". Sigur că vreau să fiu numărul unu. Dar nu printre scripcari.

— Şi dumneata eşti un învingător, nu-i aşa ?

— Da, în general, sînt ! răspunse el, prompt, făcîndu-mi cu ochiul. Deocamdată biografia mea se desfăşoară tocmai sub semnul ăsta. Victorie şi reuşită ! Aşadar, consăteanca mea...

— De ce consăteancă ?

— Mă rog, concetăţeancă... aşa se spune în popor. Aşadar, consăteanca mea, ţine minte ce-ţi spun : ai nevoie de reuşită, ai nevoie de un învingător. Femeilor le plac învingătorii. Şi din dumneata o să iasă cu timpul o femeie în adevăratul înţeles al cuvîntului.

— Sînt încîntată s-o aud !

— Iar bruneţica pe care scripcarul dumitale o conduce pînă la tramvai, aia de pe-acum e femeie în adevăratul înţeles al cuvîntului. Îi este rudă ?

— Concertmaistru.

— Acompaniatoare, va să zică ? Ei, o femeie ca asta poate fi şi scripcară, şi muncitoare la calandru, şi spălătoreasă, n-are nici o importanţă. Acestea fiind zise, Xana, te-am salutat ! Nu uita ce ţi-am spus ; ascultă-mă ca pe un prieten mai vîrstnic ce-ţi sînt !

Pe acompaniatoare o cheamă Tamara şi e într-adevăr frumoasă. Mika n-o mai face să-l aştepte. De fapt, îl văd numai dimineaţa, la micul dejun, şi pe plajă. În restul timpului cîntă la vioară. Tamara vine în fiecare zi şi rămîne la vilă pînă seara tîrziu. După aceea Mika o conduce pînă la staţia de tramvai : acolo, pesemne, i-a văzut şi Viktor. Îi întîlnesc şi eu uneori, cînd mă întorc acasă, însoţită de Alexandr Lukici.

Mika vine în fugă mare pe plajă, roşu la faţă, ud leoarcă de sudoare.

— De ce-a trebuit să goneşti în halul ăsta ? Doar nu ne fură nimeni ! Tot aici ne găseai, chiar dacă veneai un pic mai tîrziu.

— Ce vorbeşti ?! Am numai o oră şi jumătate la dispoziţie. Fiecare clipă e scumpă. O-o ! Un costum de baie nou ?

— Nu e nou. Nu l-ai văzut, atîta tot. Uite, astea-s „Umbrelele din Cherbourg".

— Ah, într-adevăr, nu-s floricele, ci umbrelute. Da' de ce le spui aşa ?

— Cum de ce ? N-ai văzut filmul „Umbrelele din Cherbourg" ?

Nu-l văzuse. Încep să-i povestesc, să-i descriu, ba chiar să fredonez, deşi nu am voce de loc. Ca întotdeauna, cînd ajung la refren, dau apă la şoareci. Se uită mirat la mine şi deodată mă mîngîie pe cap.

— Nu ştiu să redau totul cum trebuie — spun eu, rîzînd, şi-mi şterg lacrimile cu colţul păturii de sub mine. Nu că aş fi sentimentală... Înţelegi, cuvintele sînt dintre cele mai obişnuite, foarte simple... De fapt, şi subiectul e tot aşa, cum să-ţi spun, chiar banal. Dar din cauza melodiilor, toate acestea te răscolesc, te răscolesc grozav... Înţelegi ce vreau să spun ?

— Doamne, cum să nu înţeleg !

— Da, şi fata asta, şi mama ei, şi toate melodiile... Desigur, e vorba de o muzică fără nici un fel de pretenţii, ţie-ţi vine să rîzi, nu-i aşa ?

— Ba de loc, are ceva în ea. Ta-ra-ra-ra-ra-ram, ta-ra-ra-ra-ta-ram... Într-adevăr, o melodie trebuie să aibă ceva... Aşa e şi cu versurile ; uite, Blok simţea lucrul acesta... Cum să-ţi spun, ceva de genul ăsta : „Tinerică şi frumoasă", nu-i aşa ?

— Ta-ra-ram-tam-tam, ta-ra-ram, tam-tam ! cîntă Liusik, corect şi supărător de tare, aşa încît cîteva

capete răsar de pe pături. Şi eu am văzut „Umbrelele“ astea.

— Cînd le-ai văzut ? îl întreabă Mika.

— Cînd am fost la Leningrad.

— Aa ! zice Mika. Totul e limpede. Haideţi în apă !

— Ha ! Nu mă crezi ?

— De ce să nu te cred ? Te cred. Numai că un singur lucru nu se potriveşte : filmul a rulat anul trecut, iar tu ai fost la Leningrad acum cinci ani. În rest, totul e cu putinţă !

Îi dă un bobîrnac uşor lui Liusik peste capu-i negricios şi rotund şi zîmbeşte ironic. Tare mai seamănă cu taică-său ! Şi Liusik se uită la el ca şi la taică-său — de jos în sus, pe sub sprîncene, ca un mic tăuraş care vrea să împungă.

Întîi înotăm un timp cu Liusik : puştiul a făcut progrese. Apoi îl expediem la mal, iar noi pornim mai departe. Înaintăm fără grabă, calm, şi vorbim, vorbim mereu...

— Cred că fără muzică — zic eu — actorii n-ar fi fost în stare să rostească asemenea cuvinte banale. N-ar fi putut juca, iar spectatorii n-ar fi gustat filmul.

— Bine, dar dacă sînt actori foarte buni ? intervine Mika. Deşi... Se opreşte şi rîde, tare drăguţ mai rîde ! Ia ascultă, să-ţi spun o poveste. La noi, la conservator, avem un băiat care urmează secţia *canto*. Are voce frumoasă, de bariton. Şi uite, odată, profesorul îl pune să înveţe o romanţă... „Eu te-am iubit“... o ştii ?

— Să presupunem.

— Cum vine asta : „Să presupunem“ ? Romanţa începe aşa : „Eu te-am iubit şi poate că iubirea“... Ţii minte cuvintele ?

— Le țin minte.

— Slavă Domnului! Ei, și uite, flăcăul ăla al nostru a refuzat să cînte romanța. Cum? De ce? Profesorul era disperat, avea de gînd să pregătească cu el romanța pentru examen. „N-o învăț!" „De ce?" „Nu pot vorbi așa cu fata care m-a respins!" N-am putut să-l convingem să cînte.

După aceea ne întindem la soare, unul lîngă celălalt, și din nou vorbim. Știu foarte bine că o fată frumoasă trebuie să fie tăcută, dar, întrucît nu sînt „fată frumoasă", legea nu-i scrisă pentru mine. Este greu de închipuit ce s-ar fi întîmplat cu mine dacă în tot acest ceas și jumătate petrecut alături de Mika aș fi fost nevoită să tac și să demonstrez „frumusețea mea tăcută".

— Și cu cine ai fost să vezi „Umbrelele"? se interesează Mika.

Am fost cu Heli. După aceea ne-am dus la el acasă. De ce a trebuit să se întîmple toate acestea?!

Of, să nu mă mai gîndesc! Să nu mă gîndesc de loc!

— Cu un prieten — i-am răspuns lui Mika.

Nu m-a mai întrebat nimic. E un băiat delicat. Într-o zi am început să filozofez pe tema dragostei și cum este înfățișată dragostea astăzi în literatură. Mika a observat rîzînd: „Ideile pe care le exprimi denotă o cunoaștere temeinică a subiectului!" N-am mai vrut să discut despre dragoste.

Am început să ne tutuim pe nesimțite. Nu țin minte cine a spus primul „tu", mi se pare că el.

— Ai o cicatrice deasupra buzei.

— Se vede rău?

— Nu, nu-ţi stă urît. De unde o ai ?

Îi povestesc cum am fost cu mama în Crimeea, cum m-am cățărat pe o stîncă și am căzut...

— Fiecare poveste de-a ta e o nuvelă întreagă — zice el. Uite, în viaţa mea nu s-au petrecut nici un fel de evenimente.

— Pe dracu ! intervine Liusik (el sapă un canal chiar lîngă capetele noastre, dar nu-i scapă nici un cuvînt). Dar cînd ai cîntat în sala Bursei ? Nu ziceau toţi că-i un eveniment ?!

— Ai noștri, familia — precizează Mika. Spune-mi, Xana, tu l-ai auzit pe Menuhin ?

— N-am reușit. Crezi că e atît de ușor să faci rost de un bilet pentru un recital Menuhin ?

— Nu, și totuși... Ah, am uitat, ţie nu-ţi place vioara !

Încă în primele zile îi mărturisisem că nu mă duc la recitalurile violoniștilor, preferînd muzica simfonică. S-a mirat, dar n-a zis nimic. Nu a avut prilejul, pesemne, să audă astfel de mărturisiri.

— Bine, Mika, dar n-am zis atunci că nu-mi place vioara, în general... Pur și simplu...

— Bine, bine ! Eşti moartă după Michel Legrand, e limpede pentru mine !

— Mika, te-asigur, îmi place mult cum cînţi tu ! Am vrut chiar să te-ntreb de ce vioara ta are un sunet atît de plin, de catifelat ?

— Ce știi tu ! Aveţi voi la Leningrad un violonist, Gutnikov : s-auzi la ăsta sunet ! Dar, bineînţeles, dacă omul nu se omoară după vioară...

— Te-ai supărat pe mine ?

— Nu, ce tot spui ! Pur și simplu eu te stîrnesc și tu-ţi dai drumul. Bine, fie ! Am să-mi procur niște

partituri din aceste faimoase „Umbrele", ca să-ţi cînt din ele.

— Ei, asta-i !

— De data aceasta tu te-ai supărat ! Nu te supăra. Ştii cît timp ne-a mai rămas ? Şapte minute.

— Adio, păsări călătoare ! Şi mîine nu e tot o zi ?

— Mîine e mîine ! Dar de ce spui întotdeauna : „Adio, păsări călătoare ?"

— N-o spun eu, o spune Goleavkin, un scriitor din Leningrad. Bine, fie, n-o să mă mai supăr. Într-adevăr, avem prea puţin timp.

Şi aşa mereu : „Eşti supărat pe mine ?" „Eşti supărată pe mine ?"

Uneori am o poftă grozavă să mă prefac supărată. Ce-o să facă ? Şi cum o să ne împăcăm ?

Mai caraghios e faptul că în adîncul sufletului am totuşi pică pe el, numai că în ruptul capului n-am să i-o mărturisesc. E vorba de Tamara. Cum spune cîntecul : „Tamara, o răutate rară". Mika nu-mi face cunoştinţă cu ea, şi cînd e cu ea, nici nu se apropie de mine.

E mai frumoasă ca mine de aproximativ trei sute şaizeci şi cinci de ori. Un tip rafinat de indoeuropeană. Iar eu sînt o mongoloidă : părul aspru, ochii înguşti, pielea gălbuie. De altfel, nu-mi fac iluzii în ce priveşte fizicul meu. O faţă obişnuită, siluetă proporţionată, dar cam banală, nimic ieşit din comun. Pentru autenticul stil modern, nu sînt îndeajuns de subţire. Şi ochii mei ar fi putut să fie mai migdalaţi. Mama mă sfătuieşte să-i creionez. Cred că ar fi vrut mai degrabă să şi-i creioneze pe-ai ei, dar nu îndrăzneşte. Poate că s-o fi hotărît acum, în Caucaz ?

Cu Liusik m-am împrietenit. El îmi încredințează unele taine. Ieri mi-a spus : „Nu uita, asta n-ai voie s-o povestești absolut nimănui. Este o cifră care se cheamă infinitul !“ „De unde știi, Liusik ?“ „De ce mă întrebi ? Ți-am spus doar că e un secret !“

Și încă o taină. Știu că nu vrea pentru nimic în lume să urmeze Școala de muzică și nu se va duce acolo, chiar dacă cineva l-ar tăia bucăți (cu aceeași energie se exprimă și Elena Matveevna). El va intra la școala raională din colțul străzii. Toată primăvara s-a dus să caște ochii la școala aceea. Pînă la colț i se dădea voie să meargă singur. Copiii învățau cu geamurile deschise. Îl cunoșteau pe Liusik și-i făceau semne, iar un băiat chiar se strîmba întotdeauna la el. Băiatul ăsta stă în casa în care stau și ei și îl cheamă Sanea. Liusik vrea neapărat să fie la aceeași școală cu el.

— Bine, dar el e mai mare ca tine. În ce clasă învață ?

— Cred că trece într-a doua — răspunde Liusik, plin de respect pentru Sanea.

— Ei, vezi !

— Dar dacă rămîne repetent ?

— Să presupunem. Și ce-i cu asta ?

— Am sta în aceeași bancă ! Lîngă fereastră.

Liusik ascultă tot ce discutăm noi doi, Mika și cu mine, și nu se plictisește. După ce fratele lui pleacă, Liusik îmi povestește tot felul de întîmplări, care, după părerea lui, au legătură cu ceea ce am discutat noi.

— Știi, un băiat a plecat cu „Slava“. S-a ascuns în cală și a plecat, numai cînd se apropiau de Antactida a ieșit din ascunzătoare. Era de vîrsta mea.

Poţi să întrebi pe cine vrei ! Un vînător de balene a povestit la toată lumea.

— Şi ce-i cu asta ?

— Nimic, doar aşa... Mika a zis că uneori tare îi vine să plece. Dacă vreau, eu pot să plec şi-acum. Tot ce-i posibil.

Se spune că copiilor le place foarte mult să pună întrebări. Liusik nu întreabă nimic. În domeniile care-l interesează : alunecările de teren, flotila „Slava", viaţa pe alte planete, ştie mult mai multe decît ştiu eu ; noţiunile despre celelalte lucruri şi fenomene şi le formează singur, fără ajutorul nimănui.

Planurile lui de viitor sînt foarte precise : va deveni cosmonaut sau vînător de balene. Presupun că principalii lui dascăli şi consultanţi sînt pionierii din tabăra de peste drum. Acolo Liusik e „omul casei".

— Xana, băieţii vor ca în ajunul plecării seriei lor, Mika să le cînte la vioară. Spune-i, te rog, ai influenţă asupra lui.

— Adio, păsări călătoare ! Ce fel de influenţă ?

— Mama a zis : „Xana are multă influenţă asupra lui Mika".

— Dar tu ştii ce înseamnă influenţă ?

— Sigur că ştiu. Atunci cînd unul îl ascultă pe celălalt. Ai să-i spui lui Mika să cînte ?

Vine Mika. Stăm întinşi amîndoi pe o pătură destul de îngustă, unul cu faţa spre celălalt, şi razele soarelui cad aproape vertical pe spinările noastre. El îmi vorbeşte, iar eu mă uit cu mult interes cum îşi mişcă buzele. Dîndu-şi seama la un moment dat că nu-l ascult, se ridică într-un cot şi mă întreabă :

— Ce-ţi povesteam ? Ia repetă !

— Îmi spuneai că Tamara a şi sosit, probabil, şi te aşteaptă, şi că Elena Matveevna are să se supere...

— De unde ai scos-o ? Nici pomeneală de așa ceva.

— Gata, ajunge ! zic eu. Hai în apă !

Spunînd acestea, îmi așez obrazul în palma lui Mika — e întinsă pe nisip, atît de largă, de încăpătoare. Tac, tace și Mika, simt numai un fel de zumzet în urechi, mai ales în urechea pe care au astupat-o degetele lui Mika. N-a mai rămas nimic — nici soare, nici vînt, nici freamătul mării — aș fi vrut să stau așa, fără să ridic capul, toată viața ! E atît de bine în palma asta ! Deodată însă aud urletul lui Liusik :

— Iote-te, iote-te, Viktor al dumitale !

Într-adevăr, la doi pași de noi, pe un val, se legăna o barcă în care ședea Viktor, îmbrăcat cu o cămașă cadrilată, în capul gol, ca și cînd nici nu-i păsa de soarele arzător. Zîmbea foarte ironic. Apoi motorul urui și barca se depărtă în goană. Mika mă întrebă :

— Și ce înseamnă acest „Viktor al dumitale ?“ De ce e al tău ?

— Viktor ! strigă în gura mare Liusik. Vreau să mă plimb cu barca ! Ia-mă și pe mine !

Bineînțeles, Viktor nu-l auzi, drept care Liusik începu să ne piseze : „Hai să luăm și noi o barcă“. Mika însă se arătă categoric :

— N-am timp. Mai bine să stăm la soare. Și-și așeză mîna sub capul meu. Va să zică Viktor e al tău ? mă întrebă el.

Nu i-am răspuns.

Atunci mă sărută ușor, abia simțit, deasupra buzei de sus, drept pe cicatrice.

Liusik continua să strige cît îl lua gura :

— Într-o zi a venit şi la noi în tabără. Îi zic : „Eu vă cunosc, dumneavoastră o conduceţi întotdeauna pe Xana pînă acasă !“ Iar el îmi răspunde : „Aha, va să zică tu eşti Liusik !“

— De ce nu mi-ai spus că ai făcut cunoştinţă cu Viktor ? îl întreb şi nu-mi recunosc glasul : sună străin.

— Am uitat ! Ce vrei, scleroză !

Şi Liusik se strîmbă, cu o schimă de scîrbă, întocmai ca Elena Matveevna.

— Tot eu i-am făcut cunoştinţă şi cu Tamara — ne mărturiseşte el. Tamara venea la noi, iar Viktor şi cu mine am întîlnit-o chiar lîngă tabăra de pionieri. Ascultă, Mika, Xana vrea să-ţi spună ceva. Spune-i, Xana. Şi-mi şopteşte la ureche : Zi-i să cînte pentru pionierii din tabără.

5

De două zile plouă, plouă într-una... Parcă am ştiut eu pînă acum ce este ploaia ? La noi nu există nici cuvîntul „ploaie“, la noi se spune „ploicică“. Aici însă ai impresia că s-au deschis nişte ecluze, că s-a rupt un baraj, şi rîuri, şuvoaie, torente s-au năpustit asupra pămîntului. Nu te poate salva nici un fulgarin, nici o umbrelă. Nu e ploaie, pur şi simplu sînt stihiile dezlănţuite.

În vilă e frig. Căsuţele de vară de aici nu au sobe. Mi-am scos din geamantan pantalonii, swetter-ul gros, nişte şosete... Pantalonii au început să mă cam strîngă pe şold. De vină e „Cernomorocika“. De altfel, de mult am nevoie de pantaloni noi şi nu

mi-ar strica o rochie nouă de iarnă. Dar bursă nu mi se dă, și să-i cer mamei n-am chef. Mă descurc cu și fără pantaloni și rochie !

„Dragă mămico,

De ieri dimineață plouă într-una și constat că n-am cum să-mi omor timpul. Elena Matveevna vorbește și vorbește în timp ce-și vede de lucrul ei de mînă ; Leonid Petrovici a plecat la serviciu, băieții, și ei, fiecare cu treburile lui : unul a plecat în oraș la acompaniatoarea lui, celălalt a citit *Petrușka* pînă mai adineauri cu glas tare, de răsuna toată casa, iar în momentul de față s-a potolit în mod suspect : pregătește, pesemne, vreo boroboață de mare amploare. E plin de neprevăzut și are o imaginație inepuizabilă !

Cam asta e tot, mămico dragă, iar eu stau și-ți scriu. În vila noastră, zilele acestea va avea loc o nuntă, nu te speria, nu a mea ! Dar sînt invitată. Festivitatea a fost proiectată să aibă loc sub cerul liber ; mă întreb dacă nu cumva vor trebui să aștepte să se facă din nou vreme frumoasă. Mireasa e nostimă : cu părul roșu ca focul și o cheamă Țigan, cu accentul pe prima silabă. Acum are prilejul să-și schimbe numele cu unul mai puțin expresiv : Volovelskaia.

Mă întrebi de Viktor, cunoștința mea de la mare, dacă nu cumva e rudă cu profesorul Petrușevici și ce fel de tînăr e ? Cum să-ți spun, se comportă ca un „băiat modern“ : ironie, fete, sport, argou — nimic nu lipsește ! Ironia stă bine la bluzon. Așa se poartă astăzi. Pe deasupra, are complexele unui caracter voluntar. Ce se ascunde sub toate acestea, nu

știu și nici nu vreau să știu. N-ai de ce să-ți faci griji...“

Viktor pleacă poimiine și pînă atunci n-am să mă mai duc la „Cernomorocika“. Voi lua masa aici. Elena Matveevna a zis : „Doamne, nici nu se discută ! O să-mi facă plăcere !“

Sper că va pune totul pe seama ploii ! Deși... nu mă întreabă nimic despre Viktor. Îi plăcuse atît de mult, se interesa de viața lui, de planurile de perspectivă pe care le are. „La un institut de cercetări științifice ? Oo !“ Și rostind aceste vorbe, își plecă pe umăr capul, ridicînd degetul arătător : „Un tînăr atît de instruit și sportiv, pe deasupra ! Da, e un tînăr modern ! Pe vremea noastră nu era așa !... Are niște maniere foarte, foarte agreabile... bine, nu-i de mirare, doar e leningrădean, dar ce, parcă la Leningrad nu întîlnești și bădărani ? Oxanocika, nu cumva știi cine sînt părinții lui ?“

Astăzi — o dimineață întreagă — nici o întrebare. O fi văzut ceva sau i-o fi povestit Liusik ? În cazul ăsta, ar fi trebuit să se bucure ! Sau poate că e geloasă pe Mika ? Se zice că așa se întîmplă cu mamele...

Dar s-o iau de la început.

Ieri am cunoscut-o pe Tamara. Prezentările le-a făcut Elena Matveevna. În sfîrșit, cum s-ar spune, a avut loc evenimentul ! Are o voce plăcută. M-a întrebat : „Dumneata cînți la pian ?“ Întrebare firească, aici toată lumea cîntă la ceva. Elena Matveevna a informat-o prompt că sînt un viitor biolog, iar mie mi-a declarat că Tamara e unul dintre cei mai buni concertmaiștri din localitate, poate chiar din Uniune, că a însoțit cîțiva violoniști celebri cu

ocazia unor turnee în străinătate, că pentru Mika ea este nu numai un acompaniator, ci şi un îndrumător. „Nu mă contrazice, Tamarocika, nu mă contrazice, te rog, ştiu eu ce spun !“

Intră Mika — îl trimisese mamă-sa să cumpere pîine — şi se luminează la faţă văzînd-o pe Tamara : „Tamarka, ai venit totuşi ? Îţi mulţumesc ! M-am gîndit că te-a speriat ploaia şi n-ai să vii. Ascultă, aseară am găsit soluţia pentru pasajul acela din Bach, ştii tu, acolo unde nu mergea de loc“.

Eu parcă nici nu existam, atît de încîntat era s-o vadă pe Tamara.

— Şi mîna stîngă ? îl întrebă ea.

— Merge, şi-a dat drumul, fii pe pace. Ei, ţi-ai băut ceaiul ?

Ardea de nerăbdare să-i arate ce realizase cu o seară înainte. Mie îmi adresă doar un zîmbet fugar.

— Pot să vin şi eu să vă ascult ? i-am întrebat.

— Nu, zău ! exclamă Mika, făcînd ochii mari. Să ştii că s-a întîmplat ceva deosebit ! De ce aşa, hodoronc-tronc ?

— Mika, cum de eşti atît de nepoliticos ? interveni Elena Matveevna. Ai nevoie de un auditor, ar trebui să-i mulţumeşti Oxanei, şi tu, uite ce urît îi vorbeşti ! Sigur că da, Oxanocika, du-te şi ascultă-i !

— Nu-i neapărat nevoie — am protestat eu.

— Te rog, nu fi supărată ! sări Mika. Nu m-am aşteptat cîtuşi de puţin ca tu... Pînă acum niciodată n-ai...

În concluzie, am stat un ceas şi jumătate să-i ascult. Întîi Mika i-a arătat ceea ce descoperise în ajun, eu bineînţeles, n-am priceput — ceva cu nişte

degete... „iar aici, aici nu merge în triluri, ci perlat". Judecînd după bucuria Tamarei, era un lucru important. Apoi au hotărît să cînte tot programul, şi eu am nimerit pe nepusă masă la un concert în toată legea. Niciodată pînă atunci nu avusesem prilejul să asist la astfel de concerte.

Încerci senzaţia pe care o ai cînd citeşti versuri în manuscris, şi nu într-o carte sau revistă. Prezenţa ta la un asemenea concert are ceva măgulitor, dată fiind încrederea ce ţi se acordă şi exigenţa faţă de tine : „Fii demnă de ceea ce ţi se oferă, e pentru tine, numai pentru tine". Apoi, sau, poate, de aici, un sentiment de intimitate cu totul deosebită, de apropiere, ca un fel de discuţie între patru ochi. Şi totul îţi apare mult mai semnificativ, mai sincer, mai viu decît atunci cînd e pentru toţi, de faţă cu toată lumea.

Dar la versuri mă pricep cît de cît, pe cînd la vioară, nici un pic. Totuşi a fost grozav de interesant. Şi asta, nu pentru că Mika era interpretul, ci tocmai pentru că nu asista nimeni la acest concert.

Bineînţeles, nu a lipsit Concertul Nr. 1, au început însă cu Bach, cu „Ciaconna". O cîntau foarte bine. Numai că, la un moment dat, Tamara a spus cu năduf : „Pianina asta sună inexpresiv". Pură născocire ! După mine, avea un sunet foarte plăcut. Însă ei nici vioara lui Mika nu i se pare demnă de Bach. Aici ar trebui un Guarneri ! „Nu-i nimic — o asigură Mika. Va veni timpul, o să cîntăm şi cu un Guarneri, şi cu un Amati." „La drept vorbind, să ştii că bucata asta sună foarte frumos la tine. Tu îl simţi pe Bach, îl înţelegi. La fel e şi cu Ceaikovski.

Cu Tartini însă...“ „De ce să-mi pretinzi ceea ce nu am ?“... „Pentru că atunci cînd e vorba de Tartini, nu poţi s-o scoţi la capăt numai cu tehnica !“ „Vrei să spui că mă rezum numai la tehnică ?“ „Nu m-ai înţeles, ai şi muzicalitate, cum să nu, şi un ton plăcut, şi culoare. Totuşi... Stai, ajungem noi şi la Tartini şi o să-ţi explic !“

Între altele, trebuie să recunosc că atunci cînd asculţi vioara lui Mika, te poţi uita la el fără să încerci un sentiment penibil. Nu face parte dintre cei care joacă în faţa publicului o scenă de dragoste cu vioara. Asta, pentru că nu vioara, nu melodia îi sînt dragi, el te iubeşte pe tine, care îl asculţi, pe tine, pe care el trebuie să te atragă, şi nu se poate să nu te facă să-l urmezi ; el nu ascultă glasul viorii lui, ci tăcerea ta, şi împreună cu tine ascultă melodia, prin ea îţi spune ceea ce vrea să-ţi spună. Nu ştiu dacă constructorii de viori au fost şi mari muzicieni, dar cînd mă uit la Mika, uneori mi se pare că singur şi-a făurit instrumentul, numai cu cîteva clipe înainte, iar acum, aici, în faţa mea, îşi compune melodia un meşter de o veselie cam aspră, un barcagiu sau un pescar.

Iată la ce m-am gîndit eu şi ce-am născocit în timp ce-l ascultam pe Bach, apoi pe Ysaye şi pe Tartini : ascultam „Trilurile diavolului“ şi, într-adevăr, era dracul, dar nu diavolul înfricoşător, ci un drac rusesc, un drăcuşor de loc răutăcios, deşi plin de năbădăi. Tamara se arătă nemulţumită :

— Tu nu-l cînţi pe Tartini, ci pe tine însuţi. Ştii ce zic eu, aşa o să şi anunţăm : Tartini-Kardakov !

Mika puse vioara pe pat şi începu să rîdă :

— De ce nu ? Ar fi foarte potrivit. Eşti un tiran, Tamara ! Ai vrea ca eu să invoc spiritul catolic din mine, să-mi închipui Inchiziţia, pe papa de la Roma, rugurile. Ei, află că nu pot ! N-am în mine aşa ceva. Să mă prefac, poftim, oricînd, dar tu vei fi prima care s-o simţi. Are s-o simtă şi Xana, deşi nu se pricepe de loc cînd e vorba de muzică serioasă. În fiecare din noi zace un diavol. Al meu, ăsta e ! Tartini l-a visat pe-al lui, iar eu pe-al meu îl chem aievea.

— Muzicianul trebuie să se pătrundă de...

— Muzicianul dă totul din el ! o întrerupe Mika. Dă nişte lucruri de-a căror existenţă habar n-a avut şi nici nu a bănuit-o măcar. Parcă tu nu ştii !

— Eu, nu ! Eu vreau să înţeleg. Iar tu, să interpretezi !

— Vreau să răspund !

— Atunci de ce nu compui, de vreme ce vrei să răspunzi ?

— Pentru că trebuie să ai un limbaj al tău, propriu, iar eu nu-l am, şi tu o ştii prea bine...

— Ştii ce spunea Abram Lvovici despre compoziţiile tale...

— Ei, cîte nu se spun... Hai să-i dăm drumul !

„Sînt foarte apropiaţi unul de altul — gîndeam eu. El şi cu mine n-o să fim niciodată aşa. Dacă, cel puţin, Tamara asta n-ar fi fost atît de frumuşică ! Cîţi ani o fi avînd ? Elena Matveevna tot zice despre ea : «Fata asta, fata asta», dar ea se comportă ca o femeie matură. Discută, cum eu nu ştiu să discut. Nu pentru că sînt profană în muzică, dar nici pe alte teme nu mă pricep să discut serios cu băieţii. Caut întotdeauna să par mai proastă decît sînt sau mai uşuratică. Mai bine zis, nu caut, ci aşa se întîm-

plă de la sine. Cred că ăsta şi este felul meu de a cocheta. Fiecare cu ale lui. Poate că ea cochetează, arborînd acest aer de seriozitate."

Cînd eram într-a zecea de liceu, aveam un fel de joc : calificarea caracterului, şi ne puneam note. Foloseam sistemul de la 1 la 5, dar nu în cifre, ci în litere greceşti, şi eu încasasem o „gamma", datorită faptului că priveam viaţa ca o sărbătoare. Da, eu ! În primul rînd, nu era adevărat, dar n-am încercat s-o dovedesc colegilor mei. Le spuneam : „Bine, însă nu e un defect ! E o calitate ! Ştiu, pur şi simplu, să mă bucur de orice !"

Volka Pletniov, care-mi plăcea mic încă dintr-a cincea, a zis : „Tu eşti ca un pisoi, ai să fii mulţumită, lîngă farfurioara ta cu lapte".

Atît de mult m-am străduit să-i plac, încît i-am apărut ca o toantă iremediabilă.

Iată că au început să cînte în sfîrşit : „Sima, te iubesc". Amîndoi au devenit foarte gravi. Iar eu am început să mă gîndesc la altceva : Ce aş vrea să am în viaţă ?

În primul rînd — o familie. Vreau să mă mărit cu băiatul ăsta încruntat, pentru că îl iubesc ; cu el, am să învăţ, de va fi nevoie, să înţeleg şi muzica.

Şi cum am să muncesc ! Cum am să muncesc ! Am să mă transfer la Universitatea din Odesa — nu va fi prea greu de aranjat. O să fiu cea mai grozavă studentă. Am să mă pun cu burta pe carte la chimie — în anul care a trecut am cam neglijat-o, acum însă s-a sfîrşit cu toate astea. Şi cu fizica lucrurile vor merge ca pe roate. Iar de biologie am să mă ţin atît de serios...

Şi după aceea ?

După aceea voi lucra în domeniul geneticii. Mi se spune : „Ai intrat la facultate într-o epocă fericită". Aud deseori : „Te-ai născut la timp, ai terminat într-un an norocos, începi să te ocupi de biologie în niște vremuri fericite". Da, de bună seamă că generația mea este într-adevăr fericită. Uite, Heli nu e ca mine. Altă generație...

Aș fi vrut să călătoresc, să văd alte țări. Astăzi nu e un lucru prea greu. Dar anii trec, am douăzeci și unu împliniți, și cînd am să călătoresc ? Mama spune că cei din antichitate considerau că studiile trebuie să se încheie cu o călătorie...

La drept vorbind, aș vrea de toate — și simt că voi avea de toate. Numai de-ar veni mai repede ! Of, de-ar veni ! Că, totuși, viața trece... și n-am să mai am niciodată douăzeci de ani.

Ce înseamnă : „Viața e o sărbătoare" ? Ce, parcă vreau doar să mă distrez și să mă bucur într-una ? Da' de unde ! Știu să mă bucur din te miri ce ! E drept, pentru mine și o zi însorită e o sărbătoare, și lectura unei cărți, dacă stau singură și nimeni nu mă deranjează, iar la laborator mă duc bucuroasă (numai la cel de chimie, nu !). Deci așa sînt eu ! Și mama e la fel ca mine. Numai ultima ei „sărbătoare" nu am primit-o așa cum ar fi vrut dînsa.

Bine, dar amîndoi au trecut de mult de patruzeci de ani ! Și ei zic că e dragoste ! Spuneți mai bine că se apropie bătrînețea, că vă e frică de singurătate, că vă place să fiți împreună. Deși îmi dau seama că de mama se mai poate îndrăgosti un bărbat. Dar el, el nu e în stare să inspire și nici să încerce aseme-

nea sentiment ! E bătrîn şi gras ! Şi pentru omul ăsta, fie el celebru şi ultracelebru, să întorci pe dos toată viaţa noastră ?!

Să fim sinceri : aici mă gîndesc numai şi numai la mine. Da, pentru mine va fi incomod acest bărbat apărut în viaţa mamei şi care s-a dovedit pentru ea mai important decît mine ! Dar oare n-ar fi fost firesc ca mama să renunţe la el ? Chiar dacă ar fi însemnat un sacrificiu din partea ei ? Nu i l-aş fi cerut niciodată, totuşi e în firea lucrurilor ca mamele să se sacrifice pentru copiii lor !

Aşa sînt eu, egoistă, şi nu caut să m-ascund după deget. Dar parcă vreau să trăiesc numai pentru mine? Ştiu bine, ca biolog, o să fiu la locul meu ; nu întîmplător am ales facultatea de biologie, simt o chemare pentru această profesie. Ceea ce înseamnă că voi fi de folos oamenilor. Numai de s-ar rezolva totul, de-am fi împreună, de m-ar îndrăgi el ! Şi în gînd fredonam : „Iubeşte-mă, îndrăgeşte-mă mai repede ! Iubeşte-mă mai repede !“ Îndată ce ajungeam la pasajul acela, îl cîntam cu cuvintele mele. Aş fi vrut ca Mika să se uite la mine şi să-mi ghicească gîndurile. Dar Mika se uita la ceafa Tamarei. Se uita tot timpul, nu-şi lua ochii de la ea. Şi după ce cîntară partea întîi, Tamara se întoarse spre el şi îşi zîmbiră ; deodată am văzut limpede că nu sînt numai doi muzicieni care lucrează împreună ; mi-am dat seama că se cunosc, se cunosc nu numai în şi prin muzică, şi că eu n-am ce căuta între ei — nici acum, nici mai tîrziu. Am deslușit toate acestea şi le-am înţeles pe de-a-ntregul, datorită zîmbetului lor, felului cum s-au privit. Chiar dacă s-ar fi sărutat în faţa mea, n-aş fi văzut totul mai limpede de-

cît văzusem. Şi am plecat încetişor, iar ei nu au încercat să mă reţină. Probabil că atunci cînd amuţesc vioara şi pianul, ei doi se sărută.

Mă simţeam înşelată, trădată. M-am întins pe pat şi am adormit numaidecît, atît de adînc, încît era cît pe ce să pierd masa de seară. Cînd sînt amărîtă, mă tratez întotdeauna cu somn.

Nu mai ploua, vîntul împrăştiase norii. Pentru orice eventualitate am luat cu mine pelerina impermeabilă, cu atît mai mult cu cît mă apără şi de vînt. Era greu de mers : pînă să ajung în şosea, picioarele mi se împotmoleau în noroi. La masa mea toţi erau în păr, iar Alexei Lukici, bătrînelul meu din Harkov, îmi spuse :

— Sufleţelule, şi eu care credeam că ne-ai renegat ! La ceaiul de dimineaţă nu vii, la prînz lipseşti... Cu ce te hrăneşti, sufleţelule ? Poate că ar trebui să-i scriem mămichii dumitale că nu mănînci ? Că doar te-a trimis aici să te refaci ?!

— Se poate, Alexei Lukici eu să vă reneg ! protestez eu.

— Şi Viktor şedea, nu punea nimic în gură, tot aştepta, doar-doar ai să pici ! îi dă înainte perfidul bătrînel.

— Da — mărturisi Viktor. Mi-am pierdut şi somnul, nu numai pofta de mîncare !

— Aici nu-i greu să-ţi pierzi pofta de mîncare — intervine vecina noastră de masă. Nimic nu e gustos, şi grozav mai duci dorul mîncării de-acasă !

Urmează aprecieri la adresa meselor de la cantină.

La plecare, Viktor se ridică să mă conducă.

— Ei ?!... zise el, luîndu-mă de braţ.

— Ei ? am repetat eu, imitîndu-l. Şi, curios lucru, am simţit cum caută şi nu-şi găseşte cuvintele... Nu i se mai întîmplase una ca asta.

— Va să zică aşa, Xana, eu te păstrez pentru Leningrad, şi dumneata zăpăceşti un scripcar local ! Sau, poate, e vorba de o dragoste mare şi curată ?

— Întocmai, e vorba de o dragoste mare şi curată — încuviinţez eu.

— Xana, nu mă duce de nas, te rog !

— Nici nu mă gîndesc să te duc de nas. Dumneata mi-ai suflat răspunsul.

— Şi dacă nu ţi l-aş fi suflat ?

Nu i-am răspuns.

Mergeam pe şoseaua care se zvîntase între timp. Din cînd în cînd ne veneau în întîmpinare perechi de îndrăgostiţi, care se uitau, plini de mirare la noi : mergeam atît de repede şi atît de preocupaţi ! Maşinile care treceau ne orbeau cu luminile farurilor. Apoi se năpusti un vînt uscat, ce se izbi de pelerina mea. Viktor mă îmbrăţişă sub pelerină, mă strînse lîngă trupul lui cald, invitîndu-mă să înfruntăm împreună intemperia ! Nu i-am îndepărtat braţul, deşi îmbrăţişarea lui mi-era neplăcută. Mi-a dat drumul fără să-l rog, spunîndu-mi :

— Nu simt nici un fel de reciprocitate.

— Ce să-i faci ! i-am răspuns.

— Ai fi putut să te prefaci ! Parcă n-ai fi femeie ! Femeia trebuie să ştie să se prefacă. Şi în vorbe, şi în mimică, şi cu trupul.

— Nu mă pricep.

— Unde ai crescut, Xana ? Douăzeci şi unu de ani, şi o totală necunoaştere a vieţii. Spune-mi, o să ne vedem la Leningrad ?

— Nu știu.

— Să vii la mine. O să-ți placă. Am o cameră mare, pustie.

— Mai bine mă duc la Muzeul Marinei Militare. Acolo sînt o mulțime de săli mari și pustii.

— Bine, dar n-am să fiu eu acolo !

— Întotdeauna ești nevoit să sacrifici ceva...

— Mda, douăzeci de copeici — îmi răspunse el pe același ton. Sau... uite-așa !

Cu un gest brutal, mă întoarse spre el și mă sărută. Nici n-am apucat să mă sperii, atît de repede îmi dădu drumul. Am părăsit șoseaua, luînd-o pe marginea năpădită de iarbă a unei cărări clisoase. Viktor mergea cu cîțiva pași înaintea mea, luminînd drumul cu o mică lanternă chinezească. Tăceam amîndoi.

În cele din urmă, el rupse tăcerea :

— Se pare că ești o fată deșteaptă, Xana, de ce te prefaci că nu înțelegi nimic ?

— Nu știu ce-ar trebui să înțeleg — i-am răspuns înciudată.

Încălțată cu pantofi sport, îmi simt picioarele grele din pricina noroiului ce s-a lipit de tălpi ; la gleznă, pantalonii s-au udat din cauza ierbii. Un singur lucru înțeleg : că îndată va începe iar să plouă. După mine, cel mai înțelept lucru ar fi să grăbim pasul.

— Ascultă, te-ai îndrăgostit într-adevăr ? Nici nu mai cochetezi ! Unei femei i se poate întîmpla așa ceva numai cînd este îndrăgostită !

Sub picioarele mele se așternea o dîră firavă de lumină de la lanterna lui. Călcam tot timpul pe acest snop de raze, care se smulgea de sub tălpile mele, ceea ce mă enerva. „Dragoste... te-ai îndrăgostit !“ Poate că m-aș fi îndrăgostit dacă nu mă trezeam la timp la realitate. N-am cu Mika nici în clin, nici în

mînecă. El are nevoie de Tamara. Cînd se duce în oraș, își petrece timpul cu ea. Iar eu sînt bună numai ca să trăncănească cu mine în orele lui libere. Și i-am răspuns lui Viktor :

— Poate că-s un fenomen netipic. Nu m-am îndrăgostit de nimeni ! Vorbești astfel pentru că-ți place să repeți cuvintele astea frumoase !

— Toate fetele au nevoie de cuvinte — îmi replică el. Poftim alte cuvinte : mi-am dat seama că mă simt foarte atras de dumneata.

Nu l-am crezut nici o clipă, nici o clipă. Iar inima mea n-a zis nimic. Nu s-a bucurat.

— Zău ? l-am întrebat. De mult ?

— Cred că de ieri. Așa că, te rog, Xana, trimite-l la plimbare pe scripcarul dumitale, și cît se poate de rapid. Cel mai bun lucru, hai să plecăm împreună la Leningrad ! Și așa îmi expiră biletul peste trei zile.

— Nici nu mă gîndesc să plec de aici deocamdată. Am bilet pentru două luni !

— Dă-l dracului de bilet ! Iau asupra mea grija întreținerii dumitale. Ca în secolul al nouăsprezecelea. Îmi asum toată răspunderea pînă cînd unul din noi doi se va sătura de celălalt.

— Da, dar eu nu mă simt atrasă de loc...

— Nu-i nimic, asta va veni cu timpul ! Ți-a intrat în cap scripcarul. Scripcarii ăștia sînt și mai tîmpiți decît actorii, s-o știi !

Asupra pelerinei mele se năpustiră primele picături de ploaie. Am grăbit pasul, dar lanterna s-a stins deodată și m-am pomenit în brațele lui Viktor. Și atunci, nu știu ce s-a petrecut cu mine, fie că am uitat că nu e Mika, fie că eram supărată pe Mika, dar nu l-am respins. Mă săruta, iar eu mă sufocam, nu

puteam să respir... În sfîrşit, se desprinse de mine şi mă întrebă :

— Acum îl dai dracului pe scripcar ?

Şi atunci mi-am amintit totul şi eram gata-gata să izbucnesc în plîns.

— Îl iubesc — i-am mărturisit eu. Pe cuvîntul meu, şi trebuie să mă-nţelegi ! Da, îl iubesc !

— Ţi-ai băgat în cap că-l iubeşti ! repetă el. Habar n-ai ce bine o să ne simţim noi doi împreună !

— Nu te iubesc ! i-am zis. (Ştiam că spun adevărul.) Nu te iubesc ! Lasă-mă, nu te iubesc !

— Şi pe Helka Şalov l-ai iubit ? mă întrebă el deodată.

Ce înseamnă asta, ce-are-a face aici Heli ?

— Află că ştiu. Pe Helka l-ai iubit, şi încă cum ! Aprinse din nou lanterna şi o ridică, să-mi vadă faţa. Taci ? Nu spui nimic ? Helka, cel puţin, e un învingător. Iar ăsta... un scripcar... Du-te unde vrei. Nu te reţin. Se vede că ţi-ai pierdut capul. Dar scripcarului trebuie să-i bag minţile în cap.

M-am oţărît :

— Interesant ! Şi cum ai de gînd să-i bagi minţile în cap ?

— Văd eu ! Chiar şi aşa !

În palma deschisă a lui Viktor apăru un obiect ciudat : un picioruş de capră, exact un picioruş de capră în miniatură, cu păr alb, cu o copită mică şlefuită. Mi se păru că este montat în metal şi mi-am adus aminte diferite întîmplări petrecute în grădina Tavriceski, întîmplări referitoare la nişte atacuri huliganice, care, la Leningrad, umblau din gură-n gură.

— Ce-i asta, un *casse-tête* [1] ?

[1] Un fel de măciucă (în limba franceză în text).

— Ce *casse-tête* ! rîse el, ironic. E un pumnal spaniol ! Un pumnal spaniol clasic ! Priveşte !

Făcu nu ştiu ce mişcare şi din picioruş răsări un tăiş lat, aproape tot cu arabescuri.

— Mi l-a vîndut cîndva un spaniol. Nu-ţi fie frică, n-am de gînd să înjunghii pe nimeni.

— Nu mi-e frică de loc.

Ploaia se înteţi, Nu se hotăra parcă să se dezlănţuie din plin sau, poate, o împiedica vîntul. Viktor mă apucă de mînă şi mă tîrî după el. Am mers aproape în goană pînă la poarta vilei noastre. Şi acolo, în ploaie, mă sărută din nou de cîteva ori pe gură, şi din nou nu am fost în stare nici să fug de el, nici să-i trag o palmă... Îmi spunea :

— Nu te las scripcarului ! Nu eşti de nasul lui ! Sărută-mă tu acuma şi... pe mîine. Nu vrei ? Ţi-e silă de mine ?

— Du-te acasă — i-am zis eu. Nu vezi că plouă ?

— Îmi place să te privesc în ploaie ! zise el, luminîndu-mă cu lanterna. Orbită, am închis ochii şi, în aceeaşi clipă, am auzit : „Liusik ! Liu-u-sik !"

— A dat drumul la morişcă ! spuse Viktor, stingînd lanterna.

Iar lîngă noi, în bezna nopţii, răsună glasul lui Liusik :

— Sînt aici şi ea mă strigă ! Haidem, Xana, că o să-şi iasă din pepeni dacă nu apar, foc o să se facă...

— De unde ai mai răsărit şi tu ? îl întrebă Viktor.

— De la tabăra de pionieri. Sanea şi cu mine am stat în pod. Să mori de rîs ! Numai că era cam frig acolo.

Şi iată că astăzi la prînz nu m-am dus la masă. N-am să mă duc nici mîine şi nici poimîine. Ce aiu-

reală pe capul meu ! Sau poate, într-adevăr, cum zice el, mi-am pierdut capul ? Ceva m-a tulburat aseară — bezna aceea din jur, poate, ploaia şi vîntul înverşunat, necruţător ? Poate că m-am speriat de întuneric, de singurătate ? Şi vorbele acelea despre Heli... Sau, poate, ca să mă exprim ştiinţific, au prins glas hormonii şi nu-i nici un mister la mijloc ? Sîntem nişte oameni moderni, trebuie să ne dăm seama de aceste lucruri. Şi unde pui că sînt biolog !

Da, dar atunci cînd mă gîndesc la Mika, uit de toţi hormonii, nu mai există nici un fel de „romantism fiziologic". Aici nu trebuie să-mi explic nimic. Cînd mi-am aşezat obrazul în palma lui, asta a însemnat mult mai mult decît toate sărutările lui Viktor în bezna nopţii : aceasta era fericirea ! Îmi aduc aminte şi mă cuprinde bucuria, dar cînd îmi amintesc de Viktor, încerc un sentiment de ruşine şi de frică. Nici nu ştiu ce e mai tare în mine : frica sau ruşinea ?

Ştiu cum să scap de acest sentiment : nu trebuie să-mi aduc aminte. Cînd începi să-ţi aminteşti, s-a isprăvit ! Te sugestionezi, te sugestionezi, aştepţi să se întîmple ceva... Ce bine totuşi că pleacă poimîine. Cît priveşte ideea revederii noastre la Leningrad, să-mi fie cu iertare ! Mi-ajunge !

Ce lumină s-a făcut astăzi în capul meu ! Aseară însă m-am dus glonţ la mine în odaie şi m-am culcat. Dar nu puteam de loc să dorm. Tot hormonii erau de vină ! Sau, cum zice mama, mai e încă multă prostie în mine. Ce să spun, parcă ar fi o problemă de importanţă mondială ! Am luat o hotărîre, şi gata, n-am de ce să mă tem ! De răpit, nu mă poate răpi, şi apoi n-are el chiar atîta nevoie de mine ! Precis,

ca și mine, aseară era tulburat din cauza vîntului și a ploii.

Ce vînturi stranii suflă în orașul ăsta ! E un vînt uscat, amărui, fierbinte care suflă dinspre Ciubaevka, mi se pare. E o regiune de stepă pe aici, aridă, care se numește astfel. Vînturile aduc diferite stări de spirit, și ăsta aduce ironia sau, poate, răceala sufletească, zîmbetul sceptic.

Odesiții sînt sceptici de felul lor. Chiar și Elena Matveevna, chiar și Liusik. În realitate însă ei nu sînt sceptici, ci pur și simplu a suflat pe deasupră-le vîntul dinspre Ciubaevka.

Vîntul dinspre mare, saturat de sare și iod, este vesel și înviorător. Se zice că mai este un vînt de iarnă, înțepător, rece — nu-l cunosc. Dar probabil că și el și-a pus pecetea asupra celor de aici. Vînturile au unde să se dezlănțuie la Odesa : nici tu munți, nici tu pădure. De undeva se mai năpustesc și niște trombe marine — poate că direct din Cuba, cine știe ! Munților nu le duc dorul. Au ceva sîcîitor în ei, ceva care te urmărește pas cu pas ! Pădurea însă îmi lipsește, îmi lipsește umbra, foșnetul copacilor, viața liniștită, tăcută, tainică. Sînt o nordică, totuși. La noi se vorbește mai încet, lumea se îmbracă mai sobru, iar sentimentele nu se expun în văzul tuturor.

Azi-dimineață, în vila noastră, spiritele s-au dezlănțuit asemenea unui simun. Între Liusik și Elena Matveevna a avut loc o discuție hotărîtoare : băiatul vrea să meargă la școală anul acesta, cu toate că împlinește șapte ani abia la începutul lui octombrie. Și, colac peste pupăză, vrea tocmai la școala din colțul străzii lor, care îi inspiră Elenei Matveevna o aversiune atît de adîncă. Ce scandal a fost ! Liusik urla și țipa că se va face cosmonaut, și nu muzician. Iar

Elena Matveevna striga : „Ia priviți-l ! Și mai vrea să fie cosmonaut ! Se comportă ca un copil de țîță !"

Apoi totul se potoli. N-am ieșit de loc din odaia mea — stau și-mi fac corespondența. Mika e în oraș. A plecat cînd încă mai dormeam.

Aș fi vrut să-i scriu mamei o scrisoare adevărată, și nu una mondenă ! Dar nu-i arde de mine. Și-apoi, la ce bun ? Să-i cer un sfat ? Sau să mă căiesc ? Mi-e rușine, deci trebuie să mă căiesc ?

Bine, dar de fapt nu s-a întîmplat nimic ! Ei, m-a sărutat un tînăr care mi-e cu desăvîrșire străin și i-am spus că nu-l iubesc. De ce mă simt totuși atît de prost ?

Cum mi-a zis ? „Pe Heli l-ai iubit, și încă cum !" Nu știu de ce, dar mai ales de asta mi-e rușine !

Și Mika nu mai vine...

6

Cum să descriu nunta aceea ?

Mesele au fost așezate în grădină, pe cele trei laturi ale unui răzor lung cu garoafe. Deasupra meselor, ghirlande de becuri multicolore de la pomul de iarnă, iar pe mese, nenumărate platouri în care tronau pești uriași înotînd în maioneză, peștișori aurii prăjiți, o supă de pasăre cu totul specială de culoarea mierei și groasă ca mierea, păsări, fiecare cît o lebădă de mare, pulpă de vițel în aspic de culoarea agatei, piftie de porc, prăjiturele, mormane de roșii, castraveți verzi, piersici trandafirii.

Tatăl mirelui, un omuleț chel, cu nasul grozav de încovoiat, se scula mereu de pe scaun, îmbrățișa cu

privirea pe cei care luau parte la ospăţ şi toasta, rostind mereu aceeaşi frază : „Pentru minunata mamă a acestei minunate mirese !“ Mama miresei zbura între mese şi bucătărie ; dacă se aşeza pentru cîteva clipe undeva, la un colţ de masă, asta numai şi numai pentru că se sperla ori de cîte ori vedea în faţa unui musafir obosit o farfurie goală. „De ce nu mîncaţi nimic ? Gustaţi, vă rog, din scrumbia asta, poftiţi, vă rog, luaţi vinete, aici aveţi roşii“... Puteai parcă să nu vezi roşiile, care ardeau ca nişte sori de foc la ceasul asfinţitului ?... „Dar supă aţi gustat ? Altădată, la nunţi, se servea negreşit o supă aurie. De bună seamă, eu nu mai ştiu s-o gătesc aşa cum scrie la carte, răposata maică-mea făcea o supă straşnică ! N-a apucat, sărmana, ziua asta fericită !“

Şi mama miresei îşi alunga cu un gest grăbit o lacrimă nepoftită. În timpul ăsta, tatăl lui Emik o căuta cu privirea, şi cînd o găsea, toasta fericit : „Să bem pentru minunata mamă a acestei minunate mirese !“ Mama se înclina mulţumind şi fugea din nou la bucătărie.

Tinerii se comportau nedisciplinat. Mireasa, după cum e obiceiul, în rochie albă şi cu un fel de mic abajur alb pe părul-i imposibil de roşcat, se agita printre mese, îi îmbia pe invitaţi să mănînce şi să bea, vorbea cu ei, îi distra, rîdea. Nici pozitivul Emik nu sta locului, ci, sclipitor în cămaşa lui albă de nailon, umbla din om în om şi ciocnea cu toţi pe rînd ; călca apăsat, ca de obicei, dar ochii lui aveau o sclipire tulbure, înceţoşată. Tinerii se întîlniră la un moment dat lîngă o masă, şi atunci se stîrni un urlet general : „Amar ! Amar !“ Se sărutară scurt, aferat, apoi, luîndu-se de mînă, ieşiră pe terasă. Acolo cînta un radio cu picup şi se dansa.

Pe Tolik nu l-am văzut, poate că suferea undeva în altă parte sau, poate, nu l-am recunoscut, pur şi simplu. Nişte tineri oacheşi, bărboşi sau proaspăt raşi, lăţoşi sau cu pieptănături linse, se aşezau la mese, se duceau pe terasă, beau, toastau — se prea poate să fi fost şi el printre ei. Fetele, cu gît lung şi picioare subţiri, cu nişte coafuri monumentale, neclintite, umblau „roi", ca albinele, şi se străduiau să pară uşoare ca nişte fluturaşi. Reprezentanţii generaţiei mai vîrstnice aveau mult mai multă individualitate. Profilul de Goethe al Elenei Matveevna domina toată masa. Mama mirelui, veselă şi calmă, rumenă, cu părul alb, se uita din cînd în cînd la consortul ei chel şi rîdea încetişor. Lîngă el şedeau nişte bunici şi bunice, oameni cărunţi, cu ochi negri ; rîdeau şi ei şi discutau, plini de veselie, iar cînd amuţeau, semănau cu portretele pictate de Rembrandt. Un „rembrandt" dintr-ăsta şedea vizavi de mine : mîini negricioase, faţa oacheşă, pleoape grele, zbîrcite ; schiţam în gînd, ca un adaus la acest chip, o bonetă cu volănaşe : merita să fie expus direct la Ermitaj ! Şi printre toţi aceşti „rembrandţi", Leonid Petrovici al nostru, cu părul lui bălai, des, tuns scurt de tot, şi cu nasul în vînt *„à la"* Tiorkin, arăta grozav de bine. Erau acolo şi chipuri obişnuite, rotofeie, dar şi ele prezentau o varietate de pieptănături şi expresii.

„Rembrandt"-ul, vecinul meu de masă, zise :

— Altădată la o nuntă s-ar fi tocmit o orchestră. Adică ce spun eu ?! Nu una, două ! Astăzi, să le dai numai picup şi nimic altceva ! Aşa dansează toţi ! Ce dansează ei, mă rog, poţi să-mi explici matale ?

N-am apucat să-i răspund. Un tînăr bărbos, strigînd „hali-gali", mă trase de mînă la dans. Am ieşit pe terasă — acolo puteai să te mişti în voie — şi am

început să dansăm, rîzînd în hohote, răsucindu-ne în toate părţile şi lăsîndu-ne pe vine... Era tare vesel : nimeni nu se prostea prea tare, nu făcea pe nebunul, nu vedeai nici mutre ţepene, indiferente, şi nici dansatori interpretînd concentraţi, ca la bal, figuri complicate. Era pur şi simplu vesel, grozav de vesel, şi cald, desigur, dar din grădină adia mireasma florilor, iar partenerul meu vocifera : „Oho, bravo, leningrădeanco ! Dar aşa, ştii ?" Şi făcea paşi de *charleston*. Drept răspuns, îi demonstram ştiinţa mea. „Şi aşa ?" Şi din nou găseam un răspuns : *charleston cu ceciotkă*. „Vai şi amar ! urla partenerul meu. Fata asta o să mă nenorocească." În jurul nostru se strînseseră roată invitaţii, toţi fredonau în tactul muzicii şi strigau ceva, iar noi dansam pe întrecute, şi nu ne-am oprit decît în clipa cînd s-a terminat discul. Bine că s-a terminat, pentru că abia mai răsuflam...

Partenerul meu mă luă de mînă şi mă întrebă : „Ascultă, te rog să-mi spui drept : eşti balerină sadea sau faci parte dintr-o echipă de amatori ?". Nu aveam putere să-i răspund, dar Mika, răsărit nu ştiu de unde, răspunse în locul meu : „E biolog. La facultatea lor se învaţă dansul albinelor !" A spus-o cu un aer atît de serios, încît bărbosul s-a mulţumit să dea din umeri : „Cîte nu se întîmplă pe lume în zilele noastre !"

Am început s-o caut cu privirea pe Tamara : ea şi Mika veniseră împreună la nuntă, cu o mică întîrziere. În ultimele zile fac mereu repetiţii cu profesorul lui Mika, de aceea băiatul lipseşte mai tot timpul de acasă, cît despre plajă, nici vorbă nu mai poate fi ! Nici Tamara nu mai vine aici ; de altfel, pentru ce ar veni, în oraş le e mult mai comod ! Cîte nu-mi trec prin cap, ce de scene îmi imaginez, cîte cuvinte spun

în locul lor — ca şi cum aş avea şapte ani şi aş fi îndrăgostită de amîndoi ! Dacă a fi îndrăgostit de cineva înseamnă să te gîndeşti tot timpul la persoana aceea, s-o ai aievea dinaintea ochilor, să-i admiri frumuseţea şi să vrei să-i semeni, atunci, de bună seamă, m-am îndrăgostit şi de Tamara. Dar tare aş fi vrut ca ea, cu frumuseţea, inteligenţa şi experienţa ei, să se pomenească undeva în Cuba, în Mirnîi sau la Moscova.

Şi totuşi caut să fiu veselă şi, de cîte ori întîlnesc ochii Tamarei, îi zîmbesc. Toţi o invită la dans, şi este şi mai frumoasă ca de obicei. Eu însă sînt veselă măcar şi pentru faptul că Mika nu dansează cu ea şi şi-a găsit timp pentru mine. Cînd îl văd că se apropie, nu mă mai gîndesc la nimic.

Dar tocmai atunci răsună din nou picupul şi toţi strigară : „*Freilachs, freilachs !*“ Se rugau de cineva, îl împingeau spre mijlocul terasei. În cele din urmă se ivi o pereche : tatăl mirelui şi cu mireasa. Ea nu mai purta pe cap abajurul acela ; părul, înţepenit cu fixativ, ardea întocmai ca arama ; prin stratul de pudră se întrezăreau pistruii şi obrajii îmbujoraţi. Roza rîdea, cu capul dat pe spate, şi tropotea pe loc, cu paşi mărunţi ; deodată însă îşi privi socrul — acesta juca, cu degetele mari ale mîinilor vîrîte subsuori, cu capul pleşuv aplecat de atîta zel — izbucni în hohote de rîs, dădu din mînă şi o şterse în mulţimea spectatorilor.

Bătrînul se uită în jur dezorientat, dar îi veni în ajutor Elena Matveevna. Nu ştia de loc să danseze, era greoaie, însă n-avea nevoie să cunoască dansul, deoarece, văzînd-o, bătrînul se porni pe un joc îndrăcit : se învîrtea în jurul ei cu repeziciune, ca un caucazian, îşi aşeza mîna pe umărul ei, silind-o să

facă piruete, sau pocnea din călcîie, sprijinindu-şi palmele pe genunchi. Era un spectacol tare vesel, deşi simţeai şi milă pentru el, ca întotdeauna cînd vezi dansînd oameni bătrîni. Tineretul rîdea fără să se ascundă, iar „rembrandţii" îşi părăsiră locurile de la mese şi se iviră toţi în păr, pe terasă, unde, clătinînd din cap, cîntau şi băteau din palme în ritmul muzicii. Elena Matveevna se aşezase pe un scaun şi îşi făcea vînt cu batista, iar partenerul ei părăsise ringul de dans în aplauzele generale, dar *freilachs*-ul tot mai răsuna : dansau bătrîni şi tineri de-a valma, fie perechi, fie grupuri, iar printre ei nimerise şi Leonid Petrovici, care tot voia să joace un cazacioc, de asemenea şi un bărbat uriaş, cu mustăţi de cazac din Zaporojie, care striga în răstimpuri : „Hei, hop !" Mika mă tîrî şi pe mine în cerc, încredinţîndu-mă că n-are a face, nici unul dintre dansatori nu ştie să danseze ! Dar tocmai în clipa aceea muzica amuţi şi toată veselia se strămută în grădină — oaspeţii se năpustiră acolo să se mai răcorească, să se aerisească, să se întremeze cu piersici culese direct din pom.

— Ce nuntă frumoasă ! i-am spus lui Mika. E atîta veselie ! Şi cum se face că nimeni nu se îmbată ?

— Toţi sînt un pic beţi — îmi răspunse el. Nu vezi ? Şi eu, chiar şi tu te-ai ameţit.

N-avea dreptate, era cu totul altceva. Îşi reprezenta exact cum îşi reprezentau toţi odesiţii noţiunea de om beat. Aici nu vedeai nici un chip stins, gălbejit, nu auzeai discuţii neplăcute, de beţivani. Poate că şi vodca de pe masa nuntaşilor era servită într-o cantitate mai mică decît se cuvenea, conform normelor noastre nordice.

Deodată însă am zărit o faţă de beţiv, cum ştiam eu : galbenă, tîmpă, înspăimîntătoare. Trecu nu de-

parte de mine şi pieri, se retrase în umbră sau poate altcineva mi-o ascunse. O clipă am crezut că mi se năzare. Era chipul lui Viktor, îl visasem de vreo două ori şi-mi intrase, probabil, în subconştient, ceea ce e mai rău ca un ghimpe ! Ziua nu mă gîndesc de loc la el, nici nu mi-aduc aminte de existenţa lui.

Şi totuşi am început să-l caut cu privirea şi l-am văzut, bineînţeles : stătea în picioare, sub un cais, şi se uita la mine. I-am zis lui Mika : „Scuză-mă, te rog, mă aşteaptă cineva !" şi m-am îndreptat spre cais.

Viktor începu să rîdă şi, luîndu-mă de mînă, îmi declară :

— Am cam băut, dar sînt absolut treaz. Vino să-ţi spun... Am băut, dar nu te uita la asta.

Nu mi-era frică de loc. Am luat-o pe aleea de caişi, unde domnea semiîntunericul, însă nu mi-era frică. Nenumărate perechi se plimbau pe acolo. Am cotit pe altă alee, dar şi aici era lume.

— Fir-ar a dracului de suprapopulaţie ! Nu vine un război peste ei ! ocărî Viktor.

Am rămas cu gura căscată ; nu mă aşteptam să aud una ca asta nici chiar de la el ! Îşi dădu seama, aşa beat cum era, şi căută să se scuze :

— Nu sînt vorbele mele, aşa zice Heli al tău. Ori de cîte ori, sîmbăta, cînd trebuie să stea la coadă ca să cumpere o juma' de vodcă...

— De unde-l cunoşti pe Heli ?

— Prieteni la cataramă, cum se spune în popor. De ce te miri ? Am lucrat cîndva împreună... Tu ascultă... nu te uita la mine că-s băut. Aşa e cum îţi spun. E foarte important ceea ce am să-ţi spun. Stai ! O clipă numai !

Scoase din buzunar o sticluță, o destupă și în jurul nostru se răspîndi un miros de amoniac. Duse sticluța la nas, apoi îi puse dopul, o vîrî la loc și urmă :

— Așa, acum sînt un om treaz. Ascultă aici : cu mintea lucidă și nesilit de nimeni, îți cer mîna. Nu-mi răspunde nimic, ascultă mai departe. Completez : dau divorț ! Am cameră separată ! Salariu... Posed asortimentul necesar de sentimente. Am convingerea că noi doi n-o să ne plictisim împreună.

— Nu te iubesc. O știi doar.

— Uneori, asta vine cu timpul — continuă el, cu un zîmbet ironic. Tu nu știi încă totul... Asta o să vină mai tîrziu. Nu mă crezi ?

Am clătinat din cap. Atunci Viktor își așează palma pe ceafa mea și urmă :

— Of, aici nu-i tocmai locul potrivit unde aș fi vrut să-ți explic toate astea, dar tu nu vii, iar mîine eu plec. Ascultă-mă, ascultă cu atenție : vom locui la mine. Ai să ai o cameră a ta separată, nu crezi ? Mama și cu mine avem un apartament de trei camere, una va fi a ta. Mama mea este emerită. Nu-mi răspunde, nu-mi răspunde nimic, ascultă, am să-ți spun cum va fi. Tu ai să înveți. Dacă vrei, ai să treci la seral ori la „fără frecvență". Ca să ai mai mult timp liber. Vilă n-avem, mașină avem... mama are, dar, de fapt, e a mea.

Avea niște degete costelive, degete de schelet. Tot îmi întorcea, și iar îmi întorcea fața spre el, silindu-mă să-l privesc în ochi : vedeam cum îi tresar buzele, simțeam duhoarea de vodcă, îi auzeam glasul răgușit, întretăiat... Dacă o clipă măcar l-aș fi crezut că mă iubește, poate că mi s-ar fi făcut milă de el sau de mine însămi. Dar știam, știam prea bine că se întîmplă exact ceea ce se întîmplă și cu tenisul, și cu

şahul : şi aici voia să fie primul. Dacă nu se putea altfel, cumpăra. Nici măcar nu mă simţeam ofensată. Nu doream decît un singur lucru : să-mi dea drumul cît mai repede.

— De ce n-ai mai venit ? Ţi-e frică de mine ? mă întrebă el.

— De loc — am protestat eu.

— Ţi-e frică — declară el răspicat. Aşa şi trebuie să fie. Şi nevastă-mea se temea de mine. Dar era prea bună pentru mine. Mă aştepta, credea în mine şi aşa mai departe... Tu nu eşti prea bună. Ne potrivim amîndoi. Eu te cunosc atît de bine, cum nici tu singură nu te cunoşti ! Ei, ce zici ? Plecăm împreună la Leningrad ? Am luat şi bilete. Vezi ?

Scoase din buzunarul pantalonilor două hîrtiuţe lungi. Mi-am spus în gînd : „Ce repede se poate rezolva totul ! Şi, probabil, are dreptate, eu nu mă cunosc prea bine. Poate că, într-adevăr, mai tîrziu, am să-l îndrăgesc ?“ Degetele osoase îmi apăsau ceafa.

— Pentru nimic în lume — i-am răspuns.

Din nou îmi răsuci capul, să-mi vadă ochii, şi zise :

— Ţi-e silă de mine. Înţeleg. Dar asta o să treacă. Doar deocamdată e aşa...

— Deocamdată, şi mai tîrziu, şi întotdeauna — i-am ripostat. N-ai ce-i face ! Şi eu mă cunosc.

— Scripcarul ? mă întrebă. Am făcut cunoştinţă cu Tamara lui, dacă vrei să ştii. O femeie bine ! Va să zică n-o să iasă nimic cu noi ?

— Nu, n-o să iasă.

— De ce ? Spune-mi, de ce la mine nu iese ? De ce nu merge cum vreau eu ?

— O să reuşeşti în toate. Eşti un... voluntar.

Am vrut să spun un învingător. Dar mi-a fost milă de el şi n-am rostit cuvîntul. Dar l-a rostit el :

— Ţi-ai adus aminte că sînt un învingător ? Pe dracu, învingător ! La mine totul se duce naibii ! Zbor la mică înălţime, pricepi ? Pot să apăs toate butoanele, să lupt, dar sînt categoria a doua, şi pînă la urmă sînt dat deoparte. E tot ce pot : să mă avînt, să obţin categoria a doua. În sport, în ştiinţă, în toate. Uite, şi acum, cu tine. Trebuia să-l uiţi pe Heli. Înţeleg. Dar, ascultă, dacă n-ar fi fost scripcarul, aş fi fost eu. N-am dreptate ?

— Dacă nu era el, nici nu m-ai fi observat.

— S-ar putea să ai dreptate — încuviinţă el. Acum n-are nici o importanţă. Du-te, dansează dacă te amuză, nu te reţin.

În sfîrşit, îmi dădu drumul, slăbind strînsoarea degetelor, şi am scuturat din cap. Nu-i scăpă gestul meu ; colţurile gurii avură o tresărire amară, dar ce puteam face ?!

— Să mergem — mă invită el. Totuna e. Am să mai beau, Rozocika o să mă trateze.

— Nu crezi că ţi-ajunge ? i-am zis.

— Eh ! Ce ştii tu ! Nu înţelegi că acum nimic nu mai contează ?! Nu te teme, n-am să mor. Şi chiar dacă mor, tot în pămînt mă bagă, nu rămîn deasupra. Aşa se spunea la noi... Acolo unde am fost eu...

Cînd ne-am apropiat de mese, mă prinse bărbosul şi se ţinu scai de mine să dansez cu el pe terasă : „Am să-ţi arăt ceva, să mori !“ Dar pe treptele terasei am dat peste Mika, singur cuc, şi m-am dus la el ; bărbosul se uită la noi şi conchise : „Totul e clar !“, apoi o zbughi pe terasă fără mine.

— Dansezi într-una... Şi eu am vrut să-ţi spun ceva. Poţi să stai de vorbă cu mine ? Sau vrei să dansezi ?

I-am răspuns că pot să stau de vorbă.

— Mi s-a făcut dor de tine. Ştii că nu ne-am văzut de trei zile ?

— Cum aşa ?! m-am mirat eu. Ne-am văzut în fiecare zi. Atîta doar că n-am fost la plajă împreună.

Stăteam în picioare, cu spatele proptit de un stîlp al terasei, şi mă uitam la Mika, de sus în jos — el se oprise pe o treaptă mai jos. Vorbeam, dar nu ne priveam în ochi, ne temeam parcă de ceva.

— M-am obişnuit cu tine, de cînd eşti aici — zise el.

— Te-ai obişnuit cu trăncăneala mea — am ripostat eu. Niciodată n-am să învăţ să tac. O fată tînără trebuie să fie tăcută.

— Cine te-a învăţat una ca asta ? Cunoscutul tău din Leningrad ?

— Nu ! m-am împotrivit cu înverşunare. Cunoscutul meu din Leningrad are cu mine altfel de conversaţii. Discutăm, de pildă, despre viaţa personală.

— Despre viaţa ta ?

— A lui, a mea şi în general. Ţi-aş fi făcut cunoştinţă cu el, dar pleacă mîine.

— De ce atît de repede ?

— Îi expiră biletul de odihnă.

— Despre asta a discutat cu tine ?

— Şi despre asta.

De pe terasă răsunară aplauze şi strigătele : „Topotuha, topotuha !“ Mika se apucă cu mîinile de cap şi-mi spuse :

— S-a isprăvit ! Acum or s-o pună pe mama să le zică nişte strigături de la Cepţa ! La fiecare petrecere o roagă. Cum de nu se plictisesc ? Mereu acelaşi lucru ! Exotism, vezi, dragă Doamne !

În clipa următoare o voce necunoscută, subțire, de femeie cîntă strident:

Am aprins un chibriţel,
Nu arde şi pace !
Aşteptam un băieţel,
A venit şi tace !

Un chiot prelung, un tropăit, rîsete unanime şi aplauze. Iar un tropăit, apoi amuţeşte totul, şi acelaşi glas rosteşte apăsat litera „O", rotund, mare, ca o roată :

Pentru badea, o fetică
Se omoară, vai de ea !
Nu mai plînge, proastă mică,
Nimeni nu ţi-l ia !

Ce ţi-e şi cu orăşenii ăştia !

Mi-am dezlipit spatele de stîlp şi, în vîrful degetelor, am urcat treptele terasei ; Mika mă urmează, clătinînd din cap. Acoló, un cerc compact în jurul Elenei Matveevna, care juca şi bătea din picior în faţa bărbatului ei, fluturîndu-şi băsmăluţa coloratä. Deodată răsună sacadat glasul lui Leonid Petrovici :

Pînă azi mai sînt flăcău,
Că-s un mare derbedeu.
Fetele mă ocolesc,
Vădanele mă iubesc !

— Iu-hu-hu ! chiui Elena Matveevna şi, bătînd din picior, dădu riposta :

Mi-e drăguţul cam viţel,
Are părul creţ de miel,

Și spre norocelul meu,
E un mare derbedeu !

Să fie oare glasul ei ? Unde sînt terțele, intonațiile odesite ? Cum de e cu putință să te pătrunzi într-atît de trăirile sufletești ale altora, atît de străini ție, de viața lor ? Sau, poate, dragostea a ajutat-o atunci cînd a stat în satul acela uitat de lume, așteptîndu-l în fiece clipă, sperînd și nevenindu-i să creadă că nu așteaptă degeaba ?

Și Leonid Petrovici îi răspunde din nou, voinicește :

Am niște ghete
Tare cochete,
Vrei să ne-ntîlnim
Și iar să ne iubim ?

O luă pe după umeri pe nevastă-sa și deodată se înclinară și făcură cîțiva pași înapoi, în cerc. Toți aplaudau și ziceau : „E un talent !" Mika mă trase în grădină.

— Știe nenumărate strigături dintr-astea ! Iată una, de pildă :

Deschide poarta, maică,
Fecioru-ți vine acasă, cu pieptul sfîrtecat,
Și sîngele din rană îi curge pe pufoaică,
Curge, curge, curge neîncetat...

Bolborosi toate acestea repede-repede, imitînd vorba lui taică-su, ce nu semăna nici un pic cu vorba lui obișnuită, domoală. Nu m-am simțit în apele mele auzind versurile acelea care nu se potriveau de loc la o nuntă. I-am zis admirativ :

— Ce mamă ai tu !

Din nou ne-am întors lîngă mese. Acum se dansa pretutindeni : şi pe terasă, şi pe cărările grădinii. Picupul se auzea, dar nimeni nu mai avea nevoie de muzică, deoarece fiecare dansa cum îl tăia capul. Aici l-am văzut din nou pe Viktor : dansa cu Tamara. Dansau un tangou demodat, mai bine zis băteau pasul pe loc, îmbrăţişaţi. Nimeni nu dansa aşa, aveau o înfăţişare cam stupidă. Unde mai pui că el era mai scund decît ea. Văzîndu-ne, Tamara ne făcu semn cu mîna şi-i spuse nu ştiu ce lui Viktor, care-i răspunse ceva printre dinţi ; deodată ea îi trase o palmă, se smulse din braţele lui şi alergă spre Mika. Bîiguia sufocîndu-se de indignare, însă nu deslueam bine ce anume, dar cam aşa : „Băiatul ăsta... îşi permite..." Mika încerca s-o liniştească, o mîngîia pe cap ; eu stăteam lîngă ei şi nu înţelegeam nimic. Viktor se uita la noi, plimbîndu-şi privirea de la unul la altul, şi avea un zîmbet de-a dreptul înspăimîntător. Cred că era tare beat şi nu prea îşi dădea seama de ceea ce se întîmplă. Apoi Mika ne împinse la o parte şi se îndreptă spre Viktor, care îl aştepta fără să se clintească din loc, cu acelaşi zîmbet pe buze. „Mika, lasă !" strigă Tamara, dar în aceeaşi clipă Viktor se repezi şi-l lovi drept în bărbie, probabil, foarte tare, deoarece Mika se prăbuşi la pămînt. Ne-am repezit spre ei, ţipînd — ca să-i despărţim ? Să-i convingem să nu se bată ? Mika însă sare în picioare, şi într-o clipă situaţia se schimbă. Acum Viktor e întins pe jos, printre mese, şi noi nici n-am apucat să vedem cînd şi cum l-a lovit Mika. Viktor se ridică de două ori, şi de două ori Mika îl prinde şi-l trînteşte din nou la pămînt. Deodată însă unul din băieţi strigă : „Cuţitul ! Are un cuţit !" Viktor stă în picioare ; cămaşa

îi e ruptă şi i se vede pieptul tatuat : un mormînt cu o cruce, nişte litere...

Duelul ia sfîrşit, căci toţi pun umărul să-i despartă şi-l tîrăsc pe Viktor departe de locul incidentului, iar tînărul bărbos care dansase cu mine se apropie de Mika şi-i zice :

— Ehei, flăcăule ! Am să-ţi spun ceva : să ştii c-ai avut mare baftă ! Gineşte ce-am găsit la şmecherul ăsta în buzunar !

Am „ginit" şi eu şi am văzut pumnalul : piciorul de capră pe care Viktor mi-l arătase într-o zi. Acum însă lama pumnalului era trasă afară şi toţi se adunară buluc, cercetîndu-i desenul în arabescuri şi scoţînd exclamaţii de groază sau de admiraţie.

Bărbosul îi întinse lui Mika mîna şi zise :

— Hai să facem cunoştinţă. Pavlik, mă cheamă. Spune-mi, practici de mult sambo ? Ştiam că eşti violonist !

— Da' de unde, nu practic nici un sambo ! Şi ăla unde-i ?

— O să fie condus, n-avea grijă — îl încredinţă bărbosul pe Mika — cu toate onorurile, pînă la poartă.

Cineva fu de părere că n-ar fi rău să fie condus şi dincolo de poartă, pînă la secţie, dar se ridicară glasuri de protest : se poate una ca asta ? La o nuntă să bagi pe fir miliţia...

— Pleacă mîine, ce rost mai are... — interveni Tamara.

Îşi redobîndise aerul ei calm dintotdeauna, deşi tot îl mai ţinea pe Mika de mînă. Chipul lui era agitat, dar şovăitor, nu ştiu cum, de parcă nu ştia ce să facă : să-l ajungă din urmă pe adversar şi să se răfuiască

pînă la capăt cu el, sau să se întoarcă la masa ospăţului, ca şi cînd nimic nu s-ar fi întîmplat.

— Trofeul e al tău, ce mai încoace, încolo ! zise Pavlik, înmînîndu-i lui Mika pumnalul spaniol. Fără să-i arunce măcar o privire, Mika îl băgă în buzunar. Vezi, să nu i-l dai înapoi pentru nimic în lume !

Spre noi veneau în fugă Roza, urmată de Emik ; de pe terasă coborau părinţii, „rembrandţii", Elena Matveevna. Totul se petrecuse mult prea repede ca ei să-şi poată da seama de ce se întîmplă.

— Mika, puteai să-ţi nenoroceşti mîna ! se tîngui Elena Matveevna.

— Nu-i nimic — o linişti Mika — totul s-a sfîrşit cu bine.

Căuta pe cineva cu privirea şi, găsindu-l, zîmbi. Nici n-a trebuit să întorc capul : ştiam că-l văzuse pe Leonid Petrovici. Acum se discuta cu aprindere incidentul. Toţi se arătau nerăbdători să afle cine-i huliganul acela şi de unde răsărise. Mama miresei dădu lămuriri : nu-l invitase nimeni, era, pur şi simplu, un filfizon de pe stradă. „Rebrandţii" clătinau din cap : „Putea să-l rănească ; cu un pumnal ca ăsta, nu-i de glumit !" Apoi Elenei Matveevna i se făcu rău : nu văzuse bătaia, dar o reconstitui întocmai, cu ajutorul imaginaţiei. I se aduse o limonadă, să-şi mai vină în fire.

Cazacul din Zaporojie — am aflat între timp că era responsabilul unui magazin — zise :

— Aşa nuntă zic şi eu ! Şi tu bătaie, şi tu de toate ! Numai că pe huliganul ăla, eu, unul, l-aş fi predat la secţie. Să te baţi pentru o fată, de ce nu ? Mai ales pentru o fată ca asta ! Se uită aprobator la Tamara. Dar ca să pui cuţitele în funcţiune ! Asta miroase a *lumpen*, nu alta !

Îl bătu pe Mika pe umăr. De altfel, toţi îl băteau pe umăr, devenise un adevărat erou al zilei. Iar eu, în sinea mea, mă bucuram că Elena Matveevna nu văzuse nimic şi nu ştia cu cine se bătuse atît de victorios Mika al ei.

Oaspeţii erau obosiţi, însă n-aveau de gînd să plece. Trebuiau să aştepte pînă va ieşi primul tramvai de dimineaţă. Din nou mama miresei îi îmbia cu ceai şi dulciuri, invitîndu-i la masă ! Elena Matveevna îl ţinea pe Mika lîngă ea, — tot i se părea că huliganul poate să se întoarcă, să-i pîndească odrasla într-o alee întunecoasă, cîte nu se întîmplă ! Leonid Petrovici o încredinţa că n-o să mai îndrăznească să-şi vîre nasul aici. Dar ea spunea : „Gîndeşte-te că tipul ăsta putea să-i nenorocească mîna ! Nu mai vorbesc de altceva, dar mîna !“

Tamara şedea lîngă ei. Elena Matveevna aproape că nu se uita la ea — era supărată. Cu toate acestea îi aminti să rămînă să doarmă la noi : „Oxanocika, i-am spus lui Liusik să pună patul pliant pentru Tamara în camera dumitale ; nu ştii, oare l-a pus ?“

Am plecat toţi împreună, înainte de răsăritul soarelui, îndată după ceai. Tineretul, cu ghitare, se instalase pe terasă ; tot acolo traseră şi rembrandţii“ : să asculte cîntece moderne. S-a cîntat din Gorodniţki, apoi compoziţiile unui rapsod odesit, după care veni la rînd Pahmutova. În sunetele acestor melodii ne îndreptam spre vilişoara noastră ; în faţă, Leonid Petrovici şi Mika o duceau la braţ pe Elena Matveevna, iar în urma lor veneam eu şi Tamara. Roza cu Emik ne ajunseră din urmă : „De ce plecaţi atît de devreme ? Mai rămîneţi ! Noi ne ducem pe faleză să întîmpinăm răsăritul soarelui !“ Chipul Rozei era palid, obosit. Emik abia se ţinea pe picioare. M-am gîn-

dit că, dacă vreodată am să mă mărit, pentru nimic în lume n-am să fac nuntă.

Cînd am ajuns în camera noastră, Tamara își despleti părul, își șterse fața cu un lichid parfumat — avea flaconul în poșetă — apoi se apucă să-și perie părul — cu multă grijă și băgare de seamă, preocupată. Frumusețea impune obligații serioase ! I-am spus-o Tamarei. Schiță un zîmbet vag — așa zîmbește ea întotdeauna — și-mi răspunse :

— Nu mai sînt cum am fost. La șaptesprezece ani să mă fi văzut ! Acum pielea nu mai e aceeași, s-a dus și silueta mea. Eram uite-așa ! Și ca să-mi demonstreze ce mijloc subțire avusese, își împreună degetele mari cu arătătoarele, alcătuind un inel. Fiica-mea nu-mi seamănă de loc, e frumușică, dar nu-mi seamănă de loc.

— Ai o fată ?

— Sigur că da ! Cum m-am măritat, am și făcut o fată. Întotdeauna mi-a plăcut cînd o mamă tinerică are un copil mare. Și bărbatul meu a vrut să aibă copii ; credea că, dacă vom avea un copil, va reuși să mă păstreze lîngă el.

— Și n-a reușit ?

— N-a reușit. Spune-mi, drăguța mea, ce-i trebuie astăzi femeii un soț ? Dumneata, de pildă, cîți ani ai ? Nouăsprezece ? Douăzeci ? Spune-mi sincer, ai vrea să te măriți ?

— Sincer ? Vreau. Vreau să mă mărit, să am familie.

— Familie poți avea și fără măritiș. Te-asigur. Am înțeles de mult. Femeia poate foarte bine să se întrețină singură și să-și întrețină copilul, dar să-și ia pe cap un bărbat, scuzați, vă rog, asta nu ține !

Acum își peria părul din cealaltă parte, și m-am mutat pe pat pentru a-i vedea chipul liniștit, cu pielea mată.

— Desigur, dacă vine un copil, te poți înregistra la oficiul stării civile — continuă Tamara, pieptănîndu-și cu mișcări line părul lucios. Dar să stai împreună cu el, ce rost are ? Bucătărie, ciorapi, cămăși... Mai ales, cămășuțe, fir-ar să fie de cămăși ! Zîmbi din nou și vorbi mai departe : Probabil, în clipa asta, îți spui : „Pentru mine ar fi o plăcere să-i calc cămășile !“ Că doar văd totul, totul, drăguța mea !

Am simțit că îngheț, iar Tamara urmă :

— Nu te mai sfii, te rog, am fost și eu cîndva tînără și proastă. Credeam că nimeni nu înțelege nimic. Și ăi mai în vîrstă, s-o știi, înțeleg întotdeauna. Numai că, după mine, n-are rost să te măriți cu el ! De ce taci ? Crezi că n-am dreptate ?

— Nu știu — i-am răspuns în silă. Nici nu se pune problema.

— Și el mi-a vorbit tocmai despre acest lucru. Zicea : „E cam necopt ardeiul ăsta iute, dar mie îmi place“. E destul de spiritual, băiatul !

— Despre cine vorbești ?

— Tot despre el, drăguță ! Despre băiatul dumitale. Crezi că pentru mine s-a bătut cu Mika ? Pentru dumneata s-a bătut, îți dau cuvîntul meu. Cum te-a văzut cu Mika, a înjurat și atunci l-am lovit. Nu-mi place cînd în prezența mea își permite cineva prea multe.

— Bine, dar era beat turtă — am zis, simțind o ușurare.

— Păi asta și spun, draga mea ! Asta și spun. Dacă omul bea, nu merită să-ți legi viața de el. Ai să te chinuiești, ai să te chinuiești îngrozitor...

Îmi tot explica cum am să mă chinuiesc cu el, dar nu mai ascultam ce spune și mă gîndeam la ale mele, pînă cînd am auzit numele lui Mika. Zicea :

— Desigur, el ar fi fost un soț bun, iar pentru Katenka mea un tată, ce-i al lui e al lui. Însă eu n-am nevoie de soț, așa că degeaba se teme Elena Matveevna de mine. Sînt atîția ani de cînd ne cunoaștem, și tot se mai teme.

— Mika te-a cerut de nevastă ? o întreb eu, zîmbitoare.

— M-a cerut — răspunde Tamara. Cînd m-am despărțit de bărbatul meu, toți parcă turbaseră, s-au repezit, care mai de care, să mă ceară în căsătorie. Mika, cel puțin, era îndrăgostit. Ceilalți însă, așa, pur și simplu. Pesemne se lămuriseră că nu mă interesează măritișul și-i rodea al dracului... Rîse ușor, puse peria deoparte, cu mișcări repezi și îndemînatice își împleti părul, apoi se ridică în picioare și-și întinse mădularele. — La culcare ! zise ea. Mi-e un somn, de nu mai pot. Și mîine toată ziua trebuie să lucrez cu Mika. Îmi place tare mult să lucrez cu el, trebuie să ți-o mărturisesc ! Nu știu cum, da' ne înțelegem unul pe celălalt !...

Începu să fredoneze încetișor Concertul nr. 1. Apoi zîmbi din nou unor gînduri ale ei plăcute, îmi spuse „noapte bună", se acoperi cu cearșaful și adormi în aceeași clipă.

Doarme liniștită, ca o floare, nu oftează, nu geme, nici măcar nu se răsucește de pe o parte pe alta.

Se luminase. Stăteam întinsă și ascultam cîntecele — după Pahmutova tinerii cîntară melodiile lui Okudjava. La noi, la Leningrad, nu mai e de mult la modă. Și în acompaniamentul cîntecelor lui Okudjava se

spărgeau încetişor toate baloanele mele de săpun, se năruiau castelele clădite din cărţi de joc, se uscau lacrimile...

7

M-am trezit tîrziu ; soarele ajunsese aproape în dreptul patului meu. Tamara nu mai era în odaie. Pe undeva răsună glasul Elenei Matveevna, care-l striga pe Liusik. Cînta picupul.

Stăteam culcată în patul meu şi visam la ţinuturile cu păduri şi stepă. Mergi pe o cărare printre pini, dincolo de pini se întind grădinile de zarzavat, se înalţă turlele bisericilor, sclipeşte apa unui rîu îngust, şi pretutindeni linişte, o linişte adîncă. Ciocănitoarea loveşte monoton cu ciocul într-un copac, o veveriţă scapă un con pe care-l duce în căsuţa ei, o pasăre nevăzută fluieră o măsură sau două din cîntecul ei — atîta tot ! Nu auzi alte sunete. N-o auzi nici pe Elena Matveevna, nici picupul, nici vioara.

Şi deodată mi-am adus aminte de Mika, aşa cum stătea ieri, cu respiraţia întretăiată, gata să înfrunte orice, şi cum îi zîmbise lui taică-său, şi atuncea nu m-am mai gîndit la păduri, şi, în general, la nimic, ci pur şi simplu mi-a venit să plîng pentru că mi-am adus aminte de tot şi de toate. Cum şi de ce mi-am băgat eu în cap tot ce mi-am băgat, cînd n-aveam nici un fel de temei s-o fac ? Apoi mi-am adus aminte cum sosea Mika gîfîind pe plajă, cum mi-a strîns capul atunci cînd mi-am lipit obrazul de palma lui şi cum am amuţit amîndoi, nu numai eu, nu, ci amîndoi. Sau poate mi s-a părut doar ?

Pentru dragoste trebuie să lupți. Am citit acest lucru, am auzit, am știut-o întotdeauna. Dar cum să lupți dacă el, cum se spune, iubește pe alta ? Cum să lupți, dacă și eu îmi dau seama că ea îi este mai potrivită, că ei doi trebuie să fie împreună... Ei, aș ! Parcă femeile și bărbații se unesc între ei după criteriul profesional ! Și dacă fac parte din organizații sindicale diferite, este imposibil să se iubească ? Cred că aici cam încurc lucrurile. De fapt însă, totul e limpede : el o iubește de mult pe Tamara, pe frumoasa și înțeleapta Tamara, iar eu trebuie să plec mai repede, cît mai repede.

Și în clipa cînd nu știam la ce anume să mă gîndesc, dacă să mă gîndesc la Mika cum se uită la mine și-mi spune : „Avem numai un ceas și jumătate la dispoziția noastră", sau la vorbele Tamarei din noaptea trecută, pe terasă răsunară glasuri, iar în odaia mea intră, fără să bată la ușă, Elena Matveevna.

— Te rog să mă ierți, Oxanocika — zise ea. Te rog mult să mă ierți ! Probabil arătam mirată la culme, deoarece își reînnoi scuzele : Te rog să mă ierți ! Nu te speria ! Am vrut numai să te întreb : Liusik nu ți-a spus nimic aseară ?

— Liusik ?

— Așadar, nu ți-a spus nimic ? Doamne Dumnezeule ! A dispărut, știi ? A fugit ! O, Doamne, ce să mă fac ?! Alergă de colo-colo și deodată dispăru, numai glasul ei, aidoma unei sirene de fabrică, răsună pe terasă, în grădină, dinspre poartă : Liu-i-sik ! Unde ești ? Liu-i-sik ?

Pe terasă se afla Leonid Petrovici, avînd dinaintea lui pe masă un pahar de ceai, dar nu se atingea de el, ci asculta atent spre poartă, cu mîna pîlnie la ureche ca să audă mai bine. Văzîndu-mă, sorbi la

iuţeală o înghiţitură de ceai, apoi împinse paharul deoparte, spunîndu-mi :

— Cu un băiat, oricum ar fi el, fără curea n-o scoţi la capăt. Numai cu ţipete, nu rezolvi nimic. Eşti de acord ?

— Leonid Petrovici, ce înseamnă „a dispărut" ? Cînd a dispărut ?

— Tocmai asta nu pricepem. S-ar putea să fi fugit chiar de astă-noapte, cînd petreceam cu toţii la nuntă. A făcut o păpuşă cît el de mare, din pătură, şi a pus-o în pat. Poate că s-a dus în oraş ; ştii că şi-a vîrît în cap să meargă negreşit la şcoală. Maică-sa nu-i dă voie, dar el a hotărît.

— Trebuie dat un telefon la şcoală !

— Am dat, însă nu găseşti pe nimeni la ora asta. Şi dacă nu e la şcoală ? Mihail a tras o fugă pe plajă. Uite, sînt fraţi, dar nu seamănă de loc unul cu celălalt. Mihail n-are nici un dram din încăpăţînarea ăstuia, o încăpăţînare prostească de altfel : neapărat să fie aşa cum vrea el. Mihail e un temperament liniştit, pe cînd ăsta !...

Pe aleea ce ducea spre poartă se iviră Elena Matveevna şi Mika. Văzîndu-ne pe terasă, Mika desfăcu mîinile în lături, vrînd să spună că nu a putut face nimic.

— Deci la plajă nu-i — conchise Leonid Petrovici. Ce să-i faci ! Trebuie să plec în oraş. Numai că n-o pot lăsa pe ea singură aici.

Cînd vorbea despre Elena Matveevna, întotdeauna spunea „ea".

— Plec numaidecît în oraş ! spuse Elena Matveevna, urcînd treptele terasei.

— N-ai să pleci nicăieri pe căldura asta — se împotrivi Leonid Petrovici, surprinzător de ferm. Ai

uitat ce tensiune ai ? Nu i se întîmplă nimic lui Liusik al tău, va fi găsit !

— Şi dacă i s-a întîmplat ceva rău ?

— Judecă şi tu : ce putea să i se întîmple ? Ce ?

— Ştiu şi eu ? Cînd mă gîndesc că sînt legată de mîini şi de picioare de casă ! Dacă a plecat în oraş, tot e bine ! Dar dacă a intrat cine ştie unde, dacă...

— Elena Matveevna, credeţi-mă, nu i s-a întîmplat nimic rău ! Pur şi simplu...

— Oh, Oxanocika, dumneata nu ai copii şi nu ştii ce-nseamnă să tremuri pentru ei. Nici eu, la vîrsta dumitale, nu ştiam ce-i asta. Chiar cînd îl aveam pe Mika, nu ştiam. Dar cînd ne-am întors acasă din evacuare, cînd am văzut ce-au făcut aici nemţii cu copiii... cu copiii mici, cu sugarii...

— Ei, hai, hai ! încercă s-o liniştească Leonid Petrovici. Iar ţi-ai adus aminte ! La ce bun ? Doar ştii cînd a fost asta ! Cum poţi să compari ?

— În curtea noastră era un copilaş, unul Senecika. S-a născut în aceeaşi zi cu Mika. Un băieţel frumos, bine dezvoltat. Stăteau la etajul doi. Mi-amintesc că abia se mutaseră la noi în imobil. Mamă-sa îl scotea în curte, iar cînd bunica îl striga de la doi, ridica numaidecît căpşorul şi o căuta cu ochişorii. Mika nu făcea aşa. Toţi ne miram : „Ce copil grozav !" L-au omorît în braţele mamă-si. Toţi vecinii au văzut. Şi zici să fiu liniştită ?!

— Bine, mamă, dar ăia erau fascişti !

— Întotdeauna mă gîndesc : cum poţi păzi copilul de primejdii cînd împotriva unui mititel sînt atîtea grozăvii... Şi tancuri, şi bombe, şi toate celelalte, mai ştiu eu, cîte nu se pot întîmpla ! De ce vă uitaţi toţi la mine ? Ce, credeţi că eu nu-mi dau

seama că acum nu e război ? Dar niciodată n-am să mai pot fi liniştită ! Ce să fac ?

Leonid Petrovici îi luă capul în mîini şi-l lipi de umărul său :

— Gata, gata, ajunge ! Potoleşte-te !

Mika îşi pironi ochii în pămînt, iar eu am spus :

— Sînteţi de acord să mă duc eu în oraş ? Daţi-mi numai adresa şcolii, nimeresc eu.

— Mergem împreună ! hotărî Mika. Cum ajungem, telefonez la Ţîgan, ca să vă spună ce şi cum.

— Bine, dar ai să pierzi o zi de lucru ? ripostă nehotărîtă Elena Matveevna.

— Şi aşa va fi pierdută — replică Mika — că, deh, n-am ce zice, e o atmosferă foarte prielnică pentru lucru ! Ce mai, hai să plecăm !

— Luaţi o gustare cu voi — stărui Elena Matveevna. Oxana nici nu şi-a băut ceaiul...

— Nu-i nimic, mîncăm în oraş. La Galina Ivanovna. Precis e şi Liusik acolo ; doar n-are cum să intre singur în casă !

Goneam spre staţia de tramvai ca doi sprinteri şi am ajuns la timp, sărind în vagon, tocmai cînd tramvaiul era gata să pornească. La vreo cinci minute, după ce ne-am tras sufletul, l-am întrebat :

— Eşti şi tu neliniştit ?

— Nu prea — îmi răspunse Mika. Deşi cu flăcăul ăsta niciodată nu poţi şti ce-i trece prin cap. Ţine-te de mine, că te înghesuie lumea.

Mă ţin. E o zăpuşeală îngrozitoare ; noroc că nu prea e îmbulzeală : pe o vreme ca asta nimeni nu are chef să vină în oraş. Pe partea însorită a vagonului sînt chiar scaune libere. Noi însă ne facem loc şi ieşim

pe platforma deschisă ; acolo nu sînt locuri, însă se respiră mai în voie.

— Dar Tamara cînd a plecat ? întreb eu.

— N-a plecat de loc — îmi răspunde Mika. A rămas pe plajă. Noi am observat, Tamara şi cu mine, că Liusik nu-i acasă. Am vrut să-l luăm cu noi la plajă.

— Clar — zic eu.

Mika se uită la mine, ca şi cum ar vrea să-mi spună ceva. Nu, privesc în altă parte, toate astea nu mai au nici un rost. O să-l găsim pe Liusik, ne întoarcem acasă, iar mîine mă duc să-mi rcţin un bilet pentru Leningrad şi... adio, păsări călătoare ! Nici nu ştie că am să plec !

— Ascultă — mă întreabă Mika — dar de ce Viktor ăsta al tău are un tatuaj cum au numai cei din lumea interlopă ? Ce-i cu el, o fi dintr-ăia ?

— De ce „al meu" ? ripostez. Nu-i al meu. Iar tatuajul aseară l-am văzut şi eu pentru prima dată.

Chiar în clipa aceea îmi trece prin minte că şi la plajă nu venea pesemne tot din cauza tatuajului. Probabil, ca toţi puştanii, şi l-a făcut cîndva, iar acum se simte stingherit să-l arate.

— De ce spui : „Viktor al tău" ?

— V-aţi certat cumva ?

— Ne-am certat sau nu, ce importanţă are ? Pleacă astăzi.

— Aseară s-a bătut cu mine din cauza ta, ştii ? zice Mika. Eu mi-am dat seama. Cred că şi tu, nu-i aşa ?

— Şi Tamara gîndeşte la fel.

— Tamara ?! Pare descumpănit. Păi eu nu i-am spus decît astăzi.

— I-a spus el ceva... În sensul că sînt iubita lui ! Într-un cuvînt, a trăncănit după cum îi este obiceiul. Se pricepe la de-alde astea...

— Şi în realitate nu eşti iubita lui ?

— N-am hotărît încă — spun eu, cu totul neaşteptat pentru mine însămi.

Se lasă tăcerea, şi n-are nimic plăcut tăcerea asta a noastră.

Gata, s-a sfîrşit ! Nu-mi arde de joacă. Aş fi vrut să-l întreb : „E adevărat ?“ Dar ştiu şi aşa că e adevărat, deci n-am ce întreba. Tot mă mai ţin de braţul lui, însă la fel de bine aş putea să mă ţin de o balustradă. Aş vrea să ştiu care din noi doi o să rupă tăcerea ? A şaptea staţie. A şasea. A cincea.

— Hai să stăm jos — zice Mika. Într-adevăr, pe platforma noastră s-au eliberat cîteva locuri. Valul călătorilor care coboară ne împinge unul spre celălalt, şi eu întreb :

— Cîţi ani are Tamara ?

— Exact cît am şi eu — îmi răspunde Mika. Sîntem de o seamă.

— Vă căsătoriţi ?

De mult nu mai ridic ochii, nu ştiu ce expresie au ai lui ; e supărat, probabil, sau stingherit şi mă urăşte pentru discuţia asta tîmpită, pentru acest interogatoriu. N-am să ridic de loc capul. De-am ajunge mai repede ! Tramvaiul face o cotitură bruscă, mă lipesc din nou de Mika, iar soarele se mută deodată pe partea noastră, inundă cămaşa lui Mika şi mîna lui care încearcă să-mi ridice capul. Îi văd ochii şi înţeleg totul, dar nu mi-e de ajuns, mi se pare prea puţin, îmi trebuiesc cuvintele lui, vreau să aud totul... Şi el *mă roagă* :

— Spune-mi... Hai spune-mi !

— Spune tu — îi răspund — tu să spui !

— Știi totul foarte bine — zice el. Acum e rîndul tău !

— Și nici o Tamară ? întreb eu.

— Ea nu există. De unde ai mai scos-o și pe-asta ?

Vagonul e ticsit de lume, nu putem decît să ne privim — dar e bine și așa. A fost atît de cumplit să merg alături și să nu văd chipul ăsta nostim. Îl cercetez de parcă l-aș vedea pentru prima oară : pometii largi, ochii înguști și foarte albaștri, părul tuns scurt, „un arici', ca la Leonid Petrovici. Nu mă uit la buzele lui, le țin minte. Se uită și el la mine, ca și cînd ar face un inventar : iată ochii, iată nasul, iată și cicatricea.

Și eu spun :

— Ea e foarte frumoasă, Tamara.

— Foarte — încuviințează Mika.

— E mai frumoasă ca mine.

— De o mie de ori.

— Chiar de o mie de ori ?

— Dar tu ce credeai ? Să nu-ți închipui că ești o frumusețe !

— Tamara însă e o frumusețe.

— Da, e o frumusețe. Și n-are nevoie de mine.

— Dar eu am nevoie ?

— Tu ? Ai ! Tu nu poți trăi fără mine !

— Nici tu ?

— Nici eu. Din moment ce te-am iertat că nu-ți place vioara !...

— Vioara ta îmi place ! Numai că-ți răpește prea multă vreme, asta mă supără.

— În schimb, în timp ce cînt, mă pot gîndi la tine. Am înțeles totul despre tine în timp ce cîntam.

— Și ce-ai înțeles ?

— Totul. Am înțeles că ții la mine.

— Dar despre tine, cînd ai înțeles ?

— Am înțeles de cum te-am văzut. Nu, stai puțin, nu chiar de la început. Nu, atunci cînd am venit fuga prima dată pe plajă, nu înțelegeam încă. După aceea am înțeles.

Și vorbim așa, în tramvaiul arhiplin : care din noi cînd a înțeles că-l iubește pe celălalt, și mîna mea e în mîna lui, umărul meu e lipit de subsoara lui, dar deodată am ajuns, și în tramvai dă buzna un puhoi de lume, încins, zgomotos : țipînd și rîzînd, ei iau cu asalt vagonul ca să ajungă acolo, pe malul mării, iar eu cobor calmă, fără grabă, ca și cum aș coborî dintr-un taxi, pentru că Mika mă apără cu brațele lui întinse, cu umerii, cu tot trupul lui. Și-mi spun în gînd : „Așa va fi mereu de-acum încolo".

Cineva se năpustește asupra lui Mika — cămașă cadrilată, blue-jeansi, barbă... Bah, e Pavlik, partenerul meu de dans de aseară. Îl bate pe umăr și zbiară :

— Ce chestie ! Am mers cu același tramvai și n-am stat de vorbă ! Nu pot să uit incidentul de aseară ! Apropo, mă pricep la de-alde astea, numai că specialitatea mea sînt luptele clasice, numai cele clasice.

— Și eu care credeam că specialitatea dumitale sînt dansurile occidentale — îi zic eu.

— O ! strigă el. Partenera mea ! Totul e limpede ! Ascultați ! Acum mă grăbesc la un antrenament. Dar ce-ați zice să ne întîlnim diseară ? În parcul „Șevcenko", de pildă ?! Spunînd acestea, se uită fix la Mika, își lipește palma de buzunarul de la piept și spune : Vă invit pe amîndoi !

— Trebuie să ne întoarcem înapoi diseară — zice Mika.

— Păcat ! Ei, altădată. Să ştii că te-am auzit în sala Bursei !

Şi bărbosul fredonează „Sima, te iubesc !"

— Îmi pare bine ! răspunde Mika.

— Dar află că n-am mai văzut violonist care să practice sambo !

— Se mai întîmplă — zice Mika. La revedere ! Noi luăm troleibuzul.

— Ei, la revedere ! „Sima te iubesc ! Sima te iubesc !"

— Are dreptate — i-am spus după aceea lui Mika. De unde cunoşti tu sambo ? Cred că şi pentru mîinile tale e primejdios, nu ?

— Mai degrabă folositor — zice Mika. Am învăţat sambo fiind încă la şcoală, cu un prieten. Şi ştii de ce ? Mă cotonogea un băiat într-o curte de trecere. Nu-i plăcea că trec prin curtea lui, în drum spre şcoală.

— Şi nu se putea să nu treci prin curtea aceea ?

— Eram încăpăţînat. Am să-ţi arăt îndată curtea cu pricina.

Ne urcăm în troleibuz. O stradă încîntătoare, străjuită de două rînduri de copaci groşi, cu scoarţă netedă, trece în goană de partea cealaltă a geamului, făgăduind umbră şi răcoare. Taxatoarea strigă : „Cetăţeni, ce faceţi, aţi căpiat ? De ce nu avansaţi înainte !" Cetăţenii avansează, împingîndu-se unii pe alţii, din spate, cu pepenii verzi pe care-i duc în plase. Mika stă lîngă mine, veghind să nu mă îmbrîncească nimeni, şi-mi explică : „Uite, uite, acuşi vine strada Deribasovskaia. Vezi ? Frumoasă stradă !"

Strada e frumoasă, casele nu sînt prea înalte, trotuarele foarte largi... Și chiar dacă ar fi fost urîtă, n-are importanță, este Deribasovskaia, unica stradă pe lume cu această denumire ; și, în general, frumusețea străzii depinde, pe jumătate, de gîndurile pe care le trezește. Sau, poate, gîndesc așa întrucît nu mă pricep de fel la arhitectură ?

— Nu poți vedea din cauza copacilor, uite, aici, e statuia lui Voronțov.

— Ducele ?

— Care duce ? Ducele e în scuarul de pe faleză, ducele e Richelieu..

Lîngă mine șade un bărbat gras și chel care zice :

— Știți ce i s-a întîmplat la noi, nu demult, unui moscovit ? Iese din restaurant, urcă la el în cameră, se uită pe fereastră : ducele, ia-l de unde nu-i ! A dispărut ! Se uită în dreapta, se uită în stînga — nu-i ! Și știe precis că ducele trebuie să fie aici ! Iese fuga în coridor, întîlnește un odesit și, glonț la el : „Ce-ați făcut cu ducele vostru ? Unde l-ați ascuns ?“ Odesitul îl privește uluit : „De unde să știu eu ce-au făcut cu el ?“ Și avea omul o mutră... de odesit sadea ! Se pune pe plîns moscovitul... de bucurie : ducele a dispărut, dar cel puțin au rămas odesiții !

— Odesiții sînt o națiune — vorbește cineva nevăzut, în spatele meu.

— Nu te supăra, dar odesiții nu mai sînt o națiune — ripostează vecinul meu. Parcă mai e Odesa pe care o știm noi ?

— Și ce se întîmplase totuși cu ducele ? întreb eu. Pînă și în cărțile pe care le citesc mă uit întotdeauna la sfîrșit ca să știu cu se se termină.

— Poftim ? Cu ducele ? Ah, da, cu ducele ! Nimic : s-a sculat omul a doua zi dimineaţă şi ducele se afla la locul lui, neclintit. De beat ce era, omul se uitase pe o altă fereastră, de unde nu se vedea statuia. Şi ce vrei să spui dumneata cu „Odesa pe care o ştiam noi" ?

— Trebuie să ne dăm jos ! zice Mika.

Megem pe trotuar. E larg şi, ca pretutindeni în Odesa, pavat numai la mijloc, nu ştiu de ce, cu cîteva rînduri de lespezi pătrate, albăstrii ; de o parte şi de alta bolovani, iar printre bolovani, o iarbă mărunţă. Mika surprinde mirarea mea şi mă lămureşte că acestea ar fi nişte lespezi din lavă, că înainte, toate trotuarele din Odesa erau pavate aşa, dar astăzi, slavă Domnului, patriotismul local, în această problemă, a făcut concesii. După mine, e păcat : sînt nişte lespezi tare frumoase, şi sînt convinsă că e foarte comod să joci şotron pe ele. În clipa asta intrăm în curtea de trecere — o curte încîntătoare, însorită, cu o galerie interioară medievală în jurul clădirii, cu cearşafuri puse la uscat pe frînghii, cu cumetre care se strigă între ele, cu miros de peşte prăjit. Mika trage aer pe nas şi zice :

— Miroase a scrumbii ! Ei, unde mergem întîi ? Acasă sau la şcoală ?

— La şcoală.

Tot drumul, o singură dată măcar, nu m-am gîndit la Liusik, şi acum mă cuprinde o oarecare nelinişte.

Cînd ne-am pomenit în coridorul şcolii, unde stăruia penumbra şi răcoarea, am vrut să mă opresc, să aspir mirosul familiar al zugrăvelii de vară, să-mi amintesc ceva, nu uitat, ci ascuns undeva în me-

morie, şi care deodată mi s-a părut grozav de important.

Dar Mika mă trăgea după el, şi iată-ne ajunşi în cancelarie, unde se înghesuiau elevi din clasele mari, părinţi tineri şi profesori. O femeie în vîrstă, grasă şi neagră ca o măslină — directoare de studii, pesemne ! — zise fără să se uite la noi : „Nu, n-a venit nici un băieţel cu cerere, de altfel, nu primim cereri de la copii !“ „N-a venit ?“ repetă cu glas stins Mika. În clipa aceea ea ridică ochii şi exclamă :

— Ah, te cunosc ! Dumneata ai dat un recital în sala Bursei !

Mă aşteptam să fredoneze : „Si-ma, te iubesc !“ Dar ea intră în vorbă cu Mika şi am aflat că, făcîndu-se o excepţie, îl vor primi pe Liusik, deşi nu a împlinit încă şapte ani — ce să-i faci, de vreme ce copilul vrea atît de mult să meargă la şcoală !... Trebuie să aducă actul de naştere al băiatului, iar Mika va da negreşit un concert la şcoala lor, în cadrul festivităţilor ce vor avea loc de 7 noiembrie.

— Hai să mergem la Galina Ivanovna ! propuse Mika îndată ce ieşirăm din cancelarie. Sau nu, mai bine întîi acasă, ca să telefonăm la Ţigan ! Unde s-o fi dus, puşlamaua ?! Eram convins că...

Şi din nou am trecut prin curtea aceea, apoi ne-am pomenit într-o altă curte, pustie şi lungă, ca ale noastre de la Leningrad, pe urmă am intrat în holul imobilului unde locuia Mika. Era răcoare, linişte şi întuneric.

Ne-am sărutat. Ne-am sărutat fără să vrem, fiindcă ne-am luat de mînă şi ne-am pomenit faţă-n faţă — din clipa aceea n-a mai existat nimic în afară de noi doi ! Poate că am fi rămas veşnic ţintuiţi acolo

pe scară, dacă uşa de la intrare nu s-ar fi deschis atît de des. Gospodinele se întorceau de la piaţă — după mine, prea erau multe pentru o singură scară. Am urcat la etajul întîi, apoi la doi, dar nici acolo n-am avut linişte, şi tot aşa, pînă cînd ne-am dat seama că putem intra în casă — aveam chela la noi. Mika descuie uşa şi se uită la mine — ne-am pomenit într-un coridor lung, cu multe uşi închise : era un apartament comun, unde locuiau mai multe familii. La uşa cea mai apropiată Mika se opri şi introduse cheia în broască, uşa însă se deschise singură. Am intrat în camera cufundată în penumbră, obloanele fiind închise, dar prin toate crăpăturile lor se prefirau şi se aşterneau raze din pulberea soarelui.

Am rămas în uşă, cu braţele lăsate de-a lungul trupului, uitîndu-mă ţintă la dîrele de lumină, pînă cînd Mika mă cuprinse în braţe şi-mi şopti la ureche:

— Priveşte !

M-am uitat cu luare-aminte şi l-am văzut pe Liusik dormind trîntit pe o sofa largă. Mika mormăi, cu un zîmbet : „Ei, acuşi o încasează el de la mine !", apoi ieşi în coridor, să telefoneze părinţilor, şi doar în clipa aceea, trezit de sunetul glasului său, Liusik deschise ochii. O rază umedă, strălucitoare şi şocolatie plutea alene în albul-albăstrui al ochiului larg deschis. Nu-şi dădea seama unde se află şi ce-i cu el. Apoi îşi aminti deodată şi se ridică repede în capul oaselor. În timpul ăsta Mika striga la telefon :

— Cineva i-a dat drumul, se vede. Dar unde-i actul lui de naştere ? Actul de naş-te-re ?

Liusik se îndreptă spre mine, tîrîndu-şi picioarele, cu capul în piept, dar în drum se opri şi zise :

— Da' ce-am făcut ? Ia te uită ! Mare brînză !

Mika zicea :

— Xana şi cu mine mai rămînem puţin în oraş. N-are nimic, îl urcăm în tramvai şi-l trimitem. Noi ? Seara. Da, trecem pe la Galina Ivanovna.

— Şi eu tot mă înscriu la şcoală, chiar dacă voi îmi interziceţi... — începu Liusik.

Mika se întoarse în cameră şi-i spuse :

— Să ştii că ai s-o încasezi tu de la mine, cosmonautule ! Halal ! S-a dus să se înscrie la şcoală şi l-a furat somnul ! Parc-ai fi copil de ţiţă.

— Păi am fost la şcoală — se apără Liusik, fîstîcit. M-am dus prea devreme şi n-am găsit pe nimeni. Atunci am dat o fugă acasă, că ce mi-am zis : „Aştept un pic şi mă duc iar".

— Şi ai adormit ! De cap să-ţi fie ! Mă interesează de unde ai luat cheia ca să deschizi camera noastră ?

— Mi-a dat-o tanti Katia. Astă-iarnă tot de la dînsa am luat-o o dată, cînd mama a uitat cheia...

— Măi răule, măi afurisitule ! se oţărî Mika, mustrător. În concluzie, o să fii primit la şcoală. Xana şi cu mine am şi trecut pe-acolo şi ne-am înţeles cu directoarea.

— M-aş fi înţeles şi fără voi — declară Liusik.

După aceea, împreună cu Liusik, ne-am dus din nou la şcoală, unde am depus cererea de înscriere ; apoi l-am urcat în tramvai şi i-am pus în vedere, vorbindu-i foarte sever, să meargă direct acasă, la vilă, fără nici un fel de ocoluri. Noi am rămas să mai hoinărim prin oraş, dar nici eu nu ştiu cum ne-am întors înapoi, în camera aceea minunată, cu obloanele închise. Şi totul a fost nu chiar aşa cum mi-am închipuit, dar într-un fel totuşi aşa, principalul însă este că acolo, în camera aceea, am înţeles cît de mult îl

iubesc şi cît de mult mă iubeşte el, şi un lucru nu puteam pricepe : de ce trebuie să plecăm de acolo ?

Dar trebuia să plecăm, căci ziua se sfîrşise şi Mika mi-a spus că, în curînd, vor începe să sosească de la lucru vecinii. Deşi mie nu-mi păsa de loc de ei, am înţeles că el n-ar vrea să fiu văzută, şi am fost de acord să plecăm. Cînd am ieşit din casă, se întuneca.

— Nu-i nimic — zise el — ai să vezi oraşul seara, e frumos şi aşa. Mergem să luăm masa la Galina Ivanovna, e aproape de scuarul de pe faleză şi ai să vezi totul.

Nu sînt convinsă că am văzut multe. Ţin minte că m-au mirat copacii luminaţi de felinare. La Leningrad felinarele luminează clădirile, iar aici, la Odesa, castanii din piaţa unde se înalţă statuia lui Voronţov. Apoi ne-am dus pe Deribasovskaia ; mirosea ca într-o parfumerie şi, deodată, m-am gîndit că rochiţa mea de stambă, în dungi, căreia mama şi cu mine îi spuneam „cavaleria rusticana", e bună pentru malul mării, pentru vila noastră, pe cînd, aici, arăt în ea ca o Cenuşăreasă. Mika însă n-a fost de părerea mea şi am continuat să dezbatem diferite probleme care se ridicau de la sine. Doi oameni şi-au dat seama că se iubesc şi iată — un vagon de probleme de tot soiul.

— Mîine îi scriem mamei tale — zice Mika. Sau crezi că-i mai bine să-i scrii tu ?

— Cum vrei — spun eu. Dar ce-o să-i scriem ?

— Îi scriem : „Dragă mamă, uite aşa şi-aşa, ne iubim şi vrem să fim împreună. Xana va pleca la Leningrad, după acte..."

— Şi cum o să-i anunţăm pe părinţii tăi ?

— Foarte simplu, intrăm şi le spun.

— Şi ce-ai să le spui ?

— Cum, ce-am să le spun ? Ceea ce este : „Mamă și tată, uite-așa și așa...“

— Or să fie nemulțumiți.

— Or să fie foarte mulțumiți. Și, de altfel, să nu mă contrazici, te rog ! Eu răspund pentru tot.

— Dar eu ? Eu ce drepturi voi avea ?

— Știi cum o să fie ? Tu o să ai toate drepturile, iar eu toate îndatoririle. De acord ?

Îl iubesc. Îl iubesc mereu, tot timpul, în fiece clipă : cînd tace, cînd vorbește, cînd deschide o ușă în fața mea... Sînt clipe chiar cînd aș vrea să rămîn singură și să-mi aduc aminte cum a fost totul, să visez la el. Mereu, și cînd mă uit la el, și cînd nu mă uit la el, îi văd chipul, mai multe chipuri ale lui — cu zîmbetul pe buze, cu ochii închiși, ciudat schimonosit, fericit ca un copil, și este chipul pe care-l iubesc cel mai mult, și sînt mîndră că-l pot face atît de fericit.

M-a întrebat : „Nu-ți pare rău ? Fiindcă, să știi, e pentru toată viața... nu regreți nimic ?“ I-am răspuns că-l iubesc. A închis ochii și a șoptit : „Xana...“

Am încercat să-i povestesc despre Heli. M-a oprit : „Taci ! Asta nici n-a fost“. Și am acceptat bucuroasă soluția lui. Bineînțeles, n-a fost !

Un lucru mă neliniștea. Nu m-a răbdat inima și l-am întrebat :

— Dar între tine și Tamara ce-a fost ?

— Între mine și Tamara ? Nu m-a iubit niciodată.

— Dar tu ?

— Ce-a fost a fost. Eram încă în școală. După aceea ea s-a măritat. A fost de două ori măritată pînă acum. Hai să nu mai vorbim acum despre Tamara, de acord ?

Se vede că Tamara asta o să rămînă în mine, ca un ghimpe, ca un ac. Nu vrea să vorbească despre ea ? Nici nu-i nevoie.

Galina Ivanovna nu mi-a plăcut, cred că nici eu ei. Are o față posacă, o voce inexpresivă, domoală ; nu are nici măcar aerul de odesită. M-a întrebat — desigur din politețe — unde învăț, în ce an sînt și ce am de gînd să fac după ce termin facultatea. Și cînd i-am răspuns că, probabil, mă voi consacra muncii științifice, a strîns din buze și a zis : „Toți cred că vor deveni oameni mari !“ Și clătină din cap, ceea ce arăta limpede că, în ce o privește, are altă părere despre mine.

Totul o plictisea — și casa ei, și munca, și noi doi. Are o cameră frumoasă, rotundă, cu cinci ferestre ; o muncă, după mine, interesantă — lucrează la un ziar ; iar Mika se poartă cu dînsa mult mai cald, mai duios decît cu Elena Matveevna, de pildă. Pe chipul ei însă e scris : „La ce bun să v-agitați cu toții într-una, cînd tot n-o să iasă nimic din asta ?!“

Se învioră o singură dată : atunci cînd Mika îi povesti că în ajun, la nuntă, s-au cîntat strigături.

— A cîntat și Leonea ? întrebă ea. Doar n-are nici voce și nici ureche muzicală !

Rîse, dinții îi sclipiră și, pentru o clipă, întineri. Dar numai pentru o clipă, căci îndată se apucă să pună masa.

— Elena mi-a telefonat la redacție să-mi spună că o să veniți la prînz, la mine la masă — zise ea. N-am apucat să pregătesc cine știe ce. Am făcut rost de scrumbie, și atît. O să mîncați scrumbie, nu ?

Bineînțeles, afară de scrumbie, avea supă și cartofi prăjiți, un compot rece ca gheața, din frigider, și

nelipsitele fructe. Nu a lipsit nici „una mică". Umplu două pahărele — pentru ca și pentru Mika, îmi oferi și mie — de politețe doar — apoi întrebă :

— Pentru cine bem ?

— Pentru dumneata ! zise Mika. Dacă nu erai dumneata, tata n-ar fi fost azi în viață. Eu întotdeauna am închinat primul pahar pentru mata !

— Dacă vrei tu !... încuviință Galina Ivanovna, cu glasul ei plictisit.

Băură.

— Cum adică, Leonid Petrovici n-ar fi fost în viață ? am întrebat eu. Ceva din anii de război ?

— Din viața de partizanat ! mă lămuri Mika, oprindu-și asupra mea privirea ochilor îngustați, un pic amețiți. Acum se cuvine să știi totul despre noi. Află că dacă nu era tanti Galia...

— Ce să mai dezgropăm morții ! îl opri Galina Ivanovna. Ascultă, zici că Liusik a fost în oraș, dar, în treacăt fie zis, pe la mine nici n-a dat !

— Tanti Galia, te rog să nu te superi ! Singur, el nu poate să meargă atît de departe...

— De la vilă în oraș poate, și pînă aici nu poate ? Ia te uită la el !...

Strînse iar din buze, cu o expresie de decepție și amărăciune.

Scrumbiile erau gustoase, noi le lăudam, iar ea răspundea cu dispreț că sînt mici și că nici nu merită să discutăm... Mika o întrebă dacă se știe cine va prelua conducerea ziarului lor ; îi răspunse în silă că încă nu a fost numit nimeni, că sînt în fază de provizorat, și vai și amar cu aceste provizorate ! Uite, ea are reumatism : ginditu-s-a cineva vreodată să-i dea și ei un bilet sanatorial pentru liman ? N-are pre-

tenţii să fie trimisă la Karlovy Vary, acolo n-au decît să-i trimită pe ştabi, aici însă, la Kuialnik, tot ar fi bine...

— De cap să le fie ! zise Mika. Da' sînt sigur că nici matale n-ai făcut vreo cerere în sensul ăsta.

Galina Ivanovna nu-i răspunse, ci, lăsîndu-şi capul pe umăr, îl privi lung pe Mika, cîntărindu-l din ochi. Am întrebat-o :

— Îi seamănă ?

— Uneori da, alteori nu — îmi răspunse ea !

Şi pentru prima oară mă cercetă atît de atent, încît am simţit că roşesc. Într-o secundă, ne-am pătruns una alteia gîndurile. Apoi îl întrebă pe Mika :

— Tot cu Tamara lucrezi, Mika ?

Am avut impresia că i-a pus această întrebare numai pentru a-mi pricinui mie o neplăcere.

Cînd, în sfîrşit, am plecat de la ea, i-am spus lui Mika :

— Să ştii că e îndrăgostită de Leonid Petrovici. Ca într-un roman : i-a salvat viaţa şi s-a îndrăgostit de el. Ai observat si tu sau habar n-ai ?

— Ai şi tu ideile tale — replică Mika. Ţie ţi se pare că toţi sînt îndrăgostiţi unii de alţii. Aşa cum cei mici sînt încredinţaţi că oraşul e plin numai de copii. Te înşeli, o cunosc doar de o viaţă întreagă ! A avut şi un bărbat.

Mi-am amintit însă cum această ursuză Galina Ivanovna a spus „Leonea", iar după aceea : „Uneori seamănă, alteori nu !"

— Foarte bine, să zicem că mă înşel — am încuviinţat eu. Nu insist !

— Dar acest Viktor... — începu Mika.

De cîteva ori a mai deschis vorba despre Viktor : „Nici el nu există ?" „Nu există !" „Nu regreţi că

n-ai plecat cu el ?" Însă Mika mă întreabă în glumă, iar eu aș vrea să-l roadă, să-l macine... Într-un cuvînt, sînt ca Roza Țigan : vreau să se frămînte.

— Ce vrei să spui despre Viktor ? l-am întrebat. De fapt, trebuie să fie un om interesant...

Ne-am urcat în tramvai ; mi-am pus capul pe umărul lui și el mă întreabă :

— De fapt, el ce vrea ? Bănuiești cumva ? Bine, vrea să fie omul numărul unu, mi-ai spus-o. Și pentru ce, mă rog ? Ce urmărește ?

— Cine n-ar vrea să fie omul numărul unu ?! Tu n-ai vrea ?

— Violonistul numărul unu ? Sigur c-aș vrea ! Dar asta nu înseamnă om numărul unu ! El vrea poate să fie dictator ?... Cultul personalității ?

Rîdem amîndoi. Apoi îi spun :

— Cred că e și asta... Vreau să spun că, desigur, ar vrea să aibă și „puterea în mînă". Însă nu în sensul propriu al cuvîntului, ci... cum să te lămuresc ? Ar vrea *să poată* orice, totul ! Chiar fără să le facă, dar *să fie în stare*, înțelegi ?

— Interesant ! exclamă Mika. Vrei să zici că și cuțitul îl poartă pentru a avea senzația că *poate* orice ? Dacă vrea, poate să și înjunghie, nu ? Și se mulțumește cu „senzația", da ?

— Lasă asta ! zic eu. N-are rost să vorbim despre el ! Probabil că a și plecat. Dar, fiindcă veni vorba, unde-i pumnalul spaniol ?

— Acasă — răspunde Mika. De unde l-o fi avînd, nu ți-a spus ? N-am văzut niciodată o drăcie ca asta și nici n-am știut că există.

— L-a cumpărat de la un spaniol.

— E un romantic ! zice Mika. Gata, dormi, eşti obosită ! Dormi, draga mea !

Închid ochii şi aud :

— Ţie nu ţi-a plăcut Galina Ivanovna ?

— N-aş spune că nu mi-a plăcut... — mormăi eu. Dar cum de-ai observat ?

— Observ totul în ceea ce te priveşte. Să ştii însă că greşeşti. Habar n-ai ce om e ! E într-adevăr o eroină, astea nu-s numai vorbe... Tata zice că un agent de legătură ca ea nu găseai în toată regiunea.

— Tatăl tău chiar a luptat ca partizan ?

— Vezi bine ! A primit şi o medalie pentru asta. Iar cînd Odesa a fost eliberată, Galina Ivanovna s-a măritat cu un ofiţer şi a mers mai departe cu unitatea lui ; bărbatul ei a pierit mai tîrziu în luptele din munţii Iugoslaviei. Şi astăzi primeşte din toate părţile scrisori tare frumoase ! Şi tu...

— Şi eu, uite, n-am îndrăgit-o. O găsesc plicticoasă ! Şi are o faţă ca un fier de călcat.

— Nu uita că i-a salvat viaţa tatii !

— L-a iubit, de asta i-a salvat viaţa ! Îl iubeşte şi acum, n-ai să mă convingi că nu... Şi nu-mi plac mie oamenii care veşnic au acrul să spună : „Tot n-o să iasă nimic".

— Ba n-ai dreptate, dacă ar fi cum spui tu, toată viaţa ei ar fi decurs altfel. Dimpotrivă, a fost o curajoasă.

— Ascultă — zic eu — tu crezi că a fost război ? Uite, eu, de pildă, ştiu totul, şi la şcoală am învăţat, totuşi nu-mi pot închipui cum a fost. Mama ta, unadouă, îşi aminteşte totul. Şi a mea la fel... Iar eu nu-mi pot închipui ce-aş fi făcut...

— Ai fi făcut ceea ce trebuie, ca toată lumea.

— Mi-ar fi fost o frică nebună.

— Toată lumea se teme. Tata îmi spunea că toţi se tem, dar sînt lucruri mai cumplite decît frica.

— Şi ce e mai cumplit decît frica ?

— Tata, bănuiesc, se gîndea la...

— Nu, nu ce zicea tata... Să-mi spui părerea ta !

— Trădarea, probabil. Numai că nici trădarea, cred, n-o întîlneşti în forma ei nudă. După mine, merge mînă-n mînă cu minciuna, cu autoînşelarea... o întîlneşti în viaţă, în lucruri mărunte însă. Gata, ajunge, începarcă să aţipeşti.

Am tăcut, dar, bineînţeles, nici gînd să aţipesc ; reluam în minte toate întîmplările de peste zi...

Gîtul lui Mika mirosea a mare, uşor de tot, a lavanda cu care mă parfumez eu ; şi mîinile îi miroseau a lavandă. Vorbea cu cineva, un altul îl întreba cum să ajungă de la staţia de tramvai pînă la vilele flotilei „Slava"... Nici n-am ridicat capul, lasă-l să creadă că dorm, să-mi păzească somnul. Aşa şi trebuie să fie. Trebuie să fie mai mare ca mine, mai deştept şi mai bun, că doar n-am avut nici tată, şi nici fraţi, el trebuie să fie totul ! Să se stabilească un echilibru în viaţa mea. Cum va fi oare viaţa mea de-acum încolo ? E oare cu putinţă să stau în oraşul ăsta şi să nu mai bag de seamă mireasma mării, să mă obişnuiesc cu el şi să prăjesc scrumbii pentru Mika, iar mai tîrziu să vorbesc şi eu în graiul acesta cîntat, ca Elena Matveevna ?

Şi cînd te gîndeşti că trebuie să-i scriu mamei !

Am început să-mi aştern în gînd scrisoarea : „Dragă mămico ! L-am îndrăgit pe Mika şi m-am măritat cu el. Vom locui la Odesa, deoarece Mika e în ultimul an la conservatorul din localitate şi ţine mult la pro-

fesorul său, iar eu pot foarte bine să mă transfer la facultatea de biologie de aici. Cred că vom fi foarte fericiți împreună..."

Lăsam scrisoarea și-mi închipuiam aievea diferite scene ale fericirii noastre. Erau niște tablouri vii, pline de viață.

N-a lipsit mult să trecem de stația noastră. Astăzi mă gîndesc: „Și dacă am fi trecut de stația unde trebuia să coborîm ? Poate că totul ar fi fost altfel !" Dar ne-am dat jos unde trebuia, și de acolo am pornit-o pe lîngă magazin, pe lîngă chioșcul, închis la ora aceea, apoi pe o stradă laterală colbuită. Mika mă luase pe după umeri ; pășeam alene și vorbeam puțin — eram atît de fericiți, de obosiți și mai-mai că dormeam... În față am zărit ferestrele luminate ale vilei. „Iată și luminile noastre !" am murmurat eu. Mika nu deslușì vorbele mele, se aplecă spre mine și i-am văzut fața. Pentru ultima oară am văzut-o atît de fericită și de duioasă. Căci mai aveam doar două sau trei minute la dispoziția noastră, și n-o știam. Întunericul intim ce ne învăluia era luminat de ferestrele acelea, aflate destul de aproape, și ne trimitea, imprimat pe bandă de magnetofon : „Sar în troleibuzul azuriu" ; lîngă obrazul meu simțeam umărul cald al lui Mika, mirosul de lavandă, iar la picioarele noastre, odată cu colbul drumului, atît de familiar, se așterneau nori, căi lactee și nebuloase.

În clipa aceea se apropiară de noi doi indivizi. Nu știu unde au stat pînă atunci, nu încape îndoială că undeva prin preajma drumului, deoarece nu le-am auzit pașii. S-au ivit pe neașteptate, dintr-o parte. N-am apucat să mă dumiresc ce se întîmplă, dar inima mi s-a oprit în loc.

Trebuie să-mi mai amintesc o dată toate acestea, încet, cu de-amănuntul. Mi le-am amintit de-atîtea ori — în scris, verbal, pentru mine și pentru alții... Uneori repet fraze gata pregătite. Acum voi încerca să-mi amintesc totul așa cum a fost, faptele și nu cuvintele sau simțămintele mele.

Pe strada noastră, cele cîteva felinare sînt așezate la distanțe considerabile unele de altele și probabil că nu toate ardeau. Ce mai, pe-al doilea individ nu l-am văzut bine. Îmi amintesc numai că tot timpul își încovoia spinarea ca o pisică ; nici n-aș putea să spun dacă era înalt sau scund. Primul era Viktor, care spuse : „Bună seara, Xanocika !" și, cu umărul, mă îndepărtă de Mika, în timp ce individul care se ținea gîrbovit se năpusti cu mișcări de pisică asupra lui Mika, doborîndu-l la pămînt. Mika se ridică în aceeași clipă, dar Viktor se repezi la el și Mika apucă să-mi strige doar atît : „Xana, fugi, fugi, repede..."

Trebuia să fug din capul locului, să strig după ajutor, dar eu am mai zăbovit, poate un minut, poate mai puțin. Nu mă împăcam cu gîndul : „Cum să fug cînd doi atacă un om singur ?" Mi-am făcut vînt, și cu piciorul, l-am lovit pe unul dintre ei — am tras din răsputeri, am tras de mă dureau degetele. Atunci gîrbovul sări în picioare și mă înhață de gît, dar Viktor (i-am recunoscut glasul) îi strigă răgușit : „Să nu te-atingi de ea, lepădătură !" Gîrbovul scăpă o injurătură murdară, îmi dădu drumul și se aruncă din nou în încăierare : își încovoie spatele și sări dintr-o parte, pe furiș... N-aveam aer, mă înăbușeam, lacrimile îmi curgeau șiroaie, nu puteam să strig, dar îmi dădeam seama că trebuie să strig sau să fug după ajutor cît mai repede, altfel va fi prea tîrziu.

Şi am ţipat răguşit şi înspăimîntător, parcă nici nu era glasul meu : „A-a-a !“, în timp ce ei continuau să se zvîrcolească prin praf la picioarele mele, şi nu mai ştiam care unde e, ci ţipam, ţipam într-una... Nimeni însă nu mă mai strîngea de gît şi am înţeles că se întîmplase lucrul cel mai îngrozitor dacă nici ţipătul meu nu le mai atrage atenţia. Deodată am văzut cum unul din cei trei se tîrăşte într-o parte, apoi, sculîndu-se în picioare, se depărtează în fugă, cu spinarea gîrbovită... În clipa aceea Mika se ridică în capul oaselor şi mă strigă :

— Xana, ce-o fi asta ?

M-am apropiat. Vedeam ce s-a petrecut, dar nu înţelegeam nimic. Nici nu puteai înţelege... Căci în colbul drumului, cu faţa în jos, zăcea Viktor, dar atît de nemişcat şi într-o poziţie atît de incomodă, cum niciodată un om n-ar putea sta întins. Între coaste avea înfipt picioruşul de capră cu mica lui copită de bagà.

Am încercat să-l ridic pe Mika şi am simţit că e mînjit tot de un lichid lipicios. Cînd mi-am tras mîna, mi-a spus :

— E sînge. Dar nu eu... N-aveam pumnalul la mine...

Cîţiva oameni cu felinare în mîini alergau spre noi.

8

Mama mi-a spus :

— Uită toate astea, te rog ! Trebuie să înveţi, şi nu s-o faci pe Agatha Cristie. O să se descurce ei şi fără tine.

Tot ea mi-a spus :

— Mereu te bagi în tot felul de istorii ! Unde găsești tu băieții ăștia care îmbină preocupările înalte cu mentalitatea de cuțitari ? Fetele astea care dau de necaz înainte de a învăța să înțeleagă ce și cum ? Că doar nu ei te găsesc pe tine, tu singură îi cauți !

Și-a mai spus :

— Nu pot suferi s-aud : „Tineretul de astăzi, tineretul de astăzi ! Ah, noi nu eram așa !" N-or fi fost ei poate așa, dar alături de ei au existat alții tocmai *așa* !... Dar cînd mă uit la tine și la prietenii tăi, îmi vine și mie să spun toate acestea. Ba și multe altele.

Și-a mai adăugat :

— Da, înțeleg că acest Mika nu este vinovat. Dar fiindcă veni vorba, chiar dacă el a ucis, a făcut-o fiind în legitimă apărare, atîta lucru poate să priceapă și cel mai ignorant anchetator ! Și-apoi, în acest oraș, el nu este un venetic oarecare, în felul său e o celebritate... Și ce, crezi că dacă nu intervii tu, o să-l condamne ? Crezi că această Elena Matveevna n-a alergat pe la cei mai buni avocați ? Eu o țin bine minte : una ca ea nu se dă bătută ! Cu anii, această trăsătură, la femei, în nici un caz nu slăbește, poți să mă crezi...

Și, în sfîrșit :

— Admit că te-ai îndrăgostit. Cu toate că asemenea lucruri ți s-au mai întîmplat. Admit că de data asta e ceva serios. Dar acum trebuie să lucrezi și iar să lucrezi... Poate ai de gînd să-ți iei traista la spinare și să pleci după el ? Vremea femeilor de genul prințesei Volkonskaia a apus de mult ! Deocamdată n-ai altceva de făcut decît să stai și să aștepți !

Stimabilul meu tată vitreg n-a spus nimic. Cel puțin mie. Foarte ciudat. În ultimii ani el semnează

toate scrisorile colective şi-şi exprimă părerea în toate problemele — pornind de la sistemul de educaţie în grădiniţele de copii pînă la operele şi studiile shakespeareiene. El este o autoritate recunoscută şi toţi caută să-i cunoască opiniile.

Telegrama mea i-a găsit la Ujgorod. Au venit bronzaţi, întineriţi şi, de bună seamă, grozav de îndrăgostiţi unul de altul. Faţă de mine se simt intimidaţi, şi totuşi, zilele trecute, în timpul micului dejun, fără să vrea, el i s-a adresat mamei cu „musi" sau „pusi" în orice caz ceva de felul ăsta, şi s-a ruşinat grozav. Doamne, cînd te gîndeşti că aş fi putut să rămîn la Odesa, să nu mă mai întorc la ei, şi ar fi fost mult mai bine pentru toţi !

De altfel, ne vedem puţin. Ei pleacă devreme şi vin tîrziu. Cînd însă luăm masa împreună, discuţiile noastre au o ţinută cum nu se poate mai academică. Tiradele mamei constituie privilegiul ei în discuţiile noastre între patru ochi. Discuţiile acestea sînt mai mult monologuri, deoarece eu tac.

— E posibil să n-ai nici un fel de obiecţii ? întreabă mama.

Bineînţeles că aş găsi cu destule obiecţii. Ştiu foarte bine că, dacă ar fi nevoie să salveze vreun colaborator tehnic al institutului lor, mama n-ar dormi, n-ar mînca, ar telefona la toţi prietenii ei influenţi, s-ar certa cu direcţia... Cînd m-a născut pe mine, n-avea serviciu şi timp de cîţiva ani n-a fost încadrată în funcţia ei deoarece mama este specialistă în genetică şi n-a vrut „să-şi recunoască greşelile". Dar asta e ea, şi alta sînt eu. Ea consideră că trebuie să mă păzească. Sau, poate, nu consideră nimic, ci,

pur şi simplu, acţionează după instinctul ei orb matern. Atunci, ce rost mai are s-o contrazic ?

Aşadar, ce-a spus tatăl meu vitreg, nu ştiu. Prietena mea Marinka mi-a spus (la telefon) :

— Aici au circulat tot felul de zvonuri... Că din cauza ta au avut loc adevărate bătălii... Aiureli, nu ? Aşa mi-am închipuit şi eu ! Ascultă, e adevărat că l-ai întîlnit acolo pe băiatul ăla, prieten cu Helka, pe care l-au omorît ? L-ai întîlnit ?! O să-mi povesteşti totul, e grozav de interesant !

Apoi a mai adăugat că mîine pleacă valvîrtej spre sud. Că a obosit la Leningrad, totul o oboseşte, dar că pe mine vrea neapărat să mă vadă chiar astăzi. I-am răspuns : „Bine, am să vin"... Şi nu m-am dus.

Descori telefonează prietenele mamei. Mama le răspunde monosilabic. La început am crezut să i se dau sfaturi în legătură cu viaţa ei personală, dar acum am impresia că ele sînt la curent cu cele ce mi s-au întîmplat mie. Cel puţin prietena mamei Allocika Fink a vorbit cu mine ca şi cum aş fi grav bolnavă :

— Fetiţa mea, dacă nu ţi-e greu, cheam-o pe mama. Vai, n-a venit încă ? Ei, cum te simţi ? Săraca de tine, ce vară grea ai avut !... Şi imediat a adăugat, speriată : Ei, ce să-i faci, prima dată fără mama, cum s-ar spune, ţi-ai luat zborul !...

A venit şi telefonul pe care l-am aşteptat. De fapt, nu-i adevărat : nu l-am aşteptat, ci am ştiut că va veni. Şi a venit.

— Xana, eu sînt. (Pauză. Ca să-mi dau seama, să-mi vin în fire, în sfîrşit, să mă trezesc la realitate.) Ce faci ? (Pauză.) Mi s-a scris despre tine, ştii ? (Pauză.) Poate că ar fi bine să ne întîlnim ? (Pauză.) Sînt pe aproape. În staţia de metrou. (Pauză.)

Acest glas indiferent, fără intonații, de ce îl ascult din nou ?

— Ne putem întîlni — am răspuns eu. Dar nu astăzi.

Iată că și eu vorbesc fără intonații.

— Ai să mă suni tu ?

— O să te sun.

— Dar poate e bine să nu amînăm ?

— Astăzi nu pot.

Scriu scrisori. În fiecare zi, în fiecare ceas scriu scrisori. Asta nu înseamnă că le și aștern pe hîrtie — la ce bun ? Tot nu i se vor transmite. Poate că ar fi bine să țin un jurnal pentru el, ca apoi să-l citim împreună, dar nu fac așa ceva. Dacă mi-aș fi dat frîu liber, aș fi scris : „Dragul meu, te iubesc, te iubesc, te iubesc"... Ce minunat e acest cuvînt și ce bine că acum este atît de puțin folosit. Toți îl gîndesc de nenumărate ori, dar de rostit, nu-l rostesc.

Jur ! Cînd el se va întoarce — nu, cînd ne vom revedea ! — voi rosti toate cuvintele. O să-i spun : „Iubitul meu !" O să spun : „N-am știut niciodată ce înseamnă asta". O să spun : „Jur să-ți fiu credincioasă pe veci, pînă la sfîrșitul vieții, oricare mi-ar fi sfîrșitul". Puțin îmi pasă cine și ce o să creadă ! O să-i spun totul dintr-o dată, chiar în prima clipă.

Asemenea scrisori îmi trec prin minte, cam cîte una pe oră.

Nu vreau să-mi amintesc nimic. Văd tot timpul dinaintea ochilor chipul Elenei Matveevna, al lui Leonid Petrovici, al lui Liusik... Chipul lui Mika nu-l văd, nu se află în mintea mea, ci pur și simplu a

intrat în fiinţa mea. Numele lui, chipul lui, glasul lui, şi privirea, şi căldura lui, toate acestea sînt în mine.

N-aş fi plecat, dacă n-ar fi fost Galina Ivanovna. Dar ea m-a bîrîit toată noaptea : „Du-te ! Acolo ai să afli totul ! Şi ce fel de om a fost Viktor, şi ce fel de prieteni a avut ! Acolo, la faţa locului, vei afla mai repede. Orice avocat o să-ţi spună că trebuie să pleci".

La înmormîntarea lui Viktor nu m-am dus tot din cauza ei.

— O să vină mama lui. Oricum ar fi ea, acum nu e cazul să te vadă. Şi aşa e cu inima îndoliată. Doar a fost singurul ei fiu ! Şi tu ce i-ai putea spune ? Dacă l-ai fi iubit, era altceva.

Nu m-am dus. Alexei Lukici a venit la noi la vilă şi a spus :

— Sufleţelule, poate că n-ar strica să te vezi cu femeia aceea ? I-ai putea povesti ceva, i-ai putea uşura durerea...

Şi Elena Matveevna, care în acele cîteva zile se uscase şi era neagră de supărare, mi-a spus :

— Xanocika, poate că nu ar strica s-o vezi pe această... mamă. Din toate punctele de vedere e bine să faci asta.

— Galina Ivanovna nu mă lasă — am zis eu.

Cuvîntul Galinei Ivanovna a fost precumpănitor.

La iuţeală ea întreprinse o mică anchetă la domiciliu în privinţa pumnalului spaniol dispărut.

— E opera lui Liusik ! a hotărît ea din capul locului.

L-a aşezat în faţa ei, aproape de tot, şi l-a întrebat aşa, în treacăt :

— Ai luat tu cuțitul lui Mika ?

— L-am luat — a răspuns el, foarte calm. Un cuțit frumos, cu un picior de capră în loc de mîner, da ?

— Și ce-ai făcut cu el ?

Glasul Galinei Ivanovna suna rece, dar vedeam cum își mișca într-una degetele picioarelor în sandalele ei uzate.

— Nimic ! a spus Liusik. Am vrut să-l iau cu mine, dar m-am răzgîndit, că nu încăpea în buzunar...

— Cînd l-ai luat ? Dimineața ? Înainte de a pleca în oraș ?

— Păi da' cînd ? a răspuns Liusik. Era indiferent și nerăbdător ; se simțea, vezi bine, cu musca pe căciulă în altă tărășenie, iar discuția asta o socotea drept o introducere la subiectul propriu-zis.

— Și unde l-ai lăsat ?

— Ce știu eu ?... De unde l-am luat, acolo l-am și lăsat, probabil.

— Dar de unde l-ai luat ? De la Mika din sertar, da ?

— Nici gînd ! se înfurie Liusik. Mare nevoie am eu să umblu prin sertarele lui ! Era aici pe masă...

— Și l-ai lăsat pe masă ?

— Păi ce era să fac cu el ? Nu-mi încăpea în buzunar...

Ancheta a intrat în impas. Dacă Liusik nu minte, mărturia lui nu aduce nici o lumină. A plecat din vilă cu mult înaintea lui Mika.

Dacă Liusik nu minte ! Dar cum poți oare să afli adevărul de la el ? E de ajuns să simtă că cineva se interesează în mod foarte insistent de acest cuțit și o să înceapă să îndruge verzi și uscate, de n-ai să le mai dai de rost.

Astfel, misterul dispariției pumnalului din camera lui Mika a rămas nedezlegat. Și doar era principalul corp delict.

Sînt pe deplin încredințată că oricine s-ar uita la Mika și-ar da seama dintr-o privire că el n-ar fi în stare să ucidă, nici chiar în legitimă apărare. Oricine o să priceapă că celălalt e făptașul, al treilea, prietenul lui Viktor sau cine o fi fost el. Dar pînă nu vom afla cine a fost, cine putea să fie acest al treilea, nu se va lămuri nimic. Oricum ar fi, legea e lege, și oricît fler ar avea anchetatorii, oricît de drepți ar fi judecătorii, ei nu vor putea să hotărască nimic pînă ce al treilea nu se va înfățișa dinaintea lor sau, cel puțin, nu se va ști cine este el.

De aceea m-am întors aici, la Leningrad. Trebuie să mă întîlnesc cu mama lui Viktor. Trebuie să mă întîlnesc... cu *el*, cu Heli, și să-l descos : poate că o să-mi dea vreun fir călăuzitor. Dacă-i adevărat că au fost prieteni... Deși, la ce bun, ce-i pasă lui Heli de justiție ? El n-o să vrea să se amestece, puțin îi pasă de dreptate sau de răzbunare... Cînd Vanka Pozdneev i-a scris mamei mele o anonimă, Marinka plîngea și striga : „Și tu ai să înghiți una ca asta ?“ Iar Heli a zis : „Asta nu-i fată, ci o adevărată Vale a plîngerii : sîntem în secolul douăzeci, și ea bocește și jelește !“ Atît. A rămas în aceleași relații cu Pozdneev, ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic. Nici măcar nu i-a tras un toc de bătaie. Mie însă mi-a spus : „Nu mi-am făcut niciodată iluzii în ce-l privește, și totuși am avut de-a face cu el. Așa încît el nu m-a înșelat, nu m-a pus în vreo situație penibilă, am știut totdeauna că e un ticălos, la ce bun să fac atîta caz ?“

— Bineînțeles că tu ai vrea ca eu... cum se spune în mediul vostru universitar ?... să nu dau mîna cu

el ! În primul rînd, nici nu dau mîna cu ei ; din acest punct de vedere poți fii liniștită. Pozdneev nici n-are asemenea obicei : să întindă mîna ! Ce-i trebuie ?! Apropo, am întîlnit-o odată pe maică-ta pe chei, cu ăsta... cu Kalcenko. Mergeau, discutau, ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic. Și ce isprăvi făcea acest Kalcenko în patruzeci și opt, cum îi mai combătea el pe weismaniști-morganiști... oho ! Și poți fi convinsă că nu numai de la catedră. Un ticălos înveterat, un bădăran și un ignorant, numai că are titlul de profesor și mama ta dă mîna cu el. Pozdneev cîntă frumos și poate să-ți procure orice carte. Faptul că nu aduce nici pe departe cu eroul romanului Dorei Pavlova, „Conștiința", asta se știe, și am încheiat orice discuție. În general, viața e mult mai compilcată decît pare, pitulicea mea ! N-o să apăr cu pieptul meu cazematele, nu sînt un Alexandr Matrosov ! Și te rog să mă iei cum sînt.

Cînd am luat-o pe mama la întrebări, mi-a răspuns:

— Kalcenko vrea să-și răscumpere acum toate păcatele. E dispus să facă fapte bune. Trebuia s-o numesc pe Olia Puzîriova ca asistentă, am discutat cu el. Poți să fii convinsă că se va face luntre și punte, iar Olia va ajunge asistentă. Și datorită lui Kalcenko, știința va cîștiga încă un om talentat. Printre altele, el nu-i cu nimic mai rău decît alții și nu merită să fie ponegrit pe degeaba.

„Viața-i complicată, pitulicea mea" — cu acest refren a trecut iarna. Dar cum să te comporți cu viața asta atît de complicată ?

— Ia totul așa cum este și vezi-ți de *treburile tale*.

Așa spunea Heli. Nu de „treabă", ci de „treburi".

— Ia totul așa cum este, dar vezi-ți de *treaba* ta — aceasta este poziția mamei.

Mai există încă o poziție :

— Caută să ajungi în frunte, altfel ești călcat pe picioare !

Și una dintre ziare :

— Nu treceți nepăsători ! Totul vă privește ! Sîntem răspunzători pentru tot !

Dar cînd aud cuvîntul : „totul", mi se pare că este egal cu „nimic". Prea-i „general" acest „totul !"

Ceea ce mă preocupă însă acum nu mai este „totul". Este al meu, al meu intim, mai „al meu" decît orice pe lume.

Trebuie să fac doar primul pas.

Să mă duc la mama lui.

Dar mă înspăimîntă cumplit această hotărîre ! Nu știu să consolez. Nenorocirea mă înspăimîntă. De fapt, pînă azi nici nu mi-a fost dat să văd cu ochii o nenorocire. N-o cunosc pe această femeie. Ce fel de om o fi ? Știe ceva despre mine ? Bineînțeles că știe ; nu se poate să nu i se fi spus. Să fi fost în locul ei, veneam eu prima. Deși cum pot eu să știu, ce aș fi făcut în locul ei ?!

Elena Matveevna cu siguranță că ar fi venit la mine. Mama mea la fel. Doar mă întîlneam mereu cu fiul ei în ultima lună. Pot să știu lucruri pe care ea nu le știe, niște cuvinte spuse de el...

Da, dar tot nu mai poți schimba nimic !

I-am telefonat lui Heli. I-am spus că vreau să mă întîlnesc cu el.

— Pot să te-aștept, să zicem, în stația de metrou „Gorki" — mi-a propus el. Ne plimbăm puțin și discutăm. E o seară caldă.

E o seară caldă... Ciorapi, un jerseu de lînă, manta de ploaie. La Odesa, seara, toate femeile poartă rochii de vară — aici nici nu-ţi vine să crezi că aşa ceva e cu putinţă.

Cînd am ieşit din metrou, cernea o ploaie măruntă, sclipeau luminile felinarelor şi mirosea a iarbă... Heli stătea în stînga treptelor, printre alţii care aşteptau, şi totuşi izolat cumva.

Ca şi altădată, semăna cu Ţibulski : ochelari, un cap rotund, o gură bine conturată. Şi tot ca altădată avea acel aer de îngrijorare şi indiferenţă, de parcă preocupările, treburile lui principale se aflau, în orice caz, departe de locul unde se găsea el în acea clipă. Odinioară — cînd te gîndeşti ! — acest lucru mă chinuia ; doream să-l văd în mijlocul acelora care îi trezeau cu adevărat interesul, să-i văd expresia întipărită pe faţă.

— Te-ai bronzat — mi-a spus el. Te-ai maturizat. Ai să fii cîndva o femeie frumoasă, Xana. Dacă nu te va usca mediul academic.

De cîte ori am auzit eu vorbele astea. Doamne Dumnezeule !

— Putem să stăm la „Landîş", de acolo nu ne dă nimeni afară. Vrei la „Landîş", sau la „Aeroflot" ?

— Nu vrei să ne plimbăm puţin ?

— Putem să ne şi plimbăm. Văd că vrei să ai cu mine o discuţie mare. Să-ţi vorbesc eu despre Viktor, sau îmi vorbeşti tu despre el ?

— N-am vrut decît să-ţi cer adresa mamei lui Viktor.

— Merita să vii pentru atita lucru ? Puteam să ţi-o spun la telefon. Poftim, ţi-o şi notez... Pot să-ţi scriu şi numărul de telefon... De altfel, în raionul acela

mi se pare că s-au schimbat numerele. Din primăvară n-am mai telefonat acolo.

— Atunci cum ai aflat ?

— Dintr-o discuţie. Cu totul întîmplător. De la o vagă cunoştinţă. Nici nu-l cunoştea pe Viktor. Mi-a spus întîmplător : „Aţi auzit ? Fiul profesorului Petruşevici a fost ucis. Cică din pricina unei fete".

Nu m-am mai putut abţine şi am izbucnit în plîns. Pînă atunci n-am plîns niciodată. Totul s-a năruit peste mine, nu puteam nici măcar să respir, mă simţeam hărţuită. Niciodată,, niciodată nu mi-a fost dat să aud această cumplită formulare bulevardieră : ucis... din pricina unei fete...

Mergeam tăcuţi alături ; lacrimile mi se prelingeau pe gît ; nu le ştergeam, poate vor trece drept picături de ploaie. Heli vedea tot, fără să se uite la mine, şi tăcea — îi eram chiar recunoscătoare. Aşa am ajuns la Grădina Zoologică şi ne-am întors. M-a întrebat :

— Ei, ce să-ţi vorbesc despre el ? Nu ştiu... Ce ţi-a povestit el ?

— Mai nimic. Mi-a spus că lucra ca referent. Că te cunoştea. Şi oare mai ce ? Am discutat multe, dar, cum să spun ? Nimic legat de biografia lui.

— Erau discuţii despre dragoste ? Filozofice ? Între voi exista ceva comun, amîndoi sînteţi copii de profesori. Asta nu-i chiar atît de puţin cum s-ar părea. Modul de viaţă, mediul, obiceiurile... Ce altceva mai formează omul ? Şi-apoi... Voi amîndoi legaţi uşor o conversaţie pe tema moralităţii. În privinţa asta el avea chiar nişte teorii. Dar, de fapt, era... Nu, despre asta o să-ţi vorbească mama lui, dacă o să vrea...

— Ce fel de om este ea, poţi să-mi spui ?

— Ascultă, nu-i treaba mea, dar de ce trebuie să te duci la ea ? Sau vrei poate să plîngi alături de dînsa ? N-are rost, crede-mă. Mă îndoiesc să nutrească sentimente bune faţă de tine.

— Nici nu m-aştept la una ca asta !

— Ei, vezi. O cunosc puţin, oamenii de acest gen nu-mi sînt pe plac. Mai degrabă o prefer pe maică-ta, cel puţin, are simţul umorului. Asta însă face parte dintre cei veşnic serioşi, înţelegi ? Aşa cum sînt unele plante veşnic verzi.

— Ei bine — i-am spus — va trebui să mă mulţumesc cu atît. Salutare, iartă-mă că te-am deranjat !

M-am îndepărtat. Peste un minut m-a ajuns din urmă.

— Stai puţin. Dacă vrei, pot să-ţi dau scrisoarea lui. Acolo vorbeşte despre tine. A fost ceva... scrios între voi ?

— Nu — i-am răspuns. N-a fost nimic între noi.

— Oricum, ia-o. Nu i-am răspuns la această scrisoare : aveam de gînd, dar am tot amînat pînă cînd n-am mai avut cui să răspund. Ce ţi-e şi cu viaţa noastră ! De ce ne zbatem ? Ei, rămîi cu bine, Xiuşa, şi refă-te mai repede. Iar la Petruşevici mai bine să nu te duci.

Am citit scrisoarea în metrou : un scris mare, lăbărţat — nu-l văzusem niciodată pînă atunci. Şi mi se părea ciudat să-mi văd numele scris de această mînă.

„...Aici este fosta ta Xana. O fetişcană ageră, destul de amuzantă ; o conduc cîteodată pînă acasă şi mă distrează. Sper că am de la tine *carte blanche*, că doar nu eşti amator de „supe încălzite". Ţi-am rostit numele, ce să spun — o impresie puternică. Aşa stau

lucrurile, prietene și dascăl al meu, cum poți să scapi de tine însuți, cînd pînă și în acest feeric Cernomorsk singura fetiță care merită atenție este o leningrădeană, și care, pe deasupra, face parte din cadrele tale !"

Această scisoare scurtă ar putea foarte bine să figureze în vreo gazetă a tineretului, drept exemplu negativ. Curios, de ce se întîmplă așa ? În discuții, omul poate fi interesant, multilateral, chiar original, dar e destul să pună mîna pe condei, ca totul să dispară și să rămînă cel mai ieftin standard. E ceva la mijloc, dar ce anume ? Argoul unui anumit mediu sau limbajul curent îndeobște folosit, literatura care a pus în circulație unele noțiuni și a eliminat altele, fără de care se părea că e imposibil... Și totuși trăim și ne lipsim de ele. Probabil că fiecare epocă își are tiparele ei, și reîntoarcerea la tiparele de acum două epoci (în nici un caz la cele din epoca trecută !) apare astăzi ca o ciudățenie sau snobism, sau liberalism.

Sînt unele fete cărora li se spune tip „secolul nouăsprezece" sau „eroine din romanele lui Turgheniev", și ele sar imediat în ochi ; dar acum vreo zece-cincisprezece ani, cînd fetele purtau părul lung și erau expresia modestiei, nimeni nu le băga în seamă. Mi-aduc aminte, cînd eram mică de tot, la mama veneau niște aspirante ; erau vreo cîteva, dar toate arătau absolut la fel ; purtau părul împletit în cozi și strîns la ceafă, cu fruntea liberă și cu ochii plecați în pămînt. Acum, în anul nostru, la facultate, aproape toate se tund, poartă breton, fumează ; una singură și-a păstrat cocul și, bineînțeles, toate accesoriile cuvenite cocului : ochi plecați, bujori ce i se aprind

din cînd în cînd în obraji, zîmbet misterios... Toţi vorbesc despre ea : Nadenka în sus, Nadenka în jos...

Heli nu scrie scrisori, şi cred că nu scrie pentru că a înţeles : scrisorile constituie un gen periculos. Te-apuci să scrii şi dintr-o dată sufletul ţi se dezvăluie la fel de sărac ca şi stilul, şi e penibil.

Dar cel mai grav lucru este neadevărul. La urma urmei, ce numim noi bogăţie spirituală ? E cu putinţă oare să fie numai o abundenţă de sentimente frumoase, legalizate prin maxime ? Gîndurile însă, chiar dacă nu sînt întotdeauna drepte, chiar dacă sînt neconstructive, sînt totuşi ale tale. De ce ei, Heli, Viktor şi alţii ca ei, vorbesc ca pe vremea lui Socrate ? De ce nu rîvnesc să se verifice prin cuvîntul scris sau chiar tipărit ? Frica ? Lenea ?

Helka este într-adevăr un leneş ; plăcerea lui cea mai mare e să stea trîntit în pat, cu o carte înţeleaptă în mînă : „Nu-ţi cere nimic şi cîtă plăcere îţi face !“ E inginer şi lucrează la o uzină, o uzină unde nu se plăteşte în acord, de aceea nici nu-l dă nimeni afară : nu prea se înghesuie inginerii să intre acolo. Cum lucrează, să nu mai vorbim, cum s-ar zice, mai mult strică.

Viktor spunea despre el : „E un om talentat... N-a vrut să facă de loc carieră, nu s-a săltat, dar nici n-a dat înapoi : a rămas nici prea-prea, nici foarte-foarte, un inginer de rînd“.

Se spune că a învăţat bine, că era cît pe ce să rămînă în aspirantură. Toate astea au fost demult, zvonurile însă mai circulă şi azi. Are douăzeci şi şapte de ani. Îi plac numai cărţile înţelepte, serioase ; cu fetele se distrează, cum s-ar zice, doar din amabilitate, fiindcă ele singure aleargă după el. Ce să ne-as-

cundem după deget, şi eu am alergat după el... Nu el a făcut primul pas, m-am aruncat singură în braţele lui, m-am grăbit, mi-am aţiţat curiozitatea... Nu-l învinuiesc cîtuşi de puţin. Între noi n-a fost altceva decît o poftă stîrnită de curiozitate (din partea mea) şi o duioşie îngăduitoare (din partea lui). Cum s-ar spune, inversul unei situaţii obişnuite. După canoanele vechi, femeia trebuia să fie îngăduitoare (sau neîngăduitoare), iar bărbatul, curios sau ahtiat, sau, indiferent cum, dar cu iniţiativă. Înseamnă că aşa sînt timpurile noastre. Poate că întotdeauna a fost aşa, numai că în literatură s-a convenit să se prezinte lucrurile invers.

Totul a trecut, ca şi cum nici n-a fost. Şi, într-adevăr, mai bine n-ar fi fost niciodată.

Mă gîndesc într-una : dacă n-am fi coborît la staţia aceea, poate că şi Viktor ar fi rămas în viaţă. Ba nu, trebuie s-o iau mai dinainte : dacă n-aş fi făcut cunoştinţă cu el. Şi mai înainte : de n-ar fi existat nici Helka. Pentru că, dacă n-ar fi existat Helka, e posibil că eu nici nu l-aş fi interesat pe Viktor. De n-ar fi fost Helka, n-aş fi încercat astă-primăvară acel dezgust faţă de tot şi toate, nu m-aş fi dus la Odesa, şi Viktor ar fi trăit. Da, dar atunci nu m-aş fi întîlnit nici cu Mika ! Ceea ce este cu neputinţă.

Acum, cînd a mai trecut o bucată de vreme de la cele întîmplate, mi-e tare milă de Viktor. A pierit un om. Un om rău ? Cine ştie ! Cine ştie ce putea să iasă din el ! Nu cred că omul rămîne la fel toată viaţa. I se primenesc celulele şi prinde să răsară în el ceva nou, acel „ceva" pentru care a şi venit pe lume. De fapt, cred că fiecare dintre noi se naşte pentru ceva. Şi nu pentru ca, după şaizeci de generaţii, să apară,

să zicem, un Puşkin. Nu, fiecare îşi are ţelul său unic, fiecare din cele două miliarde şi jumătate. Sau poate astăzi, din trei ? Dacă omul n-a realizat acest ţel al său, este nefericit şi-i face nefericiţi şi pe alţii. Omul nu este un material de construcţii. În concluzie, cum zice Gorki — cît de mîndru sună acest cuvînt !

Of, nu sună el întotdeauna prea mîndru ! Şi totuşi, în ultimă analiză...

În primele zile însă, curios lucru, am încercat faţă de Viktor un sentiment de ură — şi atît. Ca şi cum el s-ar fi lăsat omorît numai ca să ne pricinuiască nouă tuturor necazuri, ca să se prăvălească peste noi toate aceste nenorociri. Pentru o clipă îmi veneam în fire — Doamne, cum pot să mă înfurii, doar e mort ! — şi din nou mă cuprindea mînia, mai ales cînd îmi aduceam aminte cum îşi lua Mika rămas bun de la noi. N-a sărutat pe nimeni, ci a spus simplu : „Ei, dragii mei, la revedere !". Nimeni n-a plîns, însă ochii Elenei Matveevna n-am să-i uit cît oi trăi, şi n-am să uit cum îi zvîcnea obrazul lui Leonid Petrovici, şi cum, pe neaşteptate, el ne-a îmbrăţişat pe amîndouă. Şi atunci i-am spus : „Voi rămîne lîngă voi, se poate ?" Aici însă s-a amestecat Galina Ivanovna.

Da, mult timp m-am gîndit la Viktor ca la un duşman adevărat, viu. Abia acum s-a schimbat ceva, nici eu nu ştiu de ce.

Dorm bine. În fond, în momentul de faţă, e principala mea consolare şi principala mea ocupaţie. Mă culc devreme, mă scol tîrziu. Visez : vise liniştite, vesele, cu cer senin şi vuietul mării... Uneori în aceste vise apare Mika — după sentimentul de bucurie şi valul de căldură care mă năpădeşte, ştiu dinainte că o să-l văd îndată. Atunci mă cuprinde neliniştea,

simt că mi-e frică de ceva, dar nici eu nu știu de ce anume, apoi încep să înțeleg : mi-e frică să nu mă trezesc. Și mă trezesc. O insuficientă inhibiție a celulelor nervoase ! Nu vreau să mă trezesc. Poate, dacă odaia mea ar fi însorită... Dar chiar cînd la Leningrad apare soarele, el își aruncă privirea spre mine abia seara — ferestrele odăii mele dau spre apus.

Uneori, cînd mă trezesc, nu-mi amintesc numaidecît toate cele întîmplate. Dar e de ajuns să deschid ochii, să-mi văd odaia, că-mi și vin în minte. E ca și cînd mi-am aruncat în spate un rucsac greu, prost întocmit, și cu rucsacul ăsta trebuie să merg vreme îndelungată...

Apoi, toată ziua aștept un miracol. Alerg la telefon. Alerg să deschid ușa. Sau stau, stau și închipuirea mea lucrează — uite, acum o să sune cineva la ușă : o telegramă. Sau — a sosit chiar el. Totul s-a lămurit pe deplin și iată-l că a sosit.

9

Era scundă, plină, mult prea lată în umeri ; pe fața ei mică trona nasul, căci ochii nu i se vedeau din spatele ochelarilor și pentru că și-l atingea într-una cu degetul, ori de cîte ori rămînea pe gînduri. Avea o față chinuită, bătrînă, iar mîinile și gîtul tinere, frumos bronzate — probabil că fusese plecată undeva, în concediu. Mi-a trecut prin minte că și ea se trezește dimineața ca și mine și i se pare că nu s-a întîmplat nimic, că totul a fost doar un vis, apoi se întoarce la realitate și ziua se întunecă, se întunecă

tot mai mult, mult mai mult ca la mine, întrucît ea nu mai are nici o speranţă. De ce m-am dus acolo ?

Acelaşi lucru m-a întrebat şi ea : „De ce ai venit la mine ?“

Avea o voce plăcută, uşor înăbuşită — fie de ani, fie de durere.

— Vedeţi dumneavoastră... — am spus eu — vreau să descopăr ucigaşul.

— După cîte înţeleg, a fost descoperit — a răspuns ea, atingîndu-şi nasul cu degetul.

Am simţit că niciodată nu voi obţine ceva de la ea. Îl urăşte pe Mika, mă urăşte pe mine. N-o interesează cîtuşi de puţin adevărul : nu ne poate suferi pe amîndoi şi ne doreşte tot răul, pentru că, după cum judecă ea, chiar dacă nu el, cu mîna lui, a dat lovitura, vinovatul principal rămîne totuşi Mika. Şi eu.

Deodată şi-a scos ochelarii — poate şi pentru că nu dorea să mă vadă. Mama are o prietenă surdă, care, cînd nu vrea să audă ceva, îşi scoate din ureche aparatul acustic. I-am spus :

— Dumneavoastră nu ştiţi. Eu am fost de faţă, am văzut...

— Ce-ai putut dumneata să vezi ? m-a întrebat. Am stat de vorbă cu anchetatorul. Ai văzut încăierarea ; ai ţipat şi, cînd unul dintre ei s-a repezit la dumneata, Vitea... Viktor a strigat să nu te-atingă ; apoi, deodată, unul a fugit, al doilea s-a ridicat puţin, iar al treilea a rămas întins pe pămînt... Ce puteai să mai vezi ?

Avea dreptate. N-am văzut nimic mai mult. Galina Ivanovna mi-a spus : „Proastă mai eşti ! Trebuia să-i spui că ai văzut cum l-a lovit celălalt !“ „Păi cum puteam să spun, dacă n-am văzut ?“ „Ce să

mai discutăm ! Știi foarte bine că ăla a făcut-o". „Știu !" „Dacă nu el, înseamnă că Mika !" „Nu, nu Mika !" „Ce dracu, chiar atîta lipsă de experiență la tine ?... Că doar milițianul acela a vrut ca tu să-l numești pe celălalt ! Ți-a sugerat acest lucru, ți-a explicat cum a putut !"

(...„Va să zică dumneata ai văzut cum ăla, cocoșatul, și-a făcut vînt și a lovit ?" „Nu, nu pot să spun așa ceva. N-am văzut cînd s-a petrecut." „N-ai văzut cînd a lovit, dar ai văzut cum și-a făcut vînt ?" „N-nu, cum și-a făcut vînt n-am văzut. În primul rînd, era întuneric, în al doilea rînd, totul se învălmășise în fața ochilor mei : mîini, coate..." „Dar cuțitul nu l-ai observat în mîna lui ? Putea să sclipească în bătaia unei raze de lumină..." „Nu, n-am observat.")

— Tot ce știu — i-am spus mamei lui Viktor — tot ce știu e că Mika... Kardakov... n-a putut.

— Știi ! mi-a răspuns ea. Ce putem să știm noi despre prietenii noștri ? Numai ceea ce vrem să știm.

S-a ridicat, era rotundă toată, greoaie, ca o ghiulea de piatră din antichitate. Fără ochelari, ochii ei priveau undeva, departe, peste capul meu. Nu avea pentru mine nici timp, nici vorbe, nici o privire. I-am spus :

— Vă mai răpesc un minut. Spuneți-mi, vă rog, nu știți cine ar putea fi... acest al treilea... prieten al lui Viktor ?

— De unde să știu ? mi-a răspuns. Viktor a avut prieteni mulți. Nu era prea pretențios în alegerea cunoștințelor sale.

— Dar poate că o să vă aduceți aminte — am spus eu.

Dacă ar fi trebuit să mă aşez în genunchi, aş fi făcut-o, cu toate că nu avea nici un rost, şi-apoi n-am văzut niciodată cum se îngenunchează. Acest gînd însă mi-a fulgerat prin minte, şi nu inspirat din literatură, ci venit de la sine : să mă aşez în genunchi !

— O să vi-l descriu : unul înalt care-şi tot încovoaie spinarea şi îşi ascunde capul între umeri...

— Nu ştiu — mi-a răspuns. De altfel anchetatorul mi-a citit descrierea dumitale. Nu cunosc pe nimeni cu asemenea înfăţişare. Şi-apoi, ce importanţă are ? La ce-ţi serveşte ? Ucigaşul trebuie să fie pedepsit cu toată asprimea conform legilor noastre sovietice. Orice ai spune dumneata, se ştie cine-i ucigaşul. Singură ai declarat că n-ai văzut ca ăsta, al treilea, să fi lovit.

— N-am văzut cînd s-a întîmplat, iar dumneavoastră credeţi că Mika este ucigaşul...

— Da, acesta-i adevărul. Cel de-al treilea n-are nici un amestec.

— La revedere, iertaţi-mă ! am spus eu.

— Stai ! De ce ai umblat cu acest Mika ? Şi în glasul ei reţinut, am simţit un şuierat. Ştiai doar că Vitea avea intenţii serioase faţă de dumneata, că avea de gînd să te ia de nevastă ! De ce te-ai purtat aşa de uşuratic ? Îţi place ca băieţii să se bată din pricina dumitale, da ? Şi nu ţi-a trecut prin minte că toate astea pot avea un asemenea sfîrşit ? Doamne, păi eu îţi cunosc toate cuvintele pe dinafară ! Nu trebuia să te văd, nu trebuia să te-ascult, nu te-am chemat. A început să strige : Fata pe care el a vrut s-o ia de soţie n-a venit la înmormîntare ! N-a venit la mine, nu mi-a spus : „Uite, s-a întîmplat aşa şi aşa !“ N-am nevoie de compătimirea du-

mitale, știu eu ce înseamnă iubitele lui Viteа. Totuși nu m-am așteptat să întîlnesc o inimă atît de rece, carențe atit de grave în educația morală ! Nici chiar la dumneata ! Cu toate că portretul dumitale moral mi-este clar și cunosc societatea dumitale.

În odaie dădu buzna o fată tinerică, tunsă foarte scurt, care o îmbrățișă repetînd : „Tanti Ira, tanti Ira !“

— Uite, Tania ! rosti ea, desprinzîndu-se din îmbrățișare. Uite, ea e fata aceea... Noi amîndouă ne-am tot gîndit, am vorbit, și uite-o, a venit ca să-l apere pe ucigaș ! S-o ajut eu să-l apere pe ucigaș ! Poate că trebuie să-l iau pe cauțiune ? Acum e la modă, pare-mi-se !

Fata îmi aruncă în treacăt o privire — nici n-am apucat să i-o prind — și se adresă din nou Irinei Grigorievna :

— Tanti Ira... Nu trebuie ! N-ai voie acum...

— Veșnic îmi este interzis cîte ceva ! Toată această psihoterapie m-a plictisit ! a izbucnit ea. Și deodată parcă s-a recules, și-a pus ochelarii, și-a atins nasul cu degetul — într-un cuvînt, și-a recăpătat înfățișarea de mai înainte. Ce pot să zic ? vorbi apoi cu glas politicos, obișnuit și, pe cuvîntul meu, mi s-a părut că a schițat și un zîmbet. După părerea mea, totul este limpede.

— La revedere, Irina Grigorievna ! i-am spus. Iertați-mă că am venit.

— Nu-i nimic ! Tania o să te conducă.

Nici n-am apucat să ne uităm una la cealaltă, Tania și cu mine, că ea s-a strecurat înainte, iar eu în urma ei... În micul antreu mi-am pus în grabă mantaua de ploaie și mi-am luat umbrela ; în timp ce-mi deschidea, Tania mi-a șoptit :

— Ţi-am pus ceva în buzunar, să te uiţi.

Nu m-am dumirit pe loc ce vrea să spună. Abia pe scară am înţeles, am băgat mîna în buzunar şi am descoperit o hîrtiuţă neîmpăturită. Pe hîrtiuţă scria :

„Telefonul meu de acasă : A 5-00-13. Sună-mă mîine, după ora două. Întrebi de Tatiana Davîdovna".

Cînd am citit biletul, am simţit că primul pas a fost făcut. Ceva s-a urnit din loc, ceva s-a mişcat... După convorbirea de mîine, n-o să mai bîjbîi în întuneric. O să aflu ceva.

Deoarece Tania — cum s-a întîmplat, nu ştiu, dar am înţeles din prima clipă — era nevasta lui Viktor. Chiar aceea care era „prea bună" pentru el, nu ca mine...

Acasă am găsit-o numai pe mama. Mi-a deschis uşa, cu stiloul în mînă, m-a privit distrată şi, fără să scoată o vorbă, a trecut în odaia sa separată, izolată, independentă. Gîndurile ei zburau departe de mine şi de tot ce mi se întîmplase, şi doar pe faţa mea se mai putea citi totul ! Mama lucra. Îi cunosc această privire aruncată peste capul meu, şi stiloul de care nu se poate despărţi zile întregi. Irina Grigorievna are o privire asemănătoare. După cît se pare, o asemenea privire denotă o maximă concentrare. Numai că la ele obiectul concentrării e diferit. Mama se gîndeşte la musculiţele şi gîzele ei, iar Irina Grigorievna la durerea ei.

Dar cui, oare cui să povestesc cele ce mi s-au întîmplat ? Felul cum femeia în care îmi pusesem toate speranţele m-a dat afară pe uşă, fără multă vorbă, iar alta, a cărei existenţă pur şi simplu am ignorat-o, mi-a fixat o întîlnire ? Despre ce şi cum

trebuie să stau de vorbă cu ea ? Fără îndoială că şi ea este încredinţată că între mine şi Viktor a fost o poveste de dragoste.

Peste o oră a venit Andrei Filippoviçi, mult stimabilul meu tată vitreg. Nici el n-are cheie ; am auzit cînd a sunat, şi îndată, zgomotul grăbit, feciorelnic al tocurilor mamei. Va să zică a avut timp să-şi pună pantofii cu toc la sosirea lui ! Stiloul şi privirea absentă sînt pentru alţii. Pentru mine.

Nu, nu mă supăr, constat numai.

Abia apucă el să intre, că şi încep să vorbească. El povesteşte ceva, ea îi răspunde ; rîd, sînt veseli cînd sînt împreună.

Ce ştiu eu despre acest om care a devenit deodată un membru al familiei noastre ?

Cînd a început să vină la noi, i se spunea : „pălăria numărul şaizeci şi doi". În Mexic el a vrut să-şi cumpere o pălărie, dar n-a putut : acolo nu se găsesc astfel de numere. La prima vedere, capul lui nu pare de loc aşa de mare. În general, pentru vîrsta lui e un bărbat destul de frumos. Nu e nici prost, trebuie s-o recunosc. Vreau să zic, nu e exagerat de „academic", înţelege umorul şi altele de felul ăsta.

Îmi amintesc că se spunea că la el acasă domneşte o ordine desăvîrşită. Mama zicea : „Este o casă în care nu lipseşte niciodată hreanul la peşte şi muştarul la carne, iar soţia lui... ea îi face sandvişurile !" Pe urmă n-am mai auzit pomenindu-se nimic despre această casă, iar mai tîrziu el s-a mutat la noi, în casa noastră, unde veşnic lipsesc ba chibriturile, ba sarea, ba săpunul de rufe. Nici de prînzit nu prînzeam în fiecare zi. Mama mînca la slujbă, iar eu la institut.

În schimb, astăzi aproape totul la noi e ca la ceilalți oameni. Masă de prînz și seara, uneori chiar plăcinte — nu din alea de la „Gospodina", ci făcute de mîna mamei. Mama, dacă vrea, știe să facă și plăcinte. Acum pierdem mai mult timp la masă. Cînd mîncăm, mama nu mai citește, nu verifică manuscrisele, nu aleargă la telefon : stă de vorbă, rîde, îi sclipesc ochii.

Spune :

— Cu cîțiva ani în urmă, tot ce era vechi, în materie de mobilă, se arunca. Mobila stil din epoca Pavel I, mobilă englezească, toate se trimiteau la consignația. Allocika zicea : „Poți să ai un colțișor antic în casă, dar chiar peste tot numai mobilă de mahon, e îngrozitor ! Secolul atomic și lemn de mahon ?!" Și-acum, poftim, lemnul de mahon s-a strecurat pe neobservate în secolul atomic. Ce repede s-a dus pe copcă stilul modern !

— Simptomul unei oarecare stabilități — răspunde tatăl meu vitreg. Oamenii au început să creadă în durabilitatea vieții.

Printre altele, fie zis, lemn de mahon n-a existat la noi în casă niciodată, iar în stil modern n-avem decît o măsuță șlefuită în odaia mea și o bucătărie poloneză. De ce să agită mama ? Pe ea n-au interesat-o niciodată asemenea lucruri.

Ea spune :

— Allocika a găsit un coafor care-i vine acasă o dată pe lună. Într-adevăr, tunde foarte bine ; știi, îi dă o linie... M-a invitat și pe mine, zicînd că el o să-mi dea o linie modernă...

— După părerea mea, ai o linie foarte modernă — zicea Andrei Filippovici și-i mîngîie capul cu privirea.

Să fie liniştit, mama tot nu se va duce la Alla; nu sînt decît vorbe!

Ea spune:

— Această mîncare de vinete, nu-i aşa că-i gustoasă? Allocika m-a învăţat s-o fac. De ce nu-mi admiraţi talentele culinare?

Ce s-o fi întîmplat cu mama mea? Şi eu cui să povestesc totul?

Scrisori nu primesc, nici telegrame. Am convenit cu Galina Ivanovna că, în caz de ceva, să-mi telegrafieze, dar ce fel de „caz de ceva" poate fi? Ancheta abia a început, o să mai dureze vreo lună şi jumătate, poate că anchetatorul mai cere un termen de două luni pentru cercetări suplimentare... În schimb, eu, după sfatul Galinei Ivanovna, o să stau la Leningrad, o să ascult discuţiile mamei, o să mă întîlnesc cu oameni de care n-am nevoie şi, poate, pe această cale ciudată o să mă dovedesc folositoare lui Mika, arestat sub o acuzare vădit falsă, şi căreia nimeni — nici el, nici eu — nu este în stare să-i probeze falsitatea.

Da, poate doar biletul Taniei... Să fie şi el fără rost? Sau poate că înseamnă măcar ceva?

M-am întîlnit cu ea a doua zi; am aşteptat-o lîngă Casa de cultură. Era o zi luminoasă, aproape caldă; am îndrăznit să ies cu o rochie de vară. Tania era îmbrăcată cu o fustă de culoare închisă şi o bluză cu mînecă lungă. Cu bluza ei şi tunsă scurt, semăna cu un băieţoi. Ne-am gîndit cîteva minute unde să mergem să mîncăm: în această perioadă a anului toate bodegile de pe malul Nevei sînt pline de turişti şi de cei veniţi în concediu. În sfîrşit, ne-am îndreptat spre Fontanka; ţineam minte că acolo era o curte aşternută cu un covor de puf de plopi,

iar în fund de tot o mică ospătărie. Vorbindu-i Taniei despre curtea cu plopi, mă uitam la ea de sus în jos : e mai scundă decît mine aproape cu o jumătate de cap. La ospătărie era foarte puţină lume. Cîţiva bătrîni ale căror familii erau plecate, probabil, în vilegiatură. Meniul era scurt. Am comandat cîte o porţie de peşte şi am început să-i povestesc Taniei despre scrumbia din Odesa. Pe la mijlocul povestirii mele, ea şi-a pus coatele pe masă, şi-a proptit obrajii în pumni şi m-a întrerupt :

— Dumneata vrei să afli ceva, să lămureşti lucrurile. Să nu crezi că te descos, poţi să nu-mi spui nimic, dacă vrei. Dar tanti Ira mi-a spus... că vrei să-l ajuţi pe omul (o clipă a rămas cu răsuflarea tăiată)... care a ucis ?

— Nu el a ucis — am protestat eu.

— Bine, dar...

— Ne-au atacat doi — i-am spus. Viktor şi încă unul. Probabil că ţi s-a povestit altfel. Erau doi contra unu, înţelegi ? Ne-au pîndit. Şi isprava a săvîrşit-o celălalt... al doilea. Poate fără să vrea. Numai că el a fugit şi Mika a rămas.

— Păi de ce ? mă întrebă ea insistent. Nu înţeleg cum s-a întîmplat.

Şi atunci i-am povestit totul de la început. Despre Viktor şi despre Mika, chiar şi despre Tamara. Mă asculta fără să mă întrerupă, şi lacrimile curgeau pe obrajii ei de copil.

Îi povesteam şi-mi ziceam în gînd : „Crede-mă, te rog, crede-mă ! Ştiu că ţi-e greu, ai fost soţia lui, probabil că şi acum îl mai iubeşti, totuşi, crede-mă, am mare nevoie de asta. Doar eu te-am crezut din prima clipă, şi-ţi povestesc totul, totul cum a fost. Crede-mă şi tu".

— Dar pumnalul ? mă întrebă deodată Tania. Doar era pumnalul lui Viktor, îl ţin minte. Tanti Ira mi-a spus că exact în ajunul acestei încăierări i s-a luat pumnalul...

— Da, e adevărat. Nici pentru mine nu e limpede totul. În drum spre oraş însă, Mika mi-a spus că pumnalul nu mai este la el. Şi nu poate să mintă, cu atît mai mult, în cazul de faţă, ce rost ar avea ? Nu înţeleg, nu ştiu. Un singur lucru ştiu : Mika nu a ucis.

Ospătăriţa se apropie de noi cu peştele, ne privi lung şi se apucă să şteargă masa pentru a doua oară : o interesa ce vorbeam. Două fete, una din ele plînge — probabil că e vorba de dragoste. Noi însă am tăcut, iar ea a plecat supărată. Nu era tînără şi probabil dorea să ne dea un sfat.

— Nu ştii cine putea fi celălalt ? am întrebat-o eu.

— Nu ştiu — îmi răspunse Tania. Oricine. Viktor avea cele mai variate relaţii.

Bineînţeles, de unde să ştie ea ? Ei au divorţat de mult şi mă îndoiesc că un astfel de individ să fi venit la ei acasă. Totuşi i-am spus :

— Avea o înfăţişare cu totul neobişnuită. Semăna cu o pisică sălbatică. Adus de spate, cu braţele lungi...

— Cu braţele lungi ? mă întrebă Tania. Am simţit în glasul ei o încordare, uimire, parcă un strigăt speriat : „Nu poate să fie el !". Foarte brunet, cu ochi sclipitori ?

— Posibil — i-am răspuns. Nu prea l-am putut vedea bine. Ţin minte numai aspectul lui general, mă înţelegi ? Cum să-ţi spun, corpul şi felul cum se mişca : se năpustea în salturi, se năpustea mereu, ca o felină, fără să-l auzi. Era încovoiat, nu pot să spun că era chiar cocoşat, ci încovoiat, ca o pisică atunci cînd se repede...

— Nu poate să fie el — a spus Tania. Dacă este acela la care mă gîndesc, nu putea să facă una ca asta. Niciodată n-ar fi ridicat mîna...

— Dar dacă a făcut-o fără să vrea, din întîmplare ? Îţi spun doar : întuneric beznă şi două trupuri care se rostogoleau. N-a putut să distingă pe cine...

Am revăzut aievea scena şi pentru o clipă totul din jur a pierit pentru mine, apoi mi-am revenit şi am văzut chipul Taniei dinaintea mea. Îmi era ca o soră. Ştiam, eram sigură : ea mă va ajuta.

— Nu vreau decît să ştiu cine este acest al doilea care l-a însoţit pe Viktor — i-am spus. El s-a repezit şi a lovit pe întuneric.

— Lasă-mă să mă gîndesc — a zis Tania şi faţa i s-a înăsprit. Nu e nici măcar o bănuială, e numai umbra unei bănuieli. Dar familia a suferit şi aşa destul...

Ce familie ? Ah, da, ghebosul ăsta are familie.

— O să mă gîndesc, o să mă gîndesc şi o să-ţi telefonez.

Bătrîna ospătăriţă s-a apropiat cu carneţelul şi cu creionul în mînă.

— N-aţi mîncat nimic, fetelor — a zis ea cu milă. Şi a zăbovit, aşteptînd pesemne să-i spunem ceva.

N-am spus nimic, am plătit şi am plecat.

În stradă, Tania îmi zise :

— Mai trebuie să trec şi pe la Secţia de Învăţămînt a comitetului orăşenesc. Dar o să te sun, o să te sun neapărat. Ascultă, dumneata ştii că Viktor a stat într-un centru de reeducare ? Ţi-a povestit ?

— Într-un centru de reeducare ?

— Ei, da, a fost condamnat. A stat şase luni, după care a fost eliberat. Se poate să nu-ţi fi spus ?

Cum de n-am înțeles ?! Nu mi-a spus, dar puteam deduce, doar a făcut unele aluzii... de unde să știu ?... Acum, deodată, totul apărea într-o lumină nouă...

— A fost acolo cu ăsta ?... Cu cocoșatul ?

— Dacă este acela — mi-a răspuns Tania. Mi se pare totuși că nu poate fi el.

10

Cînd m-am întors acasă, pe masă mă aștepta o scrisoare de la Galina Ivanovna.

„Dragă Oxana,

Au trecut atîtea zile de cînd ai plecat, și nici o scrisoare de la tine ! Leonea m-a întrebat astăzi dacă n-am primit eu vreo veste. A trebuit să-i spun că nu. De ce nu le scrii ? E cu putință, atîta lipsă de sensibilitate din partea ta ? Ei or să creadă că te-ai dezis de Mika, se poate una ca asta ?! Dacă ai ști de cîte ori pe zi aleargă la cutia de scrisori, tocmai la parter ! În cel mai rău caz, dacă vouă, fetelor moderne, nu vă place să scrieți scrisori, puteai măcar să-i chemi la telefon !..."

Pe trei pagini și jumătate mă certa pentru lipsa mea de sensibilitate. Mai departe scria :

„În sfîrșit, am o scrisoare de la tine. Dar să le scrii și lor, neapărat ! Ești doar o fată bună ! Leonea a fost pe la anchetator, însă n-a aflat nimic. Scrie-mi cum îți merge, cum stai cu sănătatea, scrie-mi dacă ai făcut cunoștință cu mama lui Viktor. Anchetatorul a spus (aici se termina pagina, și Galina Ivanovna a scris în continuare pe margine, de-a latul filei) că

Viktor a stat într-un centru de reeducare, condamnat pentru escrocherie. De ce nu ne-ai spus-o ? Rămîi cu bine, scrie-mi mai repede !"

Semnătura compensa totul : „A ta, tanti Galia".

Tatăl meu vitreg nu era acasă, şi toate prietenele mamei parcă adulmecaseră că e singură. Fiecare, pesemne, rostea un monolog, deoarece mama le răspundea la telefon :

— Bineînţeles... Sigur că da !... Nici nu începe vorbă...

Odată a zis :

— Ce pot să fac eu ?

În cele din urmă am intrat şi eu în acţiune : îmi telefonează o colegă din grupa mea, să-mi comunice că vom fi liberi şi în luna septembrie — nu ne trimite la cules cartofi !

— De o oră mă căznesc să vorbesc cu tine — mi se plînse ea. Tot timpul a fost ocupat.

— A vorbit mama ! am lămurit-o eu. La noi în casă dînsa face pasiune pentru convorbirile telefonice.

Cînd am pus receptorul în furcă, mama, cu obrajii arzînd ca două flăcări, îmi zise :

— N-ai pic de inimă !

Şi se retrase la dînsa în odaie.

Iată ce am aflat despre persoana mea în aceste zile: „am carenţe în educaţia morală" şi „n-am pic de inimă". Ceea ce înseamnă că nu mă interesează nimic în afară de propria mea persoană. Ceva s-a întîmplat cu mama, e nervoasă. Altă dată mi-ar fi povestit totul, acum însă le adună în sufletul ei, pînă la întoarcerea lui Andrei Filippovici.

Telefonul se potoli. Apoi, într-un tîrziu, mama se ivi în uşă şi-mi lansă un apel rece :

— La masă !

— Cum, nu-l aşteptăm pe Acf ? am întrebat eu, mirată.

De la o vreme îi spun aşa, după iniţiale A.F.

— E în vizită azi — îmi aruncă mama, fără să se întoarcă.

— Singur, fără tine ?

Mama tace. Va să zică, asta era !

Nu isprăvisem încă cu masa, cînd telefonul se trezi din nou : era Tania.

— Xana, aş vrea să viu la dumneata. Ar fi posibil ? Eşti singură ? Dă-mi, te rog, adresa.

— Doamne ! am exclamat eu. Bineînţeles, vino imediat ! Ia un taxi.

— Vin îndată — îmi răspunse Tania, cu glasul uşor întretăiat. Pur şi simplu, nu mai poţ. Noi două n-am stat de vorbă de loc !

— Da, de loc ! Şi eu ştiam că avem multe de...

— Vin îndată !

I-am dat adresa, explicîndu-i cum să ajungă mai repede, pe unde să intre.

— Cine era la telefon ? se interesă mama.

Cînd am lămurit-o, îmi spuse :

— Nu înţeleg nimic. Ca-ntr-un roman bulevardier: nevasta şi iubita se întîlnesc, aleargă una la alta şi plîng împreună. Pagini din Verbiţkaia sau Olivia Wadsley.

Nu ştiam cine este Olivia Wadsley, dar m-am supărat foc. Atunci mama adăugă :

— Şi să ştii că nobila ta indignare este fără temei. Anul cinci bate la uşă, chiar dacă nu veţi pleca la culesul cartofilor, şi va trebui să-ţi alegi o temă pentru lucrarea ta de diplomă. Iar tu, în afară de frămîn-

tările tale sufleteşti şi preocupările de detectiv, nu vezi şi nu auzi pe nimeni...

I-am răspuns că nici dînsa nu vede şi nu aude pe nimeni ; de prea multă fericire, pe cînd eu... Atunci mama ripostă :

— Multe ştii tu despre fericirea mea!

Într-adevăr, nu avea un aer prea fericit. Încă o clipă şi aş fi început s-o descos, dar la intrare cineva sună de două ori — venise Aef. Mama se grăbi să-i deschidă, iar eu m-am retras în odaia mea, s-o aştept pe Tania. Nu-mi găseam locul, nu puteam nici să citesc, am deschis televizorul şi am urmărit un concert de amatori, apoi l-am închis...

În sfîrşit, Tania sosi. Nu ştiu cum se făcu — ne sărutarăm şi ea îmi spuse :

— Înţelegi, nu mai pot să fiu singură. Şi tu singură aici, şi avem atîta nevoie una de alta ! Am înţeles totul într-o clipă. Îl iubeşti pe violonistul ăsta, care a fost arestat, nu-i aşa ?

— Nu-i el vinovatul, crede-mă — am zis eu. Nu putea să facă una ca asta, nici măcar din întîmplare nu putea... Ala, cocoşatul a...

Tania clătină din cap.

— Nici cel la care m-am gîndit nu poate să fie. Am trecut pe la maică-sa. E din nou la închisoare, de mai bine de un an.

Firul se întinse şi se rupse — primul fir.

— Şi ce-i cu asta ? am zis eu într-un tîrziu. Înseamnă că nu el, ci un altul l-a însoţit în seara aceea pe Viktor. Dacă a făcut-o el sau altul...

Ne-am suit pe divanul meu şi, din capul locului, am început să discutăm cu un anumit ton, cu o anumită intonaţie, de parcă ne cunoşteam de o sută de ani şi ne înţelegeam de minune. Această „prea bună"

nevastă a lui Viktor îmi era simpatică şi mă uimea oarecum — nu întîlnisem pînă atunci femeie în toată firea aşa ca ea. Era cu patru ani mai mare ca mine — e mult, chiar şi la vîrsta noastră e mult ! Cu toate astea, uneori mi se părea un adevărat copil. Pe atunci nu reuşeam să înţeleg de ce.

Obrazul ei îmi plăcea, deşi, desigur, nu era frumoasă. O faţă mică, banală, pielea cu o pigmentaţie imperfectă, cearcăne sub ochi, nasul cam roşu. Un chip potrivit pentru roluri în *travesti* care necesită doar un machiaj. Cu o asemenea înfăţişare se pot interpreta pe scenă şi roluri de băieţi, şi roluri de fete, şi de bătrîne. Avea un obicei nostim : cînd asculta cu atenţie ceva, holba ochii ; în clipa aceea semăna cu un personaj dintr-un film de desene animate.

La cîteva minute după ce ne-am instalat pe divan, Tania a zîmbit scurt şi am hotărît să-mi revizuiesc părerea cu privire la fizicul ei. Asta, pentru că zîmbetul ei nu numai că era cu totul neaşteptat, dar te bucura şi îţi încălzea inima ! Înainte, probabil, zîmbea mai des — prea era firesc acest zîmbet, ca şi cînd ar fi fost ceva foarte obişnuit pe chipul ei. Cunosc astfel de chipuri, la care nu contează ochii, ci privirea, nu buzele, ci zîmbetul. Trebuie spus că şi ochii, şi buzele Taniei erau frumoase, dar, oarecum, nu frumoase în sine, ci frumoase pe chipul ei !

Tot ce-i povesteam, îi povesteam cu amănunte, după formula „El a spus — ea a spus", ca o elevă din clasa a opta de liceu. Şi fiecare cuvînt rostit mă uşura, de parcă descărcam o parte din povara pe care o purtam într-un rucsac invizibil, pe umărul ei mic, pe care ea mi-l oferea cu cea mai vie amabilitate. Şi cînd, în sfîrşit, mi-am isprăvit relaţarea, Tania spuse :

— Nu-i nimic, totul se va lămuri și se va sfîrși cu bine pentru voi, crede-mă, știu eu.

I-am răspuns că și eu sînt convinsă de asta, dar îmi vine greu, tare greu... să aștepți și să stai inactiv, să nu poți ajuta — e tare greu !

— Spune-mi, reușești să dormi ? mă întrebă ea. Dormi noaptea ?

Am dat din cap afirmativ.

— Eu mi-am pierdut somnul. De cînd a sosit telegrama. De atunci, tot aud sunînd la ușă, mă trezesc, alerg să deschid. Noroc că stau într-o garsonieră, sînt singură și nu deranjez pe nimeni.

Tăcu o clipă, pe chipul ei trecură umbrele unor gînduri.

— Mă simt tot timpul vinovată, înțelegi ? Mă persecută gîndul că, dacă am fi fost împreună, nu s-ar fi întîmplat nenorocirea.

Mi-am zis că, în realitate, ea n-are nici o vină — doar el o părăsise. Nu îndrăzneam să i-o spun cu glas tare, ca să n-o supăr. Dar Tania îmi auzi parcă vorbele nerostite :

— Desigur, el a plecat de acasă. Dar nu a fost totul chiar atît de simplu. Înțelegi, și înainte relațiile dintre noi nu erau prea bune, cum să-ți spun ? Niciodată nu l-am iubit cu adevărat ! Și după toate cele întîmplate, după arestarea lui, după proces, chiar ceea ce mai simțeam pentru el s-a dus, s-a risipit pentru totdeauna. Bineînțeles, nu i-am scris acolo despre asta, nu i-am spus nici cînd s-a întors, a simțit-o el. Și a plecat. Nu voia să sufere, pentru nimic în lume nu voia, înțelegi ?

— Înțeleg. Înțeleg chiar foarte bine.

— Tu nu știi, am crescut la tanti Ira în casă. M-a luat la ea îndată după război ; mama mea și cu dînsa

erau rude şi au crescut împreună. Pe mama însă au împuşcat-o nemţii la Vitebsk, iar tata a murit pe front. Şi eu am scăpat cu viaţă. M-a dus mama din timp la o femeie, mătuşa Sonia. Mai avea încă nouă copii şi tocmai alăpta. Mama i-a zis atunci : „Uite, Sonia, dacă eu nu mă întorc, ai aici adresa unor rude ale mele din Leningrad". Şi Sonia i-a răspuns : „Fii liniştită, du-te, ţi-o cresc eu şi-ţi găsesc şi neamurile". Şi, într-adevăr, a făcut totul. Iar în casă nimeni n-a observat că mai era un copil în plus — al zecelea : acolo, în fiecare an se năştea un copil. Eu eram pe-atunci sugar.

— Şi unde-i acum Sonia ?

— Tot acolo, la Vitebsk. Am fost de cîteva ori la ea în vizită. Şi, de fiecare dată, ea îmi povesteşte cum a fost : „Eu îi spun : «Fii liniştită, du-te, ţi-o cresc şi-ţi găsesc şi neamurile»". Şi mai mă şi întreabă : „Ia zi, a făcut Sonia totul cum trebuie ? Maică-ta era femeie deşteaptă. A ştiut la cine să te ducă !" Cînd Viktor şi cu mine ne-am căsătorit, tanti Ira ne-a construit garsoniera asta. Era foarte fericită. Noi însă, nu. Şi fericirea nu ne-a vizitat niciodată... Apoi a venit toată istoria aceea : arestarea, procesul, colonia de muncă...

O ascultam, fără să-i pun întrebări.

— De la bun început — continuă ea — am simţit că nu-l iubesc cum trebuie, dar credeam că mă înşel. Ce puteam să ştiu ?... Aveam optspreceze ani, era mai mare ca mine, nu cu mult, dar mai mare, mai matur. Poate nu apucasem să mă îndrăgostesc de el. Poate, dacă am mai fi aşteptat un timp, ar fi încolţit în sufletul meu o dragoste adevărată pentru el. Poţi să-ţi imaginezi : nici măcar nu mi-aduc aminte de cînd a început acest : „Uite, cînd tu şi cu Vitea o să vă căşă-

toriţi !"... Ei, şi ne-am căsătorit, şi n-a servit la nimic. Iar acum el a murit atît de stupid, atît de prosteşte... Poate nu s-ar fi întîmplat nimic din toate acestea dacă noi... dacă între noi ar fi existat nişte relaţii ca lumea. Poate că nici n-ar fi fost arestat... Ştii pentru ce a fost închis, ţi-a povestit ?

— De fapt, Viktor nu mi-a spus că a fost închis. Mi-a dat să înţeleg, poate, dar eu n-am înţeles.

— El... făcea descinderi şi percheziţii pe bază de ordine false, pricepi ?

— Cum adică : descinderi şi percheziţii ?

— Da, ei au aflat, nu ştiu cum, nişte adrese ale unor speculanţi, înţelegi ? Îşi confecţionau ordine, se duceau la ăştia acasă, făceau percheziţie şi confiscau bani şi valori. În două rînduri au făcut asemenea descinderi. După aceea au fost descoperiţi şi arestaţi.

— Dar ce nevoie a avut Viktor de aşa ceva ? Eraţi atît de strîmtoraţi, din punct de vedere material ?

— Viktor bea foarte mult în perioada aceea — zise Tania. În fiecare zi venea beat. Era îngrozitor !

Ba bine că nu ! Mi-am adus aminte faţa lui, la nuntă. Dar să vezi aşa ceva în fiecare zi ! Cum a putut femeia asta să trăiască cu el, cum a putut să rabde ?!

— Îmi repeta tot timpul că nu-l iubesc fiindcă e „băiatul mamei", că, dacă ar fi fost de capul lui, l-aş fi iubit, şi alte fleacuri de soiul ăsta. Ca şi cînd asta ar avea cine ştie ce importanţă !

— Şi a stat mult... acolo ?

— Doi ani şi ceva. Au fost încadraţi în articolul „escrocherie". Viktor a avut un avocat foarte bun ; ne-am temut să nu-i judece ca delapidatori şi ca falsificatori de acte. De altfel, Viktor a luat asupra sa vina de a fi falsificat : a spus că el a făcut ordinele

cu mîna lui. Cred însă că era o minciună ; poate ideea să fi fost a lui, dar celălalt a pus-o în practică.

— Şi cine a fost celălalt ?

— Celălalt ? repetă Tania. A fost... Boris Kneazev. La el m-am gîndit din capul locului cînd m-ai întrebat cine putea să fie însoţitorul lui Viktor, la Odesa.

Va să zică, asta era ! Da, putea să fie. Ar fi putut să fie el, dacă n-ar fi fost din nou închis.

— Îl cunoşti ? am întrebat-o eu. Adică vreau să te întreb dacă l-ai cunoscut înainte de toate aceste întîmplări ?

Tania clătină din cap :

— Nu, nu venea niciodată la noi. L-am văzut pentru prima oară la proces. Şi pe urmă... I s-a dat drumul înaintea lui Viktor şi a trecut pe la mine. A mai venit de vreo două ori : l-am ajutat un pic să-şi găsească de lucru şi să se înscrie la o şcoală fără frecvenţă. E un om foarte dificil, foarte nenorocit.

— Zici că are familie ? Pe cine are ? Poate îmi spui unde stau ai lui ?

— Îţi spun, de ce nu — zise ea. Petrogradskaia Storona, bulevardul Dobroliubov... Acolo locuiesc maică-sa şi soru-sa. Tania îmi dădu numărul casei şi al apartamentului, după aceea mă întrebă : Vrei să te duci la ele ? Mai bine nu te duce singură, să mergem împreună.

— De ce ? E atît de cumplit acolo ?

— Nu vreau să spun că e cumplit, dar, poate, n-ar fi cazul. Pe mine totuşi mă cunosc, iar apariţia ta n-ar face decît să le neliniştească degeaba. Şi, mai ales, la ce bun ? Totuna : nu putea să fie el.

Da, da, desigur, nu putea să fie el.

— În perioada în care Vitea a fost închis, m-am dus la el, la vorbitor — îmi mai povesti Tania. Mi-a

spus atunci : „Am avut aici un spectacol de amatori, şi eu, imaginează-ţi, am recitat «Aşteaptă-mă», a lui Simonov". Auzindu-l, m-am îngrozit : Vitea şi versuri ! Şi am luat o hotărîre : „Pentru nimic în lume n-am să-l las, n-am să plec de la el, fie ce-o fi !"" Nici n-aş fi plecat. Mă străduiam să-l conving să rămînem împreună, îi spuneam că am să fiu o soţie bună. Mi-a răspuns : „Altceva aş fi vrut de la tine, n-am nevoie de cămăşi curate şi bucate de prînz gătite de mîna ta, am nevoie să fiu iubit". Ce puteam să-i răspund ? A plecat. Iar eu tot aproape de el am rămas, nu puteam, nu îndrăzneam să-l părăsesc definitiv. mă înţelegi ?

— Bine, dar v-aţi despărţit. Atunci, cum spui că „nu puteam să-l părăsesc" ?

— L-am aşteptat. Credeam că o mă mai aibă nevoie de mine. Nu pentru că îmi propusesem atunci, la vorbitor, să nu mă despart de el, ci pentru că pe noi ne mai lega ceva foarte important. Aşa cum doi alpinişti sînt legaţi cu aceeaşi frînghie : dacă unul dă drumul frînghiei, celălalt va cădea. Celălalt este încredinţat că nici tovarăşul lui nu poate să rămînă fără frînghie ; cine ştie, poate că e chiar aşa, poate că şi cu noi a fost la fel. De multe ori îi spuneam : „Vrei s-o luăm de la început, poate că de acum încolo va fi altfel ?" Nu voia să primească ; să nu crezi însă că mă tiraniza. Zicea numai : „Eşti prea bună pentru mine, tu ai fi vrut să mă iubeşti, dar nu poţi". Într-adevăr, dacă m-aş fi străduit să-l iubesc, probabil nu s-ar fi întîmplat toată grozăvia asta.

Era ceva aici ce nu înţelegeam. Mi se părea că Tania nu spune chiar totul sau nu spune lucrurilor pe nume. La urma urmei, era vorba de o situaţie standard : o nevastă care nu-şi iubeşte bărbatul. Iar mai

departe, subiectul se dezvolta cumva nefiresc și intrau în joc niște sentimente și relații ce mă depășeau. Simțeam forța lor, după intonațiile convingătoare ale Taniei, în acest glas al Taniei, care nu știa să mintă. Și totuși nu credeam sau nu înțelegeam.

— El a scris și despre tine : „Știi, mamă, s-ar putea să nu mă întorc singur". Și tanti Ira a fost tare neliniștită. Să știi că tanti Ira nu este un om rău, nu te uita că te-a întîmpinat așa cum te-a întîmpinat ; ești un om deștept, drăguț, și nu e cazul să-ți explic eu asemenea lucruri.

Bine, cu calificativul „deștept", sînt de acord. Dar „drăguț" era un cuvînt cam neobișnuit, echivalent cu „bun", și pe mine nimeni niciodată nu m-a considerat bună. Dar la toate astea m-am gîndit mai tîrziu, în momentul acela însă m-a bucurat grozav această caracterizare ; era ca și cînd aș fi înșelat pe cineva cu multă abilitate, sau, cine știe, poate că așa sînt eu în realitate, dar nimeni n-a văzut niciodată aceste calități ale mele în afară de Tania. Un lucru este cert : am simțit dorința să fiu drăguță și bună și să fac fapte bune, minunate, de care niciodată n-am fost capabilă... Și așa, gata să înțeleg și să trec la fapte, i-am zis :

— Acum povestește-mi despre individul la care te-ai gîndit în prima clipă. Vreau să spun, despre cocoșatul ăsta...

— Despre cocoșat... Tania se încruntă și-și plecă ușor capul pe umăr : În primul rînd, nu e de loc cocoșat. Dar hai să-i spunem așa, convențional. E drept, are niște mișcări de felină, repezi, furișate, de aceea m-am gîndit că s-ar fi putut să fie el. Spune-mi, ce vrei să știi despre el ?

— În primul rînd, de unde a răsărit ? Şi tu, şi Irina Grigorievna, amîndouă ziceaţi că Viktor avea tot soiul de relaţii dintre cele mai variate.

— E adevărat — încuviinţă Tania. Însă aceştia nu erau prieteni, cunoscuţi, erau doar tovarăşi de beţie. La noi acasă ei nu veneau. De fapt, în ultima vreme, nu venea nimeni la noi. Doar elevii mei, prietenele mele, învăţătoarele, dar asta la mine, înţelegi, nu la noi. N-aveam prieteni comuni.

— Dar Heli ? am întrebat eu deodată.

Numele acesta zburase de la sine de pe buzele mele. Nu intenţionam să-l rostesc.

— Heli ? repetă interogativ Tania. Îl cunoşti ?

— Îl cunosc.

— Heli nu era prietenul nostru comun, era prietenul lui Viktor. E drept, venea la noi, dar rar. Am impresia că Vitea se ducea mai des pe la el. Da, ăsta nu era tovarăş de beţie, el, mi se pare, nu bea de loc. Îl cunosc foarte puţin, aproape că nici nu am stat de vorbă cu el vreodată. Mă temeam de el.

— Te temi de oameni ?

— Nu, nu mă tem. Dar de el mi-era frică, nici eu nu ştiu de ce. Poate că mi-era teamă de proasta lui influenţă asupra lui Viktor ?! zise ea, cu un zîmbet amar, ce n-o caracteriza de fel. Cînd au început toate acestea... după arestarea lui Viktor... credeam că celălalt este Heli. Dar într-o zi Heli mi-a dat telefon şi mi-a recomandat un avocat.

Cîteva clipe am tăcut şi eu, şi ea.

— O să ne ducem amîndouă la acest avocat — propuse Tania, şi mi-am zis că a schimbat înadins vorba fiindcă nu vrea să mai discute despre Heli. Dar Tania urmă : Înţelegi, este, desigur, un avocat profesio-

nist şi cunoaşte legile şi tot ce trebuie, dar îl interesează în primul rînd omul. Nu, altceva vreau să spun. Ştii, se consideră că avocaţii, medicii şi anchetatorii cunosc despre oameni nişte lucruri pe care alţii nu le cunosc, şi toată lumea îşi închipuie că ei ştiu ceva rău de tot, ceva ce nimeni nici nu bănuieşte. Avocatul acesta însă se pricepe să ghicească ce-i bun într-un om. E un lucru rar, nu-i aşa ? Pe vremea aceea îmi spunea că pentru Boris prietenia cu Viktor a fost deosebit de dăunătoare. Doar tu ştii foarte bine ce susţinea Viktor : că nu există nimic sfînt, nimic de preţ pe lume. Ştia el că nu-i adevărat, adică vreau să spun că nu este chiar pe de-a-ntregul adevărat, dar zicea că Boris, în locul credinţei pe care o are, are nevoie de o altă credinţă, şi imediat.

— Păi ce, Boris ăsta e baptist ?

— Nu, avea în vedere altceva. Convingerea fermă a lui Boris, cum că toţi oamenii sînt lupi între ei, este şi asta o credinţă ! Sau, cel puţin, o filozofie, nu ? Cînd Boris s-a întors, mi-a spus odată : „Oricum ar fi, fiecare pentru el ; nu vreau să fiu pleavă, cu alte cuvinte, vreau să fiu stăpîn, cale de mijloc nu există... În viaţă nu se întîmplă aşa cum scrie în cărţi“... Ascultam aceste vorbe şi recunoşteam în ele ideile lui Vitea, numai sub o formă cumva mai grosolană, mai simplistă. Vitea zicea : „Literatura este o mare înşelătorie. Scoate în evidenţă nişte cazuri izolate, iar proştii îi dau crezare, cum că ar fi general valabile“. Sau, de pildă : „Oamenii sînt foarte diferiţi ; la un capăt se află sfinţii, şi nu încap prea mulţi acolo ; la celălalt, criminalii. La mijloc stau filistinii sau pleava. Şi, bineînţeles, o să le poruncească acela care va şti să folosească pînă şi prostia lor“. Sau, poate, aveau aceleaşi concepţii amîndoi ?

Se auzi o bătaie la uşă, intră mama şi zise :

— Pe Tatiana Davîdovna o poftește cineva la telefon.

— Oh ! Tania sări în picioare şi-şi puse mîinile în cap : Am uitat să vă previn că am dat numărul dumneavoastră de telefon. Trebuie să-mi telefoneze o fetiţă, o elevă de-a mea. Vă rog să mă iertaţi ! Luă receptorul şi întrebă : Sveta, tu eşti ? Apoi ascultă îndelung, în tăcere, şi într-un tîrziu spuse : Vin la tine imediat. Să nu hotărăşti nimic fără mine, vin îndată. Puse receptorul în furcă şi ne zise : E o fetiţă bolnavă sufleteşte, necăjită, mama ei a murit subit astă-primăvară, iar acum se află în nişte relaţii foarte dificile cu taică-său ; el o suspectează tot timpul, o chinuieşte, se chinuieşte şi pe el... Iertaţi-mă, vă rog, c-am îndrăznit să-i dau numărul dumneavoastră de telefon, dar e o situaţie...

— Vai de mine, nu ai de ce să te scuzi ! zise mama pe un ton monden.

După plecarea Taniei am întrebat-o :

— Ţi-a plăcut ?

— Mda — zise mama. Seamănă cu o instructoare de pionieri. Am avut noi una în genul ei pe vremea cînd eram eu pionieră.

11

Familia Kneazev locuia la mansardă. Mi-a deschis o bătrînă şi, aflînd la cine am venit, dădu din cap cu dezaprobare : „Duceţi-vă, acolo-i petrecere mare !“

La ce s-a referit dezaprobarea ei : la faptul că am întîrziat la petrecere sau la faptul că am venit ? N-am putut să-mi dau seama.

Acolo, într-adevăr, se chefuia. Și se cînta :

...Pe front își petrecea iubitul...

Zdrăngănea o ghitară și un glas răgușit dirija corul : „Nu mai urlați ! Cîntați !“

Am bătut la ușă și același glas răgușit mi-a răspuns :

— Haide-haide !

Am intrat.

În micuța odaie mansardată era un aer viciat, îmbîcsit de tutun și de beție. La masă — o masă obișnuită, cu sticle și farfurii — ședeau bărbați și femei și mi se pare chiar și un băiat mic de tot. În capul mesei am văzut un bărbat foarte frumos, uscățiv la față și cu ghitara în mînă ; m-a măsurat cu privirea, în așa fel că m-am dat îndărăt. A început să rîdă și, cu glas răgușit, pe care l-am recunoscut, mi s-a adresat :

— Haide, intră, fato, de ce te-ai speriat ? Am venit de la cimitir și i-am pomenit pe răposații noștri părinți.

Dar, în timp ce mi-o spunea, ochii îi jucau veseli și mi-a părut rău că am venit.

— Aș vrea să stau de vorbă... cu cineva dintre rudele lui Boris Kneazev — am bolborosit.

Tania nu apucase să-mi spună ce familie are. Și atunci o femeie tînără, cu chipul vinețiu, buhăită, cu rujul pe jumătate mîncat de pe buze, mi se adresă, precaută :

— Ce-aveți cu el ?

— Vin din partea Tatianei Davîdovna — am răspuns, regretînd din nou că m-am băgat în bîrlogul lor : „N-o să aflu nimic aici, n-o să mi se spună nimic".

— Va să zică iar aţi venit cu controlul ! rosti cu răutate femeia cu chipul vineţiu.

— De ce le jigneşti pe dumnealor, Larisa ? o luă la zor o altă femeie, mititică, zbîrcită cu pometii ca două merişoare roşii şi cu ochii foarte veseli şi jucăuşi. Dumnealor se interesează numai. Luaţi loc la masă, luaţi loc ! Beţi un păhărel cu noi pentru odihna sufletului... Ori poate nu beţi rachiul nostru ? N-avem basamac, e bragă curată, avem şi vin alb !

Era foarte bine dispusă, primitoare, dar Larisa i-o reteză scurt :

— Isprăveşte, mamă ! Ea n-a venit să stea cu noi la masă. Vrea să te tragă de limbă pe matale. Dar ce să afle ? Pentru ce vine aici ? I-am spus Tatianei Davîdovna a dumitale : e închis, a fost din nou condamnat şi n-aveţi de ce să bateţi drumul pînă aici.

Se amestecă şi răguşitul :

— Dumneata, fato, nu o asculta ce zice, nu ştie ce îndrugă. Poftim, ia loc. Lariska !

Se uită o dată la ea, şi femeia se ridică şi-mi oferi un scaun, nu la masă, ce-i drept, ci mai departe de masă. M-am aşezat, cu picioarele strînse sub scaun şi chinuită la gîndul că sînt îmbrăcată cu o fustă atît de scurtă, că trebuie să joc teatru, să mă prefac.

— Ei, şi ce-ai vrut matale ? mă întrebă aproape mîngîietor răguşitul. Eşti o cunoştinţă a lui Boris ?

— Nu — am spus eu. Am venit aşa... Am vrut să-i aflu adresa, să-i scriu.

— Păi de ce să-i scrii dacă nici nu vă cunoașteți? mă întrebă el. La ce bun să strici hîrtia ? Sau ați avut poate ceva treburi împreună ?

— Ce treburi ? ! sări Lariska. Asta nu-i decît...

— Tu să taci ! îi porunci el, fără să ridice tonul, și femeia se potoli. Boris a avut totdeauna asemenea cunoștințe... intelectuale. Se dădeau peste cap pentru el, îi făceau de toate. Iar el, vedeți dumneavoastră, e un nerecunoscător. Dacă s-ar ocupa de mine un om ca Tatiana Davîdovna, aș mai fi eu astăzi ce sînt ? Aș fi terminat un institut. Aveam o specialitate, o comoară, — ridică deasupra mesei mîinile lui lungi cu degete subțiri. Și acum, ce sînt ? Kilea, și atît ! Oricine știe numai de Kilea !

Cei de la masă începură să rîdă. Iar băiețelul repetă încîntat : „Kilea !"

— Ei, și ce dacă ești Kilea ? ! zise provocător Larisa. Dacă strada te-a poreclit așa, ce, trebuie să ne mutăm de aici din cauza asta ? Oamenii nu pot spune nimic rău despre tine ! Cel puțin nu ești nici hoț de buzunare, nici huligan, n-ai fost judecat, nici măcar martor n-ai fost. Doar atîta că bei ; dar cine nu bea ? Principalul e că te porți civilizat. Iar că nu lucrezi, toată lumea știe că ești invalid.

Se apropie de el pe la spate și-l luă de gît, el însă se smuci nemulțumit.

— Asta nu interesează pe dumnealor — spuse el. Vor să afle ceva despre Boris.

— Păi ce să afle ? se amestecă femeia în vîrstă, cea atît de bine dispusă. Parcă s-a ascuns după nori Boris al nostru. Nu știm nimic despre el. Nu avem scrisori de la el, și nici noi nu-i scriem. A venit o scrisoare, dar s-a pierdut plicul pe undeva. De atunci

n-am mai primit nici o veste. Cine știe unde l-or fi trimis! Ai mari știu mai bine ce fac.

Și pe neașteptate începu să cînte cu glas puternic, subțirel:

Se-aude că ne ia de-aicea,
Iar zarvă, și-plîns, și ce tocmă!.
Of, fra-aților, unde ne-o duce?
Ne mînă pe toți drept la ocnă.

— Ajunge, mamă! o opri Larisa.

— Ma'mare, ce cîntec e ăsta? întrebă deodată băiatul. Avea niște ochi limpezi, senini ce priveau plini de o nețărmurită curiozitate.

— E un cîntec bătrînesc, vechi, de lume. Acum nici nu se mai cîntă asemenea cîntece...

— Bine, bine, ajunge! spuse răgușitul. Cînd îi dai drumul, m-apucă greața! Așa, fată, noi nu știm nimic. Și gata! Poate l-au lichidat, de unde să știm?

— Dar de ce Tatiana Davîdovna n-a venit personal? întrebă deodată cu voce de bas un grăsan, care ședea lîngă bătrîna bine dispusă. E o femeie bună, are suflet, am văzut-o.

— De ce să vină aici? sări răgușitul. A trimis o prietenă în locul său. Tatiana Davîdovna lucrează, n-are timp, probabil că stă și controlează caietele. Se chinuiește cu tot soiul de tolomaci ca...

M-am ridicat.

— Iertați-mă, vă rog, că am venit la timp nepotrivit. Dacă cumva aflați adresa lui...

— Lasă-ne matale adresa de-acasă — zise femeia bine dispusă. Cum aflăm ceva, dăm o fugă la matale.

Pe o foiță din blocnotes am scris numărul meu de telefon și adresa, i-am întins-o femeii și m-am scuzat din nou pentru vizita mea inoportună.

— Nu face nimic ! zise răgușitul. Larisa, condu-o pe dumneaei !

Larisa porni cu mine pe coridorul lung și întunecos, tăcută și rece. Deodată se opri în ușă și-mi spuse :

— Poate că i-ai fost prietenă cînd era liber ? Numai că tot nu știm nimic.

Un etaj, încă unul... Casa are lift, dar nu poți coborî cu el. Încă un etaj. Scara e largă, ca într-o casă boierească — parcă ar cere un covor. Încă un etaj. O fereastră frumoasă, rotundă dă în curte. N-o să mă mai gîndesc — totul e degeaba, tot ce fac e degeaba. Încă un etaj. Aici fereastra nu mai e rotundă, ci una obișnuită, înaltă. Pe un perete scrie cu cretă : „Galia îl iubește pe Tolea". Interesant, cine scrie așa ceva ? De ce oare el — sau ea — vrea cu atîta înflăcărare să anunțe intrarea principală, casa, microraionul că Galia îl iubește pe Tolea ? Încă un etaj. Ei, și ce dacă îl iubește ? Fiecare iubește pe cineva, și îngrozitoarea asta de Larisa îl iubește pe Kilea al ei.... Ce poreclă oribilă : Kilea ! Ultimul palier. Curtea. În mijlocul curții o fîntînă arteziană : trei broaște rîioase mari. Cine o fi născocit o fîntînă atît de urîtă ? Și pentru ce am venit aici ?

Pentru ce am venit aici ?

Tania a fost generoasă, nu mi-a pus această întrebare. Numai cînd i-am spus „îngrozitoarea asta de Larisa", mi-a ripostat cu înfocare că Larisa e un om, și încă un om cu mult curaj.

— În timpul blocadei a făcut parte dintr-un detașament de luptă. Știi cîți oameni îi datorează viața ?

Așa e ea : se zbate să salveze oamenii. Uite, și Kilea; e decăzut rău de tot ; ea însă l-a îndrăgit, l-a ajutat și acum zice : „O să vedeți, îl fac eu să meargă și la lucru !“ Are grijă și de mama ei, e o fiică bună. N-a putut să învețe ; imediat după război s-a făcut portăreasă. Taică-său a fost portar, și cînd a murit, a trecut ea în locul lui, și-a ținut toată familia, două surori și un frate. Numai cu Boris nu i-a mers, el era ăl mai mic și, nu știu cum, i-a scăpat din mînă ; așa spune ea. Boris mi-a spus odată : „Din toată familia, numai pe Lariska o stimez“.

— Nu trebuia să mă duc acolo — am zis eu. Nu înțeleg nici eu ce m-a mînat la ei.

— E greu să înțelegi — mi-a răspuns Tania. Înseamnă că te-a îndemnat nu știu care simț. În treacăt fie zis, cîteodată și simțuriie dau greș.

Și mi-a zîmbit oarecum viclean.

Stăteam în fața statuii Ecaterinei a II-a și mîncam înghețată. Era o zi fără pic de umezeală, senină, însorită. În asemenea zile ai impresia că vara n-a trecut încă și că nimic nu s-a sfîrșit.

— Mîine o să mergem la Alexandr Mihailovici — zise Tania. La avocat, ți-am vorbit de el. Mergem direct la el acasă, să-i cerem o consultație.

— Dar cine e acest Kilea ? am întrebat-o eu, căci rămăsesem tot acolo cu gîndul.

— Kilea ? Azi este, într-adevăr, un invalid, dar înainte era un meșter excelent, tîmplar de mobilă fină. Larisa spune că și acum, dacă se apucă de ceva, lucrează ca nimeni altul. Ea zice că numai blestemata asta de vodcă l-a adus unde e. Știi, și eu, la început, cînd nu cunosc oamenii, mă tem de ei, dar apoi îmi

spun : „Să nu ne grăbim să gîndim rău despre oameni !“

Ceea ce mă uimea la Tania era faptul că vorbele ei nu aveau subînțelesuri. Ele spuneau exact ceea ce spuneau, în toată profunzimea lor, în toată plenitudinea lor ! De aceea era atît de plăcut să stai de vorbă cu ea. Cuvîntul care are un singur sens îți dă o stare de liniște deplină, o încredere fără margini, fără rezerve.

— Să mergem la noi — am propus eu. Ai mei au astăzi musafiri, o să mîncăm tot felul de bunătăți.

— Nu pot — răspunse ea cu sinceră părere de rău. Azi trebuie să mă duc la Sveta, la fata aceea care mi-a telefonat atunci, la voi, vreau să stau de vorbă cu tatăl ei. Știi de ce a fost în stare ? A reclamat-o la comitetul de comsomol, învinuind-o că nu se ocupă de casă și de frățior. Curată sminteală !

— La comitetul școlii ?

— Nu, la institut. E studentă. Da, ai înțeles greșit, ți-am spus : eleva mea. Da, mi-a fost elevă, dar a terminat școala anul trecut. Știi, sînt unele clase de care te leagă mai departe niște fire... Așa a fost și cu clasa lor.

Cum de avea timp și putere pentru toate astea nu puteam să înțeleg.

Dacă cineva m-ar întreba : „E deșteaptă ?“, nu știu ce aș răspunde. Ea nu se potrivea cu noțiunea pe care o aveam eu despre un om deștept : oare un om care nu ironizează, care nu-și expune amărăciunile, nu se ia în zeflemea pe el și pe alții poate fi socotit deștept ? Era mult mai mare decît mine și totuși aveam impresia că nu știe absolut nimic despre o

mulțime de lucruri care mie îmi erau de mult cunoscute.

Mama, căreia Tania nu-i era pe plac, s-a exprimat astfel :

— Un fel de gingurealâ zoologică ! O femeie în toată firea, a fost măritată, a divorțat, a rămas văduvă și-o face pe copilașul nevinovat.

— Ba n-o face.

— Bine, n-o face, atunci înseamnă că a rămas infantilă, ceea ce-i și mai rău.

Nu mi-aduc aminte să-i fi plăcut vreodată mamei vreuna din prietenele mele.

Seara au venit musafirii. La noi venea totdeauna multă lume, dar niciodată nu se spunea : „musafiri". De cînd a apărut în casă Aef, toți care vin sînt „musafiri", îi primim, îi tratăm, îi distrăm. Au loc discuții savante — despre laser, despre automatică, despre electronică, despre călătorii în străinătate. Aef se pregătește să plece în Anglia și, se pare, poate s-o ia cu el și pe mama. Am aflat din discuții, mama nu mi-a spus nici un cuvînt despre asta. Nu, nu mă supăr, cred că vrea foarte mult să plece și tot „vrăjește" ceva.

Prietena mamei, Allocika Fink, îmbrăcată cu o rochie multicoloră sclipitoare, fardată cu pricepere și tînără, ciripea despre artă. Cunoaște toate cancanurile din Moscova și Leningrad și, înainte, ori de cîte ori începea să povestească, eu eram expediată în camera mea. Mama zice că, în adîncul sufletului, Allocika este o femeie bună și simplă, de aceea o iubește !

Și mie mi-e dragă, pentru toaletele ei, pentru frumusețea, pentru ciripitul ei, care sună ca o disonanță atît de veselă în discuțiile lor savante. Dar de data aceasta mă enerva la culme, căci în răstimpuri îmi

arunca niște priviri repezi și pătrunzătoare. Așa că, după cină, am plecat imediat la culcare.

M-am trezit la miezul nopții — mama și Aef spălau vasele la bucătărie. Tot ce se petrece la bucătărie se aude la mine. Am auzit-o pe mama :

— Și tu nu ești gelos ? ! Ce, parcă eu nu văd ? Cînd Mihailov îmi sărută mîna, îți iei un aer absent. Atunci de ce să-mi reproșezi mie...

— Nu-ți reproșez nimic — i-a răspuns Aef. Vreau să nu te chinuiești cînd mă duc acolo. Ești atît de înțeleaptă, e posibil ca tu...

— E peste puterile mele. Nu, te rog să nu crezi... Știi, dacă tu nu te-ai duce, poate că te-aș trimite chiar eu acolo. Dar te duci prea bucuros...

Mama e geloasă pe fosta lui soție ? E cu putință oare așa ceva ?

12

Îl așteptam pe Alexandr Mihailovici, după o despărțitură de scînduri ; și eu, care speram să văd o luxoasă anticameră de avocat ! Tolstoi descrie așa ceva. Nu, categoric, acolo nu era nimic care să dispună la mărturisiri, la spovedanie, la conversații cu caracter intim, de ordin psihologic ; nu erau nici fotolii, nici lumină difuză, imprecisă, nici tăcere. După despărțitură țăcănea o mașină de scris, un glas plictisit de bărbat expunea amănuntele unor zizanii între locatari, se auzeau uși trîntite. Era locul potrivit unde trebuia să scrii sau să-ți dictezi o cerere și să pleci cît mai repede. Dar de după paravan ieși Alexandr Mihailovici, și meditațiile mele s-au în-

trerupt, s-au destrămat, deoarece cu omul acesta puteai să intri în vorbă în troleibuz, la o coadă pentru ciorapi, într-un cuvînt, oriunde. Inspira încredere.

Nu era înalt, fața lui cafenie avea mușchii ușor lăsați ; probabil, cu cîțiva ani în urmă, nu avusese încă bărbia asta dublă și nici pleoapele nu fuseseră atît de grele. Zîmbetul lui și pleoapele ușor umflate aveau în ele ceva leneș, ironic ; mi se păru foarte trecut și foarte înțelept, experimentat ; mi-am dat seama că ceea ce va spune va fi grozav de important și, oricum, nimeni n-are să se descurce în cazul nostru mai repede și mai bine decît el.

După ce ne strînse mîinile, trase niște scaune, se așeză și el în fața biroului, se uită la mine, apoi la Tania și zîmbi.

— De mult nu ne-am văzut, Tania — zise el — și nici la scrisoarea mea n-ai răspuns. Și eu îți stau oricînd la dispoziție, o știi prea bine.

— Și așa mă adresez prea des dumitale — răspunse Tania, intimidată. Dar în cazul de față nu mă puteam adresa altcuiva, numai cu dumneata mă pot sfătui. Pentru...

— Pentru orice ar fi ! replică el, cu o vioiciune ieșită din comun. Știu cîte ceva despre acest caz. Și mai știu că te torturezi, îți spui că dumneata porți vina celor întîmplate. N-ai dreptate ! Ca părinte spiritual, îți interzic să te gîndești că ai avea vreo vină ! Ea nu există, înțelegi ? Nu. Și nu mă contrazice, te cunosc prea bine. Și acum povestiți-mi cum s-au petrecut lucrurile.

Tania se uită la mine și eu am început să povestesc cît se poate de amănunțit, străduindu-mă să redau cu exactitate fiecare clipă : am coborît din

tramvai, iată-ne luînd-o pe strada aceea, acum o cotim... Cînd am ajuns la cocoşat, mi s-a părut că iar depăn propria mea povestire, pe care o mai relatasem, şi nu întîmplarea în-sine : prea era bine conturată, cu toate detaliile finisate. Am făcut un efort, şi din nou am văzut aievea strada întunecoasă, ferestrele luminate, primitoare, ivindu-se înaintea noastră, şi am simţit degetele osoase pe gîtlejul meu... Şi atunci am amuţit.

El nu m-a zorit, nu mi-a pus întrebări, şedea la biroul lui şi nu se grăbea de fel. Tania m-a strîns tare de mînă, ceea ce era lucrul cel mai nimerit, ca tot ce făcea ea. Mi-am tras răsuflarea şi am izbutit să-mi termin povestirea.

După ce rămase cîteva clipe pe gînduri, Alexandr Mihailovici spuse :

— Aici se ridică două întrebări. Prima : cum de-a ajuns pumnalul la ei ? Şi a doua : cine era însoţitorul lui Petruşevici. Dacă rezolvăm prima problemă, o să ne vină mai uşor să dovedim nevinovăţia lui Kardakov. Dacă o rezolvăm pe a doua, vom afla cine e ucigaşul. Motivele crimei...

— După mine, n-au existat motive — am zis eu. Cred că tînărul acela, pur şi simplu, a dat greş. Era noapte, întuneric, ei se rostogoleau pe jos... Că doar pe Mika a vrut să-l ucidă !

— Nu ştiu, nu ştiu. Totul depinde... Dumneata spuneai că Petruşevici a ţipat la el, că l-a înjurat ? S-ar putea ca lucrul acesta să-l fi jignit. E posibil, dar să nu tragem concluzii pripite, e posibil să fi fost un recidivist. Iar recidiviştii, în marea majoritate, nu sînt oameni întregi din punct de vedere psihic, înţelegi ce vreau să spun ? Au reacţii ne-

adecvate, cu un cîmp al conştiinţei limitat. Dumneata ştii ce se cheamă în psihologie „lărgimea cîmpului conştiinţei" ?

Se vede că era obişnuit să dea explicaţii şi că-i plăcea să se audă vorbind. Ceea ce pentru mine însemna viaţa toată, pentru el constituia o întîmplare, un caz, unul din procese. Îmi explică pe îndelete ce înseamnă „cîmpul limitat al conştiinţei" : omul vede numai momentul prezent şi nu este de loc în stare să prevadă urmările faptelor sale. Apoi începu să pună întrebări rapide, încrucişate, din care, pesemne, trăgea concluzii foarte importante, inaccesibile nouă.

— La Kneazevi nu v-au primit cu dragă inimă ? Vi s-a părut că ascund ceva, nu-i aşa ? Putem verifica. Să ne interesăm, să scriem acolo unde e deţinut Boris. Înţeleg, presupuneţi că a fugit de acolo. Da, bine, nu e o certitudine, dar v-a trecut prin minte ideea asta. Nu-i aşa ? Putem verifica. Spuneţi-mi, ziceaţi că fratele mai mic al lui Kardakov era în relaţii de prietenie cu... (a vrut să spună, probabil, „cu victima", dar faţă de Tania nu i-a venit să pronunţe acest cuvînt)... cu Viktor Petrovici. Dumneata nu crezi că el a fost acela care i-a restituit pumnalul ? Zice că nu ? Dar spuneai că are o imaginaţie bogată, cu alte cuvinte şi mai precis, că e un mincinos, nu-i aşa ?

Am rămas pe gînduri.

— Nu — am răspuns în cele din urmă — dacă ar fi fost el, ar fi avut o altă comportare.

— Poate — încuviinţă Alexandr Mihailovici. Desigur, dumneata ştii mai bine. Iar acum, spune-mi, te rog : de ce te-ai întors la Leningrad şi n-ai rămas la Odesa, cu familia logodnicului dumitale ?

Niciodată pînă atunci nu-l numisem pe Mika logodnicul meu. În general, îmi displace cuvîntul „logodnic" : are ceva din romanele care au un sfîrșit trist. Alexandr Mihailovici însă folosise cuvîntul acesta cu o ușurință juridică, și cuvîntul se strecură, într-adevăr nesupărător, dar rămase întrebarea, pe care și eu, nu o dată, mi-o pusesem și, de fiecare dată, îmi răspundeam altfel.

— Întrebarea mea nu este decît o simplă întrebare — zise Alexandr Mihailovici. Nu consider cîtuși de puțin că dumneata trebuia neapărat să rămîi acolo. Vreau să știu doar, cum explici această hotărîre. Cum ți-o explici dumitale și altora ?

Atunci i-am povestit despre Galina Ivanovna și am precizat că ea m-a convins să plec.

— Și ai aflat multe lucruri noi ? se interesă Alexandr Mihailovici. Multe lucruri pe care nici nu le bănuiai ?

I-am răspuns și la această întrebare.

— Da, o cale cu totul neașteptată — zise el, îngîndurat. E o idee nostimă să pornești cercetările începînd de la victimă. Da, bineînțeles, n-aveai nevoie să lămurești lucrurile în privința logodnicului dumitale. Pentru că această ipoteză dumneata o excluzi...

— Doamne ! Sigur că o exclud !

— Ei, da, te înțeleg. Dar ancheta, tribunalul trebuie să țină cont că este posibil ceea ce dumitale ți se pare imposibil. În ce mă privește, te înțeleg. Iar acum, spune-mi : de la mine ce aștepți ? Un sfat ? Sau acțiuni ?

— Bineînțeles, aș vrea un sfat — am zis eu. Dumneavoastră sînteți aici, și lucrurile s-au petrecut în alt oraș...

— Mă rog, aș putea să fac un drum pînă acolo — spuse el. Aș putea, bineînțeles, și cred că ar fi chiar de folos. Aș studia dosarul, aș sta de vorbă cu Kardakov, cu anchetatorul lui. Oricum, ar trebui ușurată cumva situația lui. Părerea mea este că măsurile care s-au luat nu sînt juste. Nu trebuia arestat, n-ar fi fugit nicăieri.

— Și dacă ați ști cum se pregătea pentru concurs ! am zis eu.

Alexandr Mihailovici clătină din cap, mai rămase cîteva clipe pe gînduri, apoi mă întrebă :

— Spune-mi, te rog, nu cunoști cumva pe un oarecare Heli Șalov ?

Iar Heli ! Dar în perioada aceea Heli se afla aici, la Leningrad. Alexandr Mihailovici ne declară că l-ar interesa o întrevedere cu Heli ; a stat de vorbă cu el, cu cîțiva ani în urmă, atunci cînd s-a ocupat de procesul lui Viktor, și de atunci nu l-a mai văzut niciodată, acum însă ar dori foarte mult să reînnoiască această cunoștință, chiar așa a și zis : „Să reînnoiesc cunoștința cu el".

Îmi dădeam seama că ar fi nepoliticos să-l întreb : Ce nevoie aveți de această „reînnoire a cunoștinței ?" Într-adevăr, nu pricepeam ce rost avea și tare nu-mi venea să mă întîlnesc cu Helka, să încerc a-l convinge să vină cu mine și, pe deasupra, tot ce e posibil, să întîmpin un refuz. Helka e un mare specialist în a trata oamenii ca un bădăran. Dar interveni Tania :

— Dacă vrei să-l vezi... pot să-i dau un telefon și să ți-l aduc. Dacă este necesar, desigur. Cred că nu mă va refuza și o să se întîlnească cu dumneata.

— Nu — ripostă Alexandr Mihailovici și îi zîmbi din nou Taniei — aș fi vrut să te scutesc de această

revedere. După cîte mi-aduc aminte, omul acesta îți era dezagreabil. De altfel, mai avem timp. L-ai mai întîlnit după povestea aceea ?

— De vreo două-trei ori — zise Tania.

— Ei, vezi ! răspunse Alexandr Mihailovici. Și ți-ajunge. De ce să te obligi la asta cînd n-ai de loc chef ? Nu, o să începem cu altceva. Trimitem o scrisoare acolo unde se află Kneazev.

Tăcu, iar noi am înțeles că e momentul să ne ridicăm. Își luă rămas bun de la mine, Taniei îi sărută mîna și zise :

— Ține minte, Tania, sînt întotdeauna la dispoziția dumitale.

Mă ului această formulă de modă veche și tonul grav cu care fusese rostită.

— Mulțumesc. Știu — îi răspunse Tania.

Cînd ieșirăm în stradă, Tania mă întrebă :

— Ți-a plăcut ?

— Cum să-ți spun... Cînd te uiți la el, ai impresia că în viața lui n-a pierdut nici un proces.

Ea mă privi cu oarecare îndoială — oare am zis de bine sau de rău ? Dar nici eu nu știam dacă e de bine sau de rău. Mai degrabă — de bine : un profesionist excelent ! Aveam însă un ton nu tocmai entuziasmat. Fără doar și poate, părea să fie un bun avocat, mă întrebam însă ce fel de om era ?

— Ți s-a părut că este prea plin de el, nu ? Te înșeli. Nu l-ai văzut cum poate să fie cîteodată...

„Sînt întotdeauna la dispoziția dumitale !“ mi-am amintit eu.

— Cred că-ți dai seama că poate să descurce cazul acesta ?

— Aș fi vrut ca el să fie... cum să-ți spun ? Nu chiar atît de deștept, nu chiar atît de experimentat,

nu chiar atît de grozav profesional, aş zice eu. Aşa cum este, în prezenţa lui mă simt... cum să-ţi spun, unul din „cazurile" lui. Ştiu, ştiu, ai să-mi spui că atunci cînd invităm un medic, nu ne-aşteptăm de la el la sentimente, ci la un diagnostic ; aici se petrece acelaşi fenomen ; de fapt, nu-i chiar acelaşi lucru ! Nu mai vorbesc de tine, dar şi pe Viktor îl cunoştea, şi Viktor n-a fost pentru el numai un client, nu-i aşa ? Dar ce nevoie are de Heli ? Ce-are-a face aici Heli ?

Mergeam la braţ, dar simţeam cum, cu fiece cuvînt rostit de mine, ne depărtăm tot mai mult una de alta, şi mă durea lucrul acesta. Totuşi, cu o plăcere stranie, aruncam pe umerii Taniei toată iritarea, decepţia, furia mea. Parcă mă răzbunam pe ea, nu ştiu de ce. Şi tot ceea ce cu un ceas mai devreme îmi păruse înţelepciune de copil precoce, acum devenea în ochii mei un fel de mărginire încăpăţînată, un fel de „ochelari de cal", puşi cu bună-ştiinţă : nu văd, nu aud şi nu vorbesc pe nimeni de rău...

În clipa aceea, Tania mă strînse de braţ, spunîndu-mi :

— Nu ţi-am povestit totul, n-am apucat să-ţi povestesc. Atunci cînd Viktor a fost arestat, Heli a venit la tanti Ira... la Irina Grigorievna. Îi cerea să intervină. Tanti Ira, trebuie să ştii, e un om cu influenţă, şi cred că ar fi putut să facă chiar în aşa fel ca totul să fie muşamalizat. Heli, în orice caz, avea această convingere. Ea însă n-a vrut.

— De ce ?!

— A zis : „Lasă să se-nveţe să răspundă pentru faptele sale. Sînt oameni care au nevoie de metode drastice de educaţie. Acolo va fi reeducat !" Auzi :

ea se căina mereu că a fost prea blîndă cu el. Zicea că băieților le trebuie o mînă fermă de bărbat. Și se străduia din răsputeri să fie o „mînă fermă de bărbat". De aceea, probabil, între ei nu au existat niciodată relații adevărate, normale, înțelegi ? Se temea mereu să-și dea drumul, se temea să iubească, educa și atîta tot. Ba mai mult, se aștepta la niște reacții imediate, or, astăzi, eu știu : poți da de reacții din cele mai diferite, nu numai din cele imediate. O știu nu din pedagogie, ci din mica mea experiență personală. Dar nu asta voiam să spun. Vorbeam despre Heli...

— După aceea a venit la tine ?

— La mine a venit să mi-l recomande pe Alexandr Mihailovici. Îmi amintesc că mi-a spus atunci : „Numai omul acesta ar putea să-l ajute. Dacă o să vrea".

— Și a vrut ?

— Chiar așa : a vrut. Dar mi se pare... am convingerea că el, ca și tanti Ira, considera că pe Viktor o să-l salveze închisoarea.

— În sensul că îl va reeduca ?

— Nu, Alexandr Mihailovici nu-i chiar atît de naiv. Altceva avea în vedere. Cred că se referea la necesitatea unei rupturi între Viktor și prietenii lui. Heli i se părea cam suspect. Nu este exclus să-l fi bănuit pe Heli, în spatele tuturor acestor...

— Heli ? Și tu crezi la fel ?

— Nu știu — se grăbi să-mi răspundă Tania. Presupun că Heli știa cîte ceva. Pentru el, toate acestea, înțelegi, nu au fost o surpriză !

— Pentru el, în general, nu există surprize — am zis eu.

Tania mă privi dintr-o parte, de jos în sus, iscoditor, aşteptînd parcă să mai spun ceva, dar nu-mi mai puse nici o întrebare. Rămîneam în continuare foarte, foarte departe una de alta.

Da, e posibil, e foarte posibil ca Heli să fi ştiut şi a privit ca spectator. După cum spune şi el : „În viaţă sînt puţine lucruri pentru care merită să te amărăşti !" Merita oare să se amărască din cauza problemelor lui Viktor, oricare ar fi fost relaţiile dintre ei doi ? Din cauza lui Viktor, pe care el, bineînţeles, nu-l respecta de loc ? E de mirare chiar cum de i-a trecut prin cap ideea să recomande un avocat ! Şi, fiindcă veni vorba, de unde îl cunoştea pe acest avocat ? Deşi Heli are şi el o mulţime de cunoscuţi, din cele mai variate categorii de oameni. Odată chiar mi-a spus : „Ocupaţia mea de căpetenie în viaţă este să fac cunoştinţă oamenilor între ei".

Şi, deodată, am o străfulgerare.

— Ascultă ! am strigat. Păi dacă Heli ştia ceva despre toată povestea de atunci, înseamnă că... înţelegi ce vreau să spun ?

Tania pricepu pe loc — am văzut după ochii ei. Dar aştepta să-i spun eu. Şi i-am spus :

— Da, da, înseamnă că-l cunoaşte şi pe... Boris Kneazev. Am să-l întreb, am să-l întreb negreşit...

— La ce bun ? mă opri Tania. Boris Kneazev este închis. Nu putea să fie el.

— Da, e adevărat...

Din nou — pentru a cîta oară ! — mă loveam cu capul de acelaşi zid. Şi totuşi ar avea rost să-l întreb. Heli ar putea să-l cunoască pe individul care a fost cu Viktor... pe cocoşat. Ar putea să-l recunoască după descrierea mea (mi-am amintit că descrierea mea a făcut-o pe Tania să presupună că ar

fi Boris). Neapărat am să mă văd cu Heli și am să-l întreb. Poate să-mi spună multe lucruri, sînt convinsă. Ah, de ce nu m-am gîndit mai demult ! Trebuia de la început...

Ardeam de nerăbdare să-l văd mai repede, cît mai repede... Am grăbit fără voie pasul, ne apropiam tocmai de stația de autobuz. Dar în clipa aceea Tania, cu un glas care nu era al ei, un glas care te punea în gardă, îmi zise :

— O să-ți spună dacă o să vrea. Dar dacă n-o să vrea ?

Are dreptate, Heli poate să nu vrea, pentru niște motive ale lui personal. Poate să nu vrea în ruptul capului să stea de vorbă cu mine serios — întotdeauna vorbea cu mine, ca și cum eram ori un copil, ori o pisicuță, care nu așteaptă altceva decît să fie mîngîiată. Da, însă acum eu n-aștept nimic ! Ce, el nu știe lucrul acesta ?

— Părerea mea — continuă Tania — e că n-ar trebui să te vezi cu el. Și, întîlnindu-mi privirea, își îndreptă brusc ochii în altă parte : Vreau să spun că, dacă vrei, desigur, poți să te vezi cu el, însă nu trebuie să-l întrebi. Cred în Alexandr Mihailovici. El o să facă tot ce trebuie.

— Alexandr Mihailovici al tău nu se grăbește de loc — am ripostat eu.

— Xana, trebuie să ai încredere în el. Dacă s-a angajat...

— Ce-nseamnă s-a angajat ? Fiindcă te cunoaște, fiindcă ține foarte mult la tine, ne-a dat cîteva sfaturi, dar în realitate nu a preluat încă acest caz. Nu l-a invitat nimeni să se ocupe în mod oficial. Pentru el, problema prezintă un interes profesional, cu toate că este bucuros *să fie la dispoziția ta.* (Am rostit înadins apă-

sat aceste cuvinte, care mă surprinseseră.) După cum văd, e un avocat cunoscut, și ăștia știi tu cîte procese au ? Și, la urma urmei, nu-i atît cazul tău, cît este cazul meu, cred că ești de acord cu mine. Iar eu ce sînt pentru el ?

— De acum încolo, pentru el, cazul tău este cazul lui — zise Tania cu hotărîre. Într-o singură chestiune ai dreptate : ar trebui poate să scriem părinților lui Mika să-i ceară să se ocupe de acest proces. Așa se procedează, știu că a mai fost chemat și în alte orașe. Ai să le scrii, nu-i așa ?

— Am să le scriu, sigur că da. Am să le telegrafiez chiar.

— Foarte bună idee ! În toate privințele e mai bună. Și, haide, să nu amînăm, să trimitem chiar acum telegrama. Aici, nu departe, trebuie să fie un oficiu poștal.

— Chiar acum ?

— Sigur că da. Ce să mai așteptăm ?

Sosi autobuzul meu — aproape gol. Dar Tania mă luă de braț și, plecînd împreună din stație, îmi propuse :

— Iar acum, hai să vorbim despre Mika.

13

Elena Matveevna este totuși un om plin de neprevăzut. Sosi la Leningrad ! Așteptam o scrisoare de la ea, și am primit o telegramă care suna așa : „Mîine sosim Leningrad avion, rog avertizează avocatul. Stop, Elena Matveevna Liusik".

Bineînțeles, telegrama a primit-o mama. Cînd a intrat la mine în odaie, ținînd în mîini depeșa, chipul ei exprima o uimire fără margini.

— Ai chemat-o tu ? m-a întrebat.

Am deslușit o undă de mînie în glasul ei, și atunci am răspuns :

— Sigur că da, ai ceva împotrivă ?

— Nu, dar găsesc că era cazul să mă previi — a ripostat ea.

M-am simțit rușinată, însă nu mai puteam să-i dau alte lămuriri. Mama, la rîndul ei, îi explică lui Aef, la bucătărie, că Elena Matveevna și băiețelul ei vor veni la noi, de la Odesa. Xana i-a invitat. Și Aef, drăguțul de Aef — ce mai, l-am îndrăgit pentru asta ! — a priceput imediat despre cine e vorba și a încuviințat ca ceva de la sine înțeles :

— Fata a procedat foarte bine. Mărturisesc, eu am crezut că dorința ei este să uite toată povestea asta.

— Ceea ce ar fi fost mult mai bine — observă rece mama. Și apoi, spune-mi, ce-am să fac cu femeia asta și cu piciul ei ? Nu am timp pentru ei.

— De fapt, tu nu gîndești așa — zise Aef — ești oarecum fățarnică : în vorbe, întotdeauna mai rea decît în fapte.

Cred că are dreptate.

Pe scurt, oaspeții mei sosiră.

Cînd i-am văzut la aeroport, am înțeles pentru prima oară expresia : „A uscat-o durerea". Elena Matveevna avea un chip ascetic de călugăr medieval, o privire arzătoare. Se mișca impetuos, cu umerii drepți, cu capul sus. O mistuia energia clocotitoare, care nu-și găsea ieșire ; îmi închipui cum s-a agățat ea de acest voiaj la Leningrad !

Dar Liusik, Liusik ! Văzîndu-l numai, mi-am dat seama ce lungă este o lună de zile. Crescuse. Se maturizase. Devenise taciturn. Păşea foarte demn alături de maică-sa şi nici măcar o dată nu s-a amestecat în discuţia noastră.

— Probabil că te-ntrebi, Oxanocika — zise Elena Matveevna — pentru ce a trebuit să car şi copilul la Leningrad ? Ba mai mult : să-l întrerup de la şcoală ! Dar îţi mărturisesc că mi-era teamă să-l las singur, fără supraveghere. Leonea e toată ziua la lucru, cine i-ar fi dat băiatului să mănînce, cine l-ar fi dus la şcoală ?

M-am gîndit că, în realitate, ea n-a putut să se despartă, fie şi pentru cîteva zile, şi de al doilea fiu al ei.

— E într-adevăr un avocat foarte bun ! M-am sfătuit cu un cunoscut al nostru. Ştii ce mi-a zis ? (Elena Matveevna ridică degetul arătător.) „E un om mare ! O-stea, aş zice. Dacă o să accepte să se ocupe de cazul dumneavoastră, trebuie să consideraţi că nu se putea găsi o soluţie mai bună." Dumneata l-ai văzut, Oxanocika ? Ce impresie ţi-a făcut ?

I-am povestit pe îndelete ; m-a ascultat, încordată, cu lăcomie, cu aceeaşi privire febrilă, arzătoare.

— Are să ne-ajute — zise ea, aproape sigură. Deşi, de fapt, ce să ajuţi ? Un băiat nevinovat a fost înhăţat, băgat la închisoare...

Conversaţia avea loc în autobuz. Liusik şedea la geam, dar privea în pămînt. Observînd că mă uit la el, Elena Matveevna îmi şopti la ureche :

— Copilul se frămîntă îngrozitor !

Da, nu mai era Liusik cel de altădată. Numai cînd am urcat scara noastră, el observă, decepţionat :

— Şi eu care credeam că la Leningrad orice casă are lift !

Elena Matveevna nici nu luă în seamă scara înaltă, pe care trebuia s-o urce. Îmi povesti ce referinţă i s-a dat lui Mika de la conservator :

— Desigur, eu aş fi vrut ca cei de-acolo să scrie că el niciodată n-ar fi fost în stare de o asemenea faptă. Dar înţeleg, aşa ceva nu se scrie. Toate cunoştinţele noastre spun că e o referinţă grozavă, de-a dreptul uimitoare. Oxanocika, dar ce-a zis mama cînd a auzit de sosirea noastră neaşteptată ? Îmi dau seama că o să vă incomodăm. Eu am fost de părere că trebuie să tragem la hotel, dar Leonea mi-a declarat (îl cunoşti doar !) : „Nici să nu te gîndeşti să stai la hotel, fiindcă ei or să se supere !“

Am citit îndoială în ochii ei : poate că nu ne-am fi supărat ? Dar mama ne întîmpină pe palierul scării, o îmbrăţişă pe Elena Matveevna din mers, fără s-o examineze, iar pe Liusik îl sărută privindu-l în ochi şi exclamînd : „O-o-o !“, dar fără să facă aprecieri la adresa lui. Bagajele odesiţilor mei — valiza şi coşul, destul de greu — au fost instalate în camera mea, unde se şi aflau două paturi pliante. Şi m-am bucurat că avem un apartament vechi, fără crematoriu şi lift, în schimb spaţios.

Mama punea o mulţime de întrebări, cu o vie simpatie, cu un interes neprefăcut, şi din nou mi-am zis că Aef are dreptate.

Elena Matveevna îi povesti şi ei despre „referinţa uimitoare“ de la conservator ; îi povesti că anchetatorul cheamă mereu diferiţi martori, printre care unii despre care ea, Elena Matveevna, nici nu a auzit pînă acum. A fost chemat şi Pavlik, tînărul care dan-

sase cu mine la nuntă : l-au întrebat dacă e adevărat că Mika luase pumnalul lui Viktor şi dacă incidentul a avut loc tocmai în ajunul crimei.

— După aceea, tînărul acesta a fost la mine şi mi-a spus : „Elena Matveevna, îl stimez foarte mult pe fiul dumneavoastră"... Ia te uită la el, ce să zic, mare noutate ! Şi continuă : „Îl stimez, dar am fost silit să spun adevărul cu privire la cuţitaşul acela". Eu i-am retezat-o : „Nici nu puteai să faci altfel ! Doar nu-ţi închipui dumneata, că vrem ca cineva să dea mărturii mincinoase pentru noi ? N-avem nevoie de aşa ceva. Vrem ca ei să se lămurească, să afle adevărul adevărat".

Din spusele ei am aflat că şi Tamara a fost chemată. A trecut şi ea, după aceea, pe la Elena Matveevna, i-a povestit că s-a dus la anchetator şi că au întrebat-o despre încăierarea din ajunul crimei. Era însă tare grăbită — avea un concert.

— Ştii, Xanocika, totuşi ea nu-i un prieten adevărat. Se spune că prietenul adevărat la nevoie se cunoaşte. Ei, uite, Tamara nu e un prieten adevărat. Bineînţeles, îmi dau seama, este foarte ocupată, are multe treburi, are viaţa ei, totuşi, se poate una ca asta, să nu treacă măcar o dată pe la noi, să nu ne-ntrebe ce şi cum ? Ne dă telefoane ! Doar asta nu-i tot : să dai telefoane ! Colegii lui Mika, ăştia, da, sînt prieteni adevăraţi. Şi profesorul lui. Ah, ce om, ah, ce om !... M-am dus singură la anchetator şi i-am spus : „De ce a trebuit să-l arestaţi ? De ce ? Din cauza asta băiatul a pierdut concursul ! Vă daţi seama ce-nseamnă asta ? Da' ce, credeţi că ar fi fugit, că s-ar fi ascuns ?" Şi închipuie-ţi, stau de vorbă cu el cum aş fi stat cu un om ca toţi oamenii, normal, iar

el se uită la mine ca la o nebună. Şi parcă nici nu asculta ce-i spun, avea o figură şireată pe care citeam : „Poţi să trăncăneşti cît vrei, eu ştiu că spui minciuni“... Iar în privinţa avocatului, mă înţelesesem cu unul tînăr, un tînăr foarte cumsecade, ni-l lăuda toată lumea ! După ce însă Oxanocika ne-a trimis telegrama, şi eu, şi Leonea nici n-am mai stat pe gînduri. I-am şi zis : „Te duci chiar acum şi-mi cumperi bilet la avion“. S-a dus şi mi-a cumpărat. Ştii ce fel de om e !

— De mult nu ne-am văzut — spuse mama.

— A-a, nu s-a schimbat de loc. A încărunţit, bineînţeles, şi i-au apărut riduri. De, anii îşi pun pecetea lor ! Dar nu s-a schimbat de loc.

— Întotdeauna am fost de părere că omul se formează devreme — zise mama. Cît priveşte generaţia noastră, aşa era. Ei însă (arătă spre mine) rămîn, nu ştiu cum, mai mult timp copii. Se însoară, se mărită, şi tot copii rămîn.

— Pentru noi, ei vor rămîne întotdeauna copii — zise Elena Matveevna, oftînd, şi-şi întoarse ochii spre Liusik.

Băiatul adormise ghemuit pe patul meu.

Cele două zile petrecute de Elena Matveevna şi Liusik la noi au fost pline de discuţii, întîlniri, alergătură ; Alexandr Mihailovici consimţi să se ocupe de cazul lui Mika.

— De fapt, am şi început să mă ocup — declară el. Am nevoie însă de o cerere oficială din partea dumneavoastră, ca să pot să vin la Odesa şi să cer dosarul atunci cînd ancheta va fi încheiată...

— Cum, n-o să vi-l dea înainte ? întrebă Elena Matveevna.

Era vădit decepționată.

— Din păcate, așa se obișnuiește la noi — îi răspunse Alexandr Mihailovici, desfăcîndu-și brațele în lături a neputință. Sînt de acord cu dumneavoastră, mai sînt încă multe lucruri imperfecte în procedura noastră juridică. Ne zbatem, luptăm, facem tot felul de propuneri, deocamdată însă nu reușim să realizăm mare lucru. Am avut noi o consfătuire la masa rotundă... Uitîndu-se la Elena Matveevna, își dădu însă seama că toate acestea n-o interesează și schimbă subiectul. Lucrul cel mai important pentru dumneavoastră — urmă el — este să lămurim cum a ajuns pumnalul în mîna victimei sau a aceluia care l-a însoțit, a aceluia care, conform bănuielilor noastre, a săvîrșit crima. Doar nu vreți, cred, ca eu să pledez căutînd circumstanțe atenuante pentru o legitimă apărare ? Ne trebuie o reabilitare deplină, și nu paleative, nu-i așa ?

— Trebuie să i se dea drumul cît mai repede — rosti ferm Elena Matveevna.

— Deci sînteți de acord cu mine. Sper că noi, Xana și cu mine, vom reuși să strîngem aici unele date suplimentare. Nu vreau să vă dau speranțe deșarte, dar în această direcție noi am întreprins cîte ceva.

Asupra Elenei Matveevna el a produs o impresie puternică.

— E un avocat cum scrie la carte ! declară ea, ridicînd semnificativ degetul arătător. Iată ceea ce se cheamă un avocat ! E o mare fericire că se va ocupa de cazul lui Mika. În curînd băiatul va fi acasă.

Am invidiat-o pentru credința ei de nezdruncinat. Apoi îmi trecu prin cap că în felul acesta ea „descîntă"

viitorul : „În curînd, în curînd Mika va fi acasă. În curînd, în curînd...“

— Şi ce-aţi întreprins voi, spune-mi, Oxanocika ? mă întrebă ea ceva mai tîrziu.

— Încercăm să lămurim cine a fost al treilea... cel care l-a însoţit pe Viktor.

Ochii Elenei Matveevna sclipiră :

— Ei, dacă omul ăsta se ocupă, o să-l găsească el !

Tania îl duse pe Liusik la Grădina zoologică. După spusele ei, era greu să-l impresionezi : recunoştea tot şi, văzînd mirarea Taniei, îi explică :

— Păi eu am mai fost la Leningrad. Mika n-a fost, eu însă da.

Tot discutînd despre Grădina zoologică din Leningrad şi Odesa, Liusik spuse deodată :

— Ei îşi închipuie că eu nu-nţeleg nimic. Las' să-şi închipuie ; mă doare-n cot ! Ştiu eu ce ştiu : Mika întîi s-a bătut cu ăla... cu Viktor, pentru Tamarka, iar după aia cineva l-a ucis pe Viktor şi toţi cred acum că Mika a făcut-o pentru că s-a bătut cu el.

— Cine ţi-a spus toate astea ?

— E un secret. Mi-a zis unu'.

Interesant de ştiut. Cine o fi acest „unu“ ? De altfel, ar putea să fie şi tanti Galia şi Roza Ţigan, şi orice puşti din curte.

— În ce priveşte pumnalul, într-adevăr, băiatul nu ştie nimic. Nici nu-şi aminteşte de el. Este cert că n-are nici un amestec.

Mai bine ar fi avut un amestec !

Am colindat cu Elena Matveevna prin magazine — se poate să nu duci acasă nimic de la Leningrad ?! Dar murea de nerăbdare să ajungă la Ermitaj. „Mi-aduc aminte că mă duceam cu Leonea acolo şi el îmi arăta

toate acele bogăţii. Toate plafoanele, parchetele... Sala de malahit ! "

Şi ne-am dus la Ermitaj. Ne-am oprit în faţa pînzelor lui Rembrandt ; mi se părea că Rembrandt o să fie pe înţelesul ei. Bătrînii şi bătrînele îi plăcură, „Danae" îi pricinui o grimasă, iar „Jertfa lui Abraham" o indignă profund ; întoarse spatele tabloului, spunînd :

— Totuşi, ce sălbatici erau !

„Fiul risipitor" însă o uimi. Mîinile tatălui orb, călcîiele bătătorite ale fiului, capul lui plecat smerit — nici un amănunt nu-i scăpă, sesiză totul.

— Aşa este... — zise ea. Doar nu-i cu putinţă ca un părinte să nu ierte ! Pe cînd dincolo, tatăl aduce jertfă pe propriul fiu ! Cum de-a zugrăvit artistul una ca asta ?

— Bine, dar îngerul i-a oprit mîna...

— Şi dacă nu i-ar fi oprit-o ?

Noaptea am auzit-o cum respiră greu şi geme : „Doamne Dumnezeule !"

— Elena Matveevna — m-am hotărît eu într-un tîrziu s-o strig — nu dormi ?

— Pot eu oare să dorm ? îmi răspunse ea, cu dojană. Mika e la închisoare, şi eu să dorm ?

A doua zi dimineaţa, mama i-a zis :

— Nu uita, Lena, trebuie să-ţi cruţi puterile. O să-ţi prindă bine şi dumitale, şi întregii familii.

— Bine, şi dacă n-am somn ? ripostă Elena Matveevna.

— Îţi dau eu un somnifer.

— Eu să iau narcotice ?! se îngrozi Elena Matveevna.

Mama o linişti, explicîndu-i că-i va da cel mai inofensiv somnifer ; îl foloseşte şi Aef. A fost o re-

zolvare a situației : în noaptea următoare Elena Matveevna dormi.

La plecare, i-am condus la aeroport. Luîndu-și rămas bun de la mama, Elena Matveevna îi spuse :

— Sînt totuși unele bucurii și în nenorocirea noastră. N-am să uit niciodată cum v-ați purtat...

Mama o îmbrățișă spunîndu-i :

— Te rog, salută-l pe Leonea din partea mea. Probabil că nici nu m-ar mai recunoaște.

— Ei, asta-i ! exclamă Elena Matveevna. Nu te-ai schimbat de fel. Chiar dacă te-ntîlneam pe stradă, te-aș fi recunoscut. Cînd mă gîndesc că sîntem de o seamă !...

Într-adevăr, era greu de crezut.

Liusik, cu un paltonaș de culoare închisă, pe care nu i-l cunoșteam, cu o beretă bleumarin de școlar pe cap, îmi întinse obrazul să-l sărut.

— Vino la vară la noi — mă invită el. Să vină și Tania cu tine. O să ne ducem cu toții la plajă.

— Lasă, cînd se întoarce Mika acasă — zise Elena Matveevna — Oxanocika o să se mute definitiv la noi.

— Dar Tania ? se interesă Liusik.

14

O săptămînă întreagă se scurse fără evenimente.

Cursurile nu începuseră încă.

Tania suplinea la școala ei pe o profesoară care se îmbolnăvise, și aproape că nu ne vedeam, vorbeam doar la telefon.

Tatăl meu vitreg plecase la Moscova la sesiunea secției unde lucra, și mama îl însoțise acolo.

De la Odesa am primit o telegramă că au ajuns bine — nimic mai mult.

Dacă n-aș auzi glasul Taniei în fiecare seară, totul ar fi ca și anul trecut. Sînt singură în toată casa, învăț, mama nu-i, mîncare nu-i, nimic nu e...

Și deodată au început să se desfășoare evenimentele.

A telefonat Heli.

Așteptam acest telefon. Nu că l-aș fi dorit, dar îl așteptam, simțeam că va veni, că nu-l pot evita.

Mi-a spus :

— Trebuie să ne întîlnim, Xana. Înțeleg că ești foarte ocupată, și așa mai departe, dar n-ai ce face, trebuie ! Poate ai să vii la mine ? Sînt singur.

— Mai bine vino tu — i-am răspuns. Și eu sînt singură.

— Înseamnă că academicienii lipsesc — a zis el pe un ton afirmativ. Bun, cu ocazia asta o să văd și eu cum stai, că doar mai departe de ușa ta n-am pătruns niciodată.

A sosit peste zece minute — îmi telefonase probabil din stația metroului. Crispat, nu știu cum, cu capul în piept, cu umerii ridicați. De parcă i-ar fi fost frig sau s-ar fi temut de o lovitură. Poate că și înainte umbla la fel, numai eu nu observasem ?

În timp ce-și plimba privirea de jur împrejur și lua loc, eu îl examinam. Era un om cu desăvîrșire străin pentru mine. Îl vedeam pentru prima oară. Nu puteam să prevăd ce o să-mi spună, ce o să facă. Și deodată nu m-am simțit în apele mele — singură cu el, în casa pustie ; da, încercam o senzație neplă-

cută, mi-era frig. De altfel, şi altă dată mi se făcea frig alături de el, numai că nu recunoşteam acest lucru.

Mă privea cu o indiferenţă politicoasă, mai bine zis, nici nu mă privea, ci doar îi aluneca privirea cum îţi lunecă privirea pe nişte reproduceri cu nimic ieşite din comun. Nu-şi dădea osteneala nici măcar să-mi zîmbească, să se uite la mine cu interes. Şi totuşi, în locul obişnuitului aer distrat, anost, simţeai la el de data aceasta o concentrare, o îngrijorare, poate. Parcă-şi repeta în gînd discuţia ce avea să urmeze, şovăia, alegea variantele.

În sfîrşit, iată că a ales.

— Spune-mi, te rog, ai făcut cunoştinţă cu Poleakov ?

— Cu Poleakov ? (În primul moment, am uitat că era numele de familie al lui Alexandr Mihailovici.) Da, am făcut cunoştinţă.

Am hotărît să nu mă grăbesc şi să-i răspund la întrebări. N-aveam voie să par nici prea naivă, nici prea bine informată ; înţelegeam că vrea să afle ceva de la mine, dar şi eu puteam să aud ceva neaşteptat. Era un joc, mai mult sau mai puţin limpede pentru amîndoi, dar ale cărui reguli nu puteam şi nu îndrăzneam să nu le respectăm.

Şi, văzîndu-l indiferent, nepăsător, ca şi cum nu l-ar interesa nimic, îmi spuneam tot timpul : „El singur a venit. Fără să-l fi chemat eu. Înseamnă că-i trebuie ceva. Dar ce anume ?“

— Mi se pare ciudat că ai hotărît să te ocupi de procesul lui Viktor, aici, la Leningrad — a spus el. Dacă vrei să obţii dreptate, ca legea să-l pedepsească pe ucigaş, trebuia să rămîi la locul crimei şi să-l pisezi zilnic pe anchetator. Irina Grigorievna, de

exemplu, a şi plecat acolo, ea are impresia că ancheta se desfăşoară cu o încetineală de neiertat.

Aşa. Va să zică ea e acolo, iar eu sînt aici.

N-am spus nici un cuvînt, aşteptam întrebarea.

— Ei bine, Poleakov se interesează de persoana mea — a continuat el. Nu ştii de ce ?

Nu aceasta este cea mai importantă întrebare, cu toate că a rostit-o cu un aer atît de indiferent.

— Nu ştiu.

— De ce atît de monosilabic ?

— Răspund la întrebare.

— Vrei să plec ?

— Nu.

Şi, într-adevăr, nu voiam.

A schiţat un zîmbet, probabil că răspunsul meu spontan i-a adus aminte de anul trecut şi m-a privit cu atenţie.

— Bine, am să-ţi pun nişte întrebări. Ai făcut cunoştinţă cu Tania ? Da ? Şi ea ţi-a povestit totul despre marea ei tragedie ? Despre faptul că soţul s-a dovedit a nu fi demn de ea, că omenirea a decepţionat-o, în general, şi bărbatul ei, în particular ?

Iată încotro bate el. Povestea aceea ! Vrea să afle dacă ştiu sau nu. Dar ce importanţă are ?

— Nu pricep ce vrei să zici.

S-a ridicat — şedea în fotoliu, în faţa mea — m-a ocolit şi mi-a pus mîna pe umăr. Mîna lui era grea şi rece.

— Ba pricepi foarte bine — a spus, stînd în spatele meu, în aşa fel încît nu-i vedeam faţa. Ai priceput foarte bine. Mă refer, bineînţeles, la întrebarea pe care nu ţi-am pus-o.

Şi îmi apăsă uşor umărul cu degetele-i reci.

— Lasă-mă — i-am răspuns.

Şi-a retras imediat mîna.

— Te cred — a răspuns el. Înseamnă că eu nu te mai tulbur. Dar atunci ce cauţi în povestea asta? Sau e numai romantism.

Am întors capul spre el.

— De ce te temi? l-am întrebat. Doar n-ai nici un amestec aici, şi nici acolo n-ai avut; atunci de ce te temi?

Se petrecu o schimbare în fizionomia lui şi, vrînd să salvez situaţia, întrucît simţeam c-am dat greş, i-am spus:

— Te temi c-o s-alerg după tine, că n-o să-ţi dau pace? N-avea grijă, cu asta s-a terminat. Am impresia că nu te mai deranjez de mult. Nici măcar nu-mi mai e ruşine că te plictiseam cîndva, că mă cramponam de tine. Nu mi-e ruşine. Nu. Totul a trecut, totul...

Nu luă în seamă cuvintele mele, nu-l interesau. Mi-a spus:

— De ce te-ai dus la Poleakov? Ce poate să facă? Nu-l mai învii... atunci, de ce te-ai dus la Poleakov?

— Doamne, ce importanţă are? Am fost cu Tania. El l-a cunoscut pe Viktor, s-a ocupat de procesul lui...

M-am oprit. Heli mă privea drept în ochi.

— Hai, continuă. „S-a ocupat de procesul lui." Ei, şi?...

— Şi o simpatizează pe Tania, şi...

— Trăieşte cu ea?

— Nu — i-am răspuns, buimăcită. Ce-ţi veni?! Cu siguranţă că nu.

— E mare amator de aşa ceva. Ce-i drept, ca femeie, ea nu prezintă interes, dar cîte nu se întîmplă! Aşadar, o simpatizează pe Tania... ei, şi mai departe?...

— Pur și simplu am trecut pe la el, a invitat-o.

— Dar ce nevoie are de mine ? Te-a tras de limbă, să afle despre mine ?

— Nu ! i-am răspuns repede, deoarece ăsta era adevărul. Nu m-a tras de limbă.

— Dar știai că vrea să mă cheme ?

— Acum o aud de la tine. M-a întrebat numai dacă te cunosc.

— Și tu i-ai spus că mă cunoști. Bineînțeles că i-ai spus că mă cunoști. Și mai mult nu te-a mai întrebat nimic ? Sigur ?

— Și ce te deranjează asta ?

— Pentru că — mi-a răspuns Heli — n-am nici un chef să mă întîlnesc cu el, și să-l refuz, nu pot. Cine știe la ce-i mai poate servi omului în viață un avocat bun ! Am mulți prieteni, pe unii mai trebuie să-i și ajut. Am fost nevoit să-l ajut chiar și pe Viktor, după cum știi. De n-aș fi fost eu, nimeni n-ar fi mișcat un deget pentru el.

— Ești un altruist — i-am replicat eu.

— Și mai sînt un mare umanist, internaționalist și adept al lui John Donne : „...niciodată să nu întrebi pentru cine bat clopotele ; pentru tine bat", ții minte ? Bine, Xana, îmi ascunzi tu ceva, dar probabil pentru că nici eu nu ți-am pus întrebările cum trebuie. Ei, am plecat. Sau; stai : hai să facem puțin pe sentimentalii. Nu-i așa că m-ai iertat că mi-a fost milă de tine ?

— Poți să numești asta cum vrei — i-am răspuns.

— De obicei, femeile nu ne iartă altruismul — rosti el, îngîndurat. Asta înseamnă că te-ai îndrăgostit grozav de Viktor. De mine nu erai îndrăgostită. Mai degrabă, te-am decepționat, hai, mărturisește.

— Mărturisesc — am consimțit eu cu plăcere.

— Îți pare rău de toate, nu ?

— Nu — am răspuns. Pur și simplu consider că n-a fost nimic.

— Bravo ! a exclamat el. E omenește. De fapt, se simte în tine mai mult omul decît femeia, știi asta ? Poți s-o ici drept un compliment dacă vrei.

— Mulțumesc. Dar acum trebuie să pleci. Și tu... ascunzi ceva, vorbești cu reticență...

— Mă rezerv pentru o viitoare întîlnire. Păcat totuși că n-am reușit să ne îndrăgostim unul de altul ! Poate că, într-adevăr, nu te-am văzut cum trebuie.

Își puse mantaua de ploaie și mai zăbovi în ușă, spunîndu-mi niște banalități spre a-și ascunde neliniștea. Dar eu simțeam această neliniște, simțeam cum crește în el. „Nu, n-o să mă întrebe lucrul cel mai important, nu se va hotărî s-o facă."

După ce a plecat și, în sfîrșit, am rămas singură, am început să mă frămînt : ce putea să fie acel lucru important pe care, chipurile, îl știam eu și despre care el nu s-a hotărît să mă întrebe ?

Stăteam și mă gîndeam : Mika nu-l interesa, și-apoi, nici prin cap nu-i trecea că nu de Viktor mă doare pe mine. Tania ? Despre Tania m-a întrebat tot ce mi s-ar fi putut părea suspect : îl puteam bănui că ar avea o slăbiciune pentru ea, că ea l-a respins — în general, orice. Dar nu, a vorbit despre ea cu dezinvoltură, deși ostil. Alexandr Mihailovici? Aici, desigur, că mă apropii, mă apropii, dar ce-aș fi putut eu să știu despre acest om, despre planurile lui ?

Despre ce oare, despre ce nu m-a întrebat, ce anume n-a spus ? Poate vreun nume care-i ardea

buzele şi pe care nu s-a hotărît să-l rostească ? Vreun nume de femeie ?

M-am gîndit la Tamara — la Tamara pe care am uitat-o cu desăvîrşire, de parcă ar fi murit, de parcă nici n-ar fi existat vreodată. Dar toate astea nu-s decît prostii, de unde s-o cunoască el pe Tamara, ce legătură are Tamara ? Nu, bineînţeles, nu-i vorba de Tamara. Şi totuşi trebuie să caut pe undeva pe aici, undeva pe-aproape, undeva pe lîngă crimă, pe lîngă acest pumnal, pe lîngă Viktor, înjunghiat, horcăind...

Sună telefonul. Era Tania.

— Xana — mi-a spus — adineauri mi-a telefonat Alexandr Mihailovici. A aflat că lui Boris i s-a redus termenul... În concluzie, a fost pus în libertate acum două luni. Vin imediat la tine.

— Înseamnă că şi Kilea ştia totul, şi Larisa, şi mama lui Boris...

— Bineînţeles. Altceva puteau să nu ştie, dar că a ieşit, asta ştiau, nu puteau să nu ştie. Poate că ştiu chiar unde se află şi nu spun. Deşi ăsta-i dreptul lor.

— Credeam că a evadat... Ar fi fost un subiect de film.

— Oare într-adevăr el a fost ? Cum e posibil una ca asta ?

— Păi... din greşeală. Ţi-am spus doar...

Şedea pe divanul meu turceşte — ce obicei ciudat, n-am văzut niciodată ca femei în toată firea să stea aşa ! — şi mă privea. Ca şi cum la mine ar fi salvarea sau aş putea să schimb sau măcar să lămuresc ceva. Deodată s-a prăbuşit plîngînd, cu faţa în jos, pe divan ; i-am mîngîiat spinarea caldă, zguduită de

suspine. Ce puteam să fac ? De ce această explozie de disperare ? Oare i-ar fi fost mai uşor dacă acel cocoşat ar fi un străin, un individ oarecare ?

Apoi începu să bolborosească ceva nedesluşit, ceva ce nu prea pricepeam, căutînd, probabil, să-şi lămurească sieşi unele lucruri.

— Înţelege-mă, eu nu cred că pentru o faptă bună pe care o faci trebuie să aştepţi răsplata... sau măcar recunoştinţă, crede-mă, sînt un om în toată firea şi nu-mi fac nici un fel de iluzii. Dar aici e o încălcare cumplită a legilor umane... Nu, nu pot să-mi explic. Şi, mai ales, dacă au ştiut cu toţii acest lucru...

Pe mine însă mă frămînta altceva. Acum, cînd există o urmă, trebuie să pornim neîntîrziat pe această urmă. Trebuie să-l găsim pe cocoşat, pe Boris, pentru că îndată ce-l vom găsi, Mika va fi eliberat. Mika va fi eliberat ! O să-l văd ! Cînd îmi imaginam această întîlnire, deveneam surdă şi nu mai auzeam cuvintele Taniei... Cum poate să se gîndească la nişte lucruri abstracte, prosteşti ! Mika va fi pus în libertate ! Înseamnă că există pe lume dreptate ! Înseamnă că adevărul iese la iveală ! Înseamnă că nu degeaba am venit aici, şi tanti Galia a avut dreptate — a simţit că aici trebuiesc căutate urmele.

Am auzit-o din nou pe Tania zicînd :

— Alexandr Mihailovici mi-a spus : „Trebuie să-l găsim". O să ia asupra lui acest lucru. E îngrozitor.

Nu mai puteam să rabd.

— Pe tine asta te îngrozeşte ? Dar faptul că Mika e închis fără vină, şi că Irina Grigorievna s-a dus acolo şi cere să nu fie de loc cruţat, şi exercită tot felul de presiuni, asta nu ţi se pare îngrozitor ? Nici

nu mi-ai spus că a plecat, am aflat întîmplător de la Heli. Ce-i cu tine ? Nici nu mai asculţi ce-ţi spun, nu te-ai bucurat pentru mine, tu nu te gîndeşti la ce-i mai important, te gîndeşti numai la acest Boris. Ţi-e milă de el ? A omorît un om, şi din cauza lui era cît pe aci să piară un altul, iar ţie ţi-e milă de el ?

— Stai, stai puţin ! strigă Tania. Aşteaptă, n-ai de loc dreptate !

— Cum să nu am dreptate, cînd în loc să te bucuri pentru mine...

Şi deodată m-am oprit. Mi-am adus aminte că Viktor a fost bărbatul ei. L-a iubit sau nu, dar a fost bărbatul ei, primul ei soţ, destinul şi viaţa ei, şi Boris a fost o părticică a acestui destin.

— În concluzie, e greu să ne-înţelegem — am spus, potolindu-mă.

Am rămas un timp tăcute — Tania nu m-a contrazis.

— Poate o să-l găsim chiar noi... Poate că rudele lui or să ne spună acum...

— N-or să spună nimic.

— Poate Heli ?

— Crezi oare că el ştie ? întrebă Tania, cu încordare. De unde să ştie ? De ce crezi asta ?

I-am povestit despre vizita neaşteptată a lui Heli şi despre întrebările lui. M-a ascultat cu răsuflarea oprită, atentă, muşcîndu-şi degetele, încruntată... Apoi mi-a spus :

— E un om tenebros. Foarte tenebros ! Ştii, Viktor zicea întotdeauna : „Helka poate orice vrea el". Se purta faţă de el aproape slugarnic. Se chema că-s prieteni, dar mi-am dat seama că Viktor se afla într-o robie spirituală faţă de el.

— Toţi cei din preajma lui ajung în robie spirituală. Pînă scapă. Eu, de pildă, am scăpat.

— Eşti femeie, asta-i altceva — zise Tania. Tu l-ai iubit probabil ?

— Nu — i-am răspuns. N-am iubit pe nimeni pînă la Mika. Dar în robia lui am fost. Căci ştiam tot timpul că, orice s-ar întîmpla, lui îi e totuna. Plec sau vin, totuna. Eu sau alta, totuna. Grozav aş fi vrut să-l fac să nu-i mai fie totuna. Dar cînd am înţeles că nu voi reuşi, am plecat.

— Eşti tare — a spus Tania.

— Nu prea — am răspuns. Dacă atunci m-ar fi chemat ! Oricum, să mă fi chemat măcar la telefon ! Aş fi alergat, m-aş fi simţit fericită, aş fi crezut în el, l-aş fi iubit. De s-ar fi prefăcut măcar că-i sînt necesară ! Dar n-a făcut nici asta. Iată tot preţul tăriei mele !

— În tot cazul — a spus Tania — eşti tare. Şi Alexandr Mihailovici spune că eşti tare.

— Sînt o fricoasă — am ripostat. Tot timpul mi-e frică de ceva. Şi de la Odesa am plecat pentru că mi-era frică. A fost o coincidenţă că tanti Galia a căutat să mă convingă. Poate tocmai de aceea a căutat să mă convingă, fiindcă a văzut că m-am speriat.

— Şi acum ţi-e frică ?

— Şi acum mi-e frică... Ştiu ce trebuie să fac, şi mi-e frică.

— Dar ce trebuie să faci, după părerea ta ? Spune-mi, ce anume ?

— Acum e tîrziu. Trebuia să-l strîng cu uşa, să-l întreb, să-l forţez să răspundă. Poate, luat prin surprindere, ar vorbi...

— Alexandr Mihailovici o să știe să-l întrebe.

— La Alexandr Mihailovici o să se ducă pregătit. O să se ferească. Nu scapă el o vorbă, îl cunosc eu. Dacă aș ști pentru ce o face ? Ce urmărește ? Chiar și cu Boris ? Ce-are cu el, la ce-i trebuie ? Cine mi-ar putea spune ?...

— Probabil că Viktor le-a făcut cunoștință — zise Tania.

— Ei, și ? Au făcut cunoștință... și mai departe ? Ce nevoie are Heli de un om ca Boris ? Să-l țină în rezervă ? Nu ne putem da seama, asta mi-e limpede !

— Ia să-i telefonez lui Alexandr Mihailovici — spuse Tania.

— Nu înțeleg de unde a scos-o că am de gînd să-l chem ? Poate că dumneata i-ai spus ceva ? întrebă Alexandr Mihailovici.

— Eu ? Nu i-am spus nimic. Nici nu l-am văzut.

— Curios ! răspunse avocatul.

Ascultam această convorbire la receptorul în derivație din biroul tatălui meu vitreg.

Alexandr Mihailovici tăcu — îi auzeam respirația în receptor. Apoi continuă :

— Poate să-i fi spus Irina Grigorievna. Cu toate că nu i-am pomenit nimic în această privință, putea să tragă o asemenea concluzie. A fost la mine ieri. Dumneata știi că a plecat la Odesa ?

— Știu — m-am amestecat eu în discuție. Tocmai de la el știu.

— Așa ! a exclamat el. Tania, dar dumneata n-ai știut că Irina Grigorievna avea de gînd să plece ?

— Nu mă mai primește în casă — a răspuns Tania. Nu ne-am mai văzut de o săptămînă.

Am scos un oftat — cît de greu i-a venit Taniei, probabil, şi totuşi a tăcut. Bineînţeles, s-a întîmplat din cauza mea. Şi eu care o mai mustram !...

— E limpede — a spus Alexandr Mihailovici. Nu-i convine atitudinea dumitale faţă de această tragedie. Dar de ce ai dat cărţile pe faţă ?

— Nu te înţeleg — a replicat Tania cu glas rece.

— Nu m-am exprimat cum trebuie. Nu era cazul să-i spui părerea dumitale. Ea nu poate să accepte punctul dumitale de vedere. Acum vrea să pedepsească neîntîrziat vinovatul, oare nu-ţi dai seama ? Vinovatul a fost arestat ! Şi toate forţele ei sufleteşti sînt îndreptate într-acolo, iar dumneata vii şi-i spui că nimic nu-i adevărat şi că trebuiesc întreprinse nu ştiu ce cercetări... Ea are nevoie de o satisfacţie imediată !

— Cunosc părerea dumitale despre Irina Grigorievna — a spus Tania. Poţi să crezi despre ea ce doreşti, dar recunoaşte că e un om drept. Poate chiar prea drept.- Pînă la fanatism. Dumneata doar o ţii minte !

— Cred că o idealizezi oarecum — a răspuns Alexandr Mihailovici. Dar asta-i altceva. Aşadar, deocamdată n-o să-l chem pe tovarăşul Şalov la mine. Să mai lăsăm puţin. În prezent, prea aşteaptă să fie chemat ! Poate, la urma urmelor, o să vină singur la mine.

„Ah ce inteligent e ! m-am gîndit eu. Pare că nu se grăbeşte niciodată : aşteaptă ca celălalt să-şi piardă răbdarea. Dar ăla-i Heli. E posibil să vină el singur? Deşi la mine a venit ! Nu l-am chemat".

— De vreme ce a venit singur la dumneata, Xana... — a continuat Alexandr Mihailovici, ca şi cum ar fi răspuns gîndului meu.

— Dar dacă va pleca undeva ? am întrebat. Că doar poate să şi plece... să zicem, în concediu...

— Mă îndoiesc — a zis Alexandr Mihailovici. E ceva care îl interesează în chestiunea asta. Veniţi mîine la mine, în orele de consultaţii, o să vă povestesc ceva destul de interesant.

Era aproape unsprezece şi Tania se pregătea să plece acasă, cînd cineva a sunat la uşă, tăios, ferm, de două ori.

— Heli ! a spus Tania.

Dar nu era Heli.

O femeie cu faţa zbîrcită, cu pometii ca două merişoare roşii a intrat iute în antreu, dînd drumul unui potop de vorbe, şi îndată ce am auzit-o turuind, am recunoscut-o ; Tania, de asemenea, drept care s-a apropiat de mine, alăturîndu-mi-se, ca să preia asupră-i puhoiul de vorbe plîngăreţe şi jignitoare.

— Cum vine asta ? a început femeia. Noi v-am primit ca nişte oameni cinstiţi ce sîntem, iar dumneavoastră umblaţi mereu de colo pînă colo, iscodiţi tot timpul... Nu v-ajunge c-a dat omul de necaz din pricina dumneavoastră ? Şi-acum iar nu-i daţi pace ? Asta se cheamă purtare civilizată, asta se cheamă cinstit ? Aşa fac oamenii cinstiţi ? Aşa fac oamenii cumsecade ? Şi eu care-i spuneam Lariskăi : „Ce-ai tu, Lariska ? Au venit doar aşa, poate aveau vreo treabă cu el, au dat şi dumnealor, aşa, pe-aici !“ Iar Lariska spunea : „Matale, mamă, nu-i cunoşti !“ Şi-aşa e, nu v-am cunoscut de loc, credeam că se interesează nişte oameni cumsecade de Boris, de ce să nu stau cu dumnealor de vorbă ?! Şi cînd colo, dumneavoastră iată de ce treburi vă ţineţi !

— Ce fel de treburi ? am întrebat eu, buimacă de-a binelea.

— Adicătelea dumneavoastră nu ştiţi ce fel de treburi, nu ? Vreţi din nou să-l amestecaţi în afacerile dumneavoastră, nici n-aţi avut răbdare să se întoarcă ! Of, tineretul de azi ! Şi, mai cu seamă, mă uit eu şi-mi zic : „O fată civilizată, o fată cuviincioasă !“ De unde să ştiu eu, femeie simplă şi neînvăţată cum sînt, că nici prin cap nu-mi trecea aşa ceva ! „De, îmi zic, o să le spun totul de la obraz ! N-o să mă port cu dumnealor cu mănuşi !“

— V-a spus cineva multe... minciuni — a ripostat Tania.

— N-aveţi grijă, ne dumerim noi cine spune adevărul, şi cine umblă şi iscodeşte ! Şi dumneata, Tatiana Davîdovna, ce mai umbli ? Ce mai vrei de la om ? Din cauza matale a fost condamnat... Ce te uiţi aşa la mine ? Nu ştii, nu ? Acuma nu ştii, dar cînd a fost nevoie, bărbatul matale se ducea la el, la vorbitor, şi-i dădea pachete. Pentru ca, va să zică, să spună că numai el singur a făcut totul, numai el... Şi el, prostul, vezi bine, gata oricînd...

— Păi cum aşa ? întrebă Tania, uluită. Dumneata singură mi-ai spus... că pentru huliganism... Puteau oare să închidă pe unul, iar pe celălalt nu ?

— Păi da' cine l-a învăţat ? ţipă femeia. Bărbatul matale ! Pe-atunci Borka nici de băut nu mai bea, se îndreptase de-a binelea. Dar bărbatul matale l-a învăţat, şi Borka l-a bătut pe omul cela şi-a fost condamnat. Şi tot nu-ţi ajunge ?! Iar vreţi să-l băgaţi la zdup ?! Numai că n-o să vă meargă, aşa să ştiţi ! N-o să-l mai încurcaţi !

Mai strigă ea ceva, niscai amenințări, dar nu mai auzeam nimic.

— Să nu mai veniți la noi ! N-aveți ce să ne iscodiți. Să uitați drumul spre casa noastră ! Da, eu i-am primit ca pe niște oameni cumsecade, iar dumnealor, ia te uită cine sînt !

În cele din urmă plecă.

15

— Ți-aduci aminte, Tania, că anul trecut am fost bolnav ? întrebă Alexandr Mihailovici.

— Mi-aduc aminte. Mi-ai scris că ai căzut, te-ai lovit și nu ieșeai din casă.

— Ei bine, tocmai despre asta e vorba. M-a doborît un huligan beat, chiar la mine în poartă. Am sperat să nu afli niciodată acest lucru !

— Și-ăsta a fost... Boris ?

— Da, Boris Kneazev.

După o pauză, Tania rosti :

— Ar fi trebuit să-mi spui și mie.

— Nu cred. La ce ți-ar fi servi ?

El a înțeles, desigur, cine era în spatele acestui huligan beat și a tăcut, n-a spus nimic. Dar ce nevoie au avut ei să-l bată ? Era avocat, apărătorul lor ! E cu putință să fi fost din cauza Taniei ? Da, Heli a întrebat atunci : „Trăiește cu ea ?“ Dar nu-i adevărat, aș fi văzut ! Și totuși...

— Și de aceea — urmă Alexandr Mihailovici — de aceea am fost numai urechi cînd Xana a pomenit despre omul care era cu Viktor. L-a descris cu multă

precizie. Numai că nu-i cocoşat, Xana, el se încordează în felul acesta cînd se pregăteşte să sară.

La drept vorbind, nu-i o faptă prea eroică să-i povesteşti unei fete cum ai fost bătut. Chiar dacă ai fost bătut din cauza ei. Se înţelege de la sine că în asemenea caz urmează o explicaţie, dar el, probabil... ce pot să ştiu ? N-a vrut nici o explicaţie ? Sau nu s-a putut hotărî ? Atunci, într-adevăr, e din cauza Tanici? Of, cît de greu e să înţelegi un om atît de bătrîn şi viclean. E atît de blînd, de înţelegător şi atît de deştept ! Şi lucrul cel mai important — nu se grăbeşte niciodată. Aşteaptă. Totul îi vine în mod firesc. Îl aşteaptă pe Boris, îl aşteaptă pe Heli, poate că o aşteaptă şi pe Tania. „Ce-i al meu e pus deoparte", aşa judecă el probabil.

Apoi m-am gîndit că, de fapt, noi urmărim un mort. Da, într-adevăr, Galina Ivanovna a avut dreptate — toate urmele sînt aici. Şi cu toate că Viktor este o victimă, în cazul acesta, de la el a început totul. Aici, în oraşul nostru, nu în sud. Toţi oamenii aceştia şi toate urzelile lui, urzelile lor se strîngeau ca un laţ, se tot strîngeau în jurul său şi l-au prins în clipa cînd el însuşi voia să-i prindă, îi pîndea, îi urmărea. Oare cine a spus că vînătorul poate oricînd să se preschimbe în victimă ?

— Dar ce-i de făcut ? zise Tania. Chiar dumneata spui că ancheta poate să se termine repede. Iar noi, acum, sîntem ferm convinse... De ce mai stăm aici şi nu facem nimic ? Doar sîntem pe calea cea bună. Nu-i aşa ? Acum am găsit adevărata cale. Xana a avut dreptate.

— N-avem încă probe — ne aminti cu blîndeţe Alexandr Mihailovici. Nici un fel de probe. Numai

o singură împrejurare neînsemnată. De fapt, poate nu chiar atît de neînsemnată. Să-i zicem, o dovadă... sau un fir. Cum vreţi.

Am văzut-o pe Tania întinzînd gîtul şi aşteptîndu-i vorbele. Se pare că şi eu am făcut acelaşi lucru.

— Înţelegeţi, Boris a fost într-adevăr la Odesa în luna august. Bineînţeles că nu şi-a pus viza la miliţie, dar s-ar putea dovedi cu martori... dacă ar fi nevoie.

— Cum ?... am intervenit eu.

— Vrei să spui, prin ce mijloc ? Sînt destule posibilităţi. În cazul de faţă m-au ajutat relaţiile mele personale. Ce-i drept, nu mi-am pus prea mari speranţe în nimic, dar i-am scris la Odesa unui criminalist pe care îl cunosc. De altfel, fie vorba între noi, am prea puţine cunoştinţe pe-acolo — Odesa e mai mult legată de Kiev sau, desigur, de Moscova. Nici măcar la colegiu nu cunosc aproape pe nimeni. Dar, din fericire, mi-am adus aminte de acest criminalist pe care l-am cunoscut acum vreo patru ani, cu prilejul unui proces foarte interesant. Fiindcă veni vorba, a fost un proces extraordinar, cum se întîmplă o dată la nu ştiu cîţi ani...

Îi făcea plăcere să-şi amintească acest proces de demult şi 'ni l-ar fi povestit bucuros.

— Şi astfel, criminalistul meu a putut să lămurească ceea ce ne interesa atît de mult. Şi a luat-o de la un punct cu totul neaşteptat.

Alexandr Mihailovici se aşează mai comod, pregătindu-se pentru o povestire mai lungă. Ochii îi scîlpeau : era vădit mulţumit.

— Pentru început, am bănuit că Boris a fost eliberat și a plecat la Odesa. De ce ? L-ai descris prea bine. Am calculat termenul de condamnare și mi-am dat seama că putea fi eliberat înainte.

Tăcu un răstimp.

— M-am hotărît să-i scriu criminalistului pe care-l cunosc. Cu toate că nu aveam nici un indiciu, mi-am pus mari speranțe în el. E un om deștept, care a trecut prin multe, și am sperat că o să-i vină în cap vreo posibilitate. Și nu m-am înșelat. Știți ce-a făcut ? A aflat că pe numele lui Boris Knazev veneau scrisori post-restant. Foarte simplu. Dacă-i vin scrisori, înseamnă că și adresantul trebuie să fie în oraș, nu-i așa ?

— Așa-i.

— Nenorocirea-i alta : adresantul nu se mai prezintă după scrisori. Are un plic sosit de mult și nu vine să-l ia. Și-atunci, ce face criminalistul nostru ? Reușește să obțină adresa expeditorului, indicată pe dosul scrisorii neridicate. Ce credeți, cine este expeditorul ?

— Maică-sa ? a întrebat Tania.

— Nu, nu e mama. Xana, ai înțeles ?

— Mi se pare că da. Șalov ?

— Da. Scrisoarea zace aproape de o lună, zilele acestea va fi expediată retur. E ultima scrisoare : altele n-au mai fost. Înseamnă că adresantul, mai mult ca sigur, a plecat. Și mai e ceva. Un lucru destul de important.

Alexandr Mihailovici mai făcu o pauză spectaculoasă : nu poate fără aceste pauze.

— Faptul că după această scrisoare n-au mai sosit altele nu spune nimic ? După părerea mea, spune.

Ce-i drept, e o ipoteză, ce-i drept, indic numai o probabilitate, dar e posibil ca expeditorul să fi aflat că adresantul nu mai e la Odesa. Ce credeţi, e posibil aşa ceva ? Foarte posibil. Dar poate că noi am inventat toate acestea. Am inventat absolut totul în afară de cele două adrese : cea de pe plic şi cea a expeditorului. Şi ce credeţi că va face expeditorul cînd îi va sosi scrisoarea înapoi ?

— Credeţi că va veni la dumneavoastră ?

— Exact, chiar aşa şi cred, dragă Xana. Cred că va veni la mine. Are o părere foarte bună despre mine. Din punct de vedere profesional. Aşa că-l aştept de la o zi la alta. Şi-atunci vom avea noutăţi.

Era atît de satisfăcut, încît se sculă de pe scaun. Semăna cu un scamator care a reuşit să-şi epateze spectatorii.

— Dar dacă n-a fost decît această singură scrisoare? Şi, din moment ce nu a fost ridicată, nu mai avem nici o dovadă, ci mai curînd...

— Mai curînd dovedeşte contrariul, vrei să spui? Nu, fata de la poştă s-a nimerit să aibă o memorie excelentă. Ea susţine categoric că au fost cîteva scrisori şi că toate, afară de ultima, au fost ridicate. A memorat numele de Kneazev, ţine minte şi cum arată persoana.

Alexandr Mihailovici începu să rîdă, apoi făcu cîţiva paşi prin odaie, se uită, nu ştiu de ce, pe fereastră, se întoarse şi spuse :

— Probabil dacă ne-am apuca să facem şi alte ipoteze, am putea ajunge şi mai departe. Să presupunem, de pildă, că Boris se află acum la Leningrad sau prin apropiere. Că a venit aici nu de mult, cu puţin înainte ca Şalov să te fi vizitat pe dumneata,

Xana. Că tot atunci Șalov a prevenit familia lui Boris și i-a interzis să vă dea orice fel de informații. Dar toate acestea sînt simple presupuneri... aproape de domeniul fantasticului, și eu mă feresc de simple bănuieli. Viața este cu totul lipsită de logică. Îți joacă uneori cîte o festă pe care nu o poți prevedea nicicum. Hai să discutăm despre cele ce pot fi prevăzute.

— Hai ! am zis eu.

— Ții minte, i-am vorbit Elenei Matveevna despre date suplimentare ? Ei bine, pot să vă promit că aceste date suplimentare le vom avea pînă la sfîrșitul lunii. Dar mai trebuie să lămurim multe, măcar și chestiunea cu pumnalul. Cum a putut să ajungă acest obiect la locul crimei ? În cazul în care Kardakov nu l-a luat cu el...

— Nu l-a luat. De vreme ce el declară că nu l-a luat înseamnă că nu l-a luat.

Alexandr Mihailovici tăcu ; n-am reușit să-l conving.

— Astăzi s-a manifestat în toată splendoarea sa profesională — i-am spus Taniei cînd am ieșit în stradă.

Nu mi-a răspuns. Ea îmi dă totdeauna răgaz ca să-mi revin ; brutalitatea cu care reacționez și îmi exprim ideile o șochează, așa că îmi lasă timp să chibzuiesc. Nu mă contrazice — ce-am putea discuta în cazul de față ?

Și, într-adevăr, îmi dau seama, încep să înțeleg că, fără să vreau, lovesc, pricinuiesc durere. De altfel, o fac probabil din dorința de a-mi împărtăși durerea — Tania m-a obișnuit cu asta. Apoi îi privesc fața concentrată copilărește, îi simt mîna caldă și mă

cuprinde părerea de rău. Cu alți oameni nu este așa — din spirit de contradicție continui să susțin ale mele, cu toate că am înțeles de mult că n-am dreptate. Alături de Tania însă îmi revin repede. Ce fel de om este ea, dacă numai simpla-i prezență trezește atît de ușor cele mai bune sentimente ? O face oare în mod conștient ? Nu, mai curînd în mod inconștient : există probabil ceva în ea, o „substanță" nedescoperită pînă acum, care exercită această influență fiziologică. Așa cum alți oameni au în ei acid, sau sare, sau zahăr, așa și ea are în ființa ei ceva ce nu se poate defini.

I-am povestit toate acestea Taniei. M-a ascultat, apoi mi-a spus :

— Exagerezi totul, dar povestești foarte interesant. Ei, și acum, spune-mi, ți-ai dat seama ce om de nădejde este el ? Tu îl critici pentru profesionalism, dar recunoaște că...

— Mi-am dat seama. Mi-am dat perfect de bine seama. Numai că nu mai am răbdare, nu mi-a mai rămas nici un pic, nici o clipă nu mai pot răbda, pricepi ? Vreau ca totul să se urnească odată din loc și în sfîrșit să-l văd, orice s-ar întîmpla. Înțelege-mă, uneori mi se pare că am născocit singură totul despre el. Iar viața merge înainte, nu stă o clipă în loc. Nu l-am mai văzut de o lună și jumătate, asta-i egal cu patruzeci și șase de zile, dar dacă le mai înmulțești cu orele și cu minutele ?! Și e absolut necesar să le înmulțești cu minutele, fiindcă eu îi duc dorul în toate minutele, în fiece minut, neîncetat, și nu mai am nici un fel, mă înțelegi, nici un fel de putere...

Zicînd acestea, am intrat în locuința noastră, și acasă era mama, care sosise de la Moscova în absența mea. Țipa cu furie la telefon :

— Dacă aș lucra la el, în dugheana lui particulară... Dar eu lucrez la un institut de cercetări științifice, la o instituție de stat și, spre deosebire de el, sînt acolo la locul meu. Spre deosebire de el, eu nu sînt acolo „din întîmplare"...

Am înțeles că mama se certase cu noua ei direcție. Îmi place cînd mama se ceartă cu direcția : în casă se instaurează atmosfera unei tabere militare de război, cu semnale nocturne de alarmă, cu informatori, cu transfugi, cu incursiuni adînci în spatele inamicului. Mama umblă cu obrajii în flăcări, recită cu glas tare poezii (data trecută recita : „Ucraina fremăta din nou"), iar seara îmi povestește toate peripețiile luptei. Mi-aduc aminte, acum doi ani, un „vîrf" științific a îndrăznit să remarce :

— Femeia nu este capabilă totuși să ducă singură pînă la capăt o idee științifică. Ea trebuie neapărat ajutată, de asta e femeie.

Mama a tunat și a fulgerat cîteva zile la rînd:

— Stai, ai să vezi tu! Te-oi ajuta eu! Te-oi ajuta eu, că n-o să mai știi nici cum te cheamă!

Da, toate astea au fost înainte, cînd eram numai noi două, cînd trăiam una prin alta și una pentru alta. Acum însă există Aef...

Mama trînti receptorul și spuse:

— El mi-a zis: „Faceți cerere că vreți să demisionați și o vom examina!" I-am răspuns: „Nu lucrez la dumneavoastră, ci la un institut de stat. Și vă rog nu încercați să mă intimidați. Au mai încercat și alții să mă sperie. Ba mi-au închis și laboratorul".

Ce-i drept, e drept. Nu înțelegeam eu prea multe pe-atunci, dar de auzit am auzit. Acum însă, cînd vremurile s-au schimbat într-atît, n-o să permită ea nimănui nici măcar s-o sperie. Ce-i drept, e drept.

Mama s-a așezat în fotoliu, a poftit-o și pe Tania să ia loc și a început să-i povestească despre perspectivele laboratorului ei. Tania o asculta cu atîta sinceră luare-aminte, încît oricine ar fi crezut că toate acestea o interesează cu adevărat. Oricine, numai eu nu. Nu pot să cred că omul e în stare să treacă cu atîta ușurință de la un interes arzător la un altul, și apoi, ce-i pasă ei de biologie, de laboratorul mamei și, la urma urmei, chiar de mama? Capul îi e plin cu problemele ei, însă Tania știe să asculte, să arate cu întreaga-i înfățișare că ascultă.

Cunoaște, poate, înțelepciunea orientală, conform căreia cel mai important om este cel cu care stai de vorbă în clipa de față.

În mijlocul povestirii mama își aduce deodată aminte și-mi spune:

— Ai o scrisoare de la Odesa.

Scrisoarea era de la Galina Ivanovna. Nimic deosebit, nici o schimbare pe-acolo, ancheta continua. Și deodată o frază nu mi-a plăcut de loc, mai bine zis, mi-a atras atenția.

„Cu pumnalul nu am reușit să lămurim încă nimic, iar anchetatorul face aluzii cum că Mika ar recunoaște singur."

Ce recunoaște? Că a luat pumnalul? Sau că a ucis, apărîndu-se? Sau mai știu eu ce încă? Prostii, anchetatorul ăsta minte. Îi trebuie o „descoperire" pur și simplu, asta e. Să-și facă planul sută la sută. Mika

nu poate să recunoască ceea ce nu a făcut! Deşi, înţeleg, ba chiar ştiu că se întîmplă asemenea lucruri.

Ştiu, am auzit, au mai fost cazuri cînd omul, zdruncinat sufleteşte, ascultă ceea ce i se spune şi acceptă, admite învinuirea ce i se aduce, recunoscîndu-se vinovat. Nu din laşitate, nu de frică, ci din cauza acestei zdruncinări, din cauza oboselii spirituale. Mi-a povestit o prietenă de-a mamei, cu ea s-a întîmplat aşa şi apoi a fost foarte greu să fie reabilitată. Noroc că la reabilitare s-a nimerit un anchetator deştept care a spus: „Ştiu, ştiu, am înţeles; nu e prima dată cînd întîlnim un asemenea caz".

Da, dar chestiunea aceea a fost, cum s-ar zice, de domeniul raţiunii pure, al unor nuanţe subtile, pe cînd aici e vorba de un caz penal. Şi-apoi mi se pare că Mika este tare. Nu poţi să-l convingi... să-l convingi de contrariul convingerii lui.

Doamne, niciodată, da, niciodată n-aş fi crezut că noi, generaţia noastră, va fi nevoită să se lovească de aşa ceva. Fiecare generaţie are problemele ei, şi dramele ei, şi greutăţile ei. Şi toate acestea sînt desigur mai uşoare la noi decît, să zicem, la generaţia mamei. Desigur, asta aşa-i. Totuşi, aceste alte împrejurări, alte probleme şi alte drame cer în fond aceleaşi calităţi omeneşti. Şi dacă Mika e zdruncinat, cu toată dreptatea lui deplină, absolută, înseamnă că este un om slab? Aşa ceva e cu neputinţă!

„Cu pumnalul nu am reuşit să lămurim încă nimic, iar anchetatorul face aluzii cum că Mika ar recunoaşte singur."

Şi totuşi, acest pumnal...

Mika nu l-a avut la el, a spus-o de la început. Dar de unde o fi răsărit? Viktor n-a venit la vilă după

el: asta mai lipsea, să apară la vilă! Liusik? Liusik nu l-a văzut pe Viktor în ziua aceea, nici n-a putut să-l vadă: a șters-o cu primul tramvai. Pumnalul a rămas în odaia lor. Tamara a dormit la mine și a plecat la plajă devreme. Apoi pumnalul s-a reîntors la Viktor.

Și dacă am presupune că Tamara i-a dat lui Viktor pumnalul? Dar ea n-a spus nimănui acest lucru. Înseamnă că nu va spune nici mai tîrziu. Faptul e ca și inexistent. Nimeni nu va crede, nimeni.

Și totuși e foarte posibil. Ei se cunoșteau. Viktor putea s-o întîlnească la plajă. Ba nu, el nu venea la plajă... Mă rog, indiferent, a întîlnit-o în drum, a pîndit-o sau a chemat-o probabil și ea a ieșit din vilă.

Ce lucru ciudat se petrece cu mine? De ce am născocit singură toate astea? De ce nu le-am văzut mai înainte, iar acum, parcă le-am citit undeva, scrise clar, cu litere mari. Oare întrevederile cu Alexandr Mihailovici au o asemenea influență? Datorită lui mi-am luat libertatea de a formula tot felul de presupuneri?

M-am dus în sufragerie, unde discutau mama și Tania, și am spus:

— Mi se pare că m-am dumerit pe deplin în privința pumnalului.

— Ce pumnal? întrebă mama, părăsind anevoie discuția începută.

Într-atît de departe îi eram eu, cu toate preocupările mele din ultimele săptămîni, încît toate acestea, în ochii ei, aveau o singură denumire: „Istoria Xanei din timpul verii".

Tania înțelese imediat. Își plesni palmele una de alta, spunîndu-mi:

— E cu putinţă? Hai, povesteşte mai repede. Înţelegeţi — s-a adresat ea mamei — ăsta-i lucrul cel mai important acum. E dovada, unica dovadă. Dacă vom reuşi s-a obţinem, atunci am cîştigat procesul.

Această convingere care o făcea şi pe mama părtaşă la „procesul nostru" a obligat-o să-şi plece urechea, să-şi concentreze atenţia, să participe la discuţie. Faţă de Tania se simţea stingherită, îi era ruşine de nepăsarea ei.

Le-am povestit toate cîte mi-au trecut prin cap. Tania şedea în poziţia ei preferată, cu bărbia sprijinită în pumni. Mama a spus:

— Păi asta-i grozav de important. Îţi dai seama cît e de important? Această Tamara, sau cum îi mai zice, trebuie să fie obligată să recunoască. Trebuie să i se explice că de asta depinde soarta unui om ; dacă n-o să vrea, la urma urmei, o putem speria chiar. Cred că Leonid are relaţii destul de serioase, el va putea face acest lucru dacă va fi nevoie.

— În privinţa asta, mă cam îndoiesc — am zis eu, uitîndu-mă la Tania.

Am crezut că acest cuvînt, „s-o speriem", o va deranja. Da' de unde ! Ba am constatat că ochii prinseră a-i sclipi.

— Da, chiar aşa, trebuie speriată! a exclamat ea, lovindu-se cu palma peste genunchi. Şi, cum spunea ţaţa aceea, fără nici un fel de menajamente! Dacă a tăcut atîta timp, cu toate că a ştiut despre ce-i vorba, altceva nici nu rămîne de făcut, trebuie speriată!

Mama dădea afirmativ din cap. În general, s-au înţeles de minune şi amîndouă erau pornite cu toată

cruzimea împotriva Tamarei, o necunoscută pentru ele, şi manifestau o admiraţie reciprocă. Ba au fost gata-gata să m-atace şi pe mine pentru precauţia mea neaşteptată şi pentru liberalismul meu putred.

— Dar astea nu-s decît simple ipoteze — am încercat eu să le aduc la realitate. E foarte posibil ca totul să fie numai o născocire a mea, iar lucrurile stau poate cu totul altfel.

— Nu — a rostit Tania cu hotărîre. E vorba de o sclipire genială. Va trebui s-o verificăm şi la Alexandr Mihailovici, şi atunci, gata! Trebuie doar să chibzuim de la ce anume să pornim. Cum s-o forţăm să recunoască.

— Bineînţeles că nu va fi simplu — a replicat mama.

Un acord deplin şi neobişnuit se stabilise între noi trei şi ne bucuram ca de o sărbătoare. Nu voiam să-mi mai amintesc altceva din scrisoarea primită. Şi totuşi le-am citit fraza aceea: „Cu pumnalul nu am reuşit să lămurim încă nimic, iar anchetatorul face aluzii cum că Mika ar reucoaşte singur".

— Minte! a rostit mama. Cunoaştem noi asemenea anchetatori. De ce să recunoască Mika? L-au speriat? I-au promis marea cu sarea? Dacă seamănă într-adevăr cu tată-său, aşa ceva nu poate să-l influenţeze pe fiul lui Leonid, după cîte îl ţin eu minte pe Leonid!

— Păi se întîmplă — am zis eu. Ţii minte ce povestea Anna Petrovna?

— Acum sînt alte vremuri — a rostit mama cu hotărîre. Comparaţia nu mai stă în picioare. Cu ce scop ar încerca el să se autoconvingă că a omorît un om? Gîndeşte-te şi tu, cu ce scop?

— Poate că e zdruncinat... — am murmurat eu. Insistența anchetatorului l-a făcut să creadă.

Am înșirat din nou, de data asta cu glas tare, tot ce-mi spusesem pînă atunci în gînd. Mama clătina din cap:

— Prostii! Numai prostii! Spui că-l iubești pe acest băiat, dar nu-l înțelegi nici un pic.

Mi se părea că ar fi nefiresc să gîndească la fel ca mine, și-mi ziceam că vorbește așa numai din spirit de contrazicere. De fapt mama crede în slăbiciunile omului și nici măcar nu le condamnă prea tare. Spune de obicei: „Am văzut atîtea, că e greu să mă mai mir de ceva". Și acum, dintr-o dată, manifestă o încredere neclintită în fermitatea omului !...

Cînd Tania a plecat, mama mi-a spus:

— Ce om prietenos și simpatic ! Nu-ți vine s-o lași să plece!

Am vorbit despre Tania și asta ne-a mai legat cîteva minute; în aceste cîteva minute o iubeam amîndouă pe Tania și ne iubeam una pe cealaltă. Apoi, treptat, mama a început să iasă de sub farmecul Taniei; ca de obicei, s-a trezit în ea gelozia pe care o resimte față de toate prietenele mele și mi-a spus:

— Ca femeie, sărăcuța de ea, este foarte șteasră. Dar ca om, într-adevăr e simpatică. Numai că are ceva ciudat. Nu pot să sesizez ce anume. Un fel de infantilism, aș zice. N-ai observat?

— Nu — i-am răspuns.

Și cu asta s-a sfîrșit înțelegerea noastră. Fiecare a devenit din nou ea însăși.

16

Alexandr Mihailovici a spus:

— Desigur, e o presupunere îndrăzneață. Dar, vai! nu-i decît o presupunere! Dacă ați reușit să găsiți pe cineva care a văzut cum fata asta a înmînat altcuiva pumnalul lui Petrușevici...

Iar mama s-a exprimat astfel:

— Avocații noștri sînt niște pedanți. Au nevoie de toate argumentele deodată. Am văzut un film franțuzesc, cu ăla... ei, cu actorul ăla renumit... Acela a fost într-adevăr un avocat. A știut nu numai să descurce o acțiune, dar s-o și creeze!

A intervenit Aef:

— Eu, unul, n-aș fi de părere că iscusința „de a crea" o acțiune este cel mai mare merit al unui avocat.

— Nu m-am referit de loc la așa ceva — s-a revoltat mama. Am prezentat, pur și simplu, un exemplu al elasticității avocățești. Un avocat este obligat să creadă în intuiția altora, dar s-o aibă și pe a lui. Fără asta, e un simplu funcționar.

Degeaba, numai vorbe și iar vorbe. Ieri mi se părea că am făcut o descoperire, că totul se va schimba. Azi îmi dau seama că este una din sutele de ipoteze care se pot formula și că, probabil, nu numai mie mi-a trecut prin minte. Poate chiar și Elena Matveevna a bănuit ceva asemănător. Sau Leonid Petrovici. Sau poate chiar Mika.

Mika! Am impresia că în creierul meu există un jgheab pe care se scurg toate gîndurile mele către unul singur, cel mai important: Mika.

Zilele trec, şi nimeni niciodată nu-mi va înapoia nici una din ele. Plouă şi mă gîndesc: „Am fi putut să mergem împreună prin ploaie şi el ar fi ţinut umbrela deasupra amîndurora". Nu ne-am plimbat niciodată amîndoi sub o umbrelă. Cînd cerul se înseninează, mă gîndesc: „Ne-am fi dus amîndoi la Insule cu vaporaşul. N-am fost niciodată împreună cu vaporaşul. N-am colindat niciodată împreună pe străzile Leningradului. N-am stat niciodată împreună în odaia mea".

Toate astea vor fi, da, totul va veni. Vom sta şi în odaia mea, vom hoinări prin ploaie. Vom merge şi cu vaporaşul... Dar septembrie trece şi nimeni nu mi-l va înapoia, şi am îmbătrînit cu treizeci de zile. E atît de scurtă tinereţea, cu fiecare zi se duce un dram. Voi împlini în curînd douăzeci şi doi de ani. Douăzeci şi doi!

Am început să visez. Nu în fiecare noapte, dar deseori. O odaie oarecare şi oameni mulţi: n-au nici în clin, nici în mînecă unii cu alţii, fiecare e ocupat cu ale lui, dar ştiu că toţi aşteaptă ceva. Printre ei, aştept şi eu. Ceva trebuie să mi se anunţe sau să mi se comunice, ceva foarte important. Şi-n vis mai trebuie să văd pe cineva printre acei oameni, şi atunci totul va fi bine. Dar nu văd pe nimeni şi toţi oamenii aceia îmi sînt străini. „Pe cine aşteptăm oare ?" mă gîndesc eu. Poate chiar întreb cu glas tare. Şi cineva îmi răspunde: „Pe şeful!"

Nu l-am văzut niciodată în vis pe acest „şef". Nici pe Mika nu l-am văzut niciodată. Probabil că pe el vreau să-l văd în vis, ca totul să fie bine. Dar binele acesta nu poate să existe nici măcar în vis.

Încerc să-mi imaginez aievea locul unde se află el, oamenii din jurul său. Dar nu pot. Nu ştiu de ce,

văd mereu o celulă ca acelea de la muzeul fortăreţei Petropavlovskaia. El însă nu este închis într-o celulă şi, în general, nimic nu seamănă cu ceea ce e în realitate.

De ce am plecat de acolo? Dacă aş fi rămas, aş fi însoţit-o pe Elena Matveevna, i-aş fi dus eu pachetele, aş fi văzut măcar pereţii închisorii unde-l ţin închis, aş fi stat de vorbă cu alte femei şi aş fi fost mai aproape de el. Dar aşa... — sînt ca în lună.

Şi aici nu pot să mai fac nimic! Stau inactivă aici, pentru că azi-mîine se vor deschide cursurile la facultate. De proces se ocupă Alexandr Mihailovici, sau ne asigură că se ocupă. Ce să zic, grozav se mai ocupă! Aşteaptă să-i vină „datele suplimentare". Boris Kneazev n-o să se ducă de bună voie la el acasă, trebuie căutat şi iar căutat. O să-l găsească? Şi chiar dacă o să-l găsească?

Între timp, pentru toţi viaţa îşi urmează cursul şi nu interesează pe nimeni ce se întîmplă cu mine.

Mama nu se gîndeşte decît la călătoria de agrement pe care urmează s-o facă. Veşnic vorbeşte la telefon cu Allocika ei, care are experienţă în materie de călătorii în străinătate. Allocika îi dă instrucţiuni: „Să nu duci cadouri păpuşi ruseşti, acum se găsesc peste tot; icre şi vodca „Stolicinaia" vor fi foarte bine venite; jerseul nu prea mai e la modă; la Stratford, poţi să nu te duci, principalul este să-l vezi pe Lawrence Olivier..." Mama umblă îmbujorată, emoţionată şi citeşte cărţi englezeşti în ediţia Tauchnitz. Cred că limba acestor ediţii n-o mai foloseşte nimeni în Anglia — poate doar turiştii străini.

Se sfătuieşte şi cu mine: ce rochii să-şi ia. Dacă jerseul nu mai e la modă... Nu contenesc să mă mir în sinea mea: „Mama, mama vorbind despre ce este

și ce nu este la modă! Toate astea din cauza lui Aef, desigur !"

În afară de asta, se apropie ziua de naștere a lui Aef !

Cît despre Aef, se poartă ca și cum nici nu i-ar păsa de nimic: se duce la institut, acasă lucrează la biroul mamei, sosește glumind la cină. A început să glumească și pe socoteala mea, ceea ce nu-și permitea înainte.

Acum vreo două săptămini, venind de la birou, m-a întrebat:

— M-a căutat cineva la telefon?

— O mulțime de oameni — i-am răspuns. Pe toți i-am rugat să revină mai tîrziu.

Acum, în mod regulat, îmi spune:

— Știi, din mulțimea aceea de oameni nu m-a mai chemat nici unul pînă azi.

Trebuia deci să întreb cine e și ce vrea. Nu sînt încă obișnuită cu asemenea lucruri.

În schimb, despre Mika, despre scrisorile din Odesa, despre Alexandr Mihailovici, nici un cuvînt. Nici mama, nici el.

Prietena mea Marinka mi-a trimis o scrisoare:

„Fii bună, dacă am să întîrzii cumva la deschiderea cursurilor, spune-i Tasiei să nu mă treacă absentă. N-am puterea să mă smulg de aici. Marea, soarele, leandrii și, pe lîngă toate astea, un tînăr de la sanatoriul Consiliului Central al Sindicatelor..."

Tasia este responsabila grupei noastre.

O să se întoarcă Marinka, o să aștepte scrisori de la junele din sanatoriul Consiliului Central al Sindicatelor, iar apoi o să plîngă amar pe umărul meu. Totul va merge ca pe note, s-a mai întîmplat de atîtea ori!

Elena Matveevna îmi scrie:

„...Poţi să-ţi închipui: a venit aici mama lui Petruşevici. Am auzit că umblă pe la ăi mari, a fost la redacţia ziarului local, la procuratură, chiar şi la conservator. A şi spus, nu ştiu cui: «Acest Kardakov e de-al vostru, pe cînd fiul meu a fost un străin pentru voi. Bineînţeles că o să încercaţi să-l scoateţi basma curată pe al vostru!» Şi cînd te gîndeşti numai că femeia asta este profesor universitar!"

Îţi stă mintea în loc!

Heli nu telefonează, nici nu apare; Alexandr Mihailovici, nici el nu dă semne de viaţă, înseamnă că aşteaptă. Tania mi-a comunicat că a primit o scrisoare de la Sonia ei, care promite să vină de 7 noiembrie.

Scrisori, numai scrisori...

Tanti Galia mi-a scris şi ea:

„În ce priveşte noutăţile noastre, le ştii... Părinţii se chinuiesc în aşa hal, că ţi se rupe inma cînd te uiţi la ei. Iar voi, la Leningrad, nu ştiu de ce nu vă grăbiţi de loc! Elena îl laudă grozav pe avocatul vostru. Ar fi timpul să vină aici, să se apuce de treabă, altfel, această profesoară se ţine scai de toţi".

Răspunzîndu-i Galinei Ivanovna la scrisoare, i-am scris şi despre Tamara şi am adăugat: „Bineînţeles că ar putea să fie numai o presupunere de-a mea, aşa o şi consideră toţi, dar eu aş vrea să ştiu care e părerea dumitale".

Deocamdată n-am primit răspuns.

Hoinăresc mereu pe străzi, aşa, de una singură.

Odată am intrat în scuarul nostru. În faţa mea mergea un tînăr ofiţer cu o fată: se ţineau de mînă. Ofiţerul avea un mers caraghios: se îndoia din şale,

apoi își arunca spre spate partea superioară a trunchiului. Se uita tot timpul la fată și-i vedeam profilul — un profil caraghios, cu un nas turtit. Fata avea un profil drept și purta ochelari sclipitori.

Tare i-am mai invidiat. Cu toate că nu-s frumoși, ba chiar caraghioși oarecum, dar cît de fericiți sînt! S-au găsit unul pe celălalt și nimeni nu i-a despărțit. Nimic nu i-a despărțit. E cu putință oare să se întîmple așa ceva în viață? Doi oameni vor să fie împreună și pot să fie împreună, nimeni nu-i stingherește, se conduc unul pe celălalt acasă sau la lucru, sau de la lucru. Apoi or să vrea să se căsătorească și se vor căsători — iată lucrul cel mai uimitor! Și cîte perechi fericite sînt pe strada noastră!

Dedesubtul nostru, la etajul doi, locuiește o văduvă cu mulți copii. Uneori, primăvara, întîlnesc pe stradă cîte o fată frumușică, necunoscută, care-mi zîmbește prietenos. Va să zică altă fată de-a văduvei, care a crescut. Nu știu cum, toate cresc așa, pe neașteptate: aleargă, aleargă prin curte ca niște cenușărese, și apoi, deodată, nu le mai recunoști!

Uite de pildă, cea mică, Svetocika, e cu un cap mai înaltă decît mine și o văd mereu la ușa de la intrare, cu un băiat năsos! Pe toate pervazurile, proaspăt vopsite, e scrijelit pentru totdeauna: „Sveta plus Vitea".

Cea care se înălțase primăvara trecută s-a măritat. Cea mai mare dintre surori plimbă un cărucior. Pe toate le țin minte de cînd erau fetițe. Și eu îmbătrînesc.

O să treacă anii și eu o să tot umblu pe străzi, printre perechile fericite — singură, bătrînă, și nimeni n-o să aibă nevoie de mine.

Merg pe stradă şi un cîntecel banal despre singurătate îmi bîzîie în inimă, şi un vînt uscat goneşte din preajma mea frunzele delicate ; foşnetul frunzelor pe asfalt, cîntecelul trist, paşii mei uşori pe tălpi de microporos... Ce să zic — ca într-o romanţă !

Septembrie e pe sfîrşite. În curînd vor începe toate : moină, pantofii plini de noroi, ciorapul stîng veşnic stropit pînă la genunchi... Nu-i nimic, la Leningrad e bine şi aşa : de umezeală, mi se îmbujorează obrajii, nu ştiu de ce, şi ochii îmi sclipesc, şi sprîncenele par mai întunecate. Ce rău îmi pare că Mika n-o să mă vadă aşa ! Dar cum o să mă vadă ? Cînd o să mă vadă ?

Chipul lui, chipul lui în care mă vedeam pe mine. Cum să explic acest lucru ? Era plin de mine acest chip, îndreptat spre mine, în mine, şi totul din el mă chema pe mine — obrajii, buzele, ochii. Am crezut cîndva că nu este nimic mai puternic decît o dragoste neîmpărtăşită. Ce prostie !

Dar uneori chipul acesta păleşte, îl chem — şi nu pot să-l evoc imediat. Parcă m-ar împiedica ceva, parcă nu pot să potrivesc dintr-o dată focarul lentilelor. Şi în locul acestui chip apare pe neaşteptate faţa lui Heli sau a lui Viktor. Şi le alung, pot să le alung — că doar asta-i realitate, nu vis. Ei doi însă îmi apar tot mai des, fie ca o amintire, fie ca o remuşcare...

17.

A sosit şi ziua de naştere a lui Aef.

De fapt, ea ne-a asaltat cîteva zile în şir. Mama alerga la „Strela", la Eliseev, la Piaţa Kuzne-

cinîi şi umplea frigiderul cu borcane şi pachete. „Cartea despre o alimentaţie gustoasă şi higienică" nu se mai închidea. Mama întreba la telefon : „Dar nucile se dau şi ele prin maşină sau trebuiesc pisate separat ?" Allocika suna la cele mai nepotrivite ore ca să anunţe că la magazinul „Gruzia" se găseşte *hvancikara* !

După cît se vede, se pregătea ceva măreţ. Probabil că mama se hotărîse să se prezinte în faţa lui Aef sub o nouă înfăţişare — ca o gospodină ingenioasă, o bucătăreasă talentată... într-un cuvînt, „bucătăreasă măritată" [1]. Ce-i drept, cînd vrea, se pricepe să gătească, şi atunci nu se mai sinchiseşte de nici un fel de efort : se învîrte prin bucătărie pînă noaptea tîrziu, cumpără de la piaţă carne de viţel şi rodii, şi de dimineaţă începe să ţipe la mine, cu toate că o ajut din răsputeri... De obicei, caut să dispar din casă pentru un timp, căci veşnic e nemulţumită de munca mea de diletant şi face totul din nou, cum vrea ea. Misiunea mea e să colind prin magazine, să stau la rînd şi să cumpăr tot ce trebuie, înarmată cu o listă.

Chiar în ziua de naştere a lui Aef, mama m-a trimis urgent după vodca „Stolicinaia", la magazinul alimentar din colţ, înainte de ora deschiderii. Cu toate că vînzătoarele mă cunoşteau, a trebuit să aştept „ora rituală" şi am ieşit în stradă.

Îmi place strada asta urîtă pe care locuim noi şi nu vreau să mă mut în altă parte. Cunosc toate bunicuţele din microraionul nostru, toate vînzătoarele, toţi beţivii. Umblu fără nici o frică noaptea, căci şi

[1] Aluzie la o piesă de teatru sovietică purtînd acelaşi titlu.

pe mine mă cunosc toţi de pe aici, toţi mă ţin minte de cînd eram atîtica. Bunicile mă întreabă: „Nu te-ai măritat încă?“ Vînzătoarele îmi dau pe datorie „pînă la pauza de după prînz“. Beţivanii mă salută amabil.

M-au salutat şi de data aceasta. Mereu aceeaşi „sfîntă treime“: un tănăr înalt care poartă şi iarnă, şi vară nişte ghete căduroase, un bătrîn invalid, poreclit „locotenentul“, şi unchiaşul de la tir — unul gras care-şi dă aere. Aşteptau toţi trei, ca şi mine, în stradă, ora deschiderii. Dar mai era cu ei şi un al patrulea, care nu m-a salutat, ci a început să mă măsoare obraznic printre gene, şi l-am recunoscut : era Kilea.

Ce căuta el oare pe strada noastră, atît de departe de aristocraticul lui cartier Petrogradskaia Storona ?

M-am depărtat de magazin şi tot timpul aveam impresia că se uită în urma mea. Am întors capul — nicidecum : rîdea împreună cu ceilalţi şi habar n-avea să se uite după mine. Atunci m-am întors, m-am apropiat de el şi i-am spus :

— Bună ziua. Mă recunoşti ?

— Cum să nu — mi-a răspuns. Chiar foarte bine.

Ceilalţi mă priveau cu ochii holbaţi de uimire.

— Am vrut să te întreb, nu aveţi ceva noutăţi ?

— Ce noutăţi putem noi să avem ! zise el, dînd din mînă cu dispreţ. A-a, tot de Boris te interesezi ? Mi-a trecut ceva pe la ureche, dar nu mai mi-aduc aminte ce anume...

Era treaz de-a binelea, însă mă privea, ca şi mai înainte, cu ochii pe jumătate închişi, de parcă ar fi deslușit anevoie obiectele. Vorbind, îşi netezea cu mîna-i subţire părul lung şi blond. Purta un impermeabil de import, polonez, de culoare verzuie, care îl venea foarte bine ; frumos, palid, părea străin prin-

tre cunoscuții mei cu fețele buhăite, stacojii. Numai glasul îl trăda — un glas răgușit, gîfîitor.

— Lui Boris doar i s-a dat drumul — am spus eu și numaidecît mi-am zis că nu trebuia s-o fac. Am vrut numai să aflu...

— Știu — a răspuns el, plictisit — știu ce te interesează. Numai că ai greșit adresa, domnișoară. Întreabă pe altcineva dintre cunoștințele dumitale.

— Care cunoștințe ? am replicat eu.

— Asta o știi dumneata mai bine care cunoștințe. Eu nu le cunosc. Cine ți-a spus că i s-a dat drumul, tot ăla să-ți spună și unde să-l cauți. Pe la mine n-a apărut. Sînt sătul de el pînă peste cap. Nu întreținrelații cu delicvenții și nici nu-mi pasă de legăturile de rudenie.

— Scuză-mă — am murmurat eu.

— Nu face nimic — mi-a răspuns condescendent. Ni se cer deseori relații despre el. Și sectoristul s-a interesat.

Au rîs cu toții. Unchiașul de la tir s-a uitat la ceas și a spus :

— E ora zece ! Haideți să intrăm, cetățeni !

S-au bulucit cu toții spre magazin, năpustindu-se pe ușa care opunea rezistență, fără să-mi acorde nici o atenție. Pînă și Kilea, care jucase teatru tot timpul, a uitat de spectatori și și-a îndreptat toate gîndurile spre acțiunea lor comună. N-am intrat o dată cu ei, m-am dus la alimentara de peste drum, căreia i se spune tot „la Bravin", după numele responsabilului de pe timpul blocadei. Au trecut ani de atunci, Bravin a ieșit de mult la pensie, nu l-am văzut nici măcar cum arată, și totuși se spune : Mă duc „la Bravin", jambonul trebuie cumpărat „la Bravin"...

Pe cînd mă întorceam de la „Bravin", am văzut din nou grupul cu pricina. Pesemne că-şi băuseră porţia de o jumate şi se îndreptau spre tir. La mijloc mergea Kilea, elegant şi îngîmfat ; bătrînul povestea ceva, iar lunganul cu ghete îl întrerupea, nefiind de acord cu el ; „locotenentul" se grăbea tăcut să-i ajungă şi trupu-i greu se sprijinea în cîrje. Mi-am întors privirea.

Dar chiar în dreptul casei noastre am auzit în spatele meu glasul răguşit, cunoscut :

— Ia stai ! Stai puţin !

Kilea mă ajunse din urmă. Era singur. M-am oprit.

— Ce vrei să-mi spui ? am întrebat eu, politicoasă şi fără interes.

— Ia te uită ! a exclamat el. Eu alerg, că abia mai îmi trag sufletul, şi dumneata aşa mă primeşti ?

Indiferenţa mea simulată îl deranja.

— Poate că vin de o săptămînă încheiată în acest cartier străin... iar dumneata... Nu cunosc pe nimeni aici, nici pe mine nu mă ştie nimeni... N-am de ce să colind prin cartiere străine...

Cu ficce minut devenea tot mai beat şi nu-şi mai mijea ochii, ci căuta să şi-i ţină larg deschişi.

— În cartierul meu, de exemplu, oricui i-aş spune că nu-mi ajunge de un păhărel...

Se holbase la mine şi mă privea fără să clipească

— Poftim ! i-am spus eu. Am scos din poşetă o rublă şi i-am întins-o.

— Mulţumesc ! a bombănit el. Dumneata eşti pentru mine ca o mamă... Pentru dumneata sînt gata... Orice... Numai să-mi spui...

Tocmai aici era buba : nu mai puteam să-i spun nimic. După ce i-am dat rubla aia nenorocită, nu se mai cădea să-l iscodesc, să-l întreb. Ar fi fost prea limpede. Într-un cuvînt, n-am putut.

A mai stat o clipă, aşteptînd parcă, apoi a spus răguşit :

— Ascultă, roşcovano ! Poate că m-am apropiat înadins de dumneata... Poate că nici nu ştii... Nici Tatiana Davîdovna nu ştie... Poate că n-am dreptate, în felul meu. Dar, după părerea mea, am dreptate.

Şi deodată a răsărit lîngă noi Lariska. Era cu o scurtă vătuită, îmbrobodită ca în timpul iernii ; o vedeam doar pentru a doua oară, şi totuşi am recunoscut-o, fie după buzele ei roşii, fie pentru că a apărut alături de „răguşit", alături de Kilea.

El nu s-a mirat de loc văzînd-o. Dimpotrivă, a început să rîdă satisfăcut şi mi-a spus :

— Mă găseşte oriunde aş fi. Iată ce nevastă am ! Eu o respect.

— Mă respectă ! izbucni Lariska. De ce te-ai vîrît aici, te-ntreb eu ? N-ai destule porţi pe la noi, de ce te-ai cărăbănit pînă aici ? Bine că nişte oameni de treabă mi-au spus unde eşti. „Du-te, mi-au zis, la Narvski, omul tău şi-a găsit prieteni noi ! Şi-a ales chilipirgii ca şi el !"

Îşi trăgea cu chiu cu vai sufletul, probabil că venise în goană mare tocmai de la staţia de tramvai. Nici nu se uita la mine, părea că nu mă recunoaşte. Eu însă eram convinsă că m-a recunoscut, de aia nici nu se uita la mine. Şi a venit după el tocmai din cartierul Petrogradskaia Storona pentru că s-a speriat să nu povestească ce nu trebuie !

— Răutate ce eşti ! a izbucnit deodată Kilea, pălind şi mai mult. De ce mă spionezi ? Ce-s eu, după tine, un băieţel ?

— Hai acasă !! îl îndemnă ea, potolindu-se pe dată. Ce să faci aici ? Am trecut pe la tir : „A plecat acasă",

mi-au zis ăia. Cînd colo, uite-l, stă aici. Să mergem acasă, haide !

— Tu să nu-mi dai ordine unde să mă duc ! izbucni iar Kilea. Beau pe banii mei ! Mi-ai dat tu bani ? Ei, du-te sănătoasă ! To-o-ată ziua mă spionezi !

Intrînd sub arcada porții, auzeam în urma mea :

— Răutate ce ești ! Mă spionează și mă tot spionează...

— Și nucșoară ? m-a întrebat mama.

Nucșoară n-am cumpărat. Mama își plesni palmele, uimită :

— Păi asta era cel mai important ! Cum o să fierb eu Glintwein-ul ?

M-am așezat pe un taburet în mijlocul bucătăriei.

— Nu mă mai duc nicăieri ! am zis eu și am izbucnit în plîns.

Mama stătea lîngă mine, cu obrajii aprinși, buimăcită, și-mi spunea :

— Potolește-te ! Ei, las' că mă descurc și fără nucșoară. Am vanilie...

În cele din urmă m-am dus după nucșoară „la Bravin". În drum, am trecut pe la tir : vreo doi școlari țintеau figurile, aplecați pe tejghea ; omul de la tir îi urmărea fără nici un interes ! Erau singurii clienți.

După ce-am luat nucșoară, am alergat după franzele ; apoi am făcut curățenie cu aspiratorul în toată casa. Primeam telegramele ce se aduceau — o grămadă de felicitări i s-au trimis lui Aef. Mama a spus:

— *Ai observat cîte telegrame au venit pe adresa* noastră ? Înseamnă că toți știu acum...

Mi-a spus-o așa, printre altele, dar am înțeles : îi face plăcere că toți știu că s-au căsătorit. De ce s-o fi bucurînd ?

Și această aniversare pentru care se pregătește ca pentru o luptă... Ar trebui să se culce după-masă. Musafirii o să stea pînă tîrziu, iar mîine, la ora cinci, urmează să plece la aeroport, așa că, de fapt, nu-i vorba numai de o zi de naștere, ci și de o petrecere de adio. Da' de unde să se culce ! Face friptură de vițel, și deodată constată că în casă n-avem unt !

Întorcîndu-mă cu untul, aud la bucătărie vocea lui Heli, care spune :

— Va să zică, cei din generația dumneavoastră, generație de romantici, cred totuși în progres ? Ce păcat că nu-s pătrunși de un scepticism sănătos.

— Interesant, ce înțelegi dumneata prin cuvîntul „romantism" ? întreabă mama. Lașitate ? Nu pot fără iluzii, și așa mai departe ?...

„Își etalează cultura unul în fața celuilalt" — m-am gîndit eu cu răutate.

Am intrat. Heli s-a ridicat în întîmpinarea mea ; mama, mestecînd un sos pe plită, mi-a spus :

— Am avut o discuție plină de conținut.

Nu mă îndoiesc !

Am trecut cu Heli în odaia mea. Mama mai adăugă :

— A telefonat Tania, o să mai sune.

— Tania ! a rostit Heli. Cum se face că ai înțeles-o, Xana ? Cum s-a întîmplat că ai știut s-o remarci ?

M-am uitat la el : ședea în fotoliul meu preferat ; ședea cu picioarele întinse pînă în mijlocul odăii, cu buza de jos răsfrîntă, cu ochii pe jumătate închiși. De sute de ori i-am văzut chipul — și aievea, și în gînd.

Şi totuşi era ceva în expresia lui, ceva ce mi-era necunoscut. Tandreţe ? Sau mi s-a părut ?

— Cum să n-o remarc ? i-am răspuns. Doar nu sînt oarbă !

— Nu, desigur — mi-a replicat el, cu cel mai obişnuit glas al său. Nu eşti oarbă. Dimpotrivă, eşti fără iluzii. Doar noi amîndoi semănăm, fetiţo ! Cu toate că eşti mică, şi cu toate că eşti fată, uneori mi se pare că eşti un Heli în fustă. Nu ţi-a trecut niciodată prin minte aşa ceva ?

— Ce-avem noi comun ? am întrebat eu. Discuţia aceasta mă amuza nespus de mult.

Şi totuşi tonul nu era cel obişnuit. Aveam impresia că, în sfîrşit, se pregătea să stea de vorbă cu mine sincer, poate să-mi propună ceva. Să-mi pună condiţii ? Dar ce fel ?

— Eşti egoistă ca şi mine — a început el. Îţi iubeşti în primul rînd propria şi nepreţuita-ţi persoană, iar după aceea pe cîţiva alţii. Mă contrazici ?

— Deocamdată nu — am spus eu. „Pe Mika îl iubesc mai mult decît pe mine, mă gîndeam în clipa ceea. Pentru Mika mi-aş da şi viaţa. Aş putea oare ? Ca să se însoare cu Tamara ? Asta, nu ! Şi totuşi îl iubesc din tot sufletul."

— Despre tine, tu gîndeşti altfel — continuă Heli, cu glasul lui tărăgănat, somnoros. Aproximativ cam aşa : „Nu mă înţelegi de loc, Helka, iubesc acuma aşa cum tu nici măcar n-ai visat".

La ce se referea ?

— Tu ştii să iubeşti — zise el mai departe. Tu te iubeşti pe tine, iubeşti dragostea, cuvintele care ţi se spun, gesturile, privirile, şi mai ştiu eu ce, tot ce te priveşte pe tine. Şi eu sînt la fel. Numai că eu în-

țeleg limpede acest lucru, pe cînd tu, nu. Dragostea e și ea un talent. Crezi că dacă doi oameni dorm împreună, înseamnă că se iubesc ? Habar n-au ce înseamnă iubirea. Ca tine, ca mine. Consideră drept dragoste pasiunile lor mărunte. Ca tine, ca mine.

— Ai venit la mine să discuți despre dragoste ? Sau despre progres ?

— De ce nu ? Două teme care nu-s lipsite de interes ! În special, progresul. Progresul ! Dacă mi s-ar făgădui că o să vină vremea cînd toate — nu, de ce toate ? — măcar multe, ei, să zicem, măcar cîteva femei vor fi ca Nefertite... sau ca Tania.

Din nou Tania.

— Tu să nu crezi — a zis el — că eu nu înțeleg ce reprezintă Tania. Am înțeles întotdeauna. Adică, aproape întotdeauna. Numai că... Asta-i absurd în zilele noastre.

— Nu poți pînă nu spui ceva jignitor.

— Haide-hai, ce te superi ? Știi, cînd procesul tău se va isprăvi, ea o să te părăsească. Se va duce acolo unde, după părerea ei, va fi mai necesară. Dacă o înțeleg cum trebuie.

Am lăsat să-mi treacă pe lîngă ureche toate vorbele lui, afară de un singur lucru.

— Despre ce proces vorbești ?

— Ei, procesul ăsta de care te ocupi. Dacă ai să reușești ca el să fie achitat. Și ca răspuns la tăcerea mea, s-a grăbit să adauge : La început am crezut că te zbați pentru adevăr. Apoi am înțeles : nu despre adevăr e vorba. Am înțeles bine, Xanocika ?

Înseamnă că-i adevărat. El vrea să vorbească. Dar și aici le sucește, bate undeva, dar nu merge direct, ci pe ocolite.

— Nu eşti sinceră cu mine — mi-a spus. Din prima clipă, de cînd ai venit, nu eşti sinceră cu mine. De ce?

— Cel puţin ai pus o întrebare directă.

— Dar răspuns îmi dai ?

— Nu vreau să te mint — i-am zis. Nu vreau să te mint, însă la ce bun să-ţi spun adevărul... La ce bun ? Ce-ai de gînd să faci cu adevărul ?

— Tania n-ar fi întrebat niciodată aşa ceva — mi-a replicat.

— Eu nu sînt Tania. Chiar tu mi-ai demonstrat-o timp de o jumătate de oră.

— Ce să-ţi demonstrez ! a spus el, obosit. Şi aşa, totul e limpede.

S-a ridicat, şi-a vîrît mîinile în buzunare şi şi-a lăsat capul în piept, răsfrîngîndu-şi buza de jos. Se gîndea cu atîta încordare la ceva, încît a uitat unde se află, a uitat că-l privesc.

Chiar atunci mama a bătut la uşă şi a intrat.

— Tovarăşi ! rosti ea, solemn. V-am adus două perechi de cleşti şi nuci să le spargeţi.

Heli ridică din sprîncene, dar fără să protesteze ; mama zîmbi şi ieşi din odaie.

Cîtva timp am lucrat în tăcere ; nu se auzea decît trosnetul cojilor de nucă. Dacă cineva ne-ar fi privit de departe, ar fi zis că-i o idilă. Apoi am raţionalizat procesul de muncă : Heli spărgea nucile, eu le curăţam şi umpleam paharul. Treaba a mers repede ; deodată Heli a spus :

— De ce nu mă cheamă Poleakov ? Nu ştii despre ce-i vorba ?

— Asta chiar că nu ştiu — i-am răspuns.

— Nici Tania nu ştie — a zis el, dînd din cap.

— Cum, ai fost la Tania ? am întrebat uimită. Ai stat de vorbă cu ea ?

— Am fost și am stat de vorbă. E o mare plăcere pentru cineva să stea de vorbă cu Tania. Te înalți, devii mai pur, mai tînăr sufletește.

— La tine nu se vede așa ceva.

— Păi tu n-ai văzut niciodată nimic la mine. În mine ai vrut să-ți vezi propria-ți imagine.

Nu mă judeca mai aspru decît mă judecasem singură !

— Aș fi vrut chiar să te iubesc, dar n-am putut ! Prea mult semănăm noi doi. Dar ăsta... muzicianul... e alt gen ?

— Ți-a vorbit Tania despre el ?

— Desigur — s-a grăbit să spună Heli. Am vrut să te conving că am ajuns singur la această concluzie, dar m-ai prins. Bineînțeles că ea. L-a pufnit rîsul : Totuna, aș fi aflat. N-ai de ce să mi-o ascunzi. Eu nu sînt Irina Grigorievna, n-o să vă pun bețe-n roate. A spart o ultimă nucă și s-a ridicat : Vino să mă conduci. Plec acasă. Încui ușa, mă culc și m-apuc să citesc o carte nouă a lui Darrel. Nu l-ai citit pe Darrel ? Știi, Tania a plecat undeva, probabil ca să scape de mine... Discuțiile cu mine o obosesc, am observat de mult acest lucru. Pentru mine, în schimb, sînt pur și simplu dăunătoare. Stai de vorbă cu ea și începi să-ți imaginezi tot felul de lucruri consolatoare.

— De pildă ?

— Ei, de plidă, că vorbele ajută în relațiile dintre oameni. Că, de fapt, aceste relații sînt posibile.

— Vrei să spui că oamenilor le pasă de semenii lor ?

— Fie şi aşa. Tania e mereu preocupată de problemele altora. Nici măcar dragostea nu o face nesociabilă. Doar e îndrăgostită de Poleakov.

— De unde ai mai scos asta ?

— Păi ştie toată lumea. A ştiut şi Viktor şi... de fapt, au ştiut-o toţi ai noştri.

— „Ai noştri" — am repetat eu. Cine sînt aceşti „ai noştri" ?

A zîmbit.

— Gîndeşte-te bine. Doar ştii să gîndeşti cînd vrei. Dar de ce am spart noi nucile astea ? E vreo sărbătoare ?

— Ziua de naştere a tatălui meu vitreg.

Dădu din cap.

— I-am spus : „Tania, dumneata ai timp pentru toţi, numai pentru mine niciodată". Nu mi-a răspuns nimic. A rămas pe gînduri, dar nu mi-a răspuns nimic. Heli făcu un pas spre uşă. Nici tu nu spui nimic. De ce eşti atît de misterioasă ca o Mască de Fier ? Nu cred că e o politică justă. Şi, în general, faci cam multe prostii. Umbli cu un aer misterios, vizitezi rudele unei persoane pe care nu o cunoşti, te opreşti în stradă cu fitecine... Mă privea drept în ochi, zîmbind uşor, ironic. De ce faci asta ? N-are nici un rost. Trebuie s-alegi căile cele mai simple.

— Directe — am replicat eu. Chiar dacă pe aceste căi ne-aşteaptă obstacole, greutăţi...

— Bine — a zis el — nu te spionez ; dacă aflu cîte ceva, e cu totul întîmplător. Şi nici n-o să vă pun piedici. M-ai înţeles, Xana ? N-aveţi de ce să vă ascundeţi de mine, eu n-o să vă pun piedici.

Mama îşi făcu din nou apariţia.

— N-aţi putea să-mi radeţi nişte hrean ? ne întrebă zîmbind.

— Din păcate, mă grăbesc — a răspuns Heli, politicos. Cu altă ocazie.

Am ieşit să-l conduc în antreu. Mi-a spus :

— Cere scuze pentru mine, dar, crede-mă, trebuie să plec. Auzi, să razi hrean !... A dat din umeri uimit şi a plecat.

— Totuşi nu-i prea simpatic acest Heli — mi-a mărturisit mama. Nu pentru că m-a refuzat. În genere, are în el ceva apăsător... şi rece. Ce fel de familie are ? Cine îi sînt părinţii ?

— Nu m-am interesat niciodată.

— Am crezut că nu vă mai întîlniţi — a adăugat mama.

Totuşi am reuşit să fim gata la timp, şi cînd au început să se adune musafirii, în odaia mamei masa era pusă (două birouri lipite unul de altul şi o masă de bucătărie) şi pe ea se aflau de toate, pînă şi hreanul (l-a ras chiar Aef). Mama se îmbrăcase cu taiorul ei gri de jerseu — încă nu ştie toată lumea că nu mai e la modă ; Aef, cu un costum negru, festiv, ca de ginere ; eu, în bleumarin, o rochie pe care Mika nu a văzut-o niciodată ; de altfel, el n-a văzut rochiile mele de iarnă, poate că nici nu m-ar fi plăcut în ele ; nu-i nimic, o să le vadă curînd, curînd de tot...

Nu cunoşteam musafirii (erau, de fapt, musafirii lui Aef, care veneau la el şi înainte, şi au rămas şi-acum alături de el). Dintre musafirii mamei venise doar Allocika, dar de astă dată arăta ciudat, oarecum artificială, speriată parcă. Se apropia de mine şi-i cerceta pe furiş pe ceilalţi oaspeţi.

— Spune-mi, care-i Vitkovski ? m-a rugat ea. De mult voiam să-l văd.

— Mi se pare că n-a venit — am spus eu. Da, nu-i aici. L-am zărit la facultate de vreo cîteva ori... Probabil că-i ocupat.

— Ei, ce tot vorbeşti ! exclamă Allocika. E doar cel mai bun prieten al lui Andrei Filippovici ! Nu putea să nu vină !

— Înseamnă că întîrzie — am zis eu.

Probabil că şi mama îl aştepta pe Vitkovski — nu ne-am aşezat la masă, oaspeţii şedeau prin diferite unghere şi căutau să nu se uite în direcţia mesei. Musafirii, toţi oameni mai în vîrstă, îmbrăcaţi elegant, se grupaseră — bărbaţii separat, femeile separat. Mama se afla în mijlocul grupului de femei şi făcea o conversaţie feminină — sărmana mea mamă ! Ele toate se cunoaşteau de mult, doar mama era străină pentru ele. În realitate păreau destul de simpatice, iar soţii lor erau şi ei, probabil, agreabili, numai că erau solemni din cale afară.

Am aşteptat telefonul Taniei. Trebuia să-i relatez despre întîlnirea cu Kilea şi despre vizita lui Heli ; de altfel, simţeam nevoia să stau de vorbă cu ea. Am întrebat-o încetişor pe mama :

— În cazul că sună Tania, aş putea s-o chem la noi ?

Aproape fără să mă asculte, mi-a răspuns :

— Bineînţeles ! Ce întrebare ?!

— Cine e Tania ? se interesă Allocika.

— O nouă prietenă a Xanei — i-a răspuns mama. Tania Petruşevici.

Una dintre invitate, cu o voce puternică şi un nas ca un cioc de pasăre de pradă, întrebă :

— Petruşevici ? Rudă cu Irina Petruşevici, căreia i s-a întîmplat nenorocirea cu fiu-său ?

Şi au început să vorbească despre Irina Grigorievna. Pasărea de pradă o cunoştea bine, celelalte n-o cunoşteau, dar auziseră vorbindu-se „despre această istorie". Pasărea de pradă spunea :

— Ce-i drept, băiatul o cam apucase pe căi greşite, totuşi ce sfîrşit ! Am întîlnit-o zilele trecute pe Irina, arată groaznic. În vara asta se înzdrăvenise, arăta atît de bine ! Şi acum e o femeie bătrînă. Să-ţi pierzi unicul fiu, şi atît de absurd ! Un bandit oarecare...

— Am auzit că nu-i vorba de un bandit — se amestecă în vorbă o altă invitată, cu părul frumos încărunţit. Am auzit că a fost o crimă din gelozie.

În clipa aceea sună telefonul. Aef ridică receptorul şi spuse :

— Xana, pe dumneata te caută.

M-am dus în odaia mea, în timp ce Pasărea de pradă riposta zgomotos :

— Oricum ar fi, ucigaşul tot bandit rămîne ! Ce înseamnă „din gelozie" ?

Era Tania la telefon. I-am spus să vină imediat : am multe noutăţi şi trebuie să ne vedem neapărat. A ezitat o clipă, apoi mi-a spus :

— Bine, vin. Numai că voi aveţi musafiri, iar eu nu-s îmbrăcată pentru asemenea ocazie.

— Schimbă-te.

— Nu telefonez de acasă — mi-a răspuns. Bine, vin imediat.

Am mai zăbovit în odaia mea, ca musafirele să aibă timp să-şi termine conversaţia. A intrat Aef şi m-a întrebat :

— Pot să dau un telefon de la dumneata, Xana ? Dincolo e prea mult zgomot.

A format un număr şi a spus :

— Cu Gheorghi Nikolaevici, vă rog. A-a, nu este ? Dumneavoastră sînteţi, tanti Polia ? Dar Maria Valentinovna unde e ? A ascultat îndelung, apoi a rostit cu glas schimbat : A-a, sînt plecaţi din oraş ! Ei, da, sigur, mîine e duminică... Totuşi am crezut.. Scuzaţi-mă, tanti Polia.

A intrat mama şi l-a dojenit :

— De ce i-ai telefonat ? El n-avea voie să uite că astăzi e ziua ta de naştere ! De ce i-ai telefonat ?

— Am făcut o prostie — a recunoscut Aef. Înseamnă că am făcut o prostie ! Dar nu te necăji — şi zicînd asta, o îmbrăţişă pe mama. La urma urmelor, toate sînt fleacuri. Dacă a uitat sau n-a uitat !

— Pentru tine îmi pare rău — a zis mama, lipindu-şi capul de umărul lui. Cînd cel mai bun prieten...

— Nu e el de vină — l-a apărat Aef. Toate-s de la Marişa, ştiu eu. Nu te necăji. Du-te, du-te invită lumea la masă.

Mama ieşi. Aef mi-a spus :

— Uite, Xana, cîte necazuri i-am pricinuit mamei dumitale ! Te rog să nu fii supărată pe mine, da ?

— Nu sînt.

— Înţeleg, nu-ţi arde de noi — urmă el. Ei, nu-i nimic, mîine dimineaţă plecăm. Mergem dincolo ?

Am trecut în odaia mamei. Acolo toată lumea se aşezase la masă. Lui Aef i s-a rezervat un loc ală-

turi de mama, iar eu m-am așezat mai aproape de capătul mesei, pomenindu-mă din nou cu Pasărea de pradă în fața mea. În schimb, alături de mine s-a nimerit să stea un bătrîn frumos, vorbăreț, cu părul cărunt.

În timp ce se făceau primele toasturi alambicate și comesenii se grăbeau să mănînce, bătrînelul îmi tot punea cîte ceva în farfurie, îmi umplea paharul și avea grijă de mine în fel și chip. Apoi deodată m-a întrebat competent ce am citit și ce n-am citit, după care a făcut o scurtă trecere în revistă a literaturii contemporane apusene, remarcînd că „în Franța, după Proust, de fapt nu mai ai ce să citești" și mi-a cerut să-i vorbesc despre noul curent în poezia contemporană. I-am mărturisit că de mult n-o mai urmăresc ; m-a privit cu o compătimire adîncă și a tăcut o clipă. Atunci am auzit ce povestea Pasărea de pradă :

— Sînt niște primitivi. Un june îmi explica de ce se întîlnește el cu fata lui ! „Știți, cînd ea se îmbracă și ieșim împreună pe strada Stacika, toată lumea se uită la noi !"

În colțul nostru discuția devenise generală. Și-au adus aminte și de cîntecele pe care le cîntă turiștii cînd merg cu trenul electric, și de „perlele" ce se pot auzi la examene. Vecinul meu nu lua parte la această discuție pasionantă. A ascultat cît a ascultat, apoi mi-a spus :

— Am șaizeci și șapte de ani și sînt cel puțin cincizeci de ani de cînd aud mereu același lucru : „Tineretul de astăzi ! Vai, noi n-am fost așa !" Tranzistori, cîntecele pe care le cîntă turiștii... Prietenul dumitale are tranzistor ?

— Nu, el are vioară.

— Ei, asta-i altceva. Dar dumneata cînţi cînd mergi cu trenul electric ?

— Uneori cînt.

— Ceea ce nu te împiedică să asculţi glasul viorii cînd ai prilejul. Şi pentru noi doi nu-i chiar aşa de greu să legăm o discuţie. De altfel, îţi mărturisesc că studenţii mei de astăzi nu sînt mai puţin interesanţi decît cei din oricare altă perioadă a activităţii mele profesorale.

Am auzit soneria. Venise Tania. Dezbrăcîndu-şi pardesiul, mi-a spus :

— Vin de la tanti Ira. Ea m-a chemat. După cum mi-a spus, e de vreo trei zile la Leningrad.

— Ştiu, aici e o cunoştinţă de-a ei care a văzut-o. Şi ce ţi-a spus ?

— Mi-a spus că prea se tărăgănează ancheta, inadmisibil de mult ; că procesul se amînă... De fapt, ancheta continuă. Alexandr Mihailovici a trimis o scrisoare, prezentînd unele date noi.

— A fost Heli la mine — i-am zis eu. De ce i-ai vorbit despre mine şi despre Mika ?

— Eu ? Tania rămase cu gura căscată : Nici nu m-am gîndit. El singur mi-a vorbit.

Ne uitam în tăcere una la cealaltă.

— Ei, hai să mergem ! am îndemnat-o. Nu se cade să stăm aici. Rămîi să dormi la mine ?

Am aşezat-o pe Tania între mine şi bătrînul cel înţelept şi amîndoi au început imediat să discute, ca şi cum s-ar fi cunoscut de cînd lumea. Bătrînelul glumea, Tania rîdea, iar eu ascultam şi mă gîndeam că, după toate aparenţele, s-ar zice că Heli abia acum

a aflat despre mine şi Mika. Desigur, putea să afle de la Irina Grigorievna, se prea poate să se fi întîlnit cu ea. Dar dacă nu s-a întîlnit cu ea, atunci de la cine ?

Bătrînul îi povestea Taniei o întîmplare cu o fată care i-a plăcut foarte mult.

— Mi-a spus : „O să-ţi fac cunoştinţă cu sora mea, toţi se îndrăgostesc de ea !“ Şi m-a prezentat soră-si. Într-adevăr, era o frumuseţe. „Ei, cum îţi place sor-mea ?“ m-a întrebat fata. „E foarte frumoasă, i-am răspuns, numai că gustul meu nu-i standardizat.“ La aceste vorbe, fata mea s-a bucurat atît de mult, încît s-a măritat cu mine. Dar de atunci ea ţine bine minte că gustul meu nu-i standardizat. Vezi cum se uită la dumneata ? Uite-o, o vezi ?

Am aflat că doamna cu părul frumos încărunţit era soţia lui ; avea, într-adevăr, un chip puţin obişnuit, cu pomeţii proeminenţi. O privea pe Tania şi îi zîmbea prietenos. Am aruncat o privire în jurul mesei — toţi şedeau care pe unde apucase ; Pasărea de pradă se instalase lîngă mama şi-i tot povestea ceva, iar mamei îi ardeau în mod suspect obrajii. Allocika îşi găsise şi ea un interlocutor : un bărbat destul de tînăr încă, înalt, mustăcios, care o privea cu gura întredeschisă, ca ún copil. De fiece dată se găseşte cîte cineva care s-o privească în felul acesta pe Allocika. Deodată mama s-a sculat şi s-a apropiat de mine :

— Ajută-mă să strîng masa, să servesc ceaiul, cafelele, şi tot ce mai trebuie.

Doamnele au sărit să dea o mînă de ajutor la căratul vaselor murdare la bucătărie, dar eu vedeam

prea bine că mama vrea să rămînem numai noi două. În sfîrşit, cînd am rămas singure, mama mi-a spus :

— Auzi, ea mă compătimeşte ! S-a aşezat lîngă mine, mi-a vorbit într-una şi şi-a manifestat compătimirea.

— Cine ? Pasărea de pradă ?

— Aşa ai botezat-o ? Da, ea. Şi tot exprimîndu-şi regretul, s-a apucat să-mi spună că el... că Andrei Filippovici a rămas fidel familiei sale, că se duce des pe-acolo, că-i poartă de grijă... Mă consola, chipurile, ca nu cumva să am părere proastă despre el.

— Bine, dar tu ştiai că el se duce acolo.

— Da, dar chiar atît de des ?

Doamne, care dintre noi e mai tînără, mama sau eu ? Cît de mult aş vrea să fiu geloasă pe Tamara sau pe altcineva, numai el să fie aici !

— Şi-apoi acest Vitkovski... Svetlov a venit... ei, vecinul tău de masă... Svetlov a venit, şi Vitkovski, nu. Ce, eu nu văd ce se întîmplă cu el ? Pentru el e o adevărată lovitură.

— Mamă, ce tot spui ? ! Pentru el, cel mai important lucru eşti tu. Tot timpul se uită numai la tine, numai pe tine te vede, şi nu-i vorbă de nici o lovitură, ci doar un motiv de întristare obişnuit, şi nici măcar asta n-ar fi dacă tu nu te-ai frămînta atîta. De fapt, Aef este un om foarte bun.

— Nu-i aşa ? Mama se înseninä deodată. Am ştiut că tu o să-ţi dai seama.

— Nici nu poţi să nu-ţi dai seama. Şi te iubeşte grozav de mult.

Mama m-a sărutat, chiar deasupra farfuriilor murdare. Mirosea a vin, ochii îi străluceau şi mă privea de jos în sus — sînt cu un centimetru mai înaltă. Şi

din nou m-am gîndit că, dintre noi două, ea seamănă mai mult cu o fetişcană îndrăgostită.

— Sînt o proastă şi o egoistă — s-a dojenit. Nici măcar nu te întreb nimic.

— Nici nu trebuie. Curînd totul va fi bine.

— Foarte bine ! Deci cînd ne vom întoarce din călătorie... o să-ţi aduc un şal de mohair.

În uşă se ivi Aef. Într-adevăr, nu poate să stea un minut fără s-o vadă pe mama. Ea i-a spus :

— Haide-haide ! Nu pot să sufăr cînd un bărbat se învîrteşte printre farfurii murdare.

— Am vrut să te rog să nu te oboseşti. La cinci trebuie să plecăm la aeroport... Xana şi cu mine putem foarte bine...

— Haide-haide ! a repetat mama. Nu-i nimic, sînt în plin elan creator.

După aceea eu am servit ceaiul, cafeaua, zîmbeam musafirilor... Pe neobservate, oaspeţii se grupează iar după criteriul profesional şi, din mijlocul bărbaţilor, unde tropează Aef, ajung pînă la mine cuvintele : „laser... maser...“ În jurul lui Svetlov se discută literatură ; bătrînul spune : „Nu mi se pare interesant. E nou, mă rog, nou, dar foloseşte şabloane vechi. Aşa cum copiază portretele pictorii lipsiţi de talent : cu şablonul. Cînd vreau să citesc ceva despre moarte sau despre pasiune, atunci mai bine mă duc direct la sursă, la bătrînul, la Lev Nikolaevici.“ Allocika şi mustăciosul s-au alăturat grupului de femei : acolo se discută despre arta japoneză. Allocika nu-şi ridică privirea, e tăcută, modestă, sfioasă. Apoi se scoală, iar mustăciosul face şi el acelaşi lucru. Pleacă împreună.

A început exodul general. Chemau prin telefon taxiuri, explicau dispecerului că maşina poate fi trimisă din orice staţie, apoi se îmbrăcau îndelung, zgomotoşi, în antreu. Îi urară mamei şi lui Aef drum bun, vreme frumoasă, le recomandară să-l vadă neapărat pe un oarecare Rolling sau Polling, care se afla în Anglia. După aceea unul din musafiri s-a întors : îşi uitase umbrela. Pe urmă s-a lăsat deodată tăcerea. Era ora două.

Am rămas cu Tania la bucătărie să spălăm vasele, pe mama am trimis-o aproape cu forţa să se culce. „N-are nici un rost — spunea ea — abia aţipesc, şi trebuie să mă şi scol." În cele din urmă Aef a convins-o. Cînd am rămas singure, i-am spus Taniei :

— Ce crezi, oare s-o fi văzut Heli cu Irina Grigorievna ?

— Ea nu mi-a spus nimic.

— Atunci, de unde ?...

— Păi poate că el ştia dinainte şi abia acum a hotărît să dea cărţile pe faţă ?

— E posibil, orice e posibil. Nu mai ştiu nimic, după toate astea. Şi astăzi aş fi putut afla !...

I-am povestit Taniei despre întîlnirea de dimineaţă la magazinul alimentar. Ea mi-a spus :

— N-ai procedat bine. Însă nici eu nu l-aş fi întrebat nimic. Ar fi fost ca o mituire.

Eu spălam vasele, Tania le ştergea, nu ne grăbeam — oricum, pînă să plecăm la aeroport nu mai merita să ne culcăm. — Vorbeam între noi dezlînat, cu frînturi de fraze — gîndurile noastre urmau acelaşi făgaş.

— El e la Leningrad — a spus Tania. Sînt absolut sigură că e la Leningrad.

Eram şi eu convinsă de acest lucru. Kilea şi Larisa ştiu sigur unde e. Poate că-i acasă ? Dar Heli ? Ştie şi el ?

— Nu înţeleg ce poate fi între ei — am spus eu. Ce-i uneşte ?

— În privinţa aceasta Alexandr Mihailovici şi-a format o părere — a răspuns Tania. Numai că nu şi-o exprimă deocamdată.

Am ridicat capul şi am privit-o pe Tania drept în faţă. E posibil oare să-l iubească pe acest om bătrîn, e posibil ca din cauza lui să se fi destrămat căsnicia ei cu Viktor ? Aproape că nu mă mai îndoiam şi nici nu mai aveam nevoie să întreb. Tania a continuat :

— Tu nu mă întrebi nimic, dar să ştii că tanti Ira a văzut-o pe Tamara...

— Cum ?

Toate celelalte gînduri mi-au zburat dintr-o dată din cap.

— După părerea mea, tanti Ira nu intenţiona să-mi povestească, dar asta o preocupă grozav, de aceea a scăpat o vorbă. Spune că anchetatorul a chemat-o de cîteva ori pe Tamara şi a întrebat-o şi pe tanti Ira dacă Viktor n-a scris nimic despre această fată. Pînă şi tanti Ira s-a îndoit un moment dacă Viktor i-a scris de fapt despre tine sau despre Tamara. Mai ales, după ce a văzut-o pe Tamara. Dar tanti Ira consideră că toate acestea se fac numai şi numai ca să lungească ancheta. Că n-are nici o importanţă... Tamara sau tu...

— I-ai spus ceva despre púmnal ?

— Nu. Dar mi s-a părut că ea se gîndeşte la asta.

— I-ai telefonat lui Alexandr Mihailovici ?

— I-am telefonat, dar nu e de găsit. Azi e sîmbătă.

Am tăcut un timp. Apoi Tania mi-a spus :

— Ți-am telefonat de la tanti Ira. Ea mi-a reproșat : „Va să zică tu continui să-i ții parte ?“ Ca și cum în asta stă totul !

— Într-adevăr ! am răspuns eu. Nu te-am întrebat niciodată, cum s-a întîmplat totuși că te-ai situat de partea mea ?

— Te-am crezut — a zis Tania.

— Doream atît de mult să mă crezi ! Și tu mi te-ai alăturat pe loc. Ba l-ai antrenat și pe Alexandr Mihailovici.

— Păi ce eram să fac ? Doar îți spun : te-am crezut.

Pentru ea a crede înseamnă a acționa. A iubi înseamnă a acționa. Și toate emoțiile pozitive își găsesc expresia la ea în acțiune.

— Parcă tu ai fi procedat altfel ? m-a întrebat ea.

Mă gîndeam la Tamara.

— Tamara s-a temut cel mai mult să nu fie amestecată în acest proces. De aceea nu suflă un cuvînt.

— Ascultă, tu poți să înțelegi astfel de oameni ? m-a întrebat Tania. Oricît m-aș strădui, eu nu pot. De ce să-i fie frică ? De ce ?

— Dar Heli ?

— Heli... Da, și el... De fapt, și el se teme, nu ?

— Mama m-a întrebat astăzi ce fel de familie are.

— Alexandr Mihailovici l-a cunoscut bine pe tatăl lui și vorbește despre el fără pic de simpatie — a spus Tania. Era un om cu vază.

— A murit ?

— Nu, trăiește, dar nu mai lucrează. A divorțat de mama lui Heli de mult. Heli era încă elev pe-atunci.

— Dar mama lui trăiește ?

— Probabil că da.

— Cum, el nu locuiește împreună cu mama lui ?

— Nu știu. Nu, mi se pare că nu...

Nu mi-a vorbit niciodată nici de mama și nici de tatăl lui. Cînd veneam la el, îmi spunea „vecinii". E posibil oare ca în casa unde mă duceam eu să fi locuit și mama lui ? În locuința aceea vastă, părăginită ? Nu prea îmi vine să cred.

— De s-ar face mai repede ziuă ! a exclamat Tania cînd am isprăvit de spălat ultimele farfurii.

Doream și eu să vină mai repede dimineața. Lucrurile începuseră să se desfășoare grozav de repede și nu mai aveam voie să ne pierdem timp cu somnul. Boris putea foarte bine să plece chiar de aseară. Sau în noaptea aceasta. Sau chiar acum : noi stăm de vorbă, ne facem planuri, iar el stă în gară, cu biletul în buzunr, sau la aeroport.

De s-ar face mai repede ziuă !

În sfîrșit, dimineața sosi destul de repede, deșteptătorul sună și mama își făcu vertiginos ultimele pregătiri de plecare. Luîndu-și rămas bun, m-a sărutat în pripă, apoi s-a întors de la ușă și a sărutat-o și pe Tania, zicîndu-i :

— Mă bucur foarte mult că o las pe Xana cu dumneata.

Probabil că brusc i s-a părut că tot mai sînt încă o fetiță.

Aef ne-a strîns mîna la amîndouă și au plecat. Coborau scara în fugă, cu geamantanele lor mici în

mînă, iar noi stăteam pe palier și ne uitam în urma lor.

Și atunci am simțit deodată că parcă nu e dimineață, ci noapte, și că nu mă mai țin pe picioare, și nu mai înțeleg nimic. Am spus :

— La culcare, hai la culcare !

Ne-am culcat în odaia mea și totuși n-am adormit imediat — am auzit trecînd primul tramvai.

19

Apoi tramvaiul începu să zbîrnîie ; zbîrnîia stăruitor, neplăcut, cu intermitențe, ca un deșteptător. Pe urmă am auzit glasul Taniei spunînd :

— Da, la telefon. Da, eu sînt.

Venise oare cineva ? Deci suna la intrare ? Cît să fie ceasul ?

M-am ridicat în capul oaselor pe pat, dezlipindu-mi anevoie pleoapele. Tania, îmbrăcată cu o pijama de-a mea, verde, stătea desculță lîngă telefon și vorbea :

— Pot, bineînțeles. Vin îndată, cu Xana.

Pesemne că la celălalt capăt al firului se făcea vreo obiecție, și ea asculta, dînd nerăbdătoare din cap. „Cu cine o fi vorbind ? m-am întrebat eu. Cu Alexandr Mihailovici ? De obicei, cînd Tania stă de vorbă cu el, glasul îi sună altfel, are o altă expresie a feței. Poate că nu-i el, o fi ceva în legătură cu școala ? Dar în cazul ăsta, de ce pomenește de mine ?“ Tania spunea :

— Pot să vin singură dacă găsești că e mai bine așa. Să știi însă că nu sînt de acord cu dumneata,

sînt de părere că ea trebuie să audă totul de la început pînă la sfîrşit. Da, înţeleg că n-ai un dulap în perete. Şi totuşi insist.

— Nu insista ! m-am amestecat eu. „Ce mai e şi asta ? Sînt dată la o parte ?“ Nu insista — am repetat — tot n-am să merg.

Tania bătu din răsputeri cu piciorul gol în podea şi mi-aruncă o privire mînioasă. N-o mai văzusem niciodată aşa. M-am potolit şi am lăsat-o în pace. Ea urmă :

— Nu-i nimic, dacă poate să vorbească faţă de mine, are să poată şi faţă de ea. N-am nici un secret faţă de ea. Nu, mi-am schimbat hotărîrea : fără Xana nu vin. Da, chiar aşa să-i şi spui. Da, şi, te rog, sună-mă după aceea. Trînti receptorul în furcă şi se întoarse spre mine. Era nespus de furioasă. Aveam impresia că e în stare să mă bată. Cum poţi — strigă ea — cum poţi... să faci pe ambiţioasa... sau mai ştiu eu ce... în situaţia în care te afli ? Heli nu vrea să vorbească în prezenţa ta. Ia te uită la el ! N-are voie să nu vorbească, m-auzi, pentru că... Nu ştiu de ce, dar n-are voie şi gata !

N-am apucat să-i răspund, că din nou sună telefonul.

— Da, eu sînt — răspunse Tania. Ce să-i faci, nu vrea, n-are decît. A, nu, hotărîrea mea este definitivă.

Închise din nou telefonul. Se mai răcorise un pic şi redevenise ea însăşi.

— Heli vrea să stea de vorbă cu Alexandr Mihailovici — îmi explică ea, calmă. Dar numai în prezenţa mea. Şi eu consider...

Telefonul sună a treia oară. Tania ridică iar receptorul, dar nici nu deschise gura, deoarece la celălalt capăt al firului i se comunica ceva.

— Bine — zise ea cu glas calm, preocupat. Plecăm îndată. Deci într-o jumătate de oră, cel mult...

— Cît e ceasul ? am întrebat eu.

Tania își consultă ceasul mic, pe care-l lăsase pe masă, în ajun. Își ridică mirată sprîncenele.

— Poate că s-a oprit ? zise, șovăitoare. Arată opt și un sfert.

— Probabil atît și este — am confirmat.

Mă gîndeam la Heli. Ce-o fi în capul lui ? De ce s-o fi hotărît să se ducă ? Avusese oare dreptate Alexandr Mihailovici că nu se putea să nu vină ? Așadar, mai pîlpîia în el totuși un dram de conștiință, de vreme ce a făcut-o ? Dar e cu putință ca scepticul, rezonabilul Alexandr Mihailovici să conteze pe conștiința lui Heli ? Sau poate există anumite legi ale comportării umane — legi dintre cele mai simple, aproape fiziologice, de a căror existență știu numai cei care au de-a face în permanență cu indivizii ce încalcă legile făcute de oameni ?

În metrou, Tania spuse :

— Ești de acord, cred, că nu orice avocat poate fi trezit din somn, duminica, cu noaptea în cap ? Și mai trebuie să fii de acord că nu oricare avocat privește acest lucru ca ceva firesc, chiar foarte firesc.

— Sînt de acord — am răspuns eu. Sigur că da. Dar mi s-a părut că vorbeai cu el pe un ton neobișnuit.

— Fiindcă m-am supărat. Cum puteam să vorbesc pe un ton obișnuit ? Dar, spune-mi, ți s-a părut cumva că i-am ripostat grosolan ? se neliniști ea.

— Ei, asta-i ! am liniştit-o eu. Tu nu poţi să vorbeşti grosolan ! La început însă nu mi-am dat seama cu cine stai de vorbă...

După cîteva clipe de tăcere, Tania mă întrebă :

— Ţi-e frică ?

— Da, mi-e frică.

— Şi mie mi-e frică. Şi, de fapt, de ce ne temem ? Totul o să fie aşa cum trebuie să fie.

— N-am să scot un cuvînt — am zis eu. Îmi dau seama că în prezenţa mea o să-i vină mai greu să facă mărturisiri.

— Da, şi eu înţeleg. Foarte bine. Nu mi-e milă de el nici un pic. Un lucru vreau să pricep...

— Ce urmăreşte, nu-i aşa ? Este exact lucrul la care m-am gîndit tot timpul. Vrea să-şi creeze nu ştiu ce avantaje, nu crezi ? E un fel de tocmeală la el...

— Oare ? Nu, la altceva mă gîndeam. Mă întrebam că atunci cînd conştiinţa... cînd conştiinţa se trezeşte, cum de se întîmplă asta şi cum se manifestă această trezire ? Cred că fiecare om are o conştiinţă a lui. Adică, ce tot spun eu, sigur că fiecare om are o conştiinţă a lui, dar depinde ce forme îmbracă această conştiinţă. Şi tocmai asta vreau să înţeleg în cazul de faţă. În concluzie, asta-i, ce să mai discutăm !

Ne deschise chiar Alexandr Mihailovici. În loc de bună ziua, ne spuse :

— N-a venit încă. Vine însă, sînt absolut convins. L-o fi reţinut ceva, dar vine. Poate a trebuit să aştepte autobuzul...

Cu toate că ora era matinală, arăta ca atunci cînd avea consultaţii : cămaşă albă, cravată, haină. Avea un aer solemn, mişcări domoale şi vorbea rar,

într-un cuvînt, îţi făcea impresia că pentru el sosise, în sfîrşit, ceasul mult aşteptat.

Intrarăm în cabinetul lui — o cameră imensă, cu plafonul sculptat şi lambriuri pe pereţi. La uşă, peretele făcea un unghi drept, alcătuind un fel de vestibul destul de lung ; camera avea şi două canapele (sau una singură ?), care, de asemenea, formau un unghi drept, într-un colţ al încăperii. M-am aşezat pe marginea canapelei, alături de Tania ; Alexandr Mihailovici se instală la birou. Urechile îmi ţiuiau, poate din pricina senzaţiei neaşteptate de destindere : mă gîndisem cu înfrigurare cum am să intru, cum am să dau bună ziua, cum mă voi aşeza, undeva mai la o parte, şi în tot acest timp am simţit aproape fizic prezenţa apăsătoare a acestui om, a lui Heli, care pătrunsese atît de adînc în viaţa mea. Pesemne că, luptînd împotriva acestei senzaţii de apăsare, în clipa cînd n-am mai încercat-oi mi s-a tăiat răsuflarea întocmai ca şi peştelui bacaliar scos la suprafaţă din adîncurile unde trăieşte. N-am văzut niciodată un peşte bacaliar, dar, probabil, îi semănam într-aievea în momentul acela.

— Prima oară mi-a telefonat la şapte şi jumătate — zise Alexandr Mihailovici, adresîndu-se Taniei. Mi s-a părut că vorbea de la un telefon public, nu se înţelegea prea clar, şi-apoi nu i-am mai auzit de mult glasul...

— Şi ce anume a vrut ?

— O să încerc să repet întocmai spusele lui. Mi-a zis : „Alexandr Mihailovici ? Vă deranjează Şalov". „De ce mă iei atît de oficial ?" i-am replicat eu. L-am luat aşa ca să spun ceva, deoarece a făcut o pauză lungă, ştii... ca atunci cînd urmăreşti să pro-

voci uimire sau încîntare. Tăcu un timp, apoi urmă : „Aș vrea să trec pe la dumneavoastră, se poate ?“ „Sigur că da, i-am zis, poftește cînd vrei !“ „Aș vrea chiar acum !“ „Poftește, sînt acasă“, i-am zis eu. Și el continuă : „Aș fi vrut să asiste și Tania la discuția noastră, ați putea s-o chemați ? Cred că a dormit la Xana“. I-am răspuns că da. „Atunci am să mai revin la telefon !“ După care te-am sunat pe dumneata și ne-am ciorovăit nițel. Apoi Heli mi-a telefonat din nou și l-am anunțat că ai să vii cu Xana. „Atunci nu mai am nevoie de nimic“, a zis el și mi-a trîntit telefonul.

— După asta mi-a telefonat chiar el — urmă Tania. „Tanicika, m-am răzgîndit. Poți să aduci cu dumneata toate pupilele dumitale din școală, dacă urmărești țeluri pedagogice.“ „Bine, plecăm îndată“, i-am răspuns eu. Mi-a promis să te anunțe pe dumneata chiar atunci.

— Așa a și făcut — confirmă Alexandr Mihailovici. Ce-ar putea să știe, voi ce credeți ?

— Știe tot ! am zis eu. Tot, de la început pînă la sfîrșit. Știe unde se află Boris. Știe tot despre Mika... despre Kardakov...

— Și mai e ceva — interveni Tania. S-a întors Irina Grigorievna. Ieri am fost pe la ea. Am aflat că...

— Ai aflat că presupunerea Xanei în ce privește persoana care putea să-i înmîneze lui Petrușevici pumnalul are o bază reală — încheie Alexandr Mihailovici. Am aflat și asta.

— Ai văzut-o pe Irina Grigorievna ?

— Nu. Am primit o scrisoare. Propriu zis, întîi am scris eu la Odesa. I-am scris anchetatorului tot ceea ce mi-ai povestit dumneata despre această Tamara. Și i-am scris Elenei Matveevna că ar fi util

să lămurim cine a însoţit-o pe Tamara la plajă în dimineaţa aceea. La plajă a fost singură, au văzut-o mai mulţi acolo, dar s-a întors la vilă însoţită de Petruşevici şi au stat de vorbă amîndoi în chipul cel mai paşnic. Apoi Petruşevici a aşteptat-o în poarta vilei şi, după ce Tamara s-a înapoiat din casă, au plecat amîndoi spre staţia de tramvai.

...Drumul spre staţia de tramvai a fost ultimul drum al lui Viktor ! Colbul fierbinte şi atît de fin în bătaia soarelui... noaptea, cînd plouă, se preface într-un noroi lipicios... „Hai să plecăm împreună la Leningrad, îmi expiră biletul de odihnă", mi-am amintit eu.

— Vrei să vezi scrisoarea, Xana ?

...Citeam... „Roza Ţîgan a venit special de la Nikolaev"... Ce amestec are aici Roza ? I-o fi văzut ea ? Da, cu siguranţă. Roza s-o fi întîlnit cu Tolik al ei, căruia îi dăduse paşaportul, şi, probabil, ei amîndoi au văzut-o pe Tamara cu Viktor. Dar ce-o fi păzit Tolik pînă acum ? Ah, da, uitasem, Tolik n-a fost la nuntă, deci nu ştia nimic despre încăierare. Iar Roza, pesemne, şi-a dat seama mai tîrziu de toate acestea sau i-o fi scris cineva... „Tînărul acela, Karpenko Pavel, care a depus mărturie cu privire la pumnal, a zis : «De ce nu m-aţi întrebat pe mine ?»" Da, sigur, ei sînt. Acum urmează ceea ce e mai important : „Am întrebat-o pe Tamara de ce a făcut asta. Mi-a spus : «S-a rugat de mine, zicînd că pumnalul acela era o amintire la care ţinea mult, şi nici eu n-aveam chef să rămînă la Mika — mai ştii ce se poate întîmpla ?» Auzi vorbă, parcă eu aveam chef ! Atunci am întrebat-o : «Şi de ce n-ai spus de la început ? Doar îţi dădeai prea bine seama cîte depind

de asta!» Iar Tamara : «Ce putea să dovedească povestea cu pumnalul ? Că doar Viktor e mortul ! Pe cine aș fi ajutat făcînd această mărturisire ? Cui i-ar fi folosit ? Și-apoi, anchetatorul nici nu m-a întrebat»...“

Am lăsat scrisoarea din mînă. Tania o luă și o citi, mișcînd din buze. Alexandr Mihailovici se uita la mine cu o expresie de învingător. Și mie mi se părea că visez. Am născocit toate acestea despre Tamara, am născocit fără să mă gîndesc, fără să vreau, și cînd colo, aflu că așa a și fost. Păi asta înseamnă că acum...

— Și cum rămîne cu discuțiile acelea cum că Mika s-ar fi recunoscut vinovat ? am întrebat eu cu glas tare.

Alexandr Mihailovici dădu disprețuitor din mînă :

— Aiureli !

— Deci totul e limpede ?

— Din păcate, nu totul — răspunse Alexandr Mihailovici.

— Bine, dar în ce privește pumnalul situația e lămurită ?

— N-nu — zise Alexandr Mihailovici. Principalul abia urmează. Ei, ai să vezi. El trebuie să vină îndată.

În clipa aceea, Heli sună la intrare și, după felul cum tustrei am amuțit brusc, mi-am dat seama că nimic din ceea ce spuneam noi nu era important, important era ceea ce avea să spună el.

Îi urmăream cu toții fiecare gest. Ciudat lucru, nu simțeam acea povară, acea apăsare, la care mă așteptasem și pentru care mă pregătisem cu atîta timp înainte. Din ușă, ne adresă tuturor un salut și mi se

păru chiar că a schițat un zîmbet. După aceea se îndreptă spre fotoliile din fața biroului lui Alexandr Mihailovici — niște fotolii străvechi, îmbrăcate în piele. Se instală comod într-unul din ele, picior peste picior, își lăsă dezinvolt mîinile pe genunchi și ne învălui, pe Tania și pe mine, cu o privire obosită, cercetîndu-ne de jos în sus. Apoi, adresîndu-se numai lui Alexandr Mihailovici, zise :

— Sînt dispus să răspund la întrebări.

Avea pleoapele roșii, de parcă ar fi umblat prin vînt sau ar fi citit ore în șir, sau, pur și simplu, de nesomn. „Pesemne a hoinărit pe străzi în noaptea asta, îmi spuneam eu, de aceea arată așa, nebărbierit, mototolit, cu pantalonii mînjiți de noroi și cu pantofii murdari." M-am gîndit, nu știu de ce, c-a hoinărit prin port sau, poate, pe Insule, pe Fontanka, pe Moika ori chiar pe Obvodnii, în orice caz, cu siguranță că lîngă o apă. Cred că așa îl visasem eu într-o noapte în toamna asta, însă n-am reținut visul, ci doar senzația de teamă : e noapte, plouă mărunt, sub poduri apa e neagră și un om rătăcește pe chei...

— Să nu v-așteptați la nici un fel de spovedanie — începu Heli, ca un fel de lămurire la cele spuse mai înainte. Nu știu să înșir vorbe multe... Răspund cu plăcere la întrebări. Și cum Alexandr Mihailovici continua să tacă, urmă : Trebuie să vă mărturisesc că aștept de mult întrebările dumneavoastră. Am venit înadins ca să le-aud. Am fost și la Xana, și la Tania m-am dus. Știu că aveți întrebări, dar nimeni nu mă-ntreabă nimic. Ce însemnă asta ! (Nu puse nici un semn de întrebare la sfîrșitul frazei.) Așadar, sînt aici, la dispoziția dumneavoastră. Răspund la toate întrebările.

În sfîrșit, Alexandr Mihailovici curmă tăcerea :

— Spune-mi, te rog, cînd te-ai mutat pe Insula Vasilievski ?

Nici eu, nici Tania nu ne-aşteptasem la o asemenea întrebare. Heli, se vede, o aştepta. Avu chiar un „hm !“ satisfăcut.

— Da, într-adevăr, aţi înţeles totul. Poftim, vă răspund : acum cinci ani. Îndată ce a început construcţia de locuinţe proprietate personală.

— Şi de ce nu te-ai mutat cu mama şi cu mătuşa dumitale în casa asta ? întrebă Alexandr Mihailovici.

Heli se strîmbă :

— N-are nici în clin, nici în mînecă cu chestiunea noastră. Ţineţi cu tot dinadinsul să ştiţi, cum s-ar zice, din motive psihologice ? Astăzi, pare-mi-se, avocaţii fac pasiune pentru psihologie, nu ? Poftim, vă răspund : sînt un bărbat tînăr, celibatar, am tabieturile mele... De aceea m-am hotărît să iau o cameră cu chirie.

— Şi ratele pentru apartament cine le plăteşte ?

Heli se strîmbă din nou. .

— Vă spun încă o dată că n-are nici o legătură cu chestiunea noastră. Poftim, eu plătesc. Nici măcar nu-i chiar aşa de mult. Şi-apoi, după cum ştiţi, trăiesc modest, nu fac lux, nu sînt pretenţios, n-am familie, nici copii...

— Din moment ce doreşti să răspunzi la orice întrebare, vreau să te rog să nu te superi chiar dacă unele întrebări ţi se vor părea stupide — zise Alexandr Mihailovici. Totuşi, faţă de ceea ce cîştigi dumneata, e destul de greu să plăteşti şi rate, şi chi-

rie pentru cameră. Ar veni, în medie, cam şaizeci de ruble pe lună, nu-i aşa ?

— Lăsaţi asta — zise Heli. Primesc o sută douăzeci. Reţineri, una, alta... Într-adevăr, nu-mi rămîne mult, dar mai realizez mici cîştiguri suplimentare : de vreo două-trei ori pe lună fac referate la unele articole publicate în revistele tehnice străine. Nu e mult, dar îmi acoperă cheltuielile, ba îmi rămîne chiar şi de un cinema, deşi mă duc rar. Şi nici nu beau, în orice caz, nu beau pe banii mei. Aşa încît, repet : surse ilegale de cîştig nu am, nu speculez, nu mă ocup cu nici un fel de tranzacţii valutare ; din punct de vedere juridic, sînt curat. Nu mă încadrez în nici o hotărîre, în nici un articol al Codului penal. Tăcu un moment, apoi luă o ţigară din pachet şi o vîrî în gură, fără s-o aprindă. Cu un gest mecanic, Alexandr Mihailovici scoase din buzunar o brichetă, dar Heli clătină din cap, spunîndu-i : Mă las de tutun, caut să mă dezobişnuiesc. Însă trebuie să mestec ceva. Dacă aş fi avut chewing-gum... dar nu se găseşte. De aceea sînt nevoit să fac exerciţii de voinţă. De două săptămîni exersez. Se zice că prima lună e greu, pe urmă merge. M-am mai lăsat o dată de fumat, ştiu cum e ; vă amintiţi cînd?

— Îmi amintesc — confirmă Alexandr Mihailovici.

Heli dădu din cap :

— Dacă vreţi, să începem de-acolo. Iertaţi-mă că vă dau sfaturi în toată istoria asta. Dar trebuie să recunoaştem că, în momentul de faţă, nici unul dintre noi doi nu este în rolul său. Dumneavoastră apăreţi ca anchetator...

— Mai degrabă ca cercetător — puse punctul pe „i“ Alexandr Mihailovici.

— De fapt, sensul e acelaşi. Iar eu sînt un fel de ajutor voluntar al dumneavoastră. Ceea ce nici mie nu mi-este propriu. N-am obiceiul să mă bag în treburile altora.

— Şi ce motiv ai avut să te bagi acum ? întrebă Alexandr Mihailovici, pe un ton monden.

— N-am numai un singur motiv... Nici eu nu m-am lămurit încă... De pildă, chiar şi pentru faptul că Tania imi inspiră un sentiment cu totul aparte. Nu, nu e ceea ce gîndiţi dumneavoastră, nu, nu e cazul să vă miraţi ! E un fel de respect amestecat cu milă. Deşi, nu-i chiar aşa, nu juma-juma, întotdeauna ceva e mai mult şi ceva e mai puţin. Dar, în concluzie, o stimez. N-o înţeleg, găsesc chiar ceva caraghios la dînsa, şi totuşi o stimez ! Puteţi să consideraţi că din cauza ei o fac... Din moment ce în povestea asta ea s-a pomenit în mijlocul evenimentelor !...

— Nu de Tatiana Davîdovna era vorba — îl întrerupse Alexandr Mihailovici.

— Bine, dar am răspuns la o întrebare ! Aştept următoarea...

— De unde îl cunoşti pe Boris ? continuă Alexandr Mihailovici.

— Am locuit în aceeaşi casă — răspunse îndată Heli. Înainte de a mă muta, am stat în casa unde i-au vizitat familia şi Xana, şi Tania. N-aţi ştiut ? Cînd m-aţi întrebat de mutare, m-am bucurat ; mi-am zis : „Uite, tot a ajuns la întrebări directe ; Alexandr Mihailovici ar fi înţeles deci totul şi fără

ajutorul tău, așa că ai fi putut să nu vii". Cînd colo, vă interesau veniturile mele !

— Ba nicidecum — rosti domol Alexandr Mihailovici. Ce-i drept, am început cu veniturile, dar tot aș fi ajuns și la acest punct. Cînd a stat în închisoare, i-ai trimis cumva bani ?

— Cum să nu ! mărturisi Heli. Conform codului moral. Oamenii sînt prieteni între ei, tovarăși și frați. Nu mi-am părăsit prietenul la nenorocire. Mai am și alți prieteni ca el, mai bine zis, am avut. Ei au alcătuit cîndva garda mea personală. Dumneavoastră nu știți că am avut o gardă personală ? Cum să nu ! Din clasa a opta. Deși eram un pirpiriu, toți se temeau de mine. Din pricina mamei s-au întîmplat toate astea, închipuiți-vă. Se instală mai comod, privindu-l cu ochii mijiți pe Alexandr Mihailovici. Maică-mea e o femeie cumsecade, blajină, îi e milă de toți. Mai ales de cînd a rămas singură și fără nici o meserie, nu putea să se bizuie prea mult pe pensia alimentară, căci nu fusese căsătorită legal cu tata. De fapt însă nu asta e important. Ceea ce vreau să povestesc se referă la o perioadă cînd tata mai stătea cu noi ; mama lui Boris intrase la zdup. Lucra pe atunci într-un magazin. Erau vremuri aspre, grele. Nu te mai puteai înțelege de loc cu Boris în vremea aceea. Nici la școală nu se mai ducea. Și atunci mama i-a dăruit niște creioane și acuarele. Știa că-i place să deseneze. Într-un cuvînt, a dat dovadă de delicatețe, de sensibilitate. Zîmbi ironic și urmă : Și vă puteți închipui, el nu a uitat toată viața creioanele astea ! Pe-atunci noi nu eram prieteni. Au mai trecut cîțiva ani, și odată am condus de la o serată școlară o fetiță. S-au agățat de

noi niște golani și s-a iscat o încăierare. Deodată, sare unu' la mine și mă-ntreabă : „Tu ești Helka Șalov ?“ „Ei, da, eu sînt !“ „Păi de ce n-ai spus de la început ?“

Așa ne-am cunoscut. Nu mă băgam niciodată în treburile lor, ale băieților ; pe-atunci Boris era căpetenia lor și, la nevoie, mă păzeau. Boris e un om complicat, dar totodată plin de talent. În alte condiții, poate că ar fi ieșit din el un artist, un pictor. Are temperament, un ochi ager, o mînă fermă. Vorba ceea : „Acolo unde a fost înăbușită vocația, răsare ticăloșia“. Dar pînă la ticăloșie mai avea mult. Eram mai degrabă copii cînd Boris a suferit prima condamnare ; i-am trimis la închisoare creioane și acuarele, ca pe vremuri. Nu ca să fac o faptă bună, ci conform tradiției... Mi-a adus de-acolo niște schițe destul de interesante, le mai am și azi.

— Cu Petrușevici dumneata i-ai făcut cunoștință ?

— Eu, sigur că da. Asta-i menirea mea : să fac cunoștință oamenilor între ei. Dar ce-a ieșit din asta, ce-au pus ei la cale, pe mine nu mă privea. Eu, unul, nu am tras nici un fel de foloase, am rămas curat. Așa încît bănuielile dumneavoastră, credeți-mă, nu au temei. De altfel, nici Boris nu știu dacă a avut într-adevăr vreun profit mai substanțial din afacerea asta. După părerea mea, îl pasiona mai mult riscul, era în căutarea unor senzații tari în viață. În ce-l privește pe Viktor... El, în nici un caz, nu a fost dezinteresat. Îi plăcea să bea, să epateze fetele și se dădea în vînt după strălucire. Eu, personal, nu mă omor după strălucire, nu-mi servește la nimic !

— Da — încuviinţă Alexandr Mihailovici — ai în dumneata o oarecare modestie.

— Vă referiţi la faptul că nu mă vîr în faţă, la lumină, că prefer umbra. N-am uitat discuţia aceea a noastră. Şi, vedeţi, ne întîlnim pentru a doua oară şi tot din cauza lui Viktor. Aşa ne-o fi scris ? Mărturisesc că nu sînt fatalist, iar dumneavoastră, sînt convins, veţi spune că încă de pe atunci se vedea cum se vor isprăvi toate astea.

Continuau o discuţie în contradictoriu, veche, foarte veche, interesantă pentru amîndoi, care, întîmplător, fusese întreruptă pentru multă vreme. Un lucru nu puteam pricepe : de ce avea nevoie de Tania pentru toate aceste mărturisiri ? Ea şedea pe canapea, cu picioarele ghemuite sub ea, cu obrajii proptiţi în pumn, şi asculta, concentrată, cu ochii larg deschişi. De cîteva ori am văzut că a vrut să spună ceva, dar s-a stăpînit.

Eu n-aveam ce să spun. Tot ce auzeam aici, auzeam pentru întîia oară. Heli, un băieţandru pirpiriu ? Greu să-ţi închipui aşa ceva azi.

— Şi Viktor i-a trimis de vreo două ori bani lui Boris. Nu ştiu de ce, Viktor se aprinsese. Îi povestisem eu despre Boris şi se aprinsese : „Dacă-i trimitem bani acum, ne va fi devotat pentru totdeauna". De obicei avea darul să găsească nişte cuvinte... cu rezonanţe frumoase. Heli zîmbi abia perceptibil şi-şi mută ţigara în celălalt colţ al gurii. De altfel, între ei se stabiliseră nişte relaţii amicale. Mai tîrziu, după ce au stat închişi şi au ieşit, nu s-au mai înţeles. După povestea cu dumneavoastră.

Alexandr Mihailovici dădu din cap. N-avea nevoie să pună întrebări, Heli vorbea singur și se vedea că-l interesează tare mult toate astea.

— Știu că, inevitabil, vor interveni unele complicații : la capitalul investit de el, Viktor pretindea întotdeauna două sute la sută. La orice fel de capital, mă înțelegeți ? Aici contase pe recunoștință veșnică și pe tot felul de procente derivate, ca de pildă : fidelitate, devotament sau mai știu eu ce. Însă Boris este omul unor simțăminte intense și trecătoare. Nu știu cum se cheamă un astfel de tip în psihologie, dar în „lumea asta", cum o numesc ei, este foarte răspîndit. Sînteți de acord cu mine ?

— Da, desigur — încuviință Alexandr Mihailovici.

— Pe deasupra... Boris e suspicios. Niciodată nu crede pe deplin... cum să spun, în sinceritatea unui sentiment sau a unor relații. E și firea lui de vină, și discuțiile mele, înțelese într-un mod mai original. Nu sînt impulsiv : cînd văd adevăratele cauze ce stau la baza unei fapte, nu mă supăr. Boris însă se înfurie. Și atunci cînd are bănuieli, se înfurie dinainte. Cunoașteți teama asta a omului suspicios care își spune : „Vor să mă ducă". Această idee Boris o exprima ceva mai energic, eu însă o traduc într-un limbaj literar, pentru doamne.

Și aici, inteligentul, răbdătorul, mult iscusitul Alexandr Mihailovici își dădu în petic, spunînd :

— Crezi că s-a înfuriat și l-a omorît pe Viktor la mînie ?

— Mi se pare că n-am spus așa ceva — replică Heli. Ce motive avea să-l omoare pe Viktor ? De ce? Irina Grigorievna, de pildă, n-o să creadă niciodată afirmația dumneavoastră de acum. A încercat și Xana s-o lămurească, și Tania. Nu crede în ruptul capului ! Și nici tribunalul n-o să creadă. Pentru nimic în lume n-o să creadă fără dovezi. Iar dovezi nu sînt. Și nici măcar o mărturisire din partea criminalului, în momentul de față, nu rezolvă chestiunea. După cîte știu eu. Toate astea vi le-am povestit, aș zice, ca un supliment la istoricul relațiilor dintre ei doi.

Alexandr Mihailovici dădu afirmativ din cap.

— Așadar, după ce Boris s-a eliberat, a venit la Leningrad și s-a dus la Tania. Cînd era „acolo", Viktor îi povestise despre Tania, și el a hotărît să verifice spusele lui. După aceea, mi-a mărturisit mie : „Credeam că unul ca Viktor trebuie să aibă o nevastă frumoasă ca o cadră !" Într-un cuvînt, la început dumneata l-ai decepționat, Tania. Cu toate acestea a mai venit la dumneata și a doua oară. Nu-ți amintești pentru ce ?

— Ba mi-aduc aminte — zise Tania. A venit să se sfătuiască cu mine în vederea înscrierii la o școală serală. Voia să intre „la o școală unde nu-i nevoie să stai în baneă".

— Da, da. Și după aceea a mai trecut pe la dumneata, nu-i așa ?

— Da. O dată, după un manual de literatură, iar *după aceea... așa, pur și simplu.*

— Îți amintești despre ce ați discutat atunci ?

— Cum să nu. Tema era invariabilă : încrederea în oameni. Nu-mi aduc aminte ce-i răspundeam eu, dar îmi amintesc cuvintele lui : „Dragostea e numai la cinema şi în cărţi, în viaţă lucrurile nu se petrec aşa". Şi veşnicul lui refren : „Ştii doar, Tatiana Davîdovna, eu n-am încredere în oameni".

— Vedeţi deci. Iar dumitale ţi-a acordat încredere, te-a crezut. Nu ştiu ce era în capul lui, dar a crezut în dumneata. Şi ştii în ce anume ? A crezut că te interesează. Că soarta lui, sufletul lui te interesează cu adevărat, că nu vrei „să-l duci" şi că, în nici un caz, nu aştepţi procente la capitalul investit în el. Cred că ai înţeles acest lucru. De fapt, dumneata nu te temeai de el ?

— Nu, nu mă temeam.

— Ei, asta vreau să spun şi eu. Şi-apoi a sosit Viktor şi s-a produs ruptura între voi doi. Pune-te în locul lui Boris, te rog. Pentru prima oară în viaţa lui crezuse că există pe lumea ăsta... mă rog, că există ceva pe lumea asta, ceva ce pînă atunci nu întîlnise. Şi cînd colo, se înşelase. Părerea mea este că s-a frămîntat atunci tot atît cît se frămînta şi Viktor, iartă-mă te rog, că ţi-o spun. A venit într-o noapte la mine : era beat-turtă, mă mir chiar cum de-a ajuns pînă la mine, şi chiar din coridor a început... Nu vă reproduc ideea pe care o exprima, dar sensul era absolut negativist : se referea la oameni, la lume, în general. Ne-am înţeles de la bun început ce se întîmplase, iar el nu voia să-mi povestească. I-am pomenit eu ceva despre o decepţie amoroasă, şi atunci a sărit la mine — la mine ! — cu cuţitul.

I-am înlăturat mîna în care ţinea cuţitul, uitaţi-vă, mi-a rămas aici o cicatrice, vedeţi ? Dar în timp ce-mi spălam rana şi mi-o pansam, şi-a venit în fire. „Eu, zice, nu m-am îndrăgostit de nimeni, nu mă ţin de fleacuri, asta-i doar în cărţi. Numai că-mi ziceam că ea e un om adevărat, şi cînd colo, e la fel ca toată lumea." N-am reuşit să aflu atunci despre cine vorbea Boris. Asta a fost. De şcoală s-a lăsat, o ştii şi dumneata, Tania. La uzină a continuat să meargă ; nu regulat, dar totuşi se ducea. Apoi s-a întîmplat ceea ce ştiţi : a căzut victimă Alexandr Mihailovici, stimabilul nostru avocat. S-a întîmplat la îndemnul lui Viktor, după cum aţi şi presupus, probabil.

— N-am presupus nimic — îi ripostă rece Alexandr Mihailovici, privindu-l drept în ochi. Nici nu-mi este prea clar la ce anume te referi.

— Vreţi să ştiţi la ce mă refer ? Nu merită, şi aşa prea multă vreme ne-am jucat de-a v-aţi ascunselea ! Viktor considera că Tania l-a părăsit pentru dumneavoastră, şi eu, mărturisesc, am crezut la fel. Poate că m-am înşelat. Dar Boris fusese informat tocmai în acest sens. Pesemne că Viktor, beat fiind, a trăncănit ceva, şi chiar atunci, pe loc, s-au gîndit să vă facă „o figură". Hotărîrea au luat-o în doi, dar s-a dus numai Boris. Şi răspunderea a purtat-o numai el. Şi a fost condamnat pentru asta. Iată, Tania, ce rol a jucat pentru el bunătatea dumitale !

Alexandr Mihailovici îi aruncă o privire mînioasă.

— Astă-noapte m-am gîndit foarte mult — urmă Heli, fără să se adreseze cuiva. Ştiu multe despre

mine însumi. Sînt, probabil, un om rău. Şi probabil că influenţa pe care o am asupra oamenilor să nu fie dintre cele mai bune. Alexandr Mihailovici, de pildă, considera că pentru Viktor influenţa aceasta este mai primejdioasă decît închisoarea. Eu însă îmi zic că, pur şi simplu, nu m-am născut la timp. Deci eu cred că... Acum însă nu e vorba de mine. Cum rămîne cu bunătatea dumitale ? Bunătatea dumitale cea mai autentică, cea mai sinceră, nu din simţul datoriei, nu pentru că „se poartă" să fii bun, nu din vanitate. Iată ce rol poate să joace bunătatea pentru un om !

— Nu-l asculta, Tania ! izbucni Alexandr Mihailovici, ridicîndu-se din fotoliu. Cum îndrăzneşti să vorbeşti aşa ? i se adresă el lui Heli, cu o mînie, aş zice chiar naivă ; niciodată nu mi-aş fi putut închipui că e capabil de asemenea sentimente.

— Lasă-l să vorbească — ripostă Tania. Nu mă poate jigni. Numai dacă am vreo vină în toate astea...

— ...e inconştientă, nici nu mă îndoiesc. Am vrut să spun numai că şi bunătatea generează destul rău pe lume, aceasta este dialectica. Nimic nu e simplu, chiar şi în societatea noastră înaintată. Cum facem: îmi puneţi întrebări, sau să vă povestesc eu în continuare ?

— Povesteşte — zise Alexandr Mihailovici, aşezîndu-se din nou la locul său. Dădu să se apropie de Tania, dar renunţă.

— Aşadar, după ce Boris a ieşit, a venit direct la mine. Pe-acasă n-a trecut, ci direct la mine. Era făcut foc şi pară, aş zice, împotriva lui Viktor. Îşi bă-

gase în cap ideea că, de fapt, trebuiau să răspundă amîndoi. Atunci o să mă întrebați de ce la proces nu și-a dat drumul ? Cine știe ! O fi crezut poate că o să se descurce singur. M-a întrebat apoi de Tania dacă s-a măritat. I-am răspuns că ea și cu Viktor s-au grăbit atunci, că Tania pînă astăzi este singură și că pînă astăzi se consideră nevasta lui Viktor. Mi-a cerut adresa lui Viktor. I-am dat-o — de ce nu ? Cu atît mai mult, cu cît știam că Viktor are o poveste de dragoste. I-am spus-o și lui Boris. I-am spus că niciodată nu trebuie să te bagi în treburile altuia — uite, Viktor e pe punctul să-și refacă viața, și el, Boris, vrea cu tot dinadinsul să se răfuiască pentru niște socoteli vechi !

— Dumneata... l-ai trimis în mod conștient la Viktor! exclamă Tania.

— Consideram că nu aveau ce împărți. După aceea am aflat că Viktor a fost ucis într-o încăierare, din cauza unei fete. Atunci am crezut că Boris n-a ajuns la Odesa. Îi scrisesem doar acolo: i-am trimis două sau trei scrisori și n-am primit răspuns. Apoi m-am văzut cu Xana pentru prima dată. Nu mi-a povestit mai nimic. Mă gîndeam ce ghinion a avut Viktor: toată viața lui a visat ca o fată să facă o pasiune pentru el, și cînd s-a întîmplat, iată-l ucis! Pe atunci încă nu știam...

Da, pe atunci el nu știa încă nimic. Îl rodea doar un fel de curiozitate leneșă. Neliniștea l-a năpădit după aceea, cîteva săptămîni mai tîrziu.

— Și uite așa... a mai trecut un timp, ca pe urmă, ultima mea scrisoare să-mi vină retur de la Odesa. Deci pe celelalte le primise? Deci a fost la Odesa?

Atunci am cam intrat la bănuială, și apoi, într-o bună zi, mă pomenesc cu Lariska la mine și-mi spune că Boris este în oraș, dar nu vrea să vină acasă și dorește să mă vadă. Și ne-am văzut. De fapt, chiar în clipa cînd am văzut-o pe Lariska, am înțeles totul. Dar pe el nu l-am întrebat nimic atunci. Așteptam să-și dea drumul singur.

— Și și-a dat? întrebă Alexandr Mihailovici.

— Cum să vă spun — zise Heil. Am vrut să aud lucrul acesta întîi de la altcineva, nu de la el. Totuși nu eram încredințat că lucrurile stau așa. Dar nimeni nu-mi spunea nimic, nimeni nu mă întreba nimic.

— Și unde e în momentul de față? întrebă Alexandr Mihailovici.

— O clipă, vă rog! Heli scutură din umeri: Am ceva pentru Tania.

— O scrisoare? întrebă Tania.

— Da, o scrisoare. Cred că acum el regretă că a scris-o. O astfel de scrisoare e un lucru foarte grav. Poftim, citește-o.

Scrisoarea era fără plic, pe niște foi de caiet de matematică. Tania o citea în gînd, iar eu mă uitam la aceste pagini umplute cu un scris strîmb, cam stîngaci, și mă gîndeam în sinea mea că-n ele sînt cuprinse cîteva destine omenești: destinul meu, al lui Mika și al acestui Boris. Apoi Tania îmi întinse prima foaie, spunîndu-mi:

— Citește.

În felul acesta mi-a înmînat foile una după alta, iar eu le citeam și le dădeam, la rîndul meu, lui Alexandr Mihailovici:

„Stimată Tatiana Davîdovna! Vă cer multe scuze pentru faptul că vă trimit scrisoarea fără plic, dar nu am plic și nu vreau să ies din casă, ca să nu mă răzgîndesc să vă scriu. Stimată Tatiana Davîdovna, v-am răsplătit foarte rău pentru felul frumos și delicat în care v-ați purtat cu mine și vă cer iertare. Să vă spună Heli ce mult v-am stimat întotdeauna, Tatiana Davîdovna, v-am stimat ca om și ca pedagog. Și dacă am greșit atît de greu față de dumneavoastră, s-a întîmplat fără să vreau, s-a întîmplat pentru că el a început să-mi poruncească, altfel n-aș fi făcut-o niciodată, asta s-a petrecut înainte ca eu să-mi dau seama ce fac. Fiindcă el a țipat la mine ca un apucat, și eu mi-am ieșit din minți, altfel nu s-ar fi întîmplat nimic.

Și cum o să ziceți dumneavoastră, Tatiana Davîdovna, așa am să fac. Dacă o să ziceți, o să mă prezint unde trebuie și o să-mi primesc liniștit osînda; pedeapsa capitală, cred, n-o să mi se dea, pentru că n-am mai avut la activul meu astfel de fapte. Poate dacă cunoștința aceea a lui Viktor nu i-ar fi înapoiat cuțitul, nici n-ar fi fost nimic.

Sînt căutat, pesemne, de multă vreme, dar să nu vă supărați, vă rog, pe Lariska, fiindcă eu sînt acela care am oprit-o să mărturisească — oricui ar fi — unde mă aflu. La început am vrut să m-ascund și să plec undeva, dar mi-am zis că asta-i soarta mea, și că mai pot încă să mă îndrept și să devin un membru de valoare al societății noastre. Deși, bineînțeles, nu închisoarea în sine, cu zidurile ei e cumplită, ci oamenii de acolo sînt de temut; cu toate acestea, un om independent, și-acolo poate rămîne independent.

În încheiere, Tatiana Davîdovna, am să mă străduiesc s-o dovedesc tuturor, şi dumneavoastră aşijderea, Tatiana Davîdovna".

— Să ştii, Tania — urmă Heli — el nu m-a însărcinat să-ţi transmit scriscarea. M-am hotărît să intervin în desfăşurarea evenimentelor, altfel ar fi zăcut la el încă o sută de ani.

Tania îl fulgeră cu privirea şi nu-i spuse nimic. Heli înţelese în felul lui această privire.

— Un procedeu nu tocmai nobil? Îţi dau voie să-ţi exprimi părerea referitoare la procedeul meu nu tocmai nobil. Numai că, vezi dumneata, fapta mea nu tocmai nobilă va avea urmări pozitive, pe cînd acţiunile dumitale nobile, nu prea. De altfel nici fapta bună pe care a făcut-o maică-mea, cu creioanele, nu a dat roade prea grozave. Cum îţi explici toate acestea? Eu, de pildă, mă gîndeam că, la urma urmei, e mai bine să trăieşti fără fapte. Desigur, în măsura posibilului. Avînd în vedere că sînt un om atît de puţin prietenos. Fără fapte şi fără cugetări! Nu expun asta drept o normă de conduită, pur şi simplu gîndesc cu glas tare. În ce priveşte norma, ştii, Tania, cîndva am avut o discuţie cu cineva despre dumneata. Cu o femeie. După ce ai intervenit în nu ştiu ce chestiune. Ai alergat la redacţia ziarului, ai ţipat, ai pretins ca nu ştiu cui să i se ceară scuze sau ceva asemănător. Femeia care mi-a povestit întîmplarea se afla atunci în redacţia respectivă, era o colaboratoare a lor. Şi ea mi-a spus: „Ascultă, zice, cum poate Viktor să trăiască cu Tania asta a lui? Nu e normală; cum poţi să te frămînţi atîta pentru orice fleac şi, pe deasupra, pentru nişte fleacuri care nici măcar nu te privesc?"

Nici eu pe vremea aceea nu te vedeam așa cum te văd astăzi, nu știu de ce, dar îmi amintesc de o instructoare de pionieri. Ai fost probabil cîndva instructoare de pionieri, nu?

— Am fost — confirmă Tania.

— Ei, vezi, am dreptate. Dar probabil din spirit de contradicție, ei i-am răspuns: „De ce crezi că Tania este anormală, și dumneata și cu mine normali? Poate tocmai ea reprezintă normalul". Asta s-a întîmplat demult, încă înainte să se fi întîmplat... ceea ce s-a întîmplat apoi cu Viktor. Femeia aceea... era o prietenă a lui Viktor.

— Vrei probabil ca Tania Davîdovna să-ți mulțumească pentru părerea bună pe care o ai despre dînsa? întrebă Alexandr Mihailovici.

— Nu-i nevoie. O știe. Un singur lucru vreau să vă spun în legătură cu asta : nu cred ca oameni de felul Tatianei Davîdovna, — Heli îi rosti apăsat numele, oarecum ironic — nu cred ca ei să facă universul nostru mai bun. Chiar dacă ei reprezintă normalul. Răul se săvîrșește și în preajma ei, ba chiar lîngă ea. Ea este un Mozart. Ne-a adus niște cîntece paradisiace, și atîta timp cît sîntem cu ea, cîntecele răsună; cum ne depărtăm puțin, toate revin la locul lor. Ba chiar și mai rău. Aceasta este filozofia mea nemeșteșugită.

Cu aceste cuvinte, Heli se ridică.

— Asta e tot ceea ce, de fapt, am vrut să vă spun. Alexandr Mihailovici făcu o mișcare și Heli zîmbi ironic. Înțeleg, vi se pare puțin. De altfel, nici scrisoarea asta poate nu este suficientă. Aveți nevoie de Boris. Ce să vă spun, dacă vă grăbiți puțin, îl găsiți

la domiciliul meu — mi se pare că ăsta e termenul juridic? „Se ascundea la domiciliul lui cutare... A fost ridicat în timp ce se afla la domiciliul lui cutare.“ Presupun că va mai rămîne la mine o zi-două. Ce va fi după aceea, nu știu.

— Deci... — începu Alexandr Mihailovici.

— Și asta este o faptă lipsită de noblețe — îl întrerupse Heli. Asta se cheamă chiar trădare, nu-i așa? Un oaspete, datoria sfîntă a ospitalității, și alte prejudecăți romantice. Ne plac tradițiile frumoase, nu-i așa? Și cum ar fi trebuit să procedez, ca totul să fie frumos? Spune-mi, Tania. Iată, pentru prima oară în viață m-am hotărît să iau atitudine, să trec la fapte. De ce se înfățișează ele atît de urîte ? Dar o să dea rezultate bune, nu-i așa? De pildă, logodnicul Xanei va fi pus în libertate... Heli nici nu se întoarse spre mine rostind aceste cuvinte. Nevinovatul va fi eliberat, dragostea încununată, binele va triumfa, iar viciul va fi pedepsit etc... Iar la baza acestor încununări idilice stau faptele mele urîte. Asta, dacă nu privim din punctul de vedere că dumneata, cu frumusețea dumitale morală, m-ai determinat să acționez, să intru în acțiune, în general, deși faptele săvîrșite nu sînt dintre cele mai elegante; dar eu n-am nici o vină, fiecăruia cum îi este dat... Reiese cam așa: temelia este bună, rezultatele la fel, iar ce mai e între ele, cine să stea să le descurce?! Cu alte cuvinte, scopul scuză mijloacele. Machiavelism curat. Iar eu devin mijlocul, și trebuie să mă scuzați, cu toată hidoșenia faptelor mele, care vă sînt de mare folos...

„Am să-i povestesc lui Mika toate acestea — mă gîndeam eu — tot, tot..."

— Dar de ce n-ai dormit acasă, poţi să-mi spui? îl întrebă deodată Tania, şi mi se păru că ea nici nu ascultă peroraţiile lui Heli, ci urmăreşte un gînd al ei.

— Înţeleg ce vrei dumneata. Vrei ca eu „să mă frămînt" înainte de a săvîrşi fapta. Aici însă am să te dezamăgesc. E simplu, am fost la cineva, şi deşi nu mai este firesc la vîrsta mea, am petrecut acolo pînă-n zori, iar dimineaţa n-am avut chef să mă-ntorc acasă, şi cu atît mai puţin să-l văd pe Boris. Nu-i o plăcere prea mare să-l vezi pe Boris, mai ales acum. Mi-e şi cam frică de el. Nu sînt un erou. El şi pe mine mă poate înjunghia foarte uşor. Aşa că, la baza faptelor mele, s-ar putea să fie şi simpla laşitate. Să-i zicem, instinctul de conservare. E foarte puternic în mine, da, chiar foarte puternic, şi, de obicei, nu dă greş. La dumneata, Tania, mi se pare că el nu prinde glas, sau foarte puţin, nu ştiu cum se face, dar tot dai şi dai de la dumneata... Elevilor, prietenilor dumitale, unor cunoştinţe întîmplătoare... La fel şi acum cu Xana: ce-ţi este Xana? Şi de unde iei înapoi tot ce cheltuieşti? Doar izvorul acela va seca şi el, şi atunci, ce te faci? Vor mai trece cîţiva ani, şi părerea dumitale pozitivă, unilaterală despre natura omenească se va schimba. E interesant de ştiut, cum vei fi atunci?

Se opri în uşă. Alexandr Mihailovici, care pornise să-l conducă, se opri şi el.

— Un proverb spune: „Călătorului îi şade bine cu drumul". Vreau să mai adaug un lucru: dacă nu v-aş

fi spus eu, Kilea v-ar fi mărturisit unde se află Boris. A încercat şi ieri s-o facă, mi-a povestit Lariska. La revedere, Xana! La revedere, Tania!

Plecă. Mie îmi venea să mă năpustesc afară, să alerg, să mă arunc nu ştiu unde, într-un cuvînt, să acţionez. Mika va fi liber! Libertatea lui Mika era, în sfîrşit, aici, puteam s-o ating cu mîna, şi eu, nu ştiu de ce, trebuia să stau pironită locului, fără să mă mişc, şi să mai aştept ceva. Alexandr Mihailovici se întoarse în cabinet şi, apropiindu-se de Tania, se aşeză lîngă ea. Îi vorbea, erau cuvinte de consolare, încerca s-o liniştească... Mi-am adus aminte mai tîrziu că-i spunea despre veninul pe care-l împrăştie omul acesta, dar că pe ea n-o atinge. Atunci n-am auzit nimic din toate astea, discuţia lor mi-a revenit mai tîrziu în minte. Ardeam de nerăbdare, mă mistuia dorul, în gînd eram în drum spre Mika, îl vedeam, îi vorbeam... Şi deodată i-am curmat vorba lui Alexandr Mihailovici, strigîndu-i:

— Dar faceţi ceva ! El o să fugă, o să fugă !

— Da, da ! zise Alexandr Mihailovici, tot ţinînd mîna Taniei în mîinile lui. Uitase pesemne de prezenţa mea acolo, uitase şi pentru ce, de fapt, ne aflam noi acolo. Da, da ! Sigur, sigur, ai perfectă dreptate !

Chiar şi în clipa aceea m-a izbit expresia unei duioşii pătimaşe, care, nu ştiu de ce, îi îmbătrînise parcă dintr-o dată chipul. Cu această expresie întipărită pe faţă se uita la Tania, şi ea se uita la el şi murmura ceva abia auzit, şi buzele i se mişcau într-un fel cu totul deosebit. Între ei doi, aici, sub ochii mei, se năruia zidul care îi despărţise întot-

deauna, se uitau pentru prima oară unul la celălalt nestingheriți și vorbeau amîndoi cu glas schimbat. Apoi, deodată, Alexandr Mihailovici se ridică redevenind el însuși, mă văzu în sfîrșit pe mine și, simțind nerăbdarea mea disperată, îmi spuse :

— Avem nevoie de mandatul procurorului pentru a-l putea aresta. Mă duc chiar acum ; într-adevăr, trebuie să acționăm cu repeziciune. Voi așteptați. Nu întreprindeți nimic, nu vă întîlniți cu nimeni, nu dați telefoane, nici telegrame. În momentul de față, aveți un singur lucru de făcut : să așteptați.

Să aștept ! Era lucrul cel mai greu de făcut. Cum puteam să stau și să aștept, cînd știam că timpul se măsoară acum în minute, și că fiecare minut e pierdut pentru mine, cînd putea să nu fie pierdut, și tot acest vis îngrozitor continua, cînd puteam să mă trezesc din el, și viața ar fi devenit din nou frumoasă și plină. Nu mai aveam ce face în acest oraș, tot ce-i al meu e dincolo, trebuie să-l văd pe Leonid Petrovici, și pe Liusik, și pe tanti Galia... Pînă și amintirea Elenei Matveevna trezea în sufletul meu așteptarea disperată a unei mari bucurii, pentru că și ea era o parte din Mika, o parte din această viață plină, adevărată...

Cineva bătu la ușă și în cabinet intră o doamnă înaltă, slabă, cu un capot alb matlasat pe ea, destul de fardată și tunsă destul de scurt. Ne-am ridicat în întîmpinarea ei, și necunoscuta ne salută cu un zîmbet ; vorbea cu un glas slab, de copil, tărăgănind cuvintele și desfătîndu-se parcă cu sunetul propriului său glas.

— Sa-aşenka, poftește fe-tele și să luăm micul dejun. Cafeaua e servită — i se adresă ea lui Alexandr Mihailovici.

Zicînd acestea, nu ne cerceta pe noi, ci se arăta pe ea însăși, vrînd parcă să spună : „Uite cum arăt eu, ce bine sînt și cum m-am conservat, ce voce delicată am, ce maniere alese, cît farmec !". Toate acestea mi le-am amintit de asemenea mai tîrziu, în clipa aceea m-am înfuriat de această nouă întîrziere. Dar nu s-a produs nici o întîrziere, deoarece Alexandr Mihailovici îi răspunse, la rîndul lui, cu un zîmbet :

— Vai, Lealia, acum n-avem nici o clipă de pierdut. Nu vă cunoaşteţi — ni se adresă el nouă. Soţia mea.

Mika n-o să spună niciodată despre mine „soţia" mea. Şi nici „jumătatea" mea. N-o să-mi dea nici acele diminutive idioate cu care aproape toţi bărbaţii îşi alintă nevestele. Noi n-o să ne spunem pusi, musi, pisi... Sînt cuvinte mîncate de molii, prăfuite, fără nici un conţinut.

— Cheamă, mai bine, te rog, un taxi pentru noi. Plec imediat acolo unde am treabă, iar pe fete am să le las la ele acasă.

Ea se apropie de telefon şi, fără să se aşeze, întorcîndu-se pe jumătate spre noi, formă numărul ; pe inelarul ei sclipi o verighetă modernă, plată. „Probabil şi-a dat verigheta-i veche la transformat, căci pe vremea cînd ei s-au căsătorit nu se purtau astfel de inele. Noi n-o să purtăm verighete. Nici nuntă n-o să facem. Şi nici cununie civilă. O să stăm

împreună şi atît. Da, dar în cartea de imobil cum mă înscriu ? Nu, aşa n-o să meargă, va trebui să ne cununăm civil."

Sau, poate, o să facem şi nuntă. Am să-mi pun şi eu pe cap un abajur, şi toată lumea o să ne strige pînă o răguşi : „Amar ! amar !"

—Şi am simţit cu atîta înfiorare cum ne sărutam, încît am ameţit, şi numai glasul lin al gazdei, care explica dispecerului la ce adresă să trimită taxiul, mă trezi la realitate. Sărmanul Alexandr Mihailovici, ce greu trebuie să-i vină să audă toată viaţa glasul ăsta ! Poate că l-a îndrăgit cîndva, dar acum de bună seamă că-i provoacă silă, şi-i e silă de tot ce face ea — coafurile ei, fardul. Da, trebuie să divorţeze de ea, şi, treacă de la mine, să se însoare cu Tania, să nu mai aştepte, şi, de altfel, aş vrea ca perioada asta cumplită să se încheie cu nunţi. O să venim în vizită unii la alţii, ei o să vină la noi vara, sau o să ne viziteze în trecere spre sud. Mika o să fie bucuros să-i vadă. Dar n-o să îndrăznească s-o considere pe Tania mai bună decît mine, sau... lasă să creadă, de înţeles sigur că o să înţeleagă, dar tot numai de mine o să aibă el nevoie şi de nimeni altcineva, nici măcar de Tania ; o să fie bucuros doar s-o vadă, ca şi mine, atîta tot.

— Şi cînd te întorci ? îl întrebă pe Alexandr Mihailovici soţia lui.

Mi se părea că, întocmai ca şi copiii mici, nu pronunţă bine unele consoane : „Şi cînd te întorţi ?" Probabil însă că mi s-a părut doar, datorită intonaţiilor ei cam copilăreşti.

În clipa aceea sună telefonul, și o prietenă o anunță că cineva dusese ceva la Consignația și că pe la ora 12 acest ceva poate fi văzut. Apoi ne-am luat îndelung rămas bun de la dînsa și ne-a spus că ea știe de mult — desigur, de la soțul ei — despre cazul nostru și că e, poate, unul din cele mai interesante cazuri din cîte cunoscuse ea într-o lungă perioadă de vreme. Pentru prima oară în viață vedeam o doamnă veritabilă, care nu se grăbește să se ducă la lucru și nu vorbește despre niscai probleme importante și despre faptul că șefii nu le rezolvă. Iată deci cum se poate trăi : să te îmbraci cu un capot alb matlasat, să bei cafea de dimineață, apoi să vorbești la telefon cu prietenele, după aceea să colinzi pe la consignații, să te duci la un atelier de croitorie, iar seara în vizită. Uite deci cum se poate trăi. În capot alb matlasat !

În cele din urmă, ne-am luat rămas bun, am ieșit din casă și ne-am urcat în taxi. Alexandr Mihailovici se așeză în față, lîngă șofer — avea timp și voia să ne ducă pînă acasă : ne duceam la Tania. Noi două n-am schimbat o vorbă, doar ne țineam de mînă. Alexandr Mihailovici se întorcea mereu spre noi, spunîndu-ne : „Ia uitați-vă, leii s-au acoperit de promoroacă ! Priviți, plopii mai sînt verzi, nu se dau de loc bătuți !“ Tania îl asculta cu un fel de extaz și încuviința totul, în vreme ce mie mi-era totuna, nu-mi păsa nici de promoroacă și nu mă interesa nici dacă plopii sînt sau nu verzi ; eu pluteam spre Odesa. De undeva dădu năvală un gînd fugar despre Heli : ce-o fi făcînd acum ? Sau despre

Boris, sau despre Tania — pentru ea, probabil, apariţia nevestei fusese neplăcută, eu însă pluteam, pluteam mereu...

20

Mă aflam pentru prima oară acasă la Tania, în garsoniera ei, unde cîţiva ani de zile a stat absolut singură. Mi-ar fi plăcut la ea, dacă eram într-o altă stare de spirit : un tapet luminos, multe cărţi, un buchet de ochiul-boului liliachiu pe masa de scris, iar pe un perete, portretul unei femei brune, mai în vîrstă (drept răspuns la privirea mea întrebătoare adresată portretului, Tania dădu din cap şi mă lămuri că e Sonia, Sonia care a crescut-o). În casă era linişte şi curat, dar pe mine nu mă interesau toate acestea. Tania îmi dădu cîteva caiete de-ale elevelor ei să le verific. Şedeam pe un divan îngust, citeam ce gîndeşte o oarecare Olia Parfenova despre eroul vremurilor noastre, dar pe mine mă încercau fel de fel de temeri în legătură cu Boris.

Alexandr Mihailovici nu ne dăduse nici o lămurire, nu ne împărtăşise ce are de gînd să facă ; se vor ivi mii de obstacole şi tărăgăneli neprevăzute, iar între timp Boris va fugi, o va lua din loc, şi după aceea nu va mai putea fi găsit. Boris va tăgădui absolut totul. El nu se va preda de bună-voie în mîinile miliţienilor. Cu siguranţă că a şi plecat în clipa cînd Heli se împăuna în faţa noastră. Acum trebuie să fie în tren, în drum spre cine ştie ce depărtări.

Călătorește într-un vagon și, cu fiecare kilometru, se depărtează de trecutul său, de crima sa. Mă gîndeam la toate acestea și tăceam, întrucît mi se părea că, îndată ce ar rosti măcar una din aceste presupuneri, ar deveni pe loc realitate. Tania tăcea și ea, se gîndea, pesemne, la ale ei. Ședea la masa de scris, cu spatele spre mine, și controla caietele, uneori însă, vedeam creionul roșu pus pe masă, iar Tania stînd nemișcată pe scaunul ei. Se gîndea, pesemne, la femeia cu capotul alb matlasat. Nu știu de ce, dar simțeam, uitîndu-mă la spatele ei, că gîndurile ce o frămîntă nu sînt de loc vesele.

Deodată se întoarse spre mine și m-am speriat, atît de chinuit și palid era chipul ei.

— Mi se pare că fac o criză de ficat — îmi zise ea, rostind anevoie cuvintele. Nu știu de ce, mă doare rău de tot, niciodată nu m-a durut așa. E din cauza vinului, aseară am băut un pahar și n-ar fi trebuit...

Am întins-o pe pat. Avea mîinile reci, fruntea umedă, se străduia să lupte cu durerea. Știam că în astfel de crize se recomandă o buiotă. Tania nu avea buiotă ; am încălzit apă și am turnat-o într-o sticlă de lapte. Acasă la noi aveam o buiotă, dar nu voiam s-o las singură pe Tania. Sticla caldă își făcu efectul, durerea se potoli, deoarece Tania îmi zîmbi și îmi spuse :

— Vezi, am pus la cale această criză de ficat, ca să nu ți se pară prea lungă așteptarea. Dar în timp ce vorbea, chipul i se schimonosi — din nou o

durea. Apoi se ridică brusc și se repezi la toaletă să verse.

M-am speriat grozav. M-am năpustit afară, pe palier, să aflu de la vecini numărul de telefon al Salvării raionale. Îmi deschise ușa o bătrînică; la rugămintea mea, mă întrebă :

— Îi e rău Taniei ?

Și, fără să încuie ușa apartamentului ei, mă urmă. „Sînt doctoriță — îmi explică ea pe drum. Cu mașina Salvării s-ar putea să vină o soră medicală, mai ales azi, fiind duminică. Dar ce are Tanicika ?“ I-am explicat, i-am descris simptomele. „Te-ai grăbit cu sticla caldă“ — îmi zise ea, îngrijorată. La Tania însă intră cu zîmbetul pe buze și Tania se străduí să-i zîmbească și ea. deși îi venea tare greu — îi clănțăneau dinții și avea frisoane. Bătrîna doctoriță scoase repede de sub pătură sticla cu apă caldă, o așeză la picioarele Taniei, dictîndu-mi în timpul ăsta numărul Salvării. „Fă-mi legătura, iar de vorbit, am să vorbesc eu. După aceea se așeză lîngă Tania, se aplecă deasupra ei și, în clipa următoare, am auzit un țipăt ascuțit — în prima clipă n-am priceput nimic : cine țipase atît de înspăimîntător ? Apoi doctorița se ridică spunînd :

— Nu-i nici o criză de ficat, e apendicită toată ziua. Bine că ai venit la mine. Puteați să dați de mare bucluc cu sticlele voastre de apă caldă.

Am reușit destul de repede să obținem Salvarea la telefon. Bătrîna doctoriță vorbi, cu un glas ferm de om stăpîn pe el — unui astfel de glas nu puteai să nu-i dai crezare, nici să nu i te supui. Ședeam

lîngă Tania şi-i fricţionam mîinile reci. Dar nu mai eram atît de speriată. Ştiam ce înseamnă apendicită, avusesem şi eu cîndva o criză, numai că nu ajunsesem la operaţie. În sfîrşit, am auzit sunînd la uşă. M-am repezit să deschid : pe palier stătea un tînăr înalt, fără şapcă, cu părul tuns scurt, îmbrăcat cu un pardesiu. Păşi în vestiar, dîndu-mă la o parte, fără să-mi arunce o privire.

— Sînteţi medic ?

— Da, sînt medic — îmi răspunse el, răguşit, şi deodată un miros puternic de alcool m-a izbit în nas ; n-am apucat nici să mă mir, nici să mă îngrozesc, căci se şi îndreptase glonţ spre cameră, fără să-şi scoată pradesiul.

Tania voma din nou, bătrînica îi ţinea capul deasupra ligheanului pe care eu îl pusesem mai înainte la picioarele patului. Necunoscutul se opri în mijlocul odăii, şi pe chipul lui am citit o umbră de mirare. Întorcînd capul spre el, bătrînica i se adresă :

— Vedeţi, colega. Şi-au zis că e o criză de ficat şi s-au apucat să pună sticle calde pe abdomen...

O dădu şi pe ea la o parte, tot fără s-o privească, şi se uită la Tania, care zăcea întinsă pe pat, cu ochii închişi, cu capul răsturnat pe pernă şi cu pleoapele învineţite. Întrebă alarmat, fîstîcit :

— Ce-i cu ea ?

— Ţi-am spus doar, colega — îi răspunse ferm bătrîna — bolnava are o criză de apendicită, iar ruda ei a încercat să-i calmeze durerea cu sticle calde...

Atunci Tania deschise ochii şi zise în şoaptă :

— Bună ziua, Boris. Uite în ce hal sînt.

— Bună ziua, Tatiana Davîdovna — îi răspunse el. Stați liniștită, stați așa. Spuneți-mi numai, unde e ăsta... Helka Șalov. Și, strîngînd pumnii, amețit de furie, urlă : S-a dus să mă vîndă, lepădătura ! Mi-a pus două jumătăți, s-a cărat pentru o clipă și nu s-a mai întors să se culce. Unde e, hai, spuneți-mi ?

Bătrîna scoase un țipăt subțirel, neașteptat de slab : se lămurise în cele din urmă că intrusul nu este nici medic, nici felcer. Boris se apropie de patul Taniei :

— Nu vă temeți, nu vă fac nici un rău, Tatiana Davîdovna. Spuneți-mi numai atît : dumneavoastră v-a dat scrisoarea sau cui ?

Se aplecă deasupra Taniei și atunci m-am strecurat din odaie, pe palier, iar de acolo în apartamentul doctoriței, unde ușa rămăsese descuiată ; am făcut repede numărul secției de miliție și am dat adresa Taniei.

În timp ce vorbeam cu milițianul de serviciu, din garsoniera Taniei răsunau înjurături cumplite de bețiv. Apoi se auzi zgomot de mobile răsturnate și țipetele stridente ale bătrînei doctorițe. M-am repezit jos, pe scări, sunam la toate ușile o dată, strigînd :

— Săriți ! O omoară ! În apartamentul 17... O omoară !

Cîțiva bărbați, în papuci de casă, ca duminica dimineața, alergară sus pe scări. Ușa garsonierei fiind dată de perte, se năpustiră toți înăuntru și în clipa cînd am ajuns și eu, Boris stătea chircit pe podea în mijlocul meselor și scaunelor răsturnate, în

timp ce un tînăr în pijama şi un bărbat gras cu cămaşă albă îi legau mîinile cu un prosop plușat. Într-un colţ, pe un taburet răsturnat, şedea bătrîna doctoriţă, cu piciorul răsucit într-o poziţie incomodă, şi gemea. M-am năpustit spre Tania : mă privi cu nişte ochi tulburi care nu vedeau nimic — durerea şi greaţa aproape o făcuseră să-şi piardă cunoştinţa. În mijlocul odăii se mai afla un tînăr care-l întrebă pe Boris, cu o sinceră nedumerire :

— Ei, spune-mi şi mie, de ce ai sărit la nişte femei ? Eşti tîmpit de-a binelea, sau ce ai ? Înţeleg, e duminică, foarte bine, ai băut, se-ntîmplă, trebuia să stai în casă, nu să baţi drumurile...

Curînd sosi miliţia şi Boris fu ridicat. Nimeni nu băgă de seamă cînd apăru maşina Salvării. Deodată odaia se umplu de oameni în halate albe ; unul din halate se agita lîngă Tania, un altul lîngă bătrîna doctoriţă. Aceasta îşi mai venise în fire şi întreba cu glas jalnic :

— Am o fractură ? Sau numai o contuzie ? Mi-a căzut sertarul peste picior, sertarul de la masa de scris... Atunci cînd a început să răstoarne mobila din casă...

— O însoţeşti dumneata ? mă întrebă un halat alb. Atunci pregăteşte-o mai repede şi pregăteşte-te şi dumneata de plecare...

— O să fie operată numaidecît ?

— Cred că da... Eşti sora ei ? Nu te nelinişti ! E tînără, în zece zile va fi acasă. Apendicita e un fleac!

Nici nu eram prea neliniştită. Ştiam că de acum

încolo totul va merge cum trebuie. Şi toţi vom fi acasă, toţi, peste zece zile, peste două săptămîni, peste o lună, dar toţi ! Vom fi ! Acasă ! Iar casa mea era la Odesa.

21

N-am plecat la Odesa. Tania făcuse o peritonită. A fost mutată într-o rezervă, unde se mai afla o bolnavă care murea de cancer. Tania era lucidă, mie însă mi se părea tot timpul că doarme cu ochii deschişi — atîta nepăsare exprima chipul ei, care se subţiase în ultimele zile. Nu, nici nu mai era chipul ei. Îi rămăseseră doar ochii, nasul, buzele, pometii, nu-i mai recunoşteam privirea, şi-i pierise şi zîmbetul. Nu mai avea acel joc fin, uşor, care constituia farmecul acestui chip, care-l însufleţea. Mă recunoştea, îmi spunea chiar cuvinte duioase, de mîngîiere, se silea să-mi zîmbească, dar simţeam că totul o supără — şi eu, şi medicii, şi grija mea, şi neliniştea mea. Şi totuşi era Tania, după felul cum se purta faţă de vecina ei de pat, Maria Ivanovna.

Maria Ivanovna nu era o femeie bătrînă şi cîndva, probabil, fusese drăguţă. Avea trăsături fine, un păr ondulat, aspru, care nu-şi pierduse culoarea. Ştia că moare, dar nu se împăcase cu acest gînd. Tînjea mai ales noaptea, cînd somniferul nu-şi mai făcea efectul. „Şi noi care tocmai acum am început s-o ducem bine ! zicea ea, răsfirîndu-şi părul cu dege-

tele și legănîndu-se pe patul ei. De curînd ne-au dat un apartament. N-am văzut nimic în viața mea, am muncit și-atîta tot, am muncit de cînd sînt...“ Era țesătoare.

Tania se trezea, își întorcea fața spre vecina ei și atunci îi vedeam din nou privirea expresivă și zîmbetul dintotdeauna. „Ai să te faci bine, Maria Ivanovna — rostea ea cu glas limpede și cu o adîncă convingere. Nu trebuie să te frămînți, ai să te faci bine. Organismul dumitale luptă, ai să te faci bine !“ „Dar organismul meu n-are cu ce să trăiască. Nu mă mai pot hrăni. Organismul meu nu mai primește nimic. Uite, ieri bărbatu-meu mi-a adus, ați văzut doar, și portocale, și biscuiți. Iar eu nu mai pot înghiți nimic !“ „Nu-i nimic. Organismul nu primește acum, dar o să înceapă să primească și-ai să te faci bine.“

Ultimele puteri și le cheltuia cu Maria Ivanovna. Dar și femeia asta aflată pe moarte o iubea, îi păzea somnul, îi dădea medicamentele atunci cînd se întîmpla să ies eu din rezervă — numai de ea însăși nu putea s-o păzească !

Bunicul Mariei Ivanovna fusese surugiu, iar mai tîrziu ținuse în Strelna un artel de surugii — ei îi plăcea să-și aducă aminte de bunic :

— Zicea bunicul meu : „Tu, Maşa, niciodată nu vei fi fericită“. Și parcă s-a uitat într-o oglindă. Se pricepea la oameni bunicul meu, că mulți a mai dus cu trăsura și cu sania în viața lui, multe i-a fost dat să vadă. Uitați-vă la mine. Primul meu bărbat a murit, l-am îngropat în timpul blocadei, al doilea m-a părăsit pentru una tînără : n-am avut zile bune cu el. Acum mi-a zîmbit fericirea : bărbatul meu e

un om pe picioarele lui, nu bea... ai văzut şi dumneata, Xanocica, ce grijă are de mine, se poartă ca şi cu un copil mic... I-au dat şi un apartament, e un foarte bun specialist în confecţionarea şabloanelor — ştiţi doar ce-nseamnă într-o uzină această specialitate ! Ai fi zis că de-acu' încolo n-am decît să trăiesc fericită şi să am parte doar de bucurii, şi iată-mă atît de nenorocită !

La ea se declarase hidropizia.

— De un lucru nu-mi pare rău — spunea uneori. De n-ar fi fost spitalul ăsta, n-aş fi aflat că sînt pe lume oameni ca Tanicika.

În rezerva aceasta infimierele se străduiau să facă ordine pe cît se poate fără zgomot, şi pînă şi micuţa şi negricioasa mătuşa Fisa, o femeie arţăgoasă, veşnic pusă pe gîlceavă, vorbea încet, prietenoasă, vrînd întotdeauna să mai şteargă o dată geamul cu cîrpa, ca Tanicika să vadă mai bine copacii. În curtea spitalului creşteau nişte plopi înalţi, care nu vroiau cu nici un chip să îngălbenească.

Soţul Mariei Ivanovna venea s-o vadă. La Tania n-avea voie să intre nimeni, în schimb scrisorile soseau cu duiumul pe adresa ei : îi scriau elevii, părinţii acestora, colegii ei. Nu le citea, se uita doar la plicuri, să vadă de la cine sînt. Scrisorile lui Alexandr Mihailovici mi le dădea mie, pentru că veneau de la Odesa... eu însă nici nu le deschideam. Aveam de gînd să i le înapoiez toate o dată, cînd va fi în stare să le citească. Stăteam cu ea la spital.

Nici nu mai aşteptam cu atîta ardoare revederea cu Mika — Tania umbrise totul. Urma să i se facă

o a doua intervenţie, şi medicul mă anunţase că bolnava va avea nevoie de o gardă permanentă, de cineva care s-o îngrijească. I-am răspuns că o voi îngriji eu.

În noaptea cînd Tania a fost operată, muri Maria Ivanovna.

La Universitate se deschiseră cursurile, eu nu le frecventam. Serviciul meu, slujba mea era aici, la patul Taniei. Şi după a doua operaţie, această slujbă era într-adevăr grea. Dar nici măcar o clipă nu mă gîndeam că nu voi reuşi s-o scap din primejdie. Erau momente cînd simţeam că trăiesc, că trag pentru doi, da, că o trag înapoi la viaţă, iar ea se împotrivea, şi eu trăgeam din răsputeri. Simţeam în mine o forţă nebănuită, fiindcă înţelesesem pentru prima oară ce înseamnă să lupţi pentru viaţă, a ta sau a altuia.

Nu ştiu dacă sufletul meu se reînnoise. Rămăsese, probabil, acelaşi. Dar pătrunsese în el ceva cu totul nou, ceva ce nu pătrunsese acolo nici cu laptele mamei, nici cu dragostea. Nu ştiam măcar ce nume are acest „ceva". Poate că era valoarea adevărată a lucrurilor, mult mai mare decît aceea pe care o cunoscusem înainte.

Şi mă gîndeam că sînt mulţi oameni pe lumea asta, care niciodată n-au văzut-o şi nu o vor vedea pe Tania, şi că sînt mult mai săraci decît mine oamenii aceştia.

Cum s-a întors la viaţă ? Treptat, foarte încet. N-a avut acea clipă fericită, despre care de atîtea ori am citit : omul se trezeşte într-o zi şi simte că boala a trecut. Boala se retrăgea foarte încet, în silă, pas cu

pas. Ca și înainte, de cîteva ori pe noapte pansamentele i se udau pe abdomen ; ca și înainte, Tania nu vorbea, scotea un fel de șoaptă abia auzită, abia mișcîndu-și buzele. Și acest glas foșnitor ce nu semăna de loc cu glasul ei mă întrebă despre Maria Ivanovna. I-am spus că i s-a dat drumul acasă. Mă privi mînioasă, spunîndu-mi :

— Cum ai putut să îngădui una ca asta ! Doar știi că moare ! Cine are s-o îngrijească acasă ?

— Bărbatul ei a luat un concediu — am minţit eu mai departe.

— Adevărat ?

Tania mă privea iscoditor, în ochii ei se aprinsese viața.

— Adevărat — am întărit eu.

În ziua aceea am trecut în fugă pe acasă să-mi iau corespondența și am găsit o scrisoare de la Heli :

„Din Leningrad nu pleacă nimeni de bunăvoie. Romantismul marilor șantiere de construcții din regiunile depărtate ale țării nu este de mine. Cu atît mai mult, nu pot fugi de mine însumi. Totuși încerc s-o fac. Faptele noastre constituie funcția „eului" nostru, dar, la urma urmei, individualitatea omului e multilaterală. S-ar putea să dau bir cu fugiții, speriindu-mă de dificultățile vieții de la periferie. Sau poate n-am să fug. Aerul marii noastre citadele însă îmi este astăzi dăunător. Nu pentru că aș simți în el vreo amenințare pentru mine, pur și simplu a venit timpul să schimb clima. Sper că Tania e pe cale să se însănătoșească".

N-am mai aflat unde s-a dus. Plicul purta ştampila Moscovei. De la Odesa sosise o scrisoare de la tanti Galia. Încheia, ca întotdeauna, cu ceea ce era esenţial :

„Cred că nu mai trebuie să aştepţi pînă ce Mika se va întoarce acasă. Tu ai făcut tot ce trebuia să faci, atît Leonea cît şi Elena înţeleg asta. Ar trebui să vii aici să-l primeşti pe Mika. Înţeleg foarte bine totul, dar prietena e prietenă, pe cînd pe tovarăşul tău de viaţă trebuie să-l întîmpini şi să-l aştepţi la el acasă. Asta este părerea mea şi ţi-o spun verde în faţă, poţi să te superi dacă vrei".

Într-una din zile, la spital îşi făcu apariţia Irina Grigorievna, care mă chemă pînă jos, la biroul registraturii. Fără să-mi întindă mîna, mă întrebă rece şi pripit :

— Ce crezi dumneata, Tania se va tulbura prea mult dacă mă urc s-o văd cîteva clipe ?

Spunînd acestea, îşi atinse nasul cu mîna. O clipă am încercat un sentiment de milă pentru ea, dar imediat mi-a apărut în faţa ochilor chipul ascuţit al Taniei, şi am ştiut că se va întuneca şi va tremura văzînd-o pe Irina Grigorievna, aşa încît i-am răspuns :

— Medicul a interzis cu desăvîrşire orice vizită, Irina Grigorievna. Mi-a spus : „Absolut nimeni".

— Bine, dar eu nu sînt o străină pentru ea — îmi replică, indignată. Dumneata poate nu înţelegi lucrul acesta, poate că nici nu ţi-a spus : nu sînt numai mama lui Viktor, sînt măsuşa ei.

— Medicul mi-a zis : „Absolut nimeni".

Plecă fără să se întoarcă, fără să-şi ia rămas bun de la mine, fără să se uite măcar o dată la mine.

A doua zi, mătuşa Fisa îşi vîrî din nou capul în camera noastră, strigînd :

— Xana, coboară jos în vestibul, eşti aşteptată. S-ar crede că ţi-ai mutat domiciliul la noi, la spital : toată ziua bună ziua ai musafiri !

— Cine a venit ? se interesă Tania.

De cîteva zile, evenimentele vieţii noastre de spital începuseră s-o intereseze.

— Nu ştiu — i-am răspuns.

Mătuşa Fisa plecase. Am alergat jos, fără să-mi scot halatul, chibzuind pe drum ce-am să-i spun Irinei Grigorievna. Am să-i promit că-i voi da în fiecare zi cele mai amănunţite buletine asupra sănătăţii Taniei, dar, deocamdată, bolnava nu are voie să primească vizite ; am să-i explic că pentru Tania universul abia-abia a început să se înfiripe. Numai că va trebui să i-o spun, folosind nişte termeni precişi, medicali, ca ea să înţeleagă şi să-mi dea crezare. Nu aveam intenţia s-o jignesc.

În vestibul însă nu am găsit-o pe Irina Grigorievna. Acolo era Mika, îmbrăcat cu un palton pe care nu-l văzusem niciodată, tuns chilug, din care cauză capul lui mi s-a părut lunguieţ. Nu i-am putut desluşi trăsăturile feţei în acea zi mohorîtă de octombrie, iar umerii lui mi se părură străini, necunoscuţi. Totuşi era Mika. M-am îndreptat spre el, încetinind pasul ; în cele din urmă m-am oprit fără să-l ating, nevenindu-mi parcă să cred şi căutînd să percep realitatea — faptul că a apărut aici, în faţa mea, că

există într-adevăr, că nu-i nimic născocit de mine, ci se află aici, în vestibulul acesta. Nici el nu s-a apropiat de mine, mă privea doar şi-mi zîmbea, iar eu nu doream decît un singur lucru: aşteptam să întindă braţele spre mine.

— Am sosit cu avionul — spuse el. Am ieşit astăzi, şi uite, am venit la tine cu avionul...

Redactor : ALEXANDRINA ȚIMPĂU
Tehnoredactor : GABRIELA ILIOPOLOS

Apărut 1969. Comanda nr. 9112. Hîrtie ziar de 50 g/m². 700×1000/32. Coli tipar 9,25. A. 14 897. C. Z. pentru bibliotecile mici 8R—31.

Tiparul executat sub comanda nr. 90 572 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1, București
Republica Socialistă România